

สังคมศาสตร์ปริทัศน์

ฉบับพิเศษ : พระเจ้าวรวงศ์เธอ กรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์

ฉบับที่ ๒ ปีที่ ๕

สิงหาคม ๒๕๑๔

๑๐ บาท

กัณฑ์ศุภนิเวศน์

ฉบับที่ ๒ ปีที่ ๙ สิงหาคม ๒๕๑๔

เจ้าของ : นายไวย อิงภากรณ์
แทนสมาคมสังคมนาจารย์แห่งประเทศไทย
ประธานคณะกรรมการ : นายสุลักษณ์ ศิวรักษ์
คณะกรรมการ : นายถิรวิทย์ นาคสุภา นาย
นวนิต เศรษฐบุตร นายวรินทร์
วงศ์หาญเขาว์ นายวิยุทธ วิเชียร
โชติ นายขงยุทธ ยุทธวงศ์
บรรณาธิการผู้พิมพ์ผู้โฆษณา : นายสุชาติ สวัสดิ์ศรี

สำนักงาน : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัย สมาคม
สังคมนาจารย์แห่งประเทศไทย ถนนพญาไท กรุงเทพฯ
ซอย ๒ พระนคร โทร. ๕๖๖๒๒
พิมพ์ที่ : โรงพิมพ์ศิวพร นายจรูญ วันทนทวี ผู้
พิมพ์ผู้โฆษณา ๒๕๑๔ ๑๙ ซอยรัชฎาภิเศก วรร
เวียนนักษัตร พระนคร โทร. ๕๑๕๕๒

ศุภนิเวศน์ ธรรมศักดิ์ ๓
H.H. Prince Prem Purachatra ๕

ศุภนิเวศน์ นิมนานรเทพ ๗

ยศ วัชรเสถียร ๘
จำนงค์ ทองประเสริฐ ๑๒
ส. ศิวรักษ์ ๑๘
นิจ ติญชีระนันท์ ๒๖
สถิตย์ เสมานิล ๓๘
วิยุทธ วิเชียรโชติ ๔๐

อุทิศ นาคสวัสดิ์ ๔๖
แฟรงค์ เรย์โนลด์ส ๕๔

Pansak Vinyaratn ๑๐๖
ชัยอนันต์ สมุทวณิช ๑๐๘

บทนำ

เสด็จในกรมฯ ๑
A Tribute to His Highness Prince
Wan Waithayakorn Kromeun
Naradhip Bongsrabandh
ร้อยกรอง

วรรณไวทยาภรณ์ ๗

บทความพิเศษ

หนังสือพิมพ์ประชาชาติกับท่านวรรณ ๘
การบัญญัติศัพท์ ๑๒
อนาคตของราชบัณฑิตยสถาน ๑๘
กรุงเทพฯ กังสดารวมหลัง ๒๖
กวีวิจารณ์ฉบับนี้ ๓๘
อุดมศึกษา: กุญแจดอกสำคัญสำหรับ ๔๐
การพัฒนาประเทศ
เรื่องของวัฒนธรรม ๔๖
ศาสนาของพลเมืองในประวัติศาสตร์ไทย ๕๔

วิจารณ์บทความ

หนังสือที่ระลึกเนื่องในวาระที่พระเจ้าวรวงศ์เธอ กรมหมื่นนคราธิปกประพันธ์
นายกิตติมงคล สยามสังคมนาจารย์
แห่งประเทศไทย พระชนมายุครบ ๘๐ ปี
บวรินทร์

ปฏิกริยา

Thailand's Dilemma ๑๐๖
ข้อคิดอันเนื่องมาจากสหรัฐอเมริกา ๑๐๘
วิจารณ์หนังสือ ๑๑๔
ข่าวในวงการหนังสือ ๑๒๘
บรรณาธิการ ๑๓๐

ผู้วิจารณ์หนังสือ

โรน่าน อรุณรังษี / มหาสุริเยศพงษ์
บุณณเวณโณ / ธนศักดิ์ จริยะโสภิต /
Burana Warasan

ผู้วิจารณ์บทความ

โกสินทร์ วงศ์สุวรรณ / ปวีณา ช่างขวัญ /
สุชีพ ปุณณานุกาฬ / วิสุทธิ์ มุขกุล /
นวนิต เศรษฐบุตร / ลีจิต ธีรเวคิน /
วรินทร์ วงศ์หาญเขาว์ /

บทนำ

เสด็จในกรมพระราชินีฯ

เมื่อวันที่ ๑๓ เมษายน ๒๔๖๓ ผู้เขียนคนเดียว ไปถึงกรุงลอนดอนโดยทางเรือ คงจะเป็นความเข้าใจผิดอะไรสักอย่าง จึงไม่มีใครไปรับที่ท่าเรือสักคน จึงต้องขานรถไฟเข้ากรุงโดยลำพัง แล้วเรียกแท็กซี่เอาตัวบดตึงสถานทูตไทย ที่ ๒๓ Ashburn Place, S.W. ๑ ให้เขาดู เขาก็ขำมาส่ง ถึงแล้วก็หอบกระเป๋าดูเดินทางหนัก ๆ เข้าไปกดกระดิ่งเรียกที่ประตูสถานทูต อีตาคอนที่มาเปิดประตูรับทำทางลึกลง ๆ ผู้เขียนถีบออกข้อและเชื่อว่าเพิ่งเดินทางจากเมืองไทยมาถึง เวลานั้นค่ำแล้ว เจ้าหน้าที่สถานทูตเขาต้องกลับบ้านหมดเป็นธรรมดา ยังจะคงอยู่แต่องค์ท่านอัครราชทูตที่ประทับอยู่ที่สถานทูตนั่นเอง

ท่านเอกอัครราชทูตขณะนั้นคือใคร ท่านคือบุคคลผู้เขียนได้ยื่นถ้อยคำที่มาตั้งแต่องค์นักเรียนอัสสัมชัญนั่นเอง ว่าท่านเป็นผู้ทรงคุณวิชาปรัชญาสามารถหาควาจำยากในสมัยนั้น ใคร ๆ ก็กลัวถึงท่านวรรณะ ๆ หรือท่านไวยทย์ ๆ หรือท่านวรรณะไวยทย์ ๆ ด้วยความภูมิใจว่าท่านเป็นคนไทยคนหนึ่งไม่น้อยคนหนึ่งที่มีความรู้วิชาสามารถและเก่งกาจในวิชาการเสมอเท่าเทียมกับฝรั่งที่เก่ง ๆ และที่เวลานั้น ฝรั่งเป็นที่ที่น่าเรียนรู้และน่าเอาอย่างของคนไทยสมัยใหม่แทบทุกคน และยังเป็นฝรั่งอังกฤษด้วยแล้วยิ่งน่าทึ่ง เพราะเขาเป็นคนของอาณาจักรซึ่งพระอาทิตย์ไม่รู้จักตก อีกทั้งกำลังมีอิทธิพลเหลือหลายในภาคพื้นตะวันออกนี้ในแทบทุกทาง เข่าว่ากันว่า ท่านวรรณะ ๆ ของเราน่าเท่าหรือเก่งกว่าฝรั่งอังกฤษที่เก่ง ๆ เสียอีก

ผู้เขียนเป็นเด็กเร่ร่อนมาเมืองอังกฤษวันแรก รู้สึกพรุนใจเอาการอยู่ที่จะต้องเผชิญหน้ากับท่านผู้นี้ โดยที่ท่านไม่ทรงรู้จักหน้าค่าตาของเจ้าเด็กคนมาก่อนเลย แต่เมื่อเอามือออดกระเป๋าสีนอกข้างบอดู ก็คือยู่เงินติดน้อย เพราะมีจดหมายทางราชการของท่านเสนาบดีกระทรวงยุติธรรม พระยาจินดาภิรมย์ราชสภาบดี และจดหมายส่วนตัวของท่านนายกเนติบัณฑิตยสภา พระยบทวิฑูรพหุลศรตบดี เป็นเครื่องรางคุ้มครองตัวมาด้วย ทั้งสองฉบับบนหนังสือของท่านอัครราชทูตว่า เด็กคนทีลือหนังสือแนบแนบใคร ลูกเต่าเหล่าใคร (เวลานั้นดูเหมือนเขาถือว่านั่นเรื่องสำคัญอยู่) และมาทำไม มาได้อย่างไร เป็นต้น

ฝรั่งคนเปิดประตูรับหายไปแล้วก็กลับมาช่วยยกกระเป๋าดูทางของผู้เข้าเข้าไปพักไว้ข้างในประตู แล้วพาผู้เขียนเข้าไปในห้องรับประทานอาหาร ณ ที่นั้นมีท่านผู้หนึ่งนั่งอยู่แล้ว เป็นสุภาพบุรุษอายุกลางคน ผิวพรรณแดงใสและหน้าตาขมข้ม แต่ไม่ใช่ท่านอัครราชทูต เพราะหน้าตาไม่เหมือนท่านวรรณะ ๆ ที่ผู้เขียนเคยเห็นที่ลงในหนังสือของโรงเรียน ท่านสุภาพบุรุษผู้นั้นปราศรัยกับผู้เขียนโดยเมตตา ตามทุกข้อสงสัยในการเดินทางและอื่น ๆ ตามควรแก่เกียรติยศ และกับบอกว่าท่านอัครราชทูตเพิ่งเสด็จขึ้นไปทรงงานเมื่อสักครู่หนึ่ง นักบวชไปทูลแล้ว เบบวกถึงเสด็จลงมา ท่านสุภาพบุรุษผู้เขียนทราบภายหลังว่า ท่านคือคุณพระเวชยันต์รังสฤษดิ์เดยวัน

สักครู่เดียว ท่านเอกอัครราชทูตเสด็จลงมา พระรูปสง่างาม พระพักตร์ยิ้มเอิบ พระวิชายะถ่วงไว้ ผู้เขียนใจอดตกตกพอสมควร แต่ก็กลับใจทลถวายเป็นด้วยช่วยถวายจดหมายของท่านเจ้าคุณเอาไว้ทั้งสองดั่งกล่าวแล้ว ท่านก็รับไปทรงอ่าน ขณะนั้นผู้เขียนนั่งอยู่ในใจว่า อ้อ นั่นคือท่านวรรณะ ๆ ผู้ทรงเกียรติคุณยิ่งใหญ่ในทางวิชาการ นักเรียนไทยอย่างเรานี้ทุกคนไทยอย่างนี้ก็หนักหนา ทำไม่หนอเราจึงจะเก่งเท่าท่านบ้าง (นั่นเป็นอัสสัมชัญอย่างหนา ของคนหนุ่มสมัยนั้น)

ORATION delivered by the PUBLIC ORATOR in a Convocation held on 1 March 1958.

MAJOR-GENERAL H.R.H. PRINCE WAN WAITHAYAKORN
KROMMUN NARADHIP BONGSPRABANDH, M.A.
BALLIOL COLLEGE

Haud ita pridem, Academici, scholae Marlburgensi gratulabar, cui contigerat tres uno decennio viros nutrisse primarios: unum, archiepiscopum Cantuariensem; alterum, Magnae Britanniae, qui tum fuit, Dominum Cancellarium; tertio loco, Summum totius Angliae Iusticiarium. *en nova gratulandi causa*; his enim tribus adicere nunc licet iuniorum ex ordinibus hunc quartum, virum venerabile habentem non modo suis civibus sed cunctis gentibus nomen. hunc patriae suae partes legatorum in numero sustentem vidimus primum nos Britanni; viderunt deinde Franco-Galli, quique Genavam olim confluebant gentium internuntii; viderunt postea socii nostri Americani, quo tempore non apud hos solum sed apud summum gentium concilium patriae personam tuebatur. scitis profecto quanta ille pars fuerit eius concilii quantoque cum plausu abhinc biennium universo eius consessui praesederit; nec illud vos fugit, domi illum genere, ordine, titulis clarum singulari hominum consensu per totum iam sexennium rebus externis gerendis praefuisse. *assentitur, puto, M. Tullio, qui sic aliquando scripsit: 'nihil est tam illustre nec quod latius pateat quam coniunctio inter homines hominum et quasi quaedam societas et communicatio utilitatum et ipsa caritas generis humani.'* nemo certe diligentius elaboravit ut a bellicis studiis revocemur nos homines, ut singuli universis consulamus, denique ut consensu quodam et concentu verba illa Ovidiana repetamus:

'omnis in UNO
nostra salus posita est.'

praesento vobis regiae Thaiensium domus celsissimum Principem Wan Waithayakorn, e Collegio de Balliolo A.M., ut admittatur honoris causa ad gradum Doctoris in Iure Civili.

ท่านทรงอ่านตลอดแล้ว ก็ถามผู้เขียนว่า นึกกินข้าวมาหรือยัง หน้เขากินกันหมดแล้ว เพราะดึกแล้ว ทำไม
ไม่มีใครไปรับที่อุทลเบอร์ แล้วทว่า ฉันจะพาเธอไปกินข้าวเจ๊ก

ท่านพาไปที่ภัตตาคารอาหารจีนที่ชาริงครอส (ซึ่งก็คือร้านนายจ๊ ชาริงครอส อันขึ้นชือลือชาของนักเรียน
ไทยนั่นเอง) พบนักเรียนไทยหลายคนมี ม.ล. ชูชาติ กำภู คนหนึ่งที่น่าใจได้แน่นอน เพราะท่านทรงทักให้ได้
ยิน คอนันต์ผู้เขียนเหนื่อยทั้งกายใจ กินข้าวไม่ค่อยได้แต่ก็พุ่มใจหนักหนาที่ได้มานั่งร่วมโต๊ะเสวยกับคนที่เก่งที่
สุดของเมืองไทย เสร็จแล้วท่านพากลับสถานทูต

ในระหว่างเดินทางไปที่ตาม ขณะรับประทานอยู่ก็ตาม และกลับมาแล้วก็ตาม ท่านทรงซักถามและสนทนา
กับผู้เขียนในหลายเรื่อง และทำใจประทับใจจนบัดนี้ก็คือ

เริ่มแรก ท่านปรามผู้เขียนไว้เป็นปฐมฤกษ์ว่า เป็นเด็บบัดเจตยสยามมาหรือ ขยันฝึกดิไปว่าเด็บบัดเจต
นั้นจะเก่งไปทุกอย่าง (ผู้เขียนฟังแล้วนึกในใจว่านั่นพ้ ๆ เราคงมเหยอะอะไรเข้าแล้วกระมัง ซึ่งก็เป็นจริง ๆ
ดังที่ทราบภายหลัง) ต่อจากนั้นก็อีกหลายข้อหลายเรื่อง ทั้งการทรงซักถาม ทรงสอน ทรงแนะนำ และ
ประทานโอวาท แต่พระโอวาทที่ผู้เขียนจำที่สุดและใช้ประโยชน์ในชีวิตต่อมาได้เป็นที่สุดก็คือ ประโยคสั้นเ็ด
เดียวว่า After all, you have to deal with men!

คืนวันที่ ๑๓ เมษายน พ.ศ. ๒๔๗๓ เป็นเวลาเคียวที่ผู้เขียนได้ใกล้ชิดกับคนเก่งที่สุดของเมืองไทยคน
หนึ่ง และได้สคัยโอวาทที่ทางดำเนินชีวิตที่ที่สุด อย่างน้อยก็ข้อหนึ่ง

ท่านอัครราชทูตทรงพ้นจากตำแหน่งทูตลอนดอน ในขณะที่ผู้เขียนยังเรียนกฎหมายอังกฤษอยู่ และก็จำ
ได้วันเสด็จออกจากกรุงลอนดอนนั้น ผู้เขียนนึกสงสารท่าน เข้าใจว่าคงจะไม่ค่อยทรงสบาย

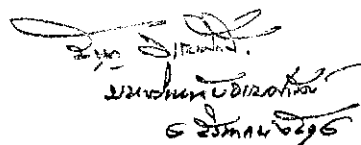
จำเนียรกาลนานมาจนถึง พ.ศ. ๒๕๑๑ ผู้เขียนกลับมาเป็นศิษย์ของพระองค์ท่านอีกครั้งหนึ่ง ในเมื่อผู้
เขียนอายุ ๖๑ (เทียบกับอายุ ๒๓ เมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๓) ก็คือมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ซึ่งพระองค์ท่านทรง
ดำรงตำแหน่งอธิการบดี

ผู้เขียนนึกนิยมน้อยในใจอย่างเงิบ ๆ ว่า พระองค์ท่านช่างกระไรพระชนมายุถึงเพียงนี้แล้ว และทรงตราก
ตรำงานมาหลายด้านหลายประการมาอย่างยังแล้ว ยังทรงกระฉับกระเฉงในพระวรกาย และทรงห้องใสในพระ
สติปัญญาไหวพริบ อี้อทั้งทรงพระวิริยะอดสาหะ ทรงงานสม่ำเสมอ ไม่ขาดตกบกพร่อง และเสด็จไปในงาน
การของศิษย์หา ไม่ว่าเขาเหล่านั้นจะเด็กเล็กประกรไตแก่หม้ทุกงานและสถานที่ อัสมีมานะของผู้เขียนกลับมา
อีกครั้งว่า ทำไมเราจะเก่งอย่างท่านบ้าง (แม้ว่าอัสมีมานะนั้นเห็นขยัน พยายามละเท่าใดไม่สิ้น)

เสด็จในกรม ฯ องค์อธิการบดี ลายพระหัตถ์สวดยะียบ ชัดเจน และมีระเบียบ ถ้าเป็นภาษาอังกฤษ
ถ้อยคำสำนวนก็เหมือนคนอังกฤษชั้นดีหนึ่งเขียน พระหฤทัยสงบเยือกเย็น ทรงมีอารมณ์ขันตามสมควร เป็น
คราว ๆ พระดำรัสนุ่มนวล พระวินิจฉัยเด็ดขาด พระสรีระและพระอริยาบถสง่างามสมเป็นขคิยะ

เมืองไทยมีคนเต็มหม้อหรือคนเก่งอยู่ตลอดมาไม่ขาดสาย เสด็จในกรม ฯ ของเราก็เป็นคนหนึ่งนั้นแน่นอน

ขอให้ทรงพระเจริญยิ่งยืนนาน

สมหมาย อธิการบดี
๕ ธันวาคม ๒๕๑๖

**A TRIBUTE TO
HIS ROYAL HIGHNESS PRINCE WAN WAITHAYAKORN
KROMMEUN NARADHIP BONGSPRABANDH**

Responding to a request from the Editor of "Social Science Review", I gladly contribute an article in English as a modest and humble tribute to His Royal Highness Prince Wan Waithayakorn, Krommeun Naradhip Bongsprabandh, on the occasion of his eightieth birthday anniversary. I am most happy to be associated with any movement to render homage to His Royal Highness on such an auspicious occasion.

His Royal Highness Prince Wan Waithayakorn, Krommeun Naradhip Bongsprabandh, is an eminent elder statesman of world renown. As an erudite scholar and academician, a former ambassador then Foreign Minister and Deputy Prime Minister of Thailand, a former President of the United Nations General Assembly and countless other international organizations, the prestige of the Prince is such that it requires no endorsement from me.

I wish to write from a more subjective and personal angle. His Royal Highness has had a profound influence on my whole life and career, and has been so generous and helpful to me that it would be no exaggeration to say that I regard him with filial affection.

I first came under the influence of His Royal Highness when I was a young boy newly arrived in England to further my studies there. The Prince was then Minister to the Court of St. James's and to a number of other European countries, in those days when our country had no ambassadors. The Prince was the youngest envoy extraordinary and plenipotentiary ever to be appointed by His Thai Majesty's Government. From the beginning, His Royal Highness was exceptionally kind to me, encouraging me in my studies and promoting my love of literature and writing. I was occasionally invited to stay with him during the school holidays, and taken to see educational plays and films.

Upon my return to Bangkok after graduating from Oxford, where the Prince had also studied much earlier, His Royal Highness suggested that I should teach at the university where I could gain wide experience and be in close touch with the younger intelligentsia of the country. Hence began my connection of thirty years with Chulalongkorn University, where the Prince had himself taught after his return from London and where he was still serving as a member of the University Council. I was later privileged to serve on the Council with His Royal Highness for many years, and also as a special professor of Thammasat University when the Prince was its distinguished Rector.

When His Royal Highness was appointed President of the Royal Institute, our national academy, I was inducted as one of its youngest Fellows (Rajpandit). When the Prince was elected for his first term as President of the Siam Society, I also served under him as Editor of the Siam Society Journal, not knowing then that one day I would succeed to the presidency of this famous institution.

Even while His Royal Highness was stationed overseas as an ambassador, I often had the benefit of his advice. On one occasion, my wife and I had the honour of staying with him and the Princess at their residence in Washington, D.C.

When the Prince became Minister of Foreign Affairs, it was suggested that I should join the Foreign Service. I did not have the honour of serving him in that capacity, as at that time my university work was still keeping me fully engaged. However, I was privileged to work with His Royal Highness in numerous committees, both governmental and non-governmental.

I was Executive Secretary of the Association of Southeast Asian Institutions of Higher Learning when the Prince was elected President of this eight-nation body comprising all the leading universities of Southeast Asia. It was a rare opportunity for me to observe at close quarters how he, one of the greatest diplomats of our time, diplomatically maintained unity among national groups of varied interests under sometimes difficult circumstances.

I was also one of the vice-presidents who served under him when His Royal Highness was President of the Social Science Association of Thailand.

During the nearly fifty years that I have known and worked for His Royal Highness Prince Wan Waithayakorn, Krommeun Naradhip Bongsprabandh, I have never found him to be anything but wise, gracious and considerate. In my presence, he has never had an unkind word for anyone; on the contrary, he has treated all with the utmost tact, patience and generosity. To me, and I am sure to many others as well, the Prince has unfailingly appeared to be the epitome of a consummate sage, diplomat and statesman, a truly great personage, a rare phenomenon in the world of to-day.

PREM PURACHATRA

Thai Ambassador to India, Ceylon and Nepal
and Minister to Afghanistan
New Delhi, July 25, 1971.

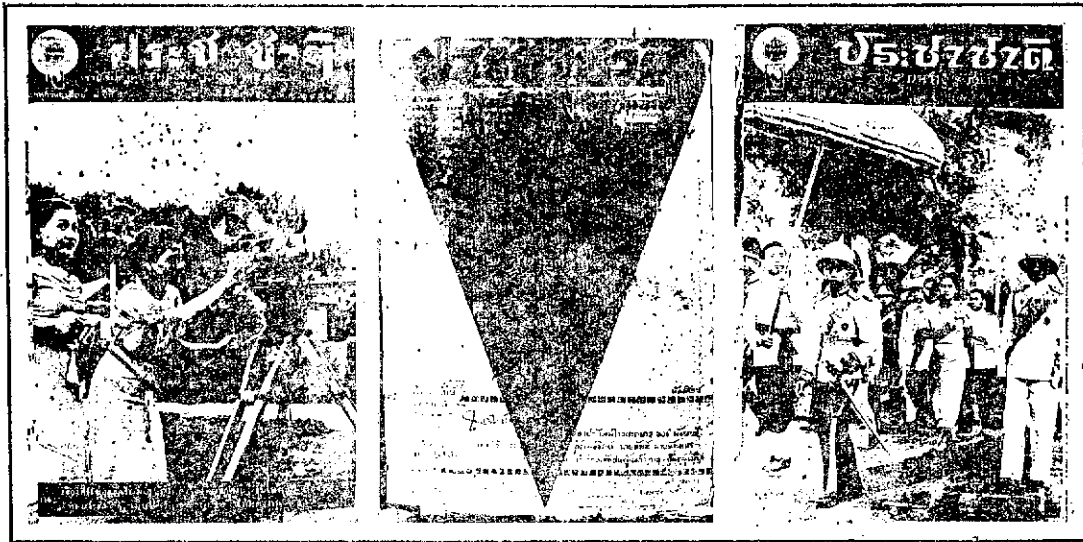
วรรณไวทยาการศึรพจน์

๑ วรรณไวยศแกล้ว ด่องกัจสรพวิทยา สมปราชญ์ราชวงศา จึงยั้งยั้งดั่งแก้ว	กรมมรา ธิปไตย ยิ่งแผ้ว ปฏิบัติ ควรนอ ก่องหล้าสยามเสมอ ๆ
๑ เลอเกียรติก่อก่อแต่ครั้ง เริ่มฝากสุนทรวาท นิยาม “สันติภาพ” เหมาะมาตร ทุกหุตุปรบมือก้อง	สันนิบาต ชาติไทย โลกชร้อง หมายขัด ช้างเส แก่เจ้าชายสยาม ๆ
๑ หลังสงครามเมื่อตั้ง เป็นประธานสมัชชา แม่ทูลศรีษิยา “โกรมิโก ” กล่าวอ้าง	สหประชา ชาติไทย โลกกว้าง ยังยก ย่องเลย ท่านเยี่ยมชวนสมาน ๆ มิตรแล
๑ เชี่ยวการรัฐกิจทั้ง บูรพภาควากยา ยัสตงคตพจนา สมราชบัณฑิตผู้	ภาษา ศาสตร์ไทย ยอดรู้ สันแทต สนิทนอ เพียบพร้อมวรรณไวทยา ๆ
๑ สมณัยสมญศอ้าง ละมุนละม่อมทุกเพลา แน่นสนิทศึภษิตสดา เพียงเพชรฉายแววแก้ว	อัจฉริยา ยิ่งเยย เลิศแล้ว วรคู้ พระองค์เอย ก่องรุ่งเรืองสมัย ๆ
๑ วรรณไวทยศผู้ กอปรกัจแก่ชาติพันธุ์ จวบแปตสืบอายุวรรณ ขอจตุพิชพรให้	รัตตัญ ญุเสย มากไชร้ สติไป้ แปรเลย ท่านพร้อมโสดกัสนันต์ ๆ นิรันตร้เทอด

ศุภกิจ นิรมานนรเทพ

หนังสือพิมพ์ ประชาชาติ กับ ท่านวรรณ

ยศ วัชรเสถียร

บำเพ็ญกรณีย์

ไมตรีจิต

วิทยาคม

อุดมสันติสุข

วลีข้างบนนี้ คือ คติพจน์หรือ 'คำขวัญ' ของหนังสือพิมพ์ฉบับนั้น ซึ่งเป็นชนิดหนังสือพิมพ์รายวัน คติพจน์ตีพิมพ์ด้วยอักษรตัวเขียนประดิษฐ์ โทษขนาดเห็นได้ชัดอยู่สองข้างว่า 'ประชาชาติ' ถ้าเป็นชื่อของหนังสือพิมพ์ ได้ชื่อภาษาไทย มีคำว่า 'The Nation' เป็นชื่อภาษา

ยศ วัชรเสถียร นักเขียนและนักหนังสือพิมพ์อาวุโส เคยมีงานเขียนปรากฏในหนังสือพิมพ์ *ประชาชาติ* และ *สุภาพบุรุษ* มาก่อน

อังกฤษ และได้ชื่อภาษาอังกฤษมีคำบอกชนิดหนังสือพิมพ์ด้วยว่า "Daily Newspaper"

วัตถุประสงค์หรือเจตนารมณ์ หรือเรียกกันง่าย ๆ ด้วยภาษาของนักหนังสือพิมพ์แต่ก่อน ซึ่งไม่มีใครมีปริญญาหรือประกาศนียบัตรวิชาการ ทำหนังสือพิมพ์จากมหาวิทยาลัย ว่า 'เข็มของหนังสือพิมพ์' เข็มของหนังสือพิมพ์ '*ประชาชาติ*' อยู่ที่การเสนอเรื่องราวที่เป็น 'ข่าว' คือพดติ

การณ์ของชาวบ้านที่เป็นไปในทางทำให้เป็นที่สนใจ ไม่ว่าจะ 'ชาวบ้าน' ในประเทศหรือนอกประเทศ ทั้งทางเป็นมงคลและไม่เป็นมงคล และข่าวที่เป็นความเคลื่อนไหวหรือการปฏิบัติของรัฐบาลแห่งประเทศไทยและนานาประเทศ อันเรียกด้วยภาษาคนหนังสือพิมพ์แต่ก่อนว่า 'ข่าวการเมือง' นอกจากเรื่องราวที่อยู่ในฐานะ 'ข่าว' ทั้งสองประเภทนี้แล้ว ก็มีบทความเห็นเกี่ยวกับการเมืองว่าด้วยการปฏิบัติการของรัฐบาลในกรณีต่างๆ หากเห็นพ้องว่าเป็นการกระทำที่ดียิ่งอันจะอำนวยประโยชน์ให้แก่ประชาชนส่วนรวมก็สดุดีสรรเสริญ หากไม่เห็นพ้องด้วย เพราะผลจากการกระทำของรัฐบาลนั้นแทนที่จะอำนวยประโยชน์ให้แก่ประชาชนส่วนรวมกลับเป็นตรงกันข้าม ก็คัดค้านโจมตีเพื่อให้รัฐบาลยับยั้งเสีย นอกจาก 'ข่าว' และ 'บทความเห็นทางการเมือง' ซึ่งเป็นความมุ่งหมายที่เป็น 'หัวใจ' แล้ว ก็มีแถบเรื่องราวที่เป็น 'สารคดี' และ 'บันเทิงคดี' แตกต่างจากหนังสือพิมพ์รายวันในปัจจุบัน แผนกบันเทิงคดีมีนวนิยายขนาดยาวลงพิมพ์ต่อเนื่องเป็นประจำวัน ๒-๓ เรื่อง ซึ่งหนังสือพิมพ์รายวันในปัจจุบันไม่มี

ที่ข้าพเจ้าเขียนเล่าถึงหนังสือพิมพ์รายวัน *ประชาชาติ* กับ 'ท่านวรรณ' ขึ้นมา ก็เพราะหนังสือพิมพ์ฉบับนี้มีส่วนเกี่ยวข้องกับชีวิตของข้าพเจ้าเป็นอันมาก เนื่องจากได้ทำให้ข้าพเจ้า

เป็นนักประพันธ์และคนหนังสือพิมพ์เต็มตัวมาจนกระทั่งบัดนี้ โดยไม่อาจไปเป็นอย่างอื่น หรือประกอบอาชีพอย่างอื่นได้

ส่วนที่หนังสือพิมพ์ฉบับนี้เกี่ยวกับ 'ท่านวรรณ' ซึ่งในปัจจุบัน คือ พระเจ้าวรวงศ์เธอ กรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์ นั้น ก็เพราะท่านทรงเป็นผู้อุปถัมภ์ให้หนังสือพิมพ์ฉบับนี้ให้เกิดขึ้น

ความเป็นนามีว่า

หลังจากบุคคลกลุ่มหนึ่งอันประกอบด้วยนายทหารชั้นผู้ใหญ่ ๔ ท่าน (ต่อมาได้รับนามสมญาว่า 'สี่ทหารเสือ') และข้าราชการพลเรือนบรรดาศักดิ์สูงสุดชั้นหลวง 'หลวง' ซึ่งล้วนสำเร็จการศึกษาจากมหาวิทยาลัยเมืองฝรั่ง และต่างมีลูกสมุนอยู่มาก ได้ร่วมมือร่วมมือกัน 'เปลี่ยนแปลง' ยึดอำนาจการปกครองประเทศระบอบราชาธิปไตยแบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์จากพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว สำเร็จในวันที่ ๒๔ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๗๕ แล้วเปลี่ยนระบอบการปกครองเป็นระบอบประชาธิปไตยโดยอวดอ้างว่าเป็นอย่างของชนชาติอังกฤษ และ ฎีปุ่่น โดยบุคคลกลุ่มนี้เรียกตัวเองว่า 'คณะราษฎร' ต่อมาในเดือนสิงหาคม (จากความทรงจำของข้าพเจ้าซึ่งถ้าจะคลาดเคลื่อนก็ไม่ไกล) วันหนึ่ง นายระคน เกษะนันท์ ซึ่งเป็นเพื่อนสนิทของนายกุหลาบ สายประดิษฐ์ และเป็นศิษย์ใกล้

ชีวิตของ 'ท่านสกล' และ 'ท่านวรรณ' ได้มาพบ นายกุหลาบ สายประดิษฐ์ ซึ่งขณะนั้นกำลังว่างงานอยู่ หลังจากประจำทำงานที่หนังสือพิมพ์รายวัน 'ศรีกรุง' และเขียนบทความทางการเมือง ชื่อเรื่อง 'มนุษย์ภาพ' ซึ่งทำให้หนังสือพิมพ์ฉบับนั้นถูกปิดไม่มีกำหนด แต่ปิดอยู่เพียง ๓ วัน เจ้าของก็วิ่งเต้นเปิดดำเนินการต่อไปได้ โดยต้องไม่มีบทความที่เขียนโดยนายกุหลาบ สายประดิษฐ์ อีก นายกุหลาบ สายประดิษฐ์ จึงอำลาจากหนังสือพิมพ์ 'ศรีกรุง' เพราะไม่หน้าด้านพอที่จะรับเงินเดือนโดยไม่ได้เขียนอะไรได้

นายระคน เกษะนันท์ ได้บอกแก่นายกุหลาบ สายประดิษฐ์ ว่า 'ท่านวรรณ' (ม.จ.วรรณไวทยากร วรรณ) มีพระประสงค์จะออกหนังสือพิมพ์รายวัน แต่ยังขาดผู้ดำเนินการอยู่ จึงถามนายกุหลาบ สายประดิษฐ์ ว่า จะรับเป็นผู้ดำเนินการได้หรือไม่ ตอนนั้นนายกุหลาบ สายประดิษฐ์ รู้จัก 'ท่านวรรณ' แต่เพียงพระนาม ไม่รู้ถึงพระอุปนิสัยใจคอและทัศนคติทางการเมืองว่าจะเป็นผู้ช่วยพวก 'เจ้า' หรือพวกประชาชนพลเมืองสามัญ จึงให้คำตอบว่าต้องได้ไปศึกษาทัศนคติของท่านเสียก่อน ถ้าหากท่านเป็นผู้ช่วยประชาชนสามัญก็จะรับภาระให้สมพระประสงค์ได้ นายระคน เกษะนันท์ จึงพาไปเฝ้า

หลังจากไปเฝ้ามาแล้ว นายกุหลาบ สายประดิษฐ์ จึงบอกแก่คณะพรรคของเขา ซึ่งมี

ข้าพเจ้าร่วมเป็นสมาชิกอยู่ด้วยคนหนึ่ง ว่า 'ท่านวรรณ' เป็น 'เจ้า' ที่คิดกับเจ้าอื่น ๆ ส่วนมากคือทรงเป็นบัณฑิต ที่ควรแก่การสรรเสริญยิ่ง และเหนืออื่นใดท่านทรงเป็น 'เจ้า' ที่เป็นพวกประชาชนสามัญ ทรงสนับสนุนการปกครองระบอบประชาธิปไตยอย่างบริสุทธิ์ใจ โดยเหตุนี้เราจึงรับดำเนินการออกหนังสือพิมพ์รายวันตามพระประสงค์ของท่าน ซึ่งท่านทรงเป็นผู้ลงทุนโดยมีหม่อมของท่านเป็นเจ้าของ

เมื่อเป็นที่ตกลงกันเช่นนั้นแล้ว นายกุหลาบ สายประดิษฐ์ จึงได้ไปเฝ้าติด ๆ กัน จนได้ซื้อและคติพจน์ของหนังสือพิมพ์ ซึ่งท่านทรงคิดให้

ครั้งต่อมาอีกเดือนหรือสองเดือน หนังสือพิมพ์รายวันชื่อ 'ประชาชาติ' จึงเริ่มออกสู่สายตาประชาชนเป็นปฐมฤกษ์ หลังจากการโฆษณาให้ประชาชนรู้ที่อยู่ชั่วคราวหนึ่ง ด้วยการพิมพ์ใบโฆษณาแทรกในหนังสือพิมพ์ฉบับต่าง ๆ ที่ออกอยู่ก่อน

ดังนั้นพอออกมาก็ได้รับการต้อนรับจากประชาชนอย่างเอิกเกริกเกรียวกราว ทั้งนี้เพราะนายกุหลาบ สายประดิษฐ์ ผู้เป็น 'บรรณาธิการ' เป็นนักหนังสือพิมพ์หนุ่มที่มีฝีมือเป็นที่นิยมสูงที่สุดอยู่ในสมัยนั้น

ส่วน 'ท่านวรรณ' นั้นเล่าก็ไม่เพียงแต่ออกทุนให้กำเนิดแก่ 'ประชาชาติ' ขึ้นมาเท่านั้น แต่ยังทรงประทานความรู้ทาง อักษรศาสตร์

นิรุกติศาสตร์ และ ทางลัทธิการปกครองในระบอบประชาธิปไตยที่ท่านทรงมีอยู่ให้เป็นวิทยาทาน โดยทรงบทความตีพิมพ์ในหน้า ๕ ทุกวัน เพราะประชาชนชาวไทยส่วนใหญ่ในสมัยนั้น (ถึงในสมัยปัจจุบันก็เถอะ) ไม่มีความรู้ความเข้าใจกันว่า การปกครองระบอบประชาธิปไตยคืออะไร มีความหมายอย่างไร ทั้งนี้เพราะการยึดอำนาจการปกครองจากพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าฯ มาเปลี่ยนเป็นระบอบประชาธิปไตยของกลุ่มที่เรียกตัวเองว่า ‘คณะราษฎร’ นั้นเป็นชนิด ‘ชิงสุกก่อนห่าม’ (แม้ล่วงมาเป็นเวลา ๓๘ - ๓๙ ปีแล้ว เพียงแค่ปลาทูเค็มก็ยังสามารรถแลกกับคะแนนเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้) อย่างว่าแต่ประชาชนสามัญจะไม่มีความรู้ในเรื่องการปกครองระบอบประชาธิปไตย กันกว้างขวาง ลุ่มลึกเลย บรรดาสมาชิกของ ‘คณะราษฎร’ ส่วนมากก็เช่นเดียวกัน ฉะนั้นเมื่อยึดอำนาจได้แล้ว จึงมีแถลงการณ์ประณามสถาบัน พระมหากษัตริย์เสียอย่างป่นปี้ ในรัฐธรรมนูญที่เขียนกันขึ้นมาไปบังคับพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวให้ทรงพระราชทานให้แก่พวกเขา จึงมีข้อห้ามพวกเชื้อพระวงศ์มาข้องเกี่ยวกับการเมือง คือ การปกครองบ้านเมืองอย่างเด็ดขาด

โดยเหตุนี้ ‘ท่านวรรณ’ ผู้เป็นเชื้อพระวงศ์ที่ทรงเป็นฝ่ายประชาชน ทรงมีความรู้ลุ่มลึกในการปกครองระบอบประชาธิปไตย และนิยมชมชื่นระบอบการปกครองระบอบนี้ จึงทรงนั่งอยู่

ไม่ได้ ต้องลงทุนให้ออกหนังสือพิมพ์ เพื่อท่านจะได้มีโอกาสประทานความรู้ในเรื่องการปกครองระบอบประชาธิปไตยเป็นวิทยาทานแก่ประชาชนตลอดจนสมาชิกส่วนหนึ่งของ ‘คณะราษฎร’ ผู้ก่อการ ฯ

นอกจากบทความในหน้า ๕ ซึ่งท่านทรงเป็นประจำวัน จะให้อรรถาธิบายว่าอย่างไรจึงจะเป็น ‘ประชาธิปไตย’ แล้ว ท่านยังช่วยตีความหรือขยายความรู้รัฐธรรมนูญที่ประชาชนส่วนมากอ่านแล้วไม่เข้าใจให้เข้าใจ และบัญญัติคำขึ้นให้ใช้แทนคำฝรั่ง ซึ่งไม่เคยมีเป็นคำในภาษาไทยมาก่อน อย่างเช่น การใช้กำลังคนและอาวุธยึดอำนาจการปกครองบ้านเมืองจากพระมหากษัตริย์นั้น แค่เดิมมาในภาษาไทยเรียกว่า ‘ขบถ’ อันดีถือว่าเป็นคำอุปมุงคล ซึ่งพวก ‘คณะราษฎร’ พยายามเลี่ยง และได้เสียงเอาคือ ๆ ว่า ‘ยึดอำนาจเปลี่ยนระบอบการปกครองจากรบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์เป็นระบอบประชาธิปไตย’ ซึ่งยาวเกินกว่าจะเอามาพูดกันเป็นคำธรรมดาได้ ท่านซึ่งได้ทรงบัญญัติคำขึ้นให้ใช้ว่า ‘ปฏิวัติ’ ซึ่งคณะราษฎรก็ถือเอาไปใช้ด้วยความปริศนา และยังใช้กันมาจนกระทั่งบัดนี้

ส่วนการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันแท้จริงที่ท่านทรงประทานความรู้ให้ นั้น ชนชั้นมีอำนาจในการปกครองบ้านเมือง ก็ยังหาไม่ใคร แยะแยะไม่ จนกระทั่งปัจจุบันนี้ ๐

การบัญญัติศัพท์

จํานงคฺ ทองประเสริฐ

ราชบัณฑิตยสถานเป็นทบวงการเมืองมีฐานะเป็นกรมตามกฎหมาย ว่าด้วยการบริหารราชการแผ่นดิน และกฎหมายว่าด้วยการปรับปรุงกระทรวงทบวงกรม มีหน้าที่ตามที่กำหนดไว้ในมาตรา ๖ แห่งพระราชบัญญัติราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๔๘๕ ดังนี้คือ

๑. ค้นคว้าและบำรุงสรรพวิชาให้เป็นคุณประโยชน์แก่ประเทศชาติและประชาชน
๒. ติดต่อแลกเปลี่ยนความรู้กับองค์การปราชญ์อื่น ๆ
๓. ให้ความเห็น คำปรึกษา และปฏิบัติการเกี่ยวกับวิชาการ ตามความประสงค์ของรัฐบาล

โดยนัยนี้จึงเห็นได้ว่า งานอันเป็นหน้าที่สำคัญของราชบัณฑิตยสถานจึงหนักไปในทางวิชาการ แม้ว่าในปัจจุบันนี้กระทรวงทบวงกรมตลอดจนมหาวิทยาลัยต่าง ๆ จะมีหน้าที่ในการค้นคว้าและจัดทำคำรับคำราวเกี่ยวกับวิชาการต่าง ๆ ที่จะต้องใช้ในกระทรวงทบวงกรมและในสาขาวิชานั้นอยู่แล้ว จึงดูเหมือนว่า ไม่จำเป็นจะต้องมีราชบัณฑิตยสถานก็ได้ แต่ความจริงแล้วงานของราชบัณฑิตยสถานมิใช่งานที่เน้นหนักไปในสาขาวิชาใดวิชาหนึ่งโดยเฉพาะ ดังที่ทำการอยู่ในกระทรวง

ทบวงกรม หรือ ในสถาบันการศึกษาต่าง ๆ หากแต่ว่าค้นคว้าและบำรุงสรรพวิชาในสาขาที่เป็นกลาง ๆ คือ ใช้เป็นประโยชน์แก่ทุกกระทรวงทบวงกรม ตลอดถึงแก่นิสิตนักศึกษาและประชาชนทั่ว ๆ ไป โดยยึดนโยบายของรัฐบาลเป็นสำคัญ ในด้านวิชาการนี้ขณะนี้ราชบัณฑิตยสถานมีโครงการใหญ่ ๆ ที่กำลังดำเนินการอยู่รวม ๕ โครงการด้วยกัน คือ

๑. งานทำพจนานุกรม (Dictionary) ขณะนี้กำลังจัดทำพจนานุกรมฉบับเล็กเก็บเฉพาะคำที่ใช้กันอยู่ในปัจจุบันแบบ Current Dictionary โดยมีการเลือกเก็บคำและแก้ไขบทนิยามของคำบางคำให้รัดกุมยิ่งขึ้น ทั้งยังเพิ่มเติมคำที่ยัง

จํานงคฺ ทองประเสริฐ เปรียญ ๕ ประโยค ปริญญาโท จากมหาวิทยาลัยเชล ขณะนี้รับราชการอยู่ ณ ราชบัณฑิตยสถาน

ไม่มีเก็บไว้ในพจนานุกรม ฉบับ พ.ศ. ๒๔๙๓ แต่กรรมการเห็นว่านิยามใช้กันนานพอสมควรแล้วเข้าใจด้วย

๒. งานทำหนังสือสารานุกรมไทย (Thai Encyclopaedia) ซึ่งขณะนี้ได้ทำมาถึงอักษร ช. แล้ว กำหนดไว้ว่าอาจจบบริบูรณ์ภายใน ๕ - ๖ ปีนี้

๓. งานทำอักษรานุกรมภูมิศาสตร์ไทย (Gazetteer of Thailand) ขณะนี้ได้พิมพ์เสร็จบริบูรณ์ไปครั้งหนึ่งแล้ว จึงได้ขยายงานในด้านนี้ออกไปให้กว้างขวางยิ่งขึ้นเช่นทำศัพท์ภูมิศาสตร์สากลอีก ส่วนอักษรานุกรมภูมิศาสตร์ไทย ก็จะได้ติดตามปรับปรุงแก้ไขให้สอดคล้องกับวิวัฒนาการของบ้านเมืองต่อไป

๔. งานบัญญัติศัพท์ภาษาต่างประเทศเป็นภาษาไทย

๕. งานสร้างหนังสือประเภทตำราเกี่ยวกับสังคมศาสตร์ มานุษยวิทยา ลัทธิประเพณีต่าง ๆ และอื่น ๆ ตามที่เห็นสมควร

โดยเฉพาะงานด้านบัญญัติศัพท์ภาษาต่างประเทศเป็นภาษาไทยนั้น มีคณะกรรมการบัญญัติศัพท์ภาษาไทย ซึ่งได้แต่งตั้งขึ้นโดยได้รับอนุมัติจากคณะรัฐมนตรีเป็นผู้ดำเนินงาน ความจริงงานนี้ได้เคยเริ่มมาแล้ว เมื่อสมัย ฯพณ ฯ จอมพล ป. พิบูลสงคราม เป็นนายกรัฐมนตรี แต่ต่อมาได้หยุดชะงักลง เพราะขาดเงินและกำลังคน

เท่าที่ห้ามมาแล้วก็ปรากฏว่าเป็นที่สนใจของประชาชนอยู่มาก แต่บางทีศัพท์ที่ได้บัญญัติขึ้นมาแล้ว มักจะมีผู้ไม่เข้าใจความหมายอยู่บ้าง ทั้งนี้ เพราะศัพท์ที่บัญญัติขึ้นส่วนมากใช้คำบาลี และสันสกฤตเป็นหลัก ผู้ไม่รู้ภาษาบาลีและสันสกฤต จึงมักไม่เข้าใจความหมายของศัพท์ เป็นเหตุให้ใช้ศัพท์ไม่ถูก ซึ่งทำให้จำเป็นต้องนิยามความหมายของศัพท์นั้นไว้ด้วย เพื่อให้ผู้ใช้เข้าใจความหมายของศัพท์บัญญัตินั้น ๆ ได้ถูกต้อง

ที่ราชบัณฑิตยสถาน ได้ริ้วฟื้นงานขึ้นมาดำเนินการใหม่ ก็เพราะเห็นว่าในปัจจุบันนี้โลกแคบลง วิทยาการทางตะวันตกได้หลั่งไหลเข้ามา มีอิทธิพลครอบงำตะวันออก โดยเฉพาะประเทศไทยยิ่งขึ้นทุกที ด้อยค่าสำนวนภาษาต่างประเทศที่เป็นศัพท์ทางวิชาการ ถ้าปล่อยให้ต่างคนต่างแปลต่างบัญญัติศัพท์แล้ว ในที่สุดก็จะมีที่ยุติลงได้ ทำให้เกิดความยุ่งยากลำบากแก่นักศึกษาค้นคว้าและผู้สนใจทั่วไป สมควรจะได้มีศูนย์กลางบัญญัติศัพท์ภาษาต่างประเทศเป็นภาษาไทยขึ้น เพื่ออำนวยความสะดวก และจะได้ยุติเป็นมาตรฐานเดียวกัน จึงได้ทำโครงการเสนอท่านผู้รักษากรุณในตำแหน่งนายกรัฐมนตรีราชบัณฑิตยสถานในขณะนั้น คือ ศาสตราจารย์พระยาอนุมานราชธน ซึ่งก็ได้รับความเห็นชอบด้วยดี และเพื่อความรอบคอบราชบัณฑิตยสถานจึงได้เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทขอพระเจ้าวรรังษิยธรรมหมื่นนเรธิราชพงษ์ประพันธ์

ผู้รักษาการในตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ทศบาล
ซึ่งในขณะนั้นทรงดำรงตำแหน่งรองนายกรัฐมนตรี
ตรีเอกทางหนึ่งด้วย ก็ทรงเห็นชอบด้วย และทรง
สนับสนุนโครงการดังกล่าวเป็นอย่างดี ราชบัณฑิตยสถานจึงได้นำโครงการนี้เสนอไปยังคณะรัฐมนตรีพร้อมทั้งเสนอขอตั้งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ
เพื่องานนี้ด้วย ซึ่งก็ได้รับความเห็นชอบ และ
อนุมัติตามที่เสนอไป

ตามที่กล่าวมานี้จะเห็นได้ว่า งานบัญญัติศัพท์แม้จะมีประโยชน์เพียงใด แต่ก็นับว่าเป็นงานที่สำคัญและทำได้ยากอย่างยิ่ง เพราะการที่จะบัญญัติศัพท์อะไรขึ้นมาสักคำหนึ่ง ก็จำเป็นจะต้องเข้าใจความหมายของคำนั้น ๆ โดยถ่องแท้เสียก่อน แล้วหากคำที่เหมาะสมและมีความหมายตรงกับคำนั้น ๆ มาบัญญัติขึ้น เพราะฉะนั้นผู้ที่จะบัญญัติศัพท์ให้ความหมายดีจำเป็นจะต้องมีความรู้ ทั้งภาษากรีก ภาษาละติน ภาษาบาลี และภาษาสันสกฤต เป็นอย่างดี แต่แม้กระนั้นเมื่อบัญญัติออกมาแล้ว คนอาจไม่นิยมใช้ก็ได้ดังที่เสด็จในกรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์ ได้ทรงนิพนธ์ไว้ใน “คำนำ” หนังสือ “บัญญัติศัพท์ของคณะกรรมการบัญญัติศัพท์” ว่า

“การบัญญัติศัพท์มีประโยชน์เพียงใด ข้าพเจ้าไม่ต้องกล่าว เพราะนักศึกษาดลอดจนนักการ

เมืองและนักหนังสือพิมพ์ย่อมตระหนกอยู่แล้ว แต่การบัญญัติศัพท์เป็นกิจที่ยากลำบากมาก เพราะถึงแม้จะพยายามคิดให้รอบคอบสักเพียงใด และจะปรึกษาหารือกับท่านผู้คงแก่เรียนในวิชาต่าง ๆ สักเพียงใด ก็ยังหลีกเลี่ยงความบกพร่องไม่ได้ด้วยภาษาแต่ละภาษา ย่อมมีอัจฉริยภาพของคนที่ทั้งในทางความหมายและทางเสียง ซึ่งศัพท์ที่คิดขึ้นนั้นจะต้องอนุโลมตามอย่างสนิทแนบเนียน จึงจะมีชีวิตถาวรสืบไป

“ด้วยเหตุนี้ เมื่อคิดศัพท์ขึ้นแล้ว จะต้องลองใช้ดูว่าเป็นศัพท์ที่เหมาะสมไม่เหมาะสมแค่ไหน และเป็นศัพท์ที่ติด ไม่ติดแค่ไหน การที่จัดพิมพ์ศัพท์เพื่อนำออกใช้นั้นจึงมีประโยชน์มาก เพราะการใช้เท่านั้นจะเป็นเครื่องตัดสินว่าศัพท์ใดใช้ได้ศัพท์ใดควรแก้ไข

“เช่นคำว่า Television ซึ่งได้บัญญัติไว้ว่า “โทรภาพ” นั้น ก็ได้เปลี่ยนเป็น “โทรทัศน์” ไปแล้ว เพราะใกล้ความหมายในศัพท์เดิมมากกว่า และโทรภาพย่อหมายถึงภาพหรือรูปที่ส่งมาโดยทางไกล” *

เสด็จในกรมฯ ทรงโปรดการบัญญัติศัพท์เพื่อปรับกับคำต่างประเทศ ซึ่งยังไม่มีคำใช้ในภาษาไทยเป็นอย่างยิ่ง และทรงถือว่าเป็นงานอดิเรกที่อุทิศพระอิศยาศัยเป็นอย่างมาก พระองค์

* นวฉัตรประพันธ์, พลตรี กรมหมื่น, “คำนำ” บัญญัติศัพท์ ของคณะกรรมการบัญญัติศัพท์ (พระนคร: โรงพิมพ์พระจันทร์ ๒๕๐๑) หน้า ก-ข.

ทรงบัญญัติศัพท์ต่าง ๆ และได้ตกมาเป็นสมบัติไทยทางด้านวัฒนธรรมเป็นจำนวนไม่น้อยเลย ทำให้ภาษาไทยมีวิวัฒนาการเจริญงอกงามเป็นความก้าวหน้าในทางภาษาของชาติอย่างยิ่ง อันเป็นผลดีแก่ส่วนรวมเป็นอย่างมาก

ข้าพเจ้ามิได้เป็นกรรมการบัญญัติศัพท์ แต่ได้มีโอกาสเข้าร่วมประชุมในคณะกรรมการทำอักษรานุกรมภูมิศาสตร์ ของราชบัณฑิตยสถาน อยู่เสมอมา ซึ่งในคณะกรรมการชุดนี้ก็ต้องทำหน้าที่บัญญัติศัพท์ทางภูมิศาสตร์เสียชั้นหนึ่งก่อน เมื่อเสร็จแล้ว จึงจะส่งศัพท์ที่บัญญัติไว้ทั้งหมดไปให้คณะกรรมการบัญญัติศัพท์พิจารณา และอนุมัติอีกครั้งหนึ่ง เมื่อเสร็จในกรมฯ ทรงรับตำแหน่งผู้อำนวยการนายกราชบัณฑิตยสถาน และทรงเป็นประธานคณะกรรมการทำอักษรานุกรมภูมิศาสตร์ด้วย ข้าพเจ้าจึงได้สังเกตเห็นวิธีการบัญญัติศัพท์ของพระองค์ว่าทรงมีวิธีการอย่างไร

บางศัพท์ที่คณะกรรมการทำอักษรานุกรมภูมิศาสตร์ได้บัญญัติ และใช้กันจนชินในวงของคณะกรรมการแล้ว แต่เมื่อพระองค์ท่านทรงมาเป็นประธานแล้ว ทรงพิจารณาเห็นว่าความหมายของคำที่บัญญัตินั้น น่าจากความหมายของศัพท์เดิมมากไป ก็ทรงอธิบายให้ฟัง แล้วก็ทรงเสนอคำที่เหมาะสมให้ที่ประชุมได้พิจารณาเช่น คำว่า Erosion เราได้เคยตกลงกันไว้ว่า “ กินทการ ” พระองค์ทรงเห็นว่า “ กินทการ ” นั้นมัน

พังทลายไปในทันทีทันใดเลย ซึ่งไม่ตรงกับ Erosion นี้ก็ เพราะ Erosion หมายถึง “ การแผ้วสะพัด หรือแตกกระจัดกระจายออกไปของชิ้นส่วนนานาชนิดที่เกิดจากการผุพังอยู่กับที่โดยพลังลมหรือพลังน้ำ แต่ไม่รวมถึงการกระจัดกระจาย โดยพลังระเบิดของภูเขาไฟ ” ซึ่งในลักษณะหลังต่างหากที่ควรจะเป็น “ กินทการ ” ในลักษณะแรกไม่น่าจะเป็น “ กินทการ ” พระองค์ท่านจึงทรงเสนอคำใหม่ว่า “ กษัยการ ” เพราะคำว่า “ กษัย ” ในภาษาสันสกฤตตรงกับคำว่า “ ขย ” หรือ “ ขัย ” ในภาษาบาลีนั้นหมายถึงความสิ้นไป คือ ค่อยๆ สิ้นไป ไม่ใช่ระเบิดพินาศไปในฉับพลัน ในที่สุดที่ประชุมก็เห็นด้วยกับข้อเสนอของพระองค์

อาจมีบางท่านสงสัยว่า ทำไมคณะกรรมการบัญญัติศัพท์จึงนิยมเอาคำ “ แหก ๆ ” มาบัญญัติทำไมไม่ใช้คำไทย ๆ บัญญัติบ้าง ความจริงเรื่องการบัญญัตินี้มีหลักใหญ่ ๆ ที่จะต้องดำเนินการอยู่ ๓ ชั้นด้วยกัน

ชั้นแรก ต้องหาคำไทย ๆ เสียก่อน เช่น Abrasion ก็บัญญัติว่า “ การครูด การเสียดสี ” Acid Soil ก็บัญญัติว่า “ ดินกรด ดินเปรี้ยว ” เป็นต้น โดยเฉพาะศัพท์ภูมิศาสตร์นั้น คณะกรรมการได้พยายามใช้คำไทย ๆ เกือบจะโดยตลอด แต่บางทีถ้าใช้คำไทยแล้วอาจยาวเยิ่นเย้อเกินไป ไม่กระทัดรัด ก็จะต้องใช้วิธีการชั้นต่อไป

ขั้นที่ ๒ พยายามหาคำจากภาษาบาลีและสันสกฤต ซึ่งเป็นภาษาศาสสิกของไทย และคำที่จะเอามาบัญญัติใช้นั้น จะต้องเป็นคำที่มีใช้อยู่ก่อนแล้วในภาษาไทย และออกเสียงได้ง่าย ถ้าได้คำมีเสียงสระสละวย หรือใกล้เคียงกับเสียงเดิมด้วยยิ่งดี อย่างเช่น Erosion บัญญัติว่า “กรษัยการ” Ethnography บัญญัติว่า “ชาติพันธุ์วรรณนา” Ethnology บัญญัติว่า “ชาติพันธุ์วิทยา” Communication บัญญัติว่า “คมนาคม” และ Telecommunication บัญญัติว่า “โทรคมนาคม” เป็นต้น

ขั้นที่ ๓ ถ้าหากไม่สามารถเอาวิธีการทั้งสองนั้นมาใช้ได้อย่างเหมาะสม ก็ต้องทับศัพท์ไปก่อน จนกว่าจะหาคำอื่นได้เหมาะ คำที่ทับศัพท์แล้วจะต้องได้เสียงเป็นไปตามระบบเสียงของไทย เช่น Physics ก็ทับศัพท์ตรง ๆ ว่า ฟิสิกส์บ้าง ทับศัพท์ไม่ตรงนัก เช่น Chemistry ก็ทับศัพท์ว่า เคมี บ้าง เป็นต้น

จะเห็นได้ว่าการบัญญัติศัพท์มีใช้เป็นเรื่องง่ายเลย และผู้บัญญัติศัพท์ก็จะต้องมีชั้นดีธรรมอดทนต่อการที่จะถูกวิพากษ์วิจารณ์มาก จะต้องมีใจกว้าง ยอมรับฟังความคิดเห็นของบุคคลอื่นในเมื่อได้รับการทักท้วงมาที่ขอบด้วยเหตุผลเสียใจในกรม ๆ ทรงเป็นนักปราชญ์จริง ๆ พระองค์ทรงยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นอยู่เสมอ แต่ก็ไม่มักจะไม่ค่อยมีใครกล้าแสดงความคิดเห็นแย้ง

พระองค์บ่อยนัก ทั้งนี้เป็นเพราะเมื่อพระองค์จะทรงบัญญัติคำอะไรขึ้นมา ก็ได้ทรงพิจารณาอย่างรอบคอบทุกแง่ทุกมุมเสมอ แต่อย่างไรก็ตาม ถ้ามีผู้ทักท้วงด้วยเหตุผล พระองค์ก็ไม่ทรงมีทิฐิมานะ ทรงยอมเปลี่ยนให้ง่าย ๆ อย่างเช่นคำว่า heart failure ทรงบัญญัติว่า “หัวใจวอด” เมื่อมีผู้ทักท้วงก็ทรงเปลี่ยนเป็น “หัวใจวาย” แต่ถ้าหากผู้ทักท้วง ไม่มีเหตุผลเพียงพอ พระองค์ก็จะไม่ทรงเปลี่ยนแปลงง่าย ๆ เลย หรือแม้บัญญัติแล้วถึงจะไม่มีใครทักท้วง แต่ถ้าหากคำบัญญัติ นั้น “ไม่ติด” คนไม่นิยมใช้ พระองค์ก็จะทรงคิดค้นหาคำอื่นที่เหมาะสมต่อไป อย่างคำว่า Culture เคยทรงบัญญัติว่า “พุดฉิธรรม” แต่ก็ “ไม่ติด” ไม่มีใครนิยมใช้ พระองค์ก็ทรงเปลี่ยนใหม่เป็น “วัฒนธรรม” ซึ่งก็มีคนรับทันที ศัพท์นั้นก็เลยติดมาจนถึงทุกวันนี้

ข้าพเจ้าเคยสังเกตดูในที่ประชุมคณะกรรมการทำอักษรานุกรมภูมิศาสตร์ บางที่เราต้องถกเถียงกันอย่างหน้าดำหน้าแดง ก็ยังตกลงกันไม่ได้ว่าจะบัญญัติอย่างไรดี ถ้าพระองค์ทรงอยู่ในที่ประชุมเช่นนี้ด้วย พระองค์จะทรงฟังเหตุผลจากทุกฝ่ายอยู่เงียบ ๆ แต่ความจริงพระองค์ทรงครุ่นคิดว่าจะใช้คำอะไรจึงจะเหมาะ และให้เป็นที่ถูกใจด้วยกันทุกฝ่าย ทรงมีลักษณะประนีประนอมความคิดเห็นของทุกฝ่ายอย่างหาผู้เสมอเหมือนได้ยาก และเมื่อเห็นว่าทุกฝ่ายได้แสดงความคิดเห็น

กันพอสมควรแล้ว พระองค์ก็จะทรงเสนอว่า “เอาอย่างนี้ดีไหม” แล้วก็ทรงให้เหตุผลจนกระทั่งทุกฝ่ายยอมรับ แต่ถ้าหากยังไม่เป็นที่ยอมรับ พระองค์ก็จะทรงคิดหาคำใหม่ต่อไปอีก แต่ถ้าหากถึงอย่างนั้นก็ยังไม่เป็นที่ตกลงกัน พระองค์ก็จะทรงรับเอาคำนั้นไปพิจารณาหาคำบัญญัติอื่นที่เหมาะสมต่อไป จนกว่าจะเป็นที่พอใจด้วยกันทุกฝ่าย

งานบัญญัติศัพท์ ซึ่งเป็นโครงการใหญ่โครงการหนึ่งของราชบัณฑิตยสถานที่ได้สำเร็จลุล่วงด้วยดีตลอดมา และกำลังดำเนินอยู่ต่อไปนั้น จะเห็นได้ว่า ส่วนใหญ่สำเร็จมาได้ด้วยพระปรีชาสามารถของเสด็จในกรมฯ ซึ่งทรงเป็นผู้รักษาการในตำแหน่งนายราชบัณฑิตยสถานในปัจจุบันแทบทั้งสิ้น พระองค์ได้ทรงวางแนวทางใน

การบัญญัติศัพท์ไว้ให้กรรมการทั้งหลายได้เจริญรอยตามแบบฉบับที่พระองค์ท่านได้ทรงปฏิบัติอยู่ แต่แม้ทุกท่าน จะทราบหลักเกณฑ์ในการบัญญัติศัพท์ด้วยกันก็จริง แต่พอถึงเวลาจะบัญญัติเข้าจริง ๆ ก็มีอุปสรรคข้อขัดข้องต่าง ๆ นานาเสมอ ทั้งนี้ ก็เพราะหาบุคคลที่จะมีความรอบรู้ทุกแง่ทุกมุม รวมทั้งนิรุกติศาสตร์ ซึ่งเป็นหลักสำคัญของ การบัญญัติศัพท์เสมอเหมือนพระองค์มิได้นั่นเอง

ในวโรกาสที่พระองค์ท่านเจริญพระชนมายุ มาครบรอบ ๘๐ พรรษา ในเดือนสิงหาคมศกนี้ ย่อมนำมาซึ่งความชื่นชมยินดีแก่พระประยูรญาติ และบรรดาท่านที่เคารพนับถือในพระองค์ท่าน เป็นอย่างยิ่ง โดยเฉพาะข้าราชการในราชบัณฑิตยสถานซึ่งอยู่ในบังคับบัญชาและถือว่าพระองค์ท่านเป็นธงชัยและมิ่งขวัญของสถาบันนี้โดยตรง๑

หนังสือออกให้ของสำนักพิมพ์สมาคมนักพิมพ์แห่งประเทศไทย

ประวัติศาสตร์อีสาน เล่ม ๒

โดย เคน วิชาญพนดิ

ประวัติศาสตร์อีสาน เล่ม ๒ เป็นเล่มต่อจากเล่ม ๑ ที่สำนักพิมพ์สมาคมนักพิมพ์ฯ จัดพิมพ์ภายในเล่มเล่าถึงการปกครองระบบเทศาภิบาลในหัวเมืองภาคตะวันออกเฉียงเหนือ การจัดการศึกษา การคมนาคม การศาสนา สาเหตุและการปราบขบถผีน้ำโขง การเสียดินแดนให้ฝรั่งเศส และภาคผนวกเกี่ยวกับตำแหน่งขุนนางเขมร ฯลฯ จัดพิมพ์ด้วยกระดาษปอนด์อย่างดี รูปประกอบกระดาษอาร์ต และแผ่นที่พิมพ์สีสดสี หนามากกว่า ๓๐๐ หน้า

ออกจำหน่ายแล้ว

ราคา ๔๕ บาท

อนาคต ของ ราชบัณฑิตยสถาน

ส. ศิวรักษ์

ราชบัณฑิตยสถานนั้น ได้รับการสถาปนาขึ้นมา โดยวิถีทางการเมือง หลังจากที่ได้ล้มราชบัณฑิตยสภาของเดิมลงสำเร็จแล้ว และมีการแต่งตั้งราชบัณฑิตประจำสาขาวิชาต่างๆ อย่างมากมายจนเกินพอดี ทั้งยังมีได้คำนึงถึงคุณภาพกันเท่าไรนักอีกด้วย ครั้นนักการเมืองผู้เนรมิตราชบัณฑิตยสถานเปื้อนกับของเล่นชิ้นนี้แล้ว ก็ปล่อยให้ไทม์ไป หากหันไปเอาใจใส่กับสภาวัฒนธรรม จนกลายเป็นสภาเป็นกระทรวงวัฒนธรรมในที่สุด ต่อมา เมื่อขาดการรวมทางการเมือง หมุนเวียนเปลี่ยนมือไป ผู้ยิ่งใหญ่คนต่อมากลับมาให้ความสำคัญกับสภาวิจัย จนสถาบันแห่งนี้แย่งงานของราชบัณฑิตยไปทำเกือบจะทุกอย่างก็ว่าได้ ที่เขาไม่ล้มราชบัณฑิตยสถานเสียเลยนั้นก็เห็นจะเป็นเพราะบารมีของพระเจ้าวรวงศ์เธอ กรมหมื่นนครสวรรค์ประพันธ์กุมกันไว้นั่นเอง

ส. ศิวรักษ์ อดีตบรรณาธิการ สังคมศาสตร์ปริทัศน์ และ วิทยาสารปริทัศน์ ประธานคณะบรรณาธิการ สังคมศาสตร์ปริทัศน์ ชุดปัจจุบัน

ความจริง ก็ดูเหมือนพระองค์ท่านจะทรงเป็นนายกมาแต่ต้น แม้คุณภาพของสมาชิกคนอื่น ๆ จะเป็นอย่างไร และแม้การเมืองจะเข้ามาข้องแวะเพียงไร ก็ทรงรักษาสถานะของสถาบันแห่งนี้ไว้ได้มาโดยตลอด แม้จะมีรสมรสและการเมืองใด ๆ ก็ตามที่ ครั้นถึงเวลาที่ต้องเสด็จไปรับราชการ ณ สถานเอกอัครราชทูตไทยในสหรัฐอเมริกา ก็เดชะบุญ ได้พระยาอนุমানราชชน มารักษาการณ์ในตำแหน่งนายก สืบต่อเรื่อยมา จนท่านผู้นั้นถึงแก่อายุขัย และเมื่อท่านผู้นั้นล่วงลับดับชีพไปแล้ว ก็ได้องค์ปฐมนายกกลับมาทรงรักษาสถานการณ์เดิมไว้ต่อมา จนครบเท่าทุกวันนี้

ในสภาพเช่นนี้ จึงอาจกล่าวได้ว่าราชบัณฑิตยสถานเป็นกระเจกบานใหญ่สะท้อนให้เห็นถึงความสนใจของท่านผู้เป็นหลัก ซึ่งบ่อนักมีให้สถาบันแห่งนี้ต้องถูกโค่นล้างลง โดยมุ่งที่การค้นคว้าวิจัยในแง่ที่บริสุทธิ์ ยิ่งกว่าที่จะนำมาประยุกต์ใช้ แม้วิทยาศาสตร์ สังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ จะรวมอยู่ในสาขาต่าง ๆ ของสำนักราชบัณฑิตแห่งนี้ แต่การที่จะเข้าไปเกี่ยวข้องกับเรื่องนั้น ๆ โดยกว้างขวาง คงจะต้องกระทบกับการเมืองบ้างเป็นแน่ ทั้งองค์ปฐมนายกก็ดี และท่านที่รักษาการณ์ต่อมาก็ดี ล้วนมีความสนใจร่วมกันในด้านภาษาและหนังสือ ทั้งการดำเนินงานโดยชีดวงจำกัดอยู่ในแง่ นี้ มีคุณมากกว่ามีโทษแก่ราชบัณฑิต

ทิศยสถาน จึงดูท่านทำงานด้านนี้กันมาโดยตลอด ที่สำคัญงานชำระปทานุกรม การบัญญัติศัพท์ การจัดประกวดหนังสือพระพุทธศาสนาสอนเด็ก เพื่อรับรางวัลพระราชทานทุกวันวิสาขบูชา ต่อ ภายหลัง จึงมาเพิ่มการจัดพิมพ์สารานุกรม นอก จากนี้ก็มีหนังสือที่เขียน และแปลออกมาให้ได้ ตีพิมพ์เป็นเล่ม เป็นครั้งคราว กับมีงานจรจาก กระทรวงทบวงกรมอื่น ๆ อีกบ้าง แต่ก็อยู่ในวง การแห่งอักษรศาสตร์เป็นพื้น นอกไปจากนี้แล้ว ดูเหมือนราชบัณฑิตยสถานจะไม่ได้ทำอะไร ข้าราชการประจำที่ในสำนักแห่งนี้ก็มีไม่กี่คน งบประมาณที่ได้มาก็ไม่น้อย สถานะก็ดูจะต้อยกว่า กรม ๆ หนึ่งเสียซ้ำ ที่มีหน้ามีตาอยู่ได้ ก็เพราะ คุณวิเศษส่วนตัวของท่าน ที่ดำรงตำแหน่งนายก นั้นเอง ยิ่งเวลานี้ท่านผู้รักษาการองค์ปัจจุบัน มีพระชนม์ม่วงเข้า ๘๐ ปี เข้านี้แล้ว หลายคน เลยหัววันวิตกกังว่า ถ้าพระองค์ไม่ทรงเป็นหลัก ชัยต่อไปทีในสถาบันนั้น เห็นทีราชบัณฑิตย สถานจะสลายตัวลง ก็เป็นได้ แม้ข้าราชการบาง นายที่อยู่ใกล้กับท่านเอง ก็พยายามชวนช่วยวิ่ง เต้นหางานทำกันตามที่ต่าง ๆ บ้างแล้ว

บรรยายภาคเช่นนี้ไม่น่าพิศมัย การจะยุบราช บัณฑิตยสถานเสีย ไม่เป็นสิ่งที่พึงกระทำ แต่จะ ปล่อยไปให้เป็นเพียงทบวงการเมืองเล็ก ๆ อย่างที่ เป็นมา ก็ไม่น่าพึงพอใจเช่นกัน อย่างงานประจำ ที่ทำอยู่ในเวลานี้ต้องล้าลง ก็เพราะผู้ที่เป็นหลัก

มีชื่อนายมากแล้ว จำต้องปรับปรุงงานให้ทะมัด ทะแมงขึ้น ยกตัวอย่าง การจัดประกวดหนังสือ สอนพระพุทธศาสนาสำหรับเด็ก ยิ่งปรากฏว่าใช้ มาตรการดังในสมัยรัชกาลที่ ๗ อยู่นั่นเอง เงิน พันบาทที่พระราชทานในสมัยนั้นเป็นจำนวน มาก แต่เวลานี้เป็นจำนวนน้อย ทั้งผู้ที่เขียนส่ง เข้าประกวดและได้รับรางวัล ก็มักเป็นคนหน้า เก่า ๆ ที่ทำงานอยู่แถว ๆ ราชบัณฑิตยสถานนั้น เอง สิ่งซึ่งสอนเด็กในหนังสืออย่างนี้จึงยากที่จะ เหมาะแก่คนรุ่นใหม่อย่างจริงจัง ยิ่งการชำระ ปทานุกรมเล่มใหญ่ที่ทำค้างมานานแล้วนั้น ก็น่า จะต้องนำนักนิรุกติศาสตร์แผนใหม่เข้าไปร่วมงาน ให้ทะมัดทะแมงขึ้นด้วย ฉะนั้น ในวาระที่จะ ฉลองพระชนมายุองค์ปฐมนายกในเร็ว ๆ นี้ จึง ควรที่รัฐบาลจะคิดการอย่างรอบคอบ เกี่ยวกับ ราชบัณฑิตยสถาน ถ้าหาทางปรับปรุงไว้ให้เป็น สถาบันคู่บ้านคู่เมืองได้ ก็จะเท่ากับทำการสนอง พระคุณพระเจ้าวรวงศ์เธอ ผู้ทรงอุทิศองค์รับใช้ ชาติบ้านเมืองและรัฐบาลชุดต่าง ๆ มาเป็นอย่างดี นี้ด้วย ทั้งยังอาจใช้สถาบันนี้ได้อย่างสมศักดิ์ศรี เพื่อประโยชน์ในทางวิชาการด้านศิลปวัฒนธรรม ต่าง ๆ อีกด้วย

โดยหลักการ ราชบัณฑิตยสถานทำหน้าที่ ต่างจากมหาวิทยาลัย ตรงที่สถาบันแรกมีภาระ หน้าที่ในด้านการค้นคว้าวิจัย แลกเปลี่ยนความ รู้แล้วตีพิมพ์เผยแพร่ โดยไม่เน้นที่การสอน สถา บันชนิดนี้จึงควรเป็นที่รวมปราชญ์ โดยที่ผู้นั้น

จะเป็นครูอาจารย์หรือไม่ก็ตาม ส่วนสถาบันหลัง
งานสอนเป็นงานหลัก เขาวชนเป็นองค์ประกอบ
ที่สำคัญควบคู่ไปกับครูอาจารย์ การค้นคว้าความ
รู้แล้วนำมาเผยแพร่เป็นงานสำคัญชั้นรองลงมา ใน
แง่นี้ เราอาจรวมงานของสภาวิจัยแห่งชาติเข้า
ด้วยกันได้กับราชบัณฑิตยสถาน ทั้งนี้โดยมีข้อแม้
ว่างานวิจัยต้องเป็นไปเพื่อความรู้อย่างบริสุทธิ์ ไม่
ใช้ว่าจะหาข้อมูลมาบิดพลิ้วเพื่อเอาใจนักการเมือง
หรือใช้ข้าราชการประจำที่ไม่มีความรู้ให้ไปเป็น
ประธานสาขาวิชา ดังที่สภาวิจัยเคยทำมาแล้วใน
หนหลังและก็ยังทำอยู่ด้วยบ้าง สภาวิจัยเองเวลา
นี้ก็ไม่มีสถานะที่มั่นคงดังแต่ก่อน ถ้ารวมกับราช
บัณฑิตยสถานแล้วจะช่วยให้าวารดีด้วยกันทั้งสอง
ฝ่าย ก็น้ำหนักหน้าเข้าหากัน ว่าไปทำไมมี งาน
ด้านวิจัยนั้น มหาวิทยาลัย สภาวิจัย และราชบัณ
ฑิตยสถาน ควรวางรูปงานร่วมกันได้ โดยมีสมา
คมทางวิชาการต่าง ๆ ให้ความร่วมมือ ตามสาขา
วิชานั้น ๆ สยามสมาคม สมาคมสังคมศาสตร์
สมาคมวิทยาศาสตร์ ฯลฯ ควรจะมีบทบาทร่วม
ช่วยกับการวิจัยในเรื่องที่เนื่องด้วยวิชาในขอบข่าย
ของตน ๆ เมืองไทยเป็นเมืองเล็ก ไม่ควรแย่งงาน
กันทำ ไม่ควรที่ต่างสถาบันจะตั้งอาณาจักรของตัว
ขึ้น แล้วต่างคนต่างทำ งานก็เลยซ้ำกัน ทั้งเปลือง
เงิน เปลืองเวลา และไม่ได้ผลดีเท่าที่ควรอีกด้วย
ในแง่นี้ รัฐบาลจะคิดให้รอบคอบ แล้วควรให้มี
สถาบันกลางอย่างจริงจัง อย่าสักแต่ตั้งสถาบันกัน

เล่น ๆ เพื่อให้ใครต่อใครได้กินตำแหน่งกินเงิน
เดือนเท่านั้น

สถาบันดังกล่าวควรออกนอกวงล้อมต่าง ๆ
ของระเบียบราชการ แต่ก็ต้องเกี่ยวข้องกับใกล้เคียง
ชิดกับราชการ หากต้องเป็นอิสระ ซึ่งอาจใช้วิธี
grant in aid อย่างของอังกฤษมาประยุกต์ใช้ได้
สภาวิจัยก็ดี สภาพัฒนาเศรษฐกิจก็ดี สภาการ
ศึกษาก็ดี แม้จน ก.พ. และ ก.ต. ตลอดจนมหา
วิทยาลัยต่าง ๆ ต่อไปก็ควรออกมาอยู่นอกสังกัด
รัฐบาลด้วยเช่นกัน โดยรับแต่เงินอุดหนุน

ในด้านการศึกษาหาความรู้ที่บริสุทธิ์นั้น
เราอาจผนวกสภาวิจัยเข้ากับราชบัณฑิตยสถานได้
โดยขยายงานให้ใหญ่ขึ้น ทำงานให้คล่องตัวขึ้น
มีอิสระมากขึ้น ด้วยการเป็นองค์การที่มีกรรมการ
บริหารผู้สามารถ ชนิดที่รัฐบาลเกรงใจ หมาย
ความว่ากรรมการต้องมีสถานะไม่ต่ำไปจากระดับ
ขององคมนตรี นี่เป็นหลักการ ที่แล้ว ๆ มา
ราชบัณฑิตยสถานเดิมมีนายอยู่ในตำแหน่งสูง
ต่างหาก ตัวรอง ๆ ลงไปล้วนไม่ใช่คนที่จะได้รับ
ความเคารพนับถืออะไรจากใครมากมายนัก และ
เราต้องไม่ให้ความสำคัญจำเพาะแก่ประมุขของ
สถาบันเท่านั้น หากควรให้ความสำคัญแก่กรรม
การบริหารทั้งคณะ โดยวิธีบริหารร่วมกัน อย่างมี
นโยบายที่เป็นอิสระเท่านั้น ที่สถาบันอย่างนี้จะมี
ความเป็นเอกเทศอยู่ได้ โดยมีนโยบายของตัวเอง
พร้อมกันนี้ก็ควรมีสมาชิกอื่นๆ นอกจากกรรมการ

บริหาร ยิ่งได้คนนอกวงราชการเข้ามาเป็นสมาชิกมากเท่าไรยิ่งดี ยิ่งหาเงินจากมูลนิธิ จากเอกชน และบริษัทห้างร้านต่าง ๆ มาร่วมสมทบกับงบประมาณได้มากเท่าไรยิ่งดี แม้กรรมการบริหารเอง ก็ไม่ควรจำกัดอยู่แต่บุคคลในวงราชการเท่านั้น

องค์ประกอบที่ว่าเป็นไปไม่ได้และควรเป็นไปอย่างยิ่ง ไม่แต่กับราชบัณฑิตยสถาน แม้แต่กับสภามหาวิทยาลัย และหน่วยงานอื่น ๆ ที่เอ่ยนามมาแล้ว ต่อแต่นั้นไป การทำอะไร จะคิดตั้งแต่งบประมาณแผ่นดินแต่ถ่ายเดียว หาได้ไม่ และถ้าให้รัฐและราษฎรร่วมงานกันมากขึ้น จะมีความรู้สึกเป็นกันเองมากขึ้น การแบ่งเขาแบ่งเรา ระหว่างข้าราชการกับประชาราษฎร ก็จะลดน้อยลง เป็นการลดอำนาจของรัฐบาลลง และเป็นภาระจ่ายอำนาจออกไป นับว่าเหมาะสมในทุกกรณี

ว่าเฉพาะราชบัณฑิตยสถาน การงานไม่ควรจำกัดวงให้มีอยู่แต่กับการค้นคว้าและเผยแพร่ความรู้เท่านั้น หากควรเป็นสถาบันหลักทางด้านภาษา ศิลป วัฒนธรรม ตลอดจนสภาพแวดล้อมต่าง ๆ อีกด้วย ที่ประเทศอย่างอังกฤษ เขามีหน่วยงานอิสระของรัฐเกี่ยวกับเรื่องพวกนี้มาก เช่น British Council มีหน้าที่เผยแพร่ภาษาและวัฒนธรรม ตลอดจนวิชาความรู้แก่คนต่างประเทศ ทั้งภายในและภายนอกสหราชอาณาจักร Art Council

มีหน้าที่สนับสนุนการสร้างสรรค์นฤมิตกรรมอย่างใหม่ ด้วยการให้ความอุปถัมภ์บำรุงศิลปินโดยวิธีต่าง ๆ ทั้งทางด้านจิตรกรรม ประติมากรรม ตลอดจน จนนฤมิตริยางค์ ทางด้านวรรณกรรม รัฐก็มีหน่วยงานที่สนับสนุนอยู่อีก ทางด้านละครโดยเฉพาะก็มีหน่วยงานที่ให้ความอุปถัมภ์เป็นต่างหากออกไป ส่วนการให้กำลังใจแก่ศิลปิน การตัดสินในตำนานสุนทรียศาสตร์ ก็มี Royal Academy ทางด้านวิทยาศาสตร์มี Royal Society ทั้งหมดนี้เป็นหน่วยงานอิสระ ซึ่งได้รับความอุปถัมภ์บำรุงจากรัฐ ไม่โดยตรงก็โดยอ้อม ทั้งนี้ไม่นับสมาคมต่าง ๆ ของเอกชนที่ให้ความสนใจในด้านศิลปวัฒนธรรม ในด้านต่อต้านการทำลายธรรมชาติ ที่สนับสนุนให้รักษาและสนใจธรรมชาติ ให้รักศิลปโบราณสถาน คนไทยที่ไปอังกฤษ แล้วได้ดูอุปการ ได้ดูละคอนเชกสเปียร์ ได้ฟังดนตรีคลาสสิก อย่างนี้กว่าสิ่งต่างๆ เหล่านี้มันขึ้นมาได้เองโดยเงินค่าเข้าชมเท่านั้น สมัยโบราณเจ้านายและขุนนางออกเงินให้ เพื่อรักษาสิ่งต่างๆ เหล่านี้ให้ตกทอดมาถึงเรา บัดนี้หมดสมัยที่ใครจักรวยพอที่จะทำเช่นนั้นได้อีกแล้ว รัฐบาลและเทศบาลจึงต้องยื่นมือเข้าไปช่วย และหน่วยต่างๆ ทางเอกชนก็ต้องเข้าร่วมด้วย อย่างรูปเขียนบางรูป จะมีคนซื้อออกนอกประเทศ รัฐมีเงินไม่พอสำหรับจะซื้อให้ได้ พอราษฎรผู้เช่า ก็มีสมาคมต่าง ๆ ช่วยกันเรียไร จนพอซื้อรูปเข้าไว้ในศิลปะ

สถานแห่งชาติ เป็นต้น หรือในกรณีที่จะมีการ
ขุดเหมืองแร่ในบางแห่ง มีการขยายถนนในบาง
ตอน ก็จะมีสมาคมอนุรักษ์ธรรมชาติ สมาคม
ต้นไม้ สมาคมรักษาสภาพชนบทต่อต้านคัดค้าน
จนโครงการ “พัฒนา” ต่าง ๆ เป็นอันต้องพับ
ไป ยิ่งงานด้านหอสุมุด พิพิธภัณฑสถาน การ
โบราณคดี และศิลปะสถานนั้น ล้วนเป็นงาน
ระดับชาติทั้งสิ้น แม้ที่อินเดียก็เป็นเช่นนั้น เขา
ไม่ได้เอางานหลักอย่างนี้ไปยึดรวม ๆ ไว้ในกรม
กองเล็ก ๆ อย่างของเรากันดอก

ประเทศไทยเรายังไม่รวยพอ สังคมของเรา
ยังไม่ซับซ้อนพอ และประชาชนของเรายังไม่สนใจ
ในเรื่องต่าง ๆ อย่างเพียงพอ ที่จะมีสถาบัน
หลายอย่างตั้งกล่าวมาแล้วนั้นได้ แต่การที่จะมอบ
ให้การสร้างสรรค์ใหม่ ๆ ไปอยู่ในหน่วยราชการ
เท่านั้น นับว่าเป็นอันตรายอย่างยิ่ง เพราะข้าราชการ
ส่วนใหญ่ย่อมจะได้เงินเดือนไม่พอกิน แก่ก็สัก
แต่ออกแบบอะไร ๆ ต่ออะไรให้แล้ว ๆ ไป โดย
เอาเวลาไปหาลาไฟข้างนอกเสียมากกว่า หาไม่
แกก็ถูกกลืนจนเป็นคนเฉื่อยชาและหมดพลังทาง
ด้านนวัตกรรมใหม่ ๆ ไปเสียแล้ว ทั้งนี้ โดย
ไม่เอ่ยถึงการฉ้อฉลทุจริต ระบบเจ้าขุนมูลนายที่
มีรสนิยมสูงอย่างในสมัยราชาธิปไตยหมดไป ใคร
จะให้รางวัลแก่งานรังสรรค์อันเป็นวิจิตรศิลป์ ผล
ก็คือการปลูกสร้างใด ๆ ใครประมูลได้ถูก เอาอัน
นั้น แบบการก่อสร้างเป็นไปตามรูปแบบที่ตาย

ตัว จนมีโบสถ์แบบ ก.ข.ค. ศาลแบบ ก.ข.ค.
ศาลากลางแบบ ก.ข.ค. หั่วพระราชอาณาจักร ซึ่ง
ไม่รวมถึงที่ทำการไปรษณีย์ อันน่าเกลียด โรง
เรียนอันดูไม่ได้ มหาวิทยาลัยที่ไม่มีแผนผัง ถ้า
เราปล่อยให้เช่นนั้นเรื่อย ๆ เมืองไทยจะกลายเป็น
เมืองที่น่าเกลียดที่สุด จะเหมือนกันทั่วไปหมดทั้ง
ประเทศ นี้ว่าเฉพาะสถาปัตยกรรม โดยไม่ได้
พูดถึงการสร้างห้องแถวบังเจตยสถานโบราณวัตถุ
เลย ในด้านมโหรีและนาฏศิลป์ ใครอยาก
ทราบว่สภาพการณ์แล้วร้ายลงเพียงไร ขอให้
อ่านอัตชีวประวัติของพระเจนดุริยางค์ดู ก็จะได้
ตัวเอง และการที่วงดนตรีสากลของไทยไม่สิ้นลม
ปราณเสียแต่เมื่อเปลี่ยนแปลงการปกครองใหม่ ๆ
ก็เพราะได้พระเจ้าวรวงศ์เธอ กรมหมื่นนคราธิป
พงศ์ประพันธ์นั่นเอง ที่จะทรงต่อชีวิตให้ แต่
นั่นเป็นการกระทำส่วนพระองค์ ต่อนี้ไปเราต้องการ
กระทำในนามของสถาบันมากยิ่งขึ้น แม้ดูจาก
ภายนอก ในบัดนี้ก็เห็นได้แล้วว่าคนรุ่นใหม่
เข้าใจโฉมใหม่ คนครีไทยมิไว้เล่นอวดแขกเมือง
หรือมิไว้ให้คนไทยได้มีส่วนหาความสุขอย่างมีรสน
นิยม ยังวนารมย์เล่า ตั้งแต่เปลี่ยนแปลงการปก
ครองมา มีที่ไหนอีกหรือไม่ ที่เทศบาลนคร
ธนบุรีว่าสร้างสวนสาธารณะขึ้นใหม่ นั้น แท้ที่จริง
เอาที่เพาะพันธุ์ต้นไม้เดิมนั้นเองมาเปิดให้มหา
ชนชม โดยไม่มีการเตรียมอะไรอย่างจริงจัง ดัง
กรณีลุมพินีสถานในรัชกาลที่ ๖ เลย ทางด้าน

การวางแผนเมืองทำกันจริงจังหรือ หรือสักแต่ตั้ง
สำนักงานขึ้นมาเพื่อจะได้เป็นผู้อำนวยความสะดวกกัน จะ
ได้ตั้งอาคารใหม่ของทางราชการขึ้นมาอีกแห่ง
หนึ่ง โดยกฎหมายผังเมืองก็ไม่มี อำนาจที่ชัด
เจนก็ไม่แจ้ง

ที่เอ่ยมานั้นเป็นเพียงปัญหาหาย ๆ พัน ๆ
แต่แม้เพียงนี้ ราชการก็แก้ไม่ได้ ยิ่งต้องข้ามกรม
ข้ามกระทรวง เพียงจากศิลปากรไปศาสนา จาก
ศึกษาฯ ไปโยธาฯ ไปมหาดไทย เท่านั้น ก็การ
งานก้าวก้าว โอลงพ้อ จนเหลือวิสัยที่จะทำอะไร
ได้เสียแล้ว จึงต้องมีกรรมการระดับชาติ ระดับ
กรม ระดับกระทรวง เต็มไปหมด โดยไม่มีผลงาน
ใด ๆ ในทางสร้างสรรค์รังสรรค์เลย การซ่อมพระ
ปฐมเจดีย์ก็ค้างเต็ง การบูรณะพระปรางค์วัดอรุณ
ก็ไม่สำเร็จลงได้ วัดราชโอรสจะปฏิสังขรณ์หรือ
ไม่ ก็ตัดสินใจกันไม่ได้ โบสถ์วัดสัมพันธวงศ์
จะรื้อหรือไม่ ก็ปล่อยไว้อย่างคาราคาซัง ทั้งนี้โดย
มีโยธิต้องเอ่ยว่าศิลปสถานของเราที่ไม่มี หอเก็บ
เอกสารแห่งชาติก็ไม่มี งานด้านหอสมุดและพิพิธ
ภัณฑ์สถานก็เป็นหน่วยย่อยอยู่ในกรมเล็กกองน้อย
อะไรเท่านั้น ยังการอุดหนุนศิลปิน อุดหนุน
นักเขียน ยังไม่มีการนำพากันเอาเลย คนเป่าปี่
อย่างดี อาจได้เป็นเพียงพันจ่า คนเดี่ยวระนาด
ได้อย่างวิเศษ อาจไม่ได้บรรจุชั้นตรีเสียด้วยซ้ำ
ทางค่านช่างเขียนช่างปั้นก็เช่นกัน แล้วจะไป
ประหลาดใจอะไรเล่า ว่ามโนห์ราพากันร้องเพลง

ลูกทุ่งสำเนียงชาวกรุงไปแล้ว หนึ่งใหญ่ก็หมดไป
แล้ว แม้ภาพลายรดน้ำเวลานี้ก็มีเจ้ารับทำกัน
แทบทั่วไปแล้วด้วย แม้ในวังหลวง ที่กรมศิลปา
กรรับงานมาทำ ก็เอาช่างฝีมือเลวไปทำอยู่มิใช่
น้อย

ถ้าเราตั้งราชบัณฑิตยสถานให้เป็นหน่วยงาน
อิสระ ทำหน้าที่ตั้งที่หน่วยต่าง ๆ ของอังกฤษเขา
ทำ ทั้งในค่านอนุรักษ์ ส่งเสริม สร้างสรรค์ และ
เผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมและธรรมชาติ ตลอดจน
สภาพแวดล้อม นอกเหนือไปจากการค้นคว้าวิจัย
ในด้านวิชาการโดยเฉพาะ จะไม่เหมาะไม่ควร
ตอกหรือ ถ้าสถาบันนี้มีอำนาจ มีเงิน ทั้งยังได้รับ
ความร่วมมือและความเคารพนับถือจากมหาชน
และจากรัฐบาล ย่อมจะสามารถวางนโยบายได้
ในเรื่องชีวิตความเป็นอยู่ของคนส่วนใหญ่ในชาติ
โดยดึงออกไปจากปัญหาเรื่องปากเรื่องท้อง เรื่อง
การปกครอง และเรื่องการทำมาหากิน หากทำ
ได้ดังนี้ รัฐบาลอาจโอนงานส่วนใหญ่ของกรมศิลปากร
งานทั้งหมดของสำนักผังเมือง งานหลายส่วนของ
กรมโยธาเทศบาล ของกรมการศาสนา และของ
บางกรมกองในกระทรวงศึกษาธิการนั้นเอง ให้
ไปยังสถาบันนี้ ก็ต้องเพิ่มหน่วยงานที่ว่าด้วย
การสนับสนุน อนุรักษ์ และเผยแพร่ ศิลปวัฒนธรรม
ตลอดจนธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมขึ้นด้วย
โดยรีบด่วน หากไม่การทำลายล้างโดยสังหารสรรค์
จะเป็นหนามยอกอกเรากอยู่ตลอดไป

สถาบันดังกล่าวก่อตั้งขึ้นได้ไม่ยากเลย บางอย่างราชบัณฑิตยสภาของเดิมก็เคยทำกันอยู่แล้ว บางอย่างวรรณคดีสโมสร และโบราณคดีสโมสร ก็เคยทำมาแล้วแต่ก่อน เช่นในด้านการวางมาตรฐานรสนิยม ความถูกต้องดีงามในด้านภาษาและวรรณกรรม เราอาจนำบทเรียนจากอดีต นำหน่วยงานซึ่งทำการอย่างไว้ประสิทธิภาพในปัจจุบัน มารวมกัน แล้วสร้างสถาบันชื่อเดิม ให้เป็นของไทย ให้ทันสมัย ให้นำสมัย เพื่อประโยชน์ของคนไทยได้ทั้งชาติ

การมีสถาบันที่เป็นอิสระเช่นนี้ จะแบ่งเบาภาระของรัฐบาลไปได้มาก เช่นจะมีการก่อสร้างตึก ๑๐ ชั้น ที่พระราชวังสราญรมย์ รัฐบาลควรถามไปยังหน่วยงานนี้ ว่าสมควรหรือไม่ ในด้านสุนทรียศาสตร์ ในด้านสถาปัตยกรรมศาสตร์ ประวัติศาสตร์ และความเหมาะสมอื่น ๆ ถ้าไม่สมควร ควรสร้างใหม่ ที่ไหน อย่างไร ต้องการเงินเท่าไร คำตอบจากหน่วยอิสระ ย่อมทำให้เจ้ากระทรวงไม่ต้องชั่งใจกันเอง ราษฎรก็ตำหนิรัฐบาลไม่ได้ ถ้าดี เขาไปดิ้นหน่วยงานนั้นเอง นี่ที่แล้วมา มัวแครงใจกันในคณะรัฐมนตรี ยิ่งกว่าที่จะคิดคำนึงถึงผลได้ผลเสียของชาติ ครั้นผู้มีอำนาจจะเอาอะไร ก็ส่งลงไปยังกรมกองที่ต้องทำตามคำสั่ง ด้วยกรมนั้น ๆ ไม่มีนโยบายเป็นของตัวเอง ในกรณีนี้กระทรวงการต่างประเทศ สิ่งที่กรมโยธาเทศบาลไม่ได้ เพราะสถาปนิกเขาแข็ง เขา

มีรสนิยมสูง ก็เลยส่งไปทางกรมศิลปากร จึงมีอนุสาวรีย์สำหรับชายความอายุปรากฏขึ้นมา ในเรื่องรื้อกำแพงเมือง ถมคูเมือง ก็เหมือนกัน ที่แล้ว ๆ มา นักวิชาการในสำนักผังเมืองยึดหลักเป็นสำคัญ ผู้ใหญ่ในกระทรวงมหาดไทยเชื่อนักวิชาการ จึงมีการห้ามปรามเจ้าเมืองและกรมการจังหวัดต่าง ๆ ซึ่งก็แอบรื้อทำลายอยู่เรื่อย ๆ เมื่อไรนักวิชาการในสำนักผังเมืองอ่อนแอลง เห็นแก่ยศแก่อามิสมากกว่าหลักวิชา หรือผู้บังคับบัญชาจะเอาใจกันและกัน เมื่อนั้น ก็ไม่มีหลักประกันอะไรเหลืออยู่อีก ยังการสร้างเขื่อนบนอุทยานแห่งชาติก็ดี ในป่าสงวนก็ดี ล้วนควรมีองค์การอิสระนอกวงการบริหารเป็นผู้ชี้ขาดทั้งสิ้น หาไม่กระทรวงนี้ กรมนี้ ทะเลาะกับกรมโน้น กระทรวงโน้น คูไม่งามเลย ที่ซ้ำร้ายก็ตอนแก่ออมชอมกัน โดยปล่อยความฉิบหายไว้ให้แก่ราษฎร ยังเรื่องการตัดเศียรพระ การลักลอบหรือขออนุญาตโบราณวัตถุออกนอกประเทศ จักปล่อยไว้ในมือของข้าราชการประจำที่มีเงินเดือนน้อยเท่านั้นไม่ได้ คงปรากฏแล้วว่าหัวหน้าหน่วยศิลปากรบางแห่ง มีพระพุทธรูปทองคำล้ำค่าเลย มีของมหัสภักดิ์อันเหมาะแก่โบราณคดีที่เท่านั้นเลย ทั้งนี้เพราะปล่อยกันไป ในวงราชการ ซึ่งไม่คิดฆ่ากันและกันนั่นเอง

แต่สถาบันตั้งว่าไม่จำเพาะแต่จะมีบทบาทในทางห้ามปรามสนับสนุนหรือให้ความเห็น กับเสนอแนะในด้านการศึกษาเท่านั้น ถ้าทำให้

เป็นที่เชื่อถือได้ อาจเป็นแหล่งพิจารณาความดี ความชอบทางด้านศิลปวิทยาการอีกด้วย อย่าง เจริญคุณภูมิมาลาและเข็มศิลปวิทยา ซึ่งพระเจ้า รวรงค์เธอ กรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์ ทรง เป็นประธานกรรมการคัดเลือกผู้ที่ควรจะอยู่ใน ข่ายได้รับพระราชทานนั้น ก็อาจโอนมาให้ สถาบันอย่างนี้พิจารณาได้ โดยมีหลักการและ วิธีการตลอดจนคณะกรรมการที่พิจารณาอย่างรัดกุมยิ่งขึ้น ถ้าทำได้ดังนี้ เจริญนั้นก็จะมีศักดิ์ศรีต่อไป เป็นเครื่องทำนุบำรุงหน้าใจนักวิชาการ เป็นการส่งเสริมทางด้านคุณงามความดีและศิลป วิทยาโดยแท้

ที่แล้ว ๆ มา เราตั้งสถาบันต่าง ๆ อย่างเด่น ๆ มากนักก่อนแล้ว เรามาปรับปรุงของเดิมที่มีอยู่ แล้ว ให้ได้ผลอย่างดีเลิศ จะมีดีกว่าหรือ ถ้าข้อ เสนอที่เกี่ยวกับราชบัณฑิตยสถานนี้ จะมีผลดีได้ จริง รัฐบาลควรตั้งคณะกรรมการขึ้นเป็นพิเศษ เพื่อทำโครงการเสนอโดยละเอียด ถ้าจำเป็น ก็ ควรออกกฎหมายมา ว่าด้วยอนาคตของราชบัณฑิตยสถาน หากรัฐบาลทำได้ในตอนนี้ จะชื่อว่า สนองคุณพระเจ้ารวรงค์เธอ กรมหมื่นนราธิปพงศ์

ประพันธ์ด้วย และชื่อว่าทำคุณให้แก่คนไทยใน อนาคตทุกถ้วนหน้าด้วย ด้วยที่แล้ว ๆ มา เรามี แต่สภาพที่ว่าด้วยการพัฒนา การเศรษฐกิจและการ เมือง ถึงเวลาที่จะมีสถาบันอันว่าด้วยศิลปวัฒนธรรมและสภาพแวดล้อมอย่างจริง ๆ จัง ๆ ได้แล้ว

นอกวงการรัฐบาลออกไป เรายังมีสมาคม ที่มีบทบาททางสังคมขึ้นมากแล้ว หน่วยงาน อย่างสมาคมอนุรักษ์ศิลปกรรมและสิ่งแวดล้อมก็ตี กรรมวิธีการอนุรักษ์ศิลปกรรมของสมาคมสถาบันนิเทศศาสตร์ เหล่านี้จะร่วมมือกับรัฐบาลได้ด้วย ดี แต่ในระบบงานอันเหลวและของราชการนั้น ไม่เอื้อที่จะให้ทำการอะไรได้อย่างจริง ๆ จัง ๆ ดอก ยิ่งราชบัณฑิตยสถานเวลานี้ก็จะตายวันตายพ่วง อยู่แล้ว อย่าปล่อยให้ในสภาพนี้เลย รัฐบาลชีวิต ขึ้นมา ให้กรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์หันทอด พระเนตรเสียเถิด จักประเสริฐแน่ แก่ส่วนรวม ไม่ว่าจะมีมองไประยะใกล้หรือไกล ทั้งสถาบัน ดังกล่าวยังไม่มีการมีภัยต่อผู้ที่มีอำนาจทั้งหลายใน เวลานี้ก็ด้วย ถ้าข้อเสนอเพียงนี้ ยังรับทำไม่ได้ แล้ว ก็อย่าคิดการอันใดให้ลึกซึ้งไปกว่านี้เลย เป็นอันอยู่กันไปวัน ๆ อย่างซังกะตาย ก็แล้วกัน ๑

กรุงเทพฯ กังศววรรษหลัง

นิจ หิณูชีระนนันท์

ในชั่วอายุของคน ๆ หนึ่ง ไม่ว่าจะ เป็น ๗๐ ปี ๘๐ ปี หรือ ๙๐ ปี ความเปลี่ยนแปลงในบ้านเมืองที่ได้เห็นลงจะมีมากโข ผู้เขียนมีอายุผ่านมา ๘ แผ่นดินแล้ว ก็จริง แต่นับเป็นปีก็ได้เพียงกัศววรรษเท่านั้น

ความเปลี่ยนแปลงของกรุงเทพฯ ที่ผู้เขียนได้ประสบในช่วงเวลาดังกล่าว อาจเป็นเครื่องชี้อนาคตได้ตั้งที่ซึ่งจ้อกล่าวไว้ว่า “ถ้าอยากรู้กาล

ข้างหน้า ต้องหันกลับไปดูข้างหลัง” หรืออย่างที่วินสตัน เชอร์ชิลล์ กล่าวไว้ว่า “the farther backward you can look, the farther forward are you likely to see”

นิจ หิณูชีระนนันท์ มหาวชิตตกิจทางฝั่งเมือง จากมหาวิทยาลัยคอร์เนล ปัจจุบันเป็นข้าราชการประจำ สำนักผังเมือง กระทรวงมหาดไทย

ในภูมิภาคอาเซียนขณะนี้ มีนครหลวงและนครสำคัญที่มีประชากรเกินกว่า ๑ ล้านคน

ของประเทศต่างๆอยู่เป็นจำนวนหลายเมือง นครเหล่านี้หาได้อยู่โดยลำพังไม่ หากมีความสัมพันธ์ต่อกันและกัน ทั้งยังแข่งขันกันในด้านต่างๆอีกด้วย

ในปัจจุบันนี้ นครหลวงกรุงเทพฯ อันประกอบด้วยพระนครและธนบุรี มีประชากรถึง ๓ ล้านคน แต่เชียงใหม่ซึ่งเป็นเมืองที่ใหญ่เป็นที่สองรองลงไปมีประชากรเพียง ๑ แสนคนเท่านั้น จึงเห็นได้ว่านครหลวงกรุงเทพฯ ใหญ่กว่าเมืองซึ่งใหญ่เป็นที่สองอยู่ถึง ๓๐ เท่า นับว่ามีขนาดแตกต่างกันเกินสมควร แสดงสภาพของประเทศไทยว่า มีเมืองใหญ่ขนาดมหานครอยู่เพียงเมืองเดียว นับเป็นปัญหาสำคัญที่จะต้องแก้ไขกันต่อไป

กรุงเทพฯ ก็เหมือนกับเมืองสำคัญอื่น ๆ ของโลก ย่อมมีความเติบโตและเปลี่ยนแปลงเหมือนชีวิตมนุษย์ ดังจะให้เห็นจากเรื่องของหนังสือที่เขียนขึ้นเมื่อหลายสิบปีมาแล้วโดย Henry Churchill ว่า "The City is the People" และต่อมาอีกราวสิบปีก็มีหนังสือพิมพ์ชิ้นใหม่อีกเล่มหนึ่ง เขียนโดย Robert Holloway ให้ชื่อว่า "City is more than people" เป็นที่ยอมรับกันอยู่โดยทั่วโลกว่า เมืองใดก็ตามหาได้เป็นแต่เพียงหินและเหล็กเท่านั้นไม่ แต่เป็นความคิด จิตใจ อารมณ์ และชีวิต เป็นการร่วมประสานของหลายๆชีวิต

ศูนย์กลางและการขยายตัว

ศูนย์กลางของกรุงเทพฯ ในสมัยก่อนนั้น อยู่ที่โต พรากฎอยู่ในบทพระราชนิพนธ์ เรื่องพระราชพิธีสิบสองเดือน ของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ดังนี้

“ --- โรงพิธีกลางเมืองฟากตะวันออกนี้ ตั้งหัววัดสุทัศน์ ซึ่งถือกันว่าเป็นกลางเมือง จึงได้ทำเทวสถานแลปักเสาชิงช้าในที่นั้น แลวัดสุทัศน์ที่จะสร้างนั้น ก็ว่าเป็นศูนย์กลางเมือง จึงได้สร้างวัดขึ้น --- ”

สำหรับการขยายตัวของกรุงเทพฯ นั้น นับจำเต็มแต่พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกปฐมกษัตริย์แห่งพระราชวงศ์จักรี ได้ตั้งเมืองหลวงขึ้นบนฝั่งตะวันออกของแม่น้ำเจ้าพระยาเมื่อ พ.ศ. ๒๓๒๕ ในระยะเมื่อแรกสร้างเสร็จในปี พ.ศ. ๒๓๒๘ กรุงเทพฯ มีกำแพงและคูรอบพระนครยาวประมาณ ๗ กิโลเมตร โอบรอบกรุงไว้ในบริเวณเนื้อที่ ๒,๑๖๓ ไร่ (ในจำนวนนี้เป็นเนื้อที่พระบรมมหาราชวังเสีย ๑๒๓ ไร่ แล้วได้ขยายออกเป็น ๑๕๒ ไร่ ๒ งาน เมื่อ พ.ศ. ๒๓๖๐) ปัจจุบันนี้ คูพระนครดังกล่าวยังมีเหลือต่อเนื่องอยู่โดยสมบูรณ์ไม่ขาดตอน คือที่เรียกกันในปัจจุบันว่า คลองโอ่งอ่าง ซึ่งได้ชื่อมาจากข้อเท็จจริงตั้งที่สุนทรภู่ได้เอ่ยไว้ใน *โคลงนิราศเมืองสุพรรณ* ตอนที่เรือผ่านวัดบพิตรพิมุข(วัดเชิงเลน) ว่า

“ **เชิงเลนเป็นตลาดสล้าง** **หลักเรือ**
โองอ่างข้างอิฐเกลือ **เกลืออนกลุ่ม** ”

การขยายตัวของประชากรและของเนื้อที่ใน
กรุงเทพฯ ฯ จากหลักฐานต่าง ๆ ทั้งแผนที่และรูป
ถ่ายทางอากาศ พอสรุปได้ ดังนี้

เริ่มตั้งกรุงเทพฯ ฯ พ.ศ. ๒๓๒๕ เสร็จเมื่อ
พ.ศ. ๒๓๒๘ มีเนื้อที่ ๒,๑๖๓ ไร่

พ.ศ. ๒๔๔๓ ขยายออกเป็น ๘,๓๓๐ ไร่ มี
ประชากร ๖๐๐,๐๐๐ คน

พ.ศ. ๒๔๗๘ ขยายออกเป็น ๒๖,๘๗๐ ไร่ มี
ประชากร ๖๕๐,๐๐๐ คน

พ.ศ. ๒๔๘๖ ขยายออกเป็น ๔๑,๗๓๕ ไร่ มี
ประชากร ๘๖๔,๐๐๐ คน

พ.ศ. ๒๕๐๑ ขยายออกเป็น ๖๐,๒๓๐ ไร่ มี
ประชากร ๑,๖๒๒,๐๐๐ คน

โฉมหน้าของกรุงเทพฯ ฯ ได้เปลี่ยนแปลงอยู่
ทุกเมื่อเชื่อวันโดยเราแทบจะไม่รู้สึกตัว แต่ถ้า
ได้มีโอกาสนำเอาสภาพสถานที่แห่งใดแห่งหนึ่งใน
อดีต มาเปรียบเทียบกับสภาพสถานที่เดียวกันใน
ปัจจุบัน ก็จะทำให้เห็นความเปลี่ยนแปลงต่าง
ต่างได้อย่างไม่น่าเชื่อ

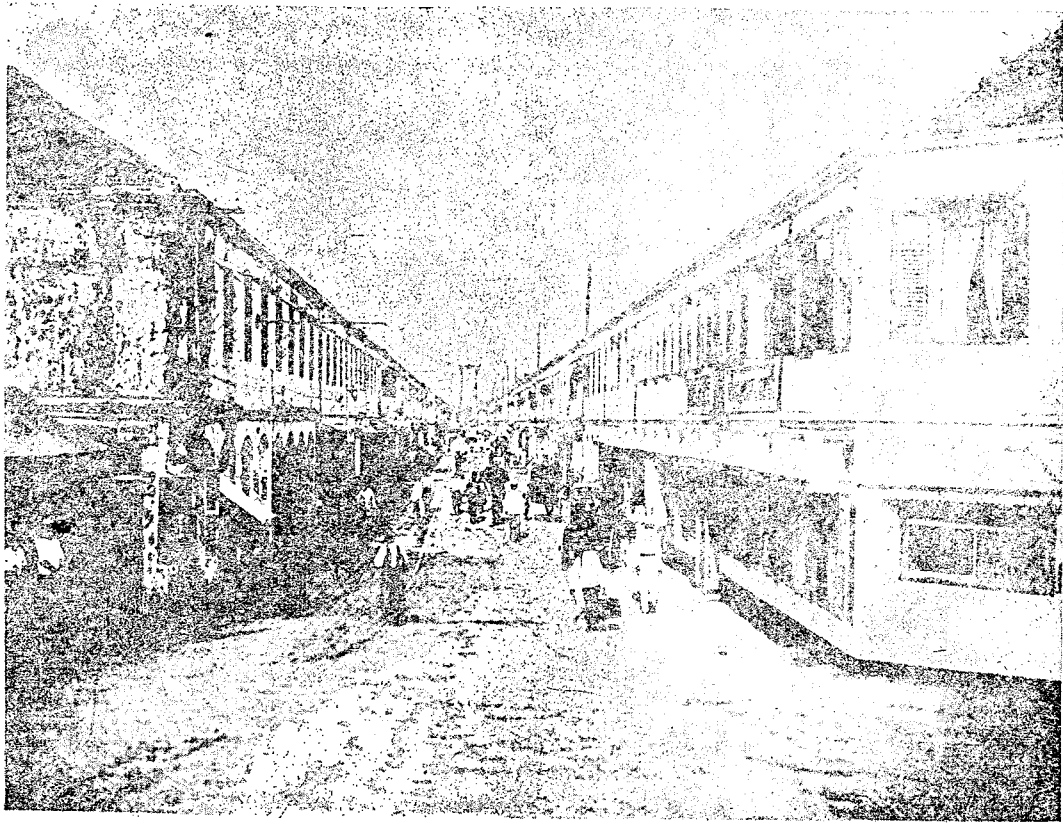
*** บ่อม กำแพง และคูเมือง**

กรุงเทพฯ ฯ ในครั้งกระโน้น มีถนนราชดำ
เนินทอดตัวยาวเหยียด ริมริ้นไปด้วยต้นมะฮัก
กานีอันเขียวชอุ่ม และมีบ่อมเป็นเนินหยดอยู่เป็น
ประจักษ์พยานของความหวงแหนที่บรรพบุรุษ

ของเรามีต่อบ้านเมือง กรุงเทพฯ ฯ ครั้งกระโน้น
ไม่เคยประสบปัญหาทราน้ำหนัก และปัญหา
อื่นๆอีกร้อยแปดพันประการที่คนรุ่นเราต้องเผชิญ
อยู่เป็นประจำ

นักท่องเที่ยวยุโรปคนหนึ่งกล่าวแก่ผู้เขียนว่า
เสน่ห์อย่างหนึ่งของกรุงเทพฯ ฯ ได้แก่ความหลังที่
ปรากฏเหลืออยู่ในลักษณะของบ่อม กำแพง และ
คูเมือง เมื่อแรกตั้งกรุงเทพฯ ฯ นั้น ทางด้านตะวัน
ตกมีแม่น้ำเจ้าพระยาเป็นเครื่องป้องกัน ด้าน
ตะวันออกมีคูเมือง (คลองโองอ่าง-บางลำพู) บ่อม
กันอยู่ด้านนอกและมีกำแพงเมืองตั้งอยู่บนฝั่งคลอง
ด้านใน ปัจจุบันนี้ยังมีกำแพงเหลือให้เราเห็นอยู่
เป็นบางแห่ง คือที่ฟากถนนตอนตรงข้ามวัดบวร-
นิเวศแห่งหนึ่ง กับตอนตรงข้ามวัดราชคฤห์อีก
แห่งหนึ่ง และมีบ่อมเหลืออยู่ที่แนวคลองบางลำพู
๒ บ่อม คือ บ่อมมหากาฬ และบ่อมพระสุเมรุ
จากรูปในหนังสือเก่า ๆ เราจะเห็นบ่อมที่หรือ
ไปอีกแล้วบางแห่งเช่น บ่อมมหาชัย ที่ถนน
มหาชัยตอนตรงข้ามกับวังบูรพาภิรมย์ (ซึ่งบัดนี้
กลายเป็นสภาพวังเป็นศูนย์พาณิชย์และมหรสพ
ไปแล้ว) เป็นต้น

ส่วนบ่อมที่ตั้งเรียงรายอยู่ชั้นนอก รอบคลอง
คูกรุงเกษมและที่ฝั่งตะวันตก ของแม่น้ำเจ้าพระ
ยานั้น มีอยู่ ๗ บ่อม แต่ถูกรื้อลงเสีย ๖ บ่อม
นานมาแล้ว ยังเหลือแต่บ่อมวิชัยประสิทธิ์ที่
ปากคลองบางหลวงอยู่บ่อมเดียว และเหลือชื่อ

“บ่อมปราบศัตรูพ่าย” เป็นชื่ออำเภอท้องที่หนึ่ง
ไว้เป็นอนุสรณ์รำลึกถึงบ่อมปราบศัตรูพ่ายซึ่งเคย
ตั้งอยู่ใกล้ตลาดนางเลิ้งตรงหมู่บ้านฉนวนข้ามเท่า
นี้เอง

หากผู้ใดประสงค์จะทราบว่าบริเวณกรุงเทพฯ
และธนบุรี ในสมัยก่อนมีความผิดแปลกแตกต่าง
กันกับสมัยปัจจุบันน้อย่างใดแล้ว ก็ต้องค้นดู
แผนที่เก่าอย่างแผนที่กรุงเทพฯ สกล ๑:๑๑๘๘๐
ซึ่งพระเจ้านั่งยาเธอ กรมหมื่นดำรงราชานุภาพ
(ในขณะนั้น) รับพระบรมราชโองการ ทรง
พระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เจ้าพนักงานแผนที่

ทำขึ้น เมื่อปีกุนนพศก ศักราช ๑๒๔๙ แล้ว
กรมแผนที่ ได้แก้ไขเพิ่มเติมตึกถนนบ้านเรือน
ตามที่เปลี่ยนแปลงใหม่รวบรวมเข้าทั้งสองฝั่งลำ
น้ำเจ้าพระยาลงเป็นแผ่นเดียวกัน แล้วเสร็จตั้ง
แต่วันที่ ๑๘ ธันวาคม ร.ศ. ๑๑๕ หรือค้นดูแผนที่
ที่เก่ามาตราส่วน ๑: ๕๐๐๐ เรียกว่าชุด “แผนที่
บริเวณกรุงเทพฯ” ซึ่งสำรวจไว้แต่ พ.ศ. ๒๔๖๔-
๗๔ และพิมพ์ที่กรมแผนที่เมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๔-๗๕
ซึ่งยังแลเห็นบ่อมมหาไชยมีอยู่ตรงหน้าวังบูรพา
ภิรมณ์ (แผ่นที่ ๓๐) และบ่อมบ้องบ้ำจามิตร
ยังเห็นมีอยู่ใกล้แม่น้ำเจ้าพระยาตอนปากคลอง

สถาน ๓ ที่ซึ่งเป็นที่ว่าการอำเภอคลองสานอยู่ในปัจจุบัน (แผ่นที่ ๓๕) และยังมีซากบ่อมเหลืออยู่ครึ่งหนึ่งจนทุกวันนี้ กับบ่อมปิดบัจจนิกซึ่งยังเห็นมีอยู่ใกล้แม่น้ำเจ้าพระยาตอนปากคลองผดุงกรุงเกษม ๓ ที่ซึ่งเป็นที่ว่าการอำเภอสัมพันธวงศ์อยู่ในปัจจุบัน (แผ่นที่ ๓๖) และจะเห็นได้ว่าพื้นที่ดินส่วนใหญ่ในกรุงเทพฯ แม้ในย่านถนนสีพระยาและถนนสีลมนั้น ยังเป็นร่องเป็นเวือกสวนอยู่ทั้งนั้น หาเป็นตึกรามบ้านช่องอย่างในกรุงเทพฯ นี้ไม่

เกี่ยวกับบ่อมในกรุงเทพฯ พระยาอนุমানราชชน เป็นคนช่างสังเกตและช่างจำ ท่านกล่าวถึงบ่อมรักษาพระนครไว้ในหนังสือ *พื้นความหลัง* ว่า

“ --- บ่อมบ้องบัจจามิตร ซึ่งอยู่ปากคลองสาน ข้าพเจ้าเข้าใจว่ายังอยู่บริบูรณ์จนเดี๋ยวนี้ เพราะเคยบูรณะใหม่ ให้เป็นที่ซักเครื่องหมายสัญญาบอกกำหนดเรือที่จะเข้ามาหรือออกไปต่างท่าเมืองไหน --- ”

บ่อมบ้องบัจจามิตร ซึ่งท่านเข้าใจว่ายังอยู่บริบูรณ์นั้น อันที่จริงหาบริบูรณ์ไม่ ผู้เขียนเคยไปตรวจดูและถ่ายรูปเอาไว้เมื่อราว ๕ - ๖ ปีมานี้ปรากฏว่าเหลืออยู่ไม่ถึงครึ่ง นอกนั้นเขารื้อลงเสียเพราะต้องแบ่งตัวบ่อมให้เป็นถนนสมเด็จพระยา และเป็นหอที่อยู่ของพนักงานกรมเจ้าท่า กับเป็นที่ว่าการอำเภอคลองสานเสียรวมกว่าครึ่ง

สำหรับบ่อมอีกแห่งหนึ่งซึ่งอยู่คนละฝั่งแม่น้ำ แต่มีชื่อคล้องจองกัน ท่านเจ้าคุณบันทึกเอาไว้ว่า

“ --- บ่อมปิดบัจจนิกซึ่งตั้งอยู่หลังวัดกาละหว่า ปากคลองผดุงกรุงเกษมด้านใต้ ข้าพเจ้าเมื่อใดแล้วยังเคยเห็นตัวบ่อมมีรูปร่างบริบูรณ์อยู่ --- เกิดความสนใจเมื่อขณะที่เล่าเรื่องพื้นความหลังอยู่นี้ จึงสอบถามผู้เคยเห็นว่า บ่อมที่กล่าวนี้ยังมีซากเหลืออยู่หรือว่าไม่มีแล้ว ได้รับตอบว่าไม่มีแล้ว --- ”

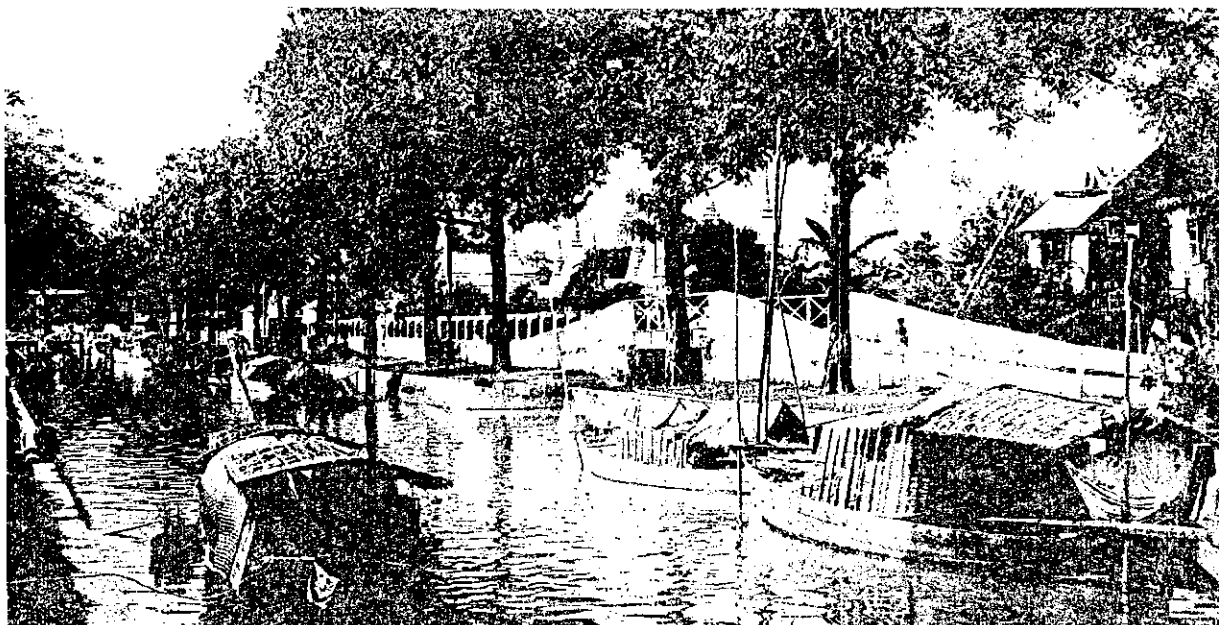
บ่อมปิดบัจจนิกนี้ ผู้เขียนเคยสนใจเพราะไปเห็นในแผนที่เก่าของกรุงเทพฯ มีลักษณะบริบูรณ์ จึงได้ไปดูสถานที่แห่งนั้น ซึ่งใช้เป็นที่ตั้งที่ว่าการอำเภอสัมพันธวงศ์ สอบประวัติได้ความว่า บ่อมถูกเรือเสียเมื่อประมาณ พ.ศ. ๒๔๙๑ ตอนที่คุณเที่ยง เจริญช่วง เป็นนายอำเภออยู่ (ปัจจุบันนี้เป็นรองอธิบดีกรมการปกครอง)

ชานเมืองแต่ก่อน

เกี่ยวกับชานเมืองของกรุงเทพฯ เมื่อสมัยก่อน พระโขนงเป็นท้องที่ซึ่งอยู่ห่างไกลจากกรุงเทพฯ มาก จะไปพระโขนงกันแต่ครั้งก็ต้องเตรียมเนื้อเตรียมตัวกันเป็นวัน ๆ อันที่จริงแต่บางกะปิก็เป็นชนบทที่เปลี่ยว นาน ๆ จะมีรถวิ่งผ่านไปสักคันหนึ่ง ทางด้านเหนือ หลักสี่และดอนเมืองก็เป็นที่ซึ่งห่างไกลมากจนขนาดที่เมื่อพวก “ชบด” ยึดได้แล้ว ทางกรุงเทพฯ ก็ยังปลอดภัยอยู่

บริเวณหลายแห่งอันเป็นที่เจริญอยู่ในกรุง
เทพฯ ปัจจุบันนี้นั้น เดิมเป็นเพียงที่รกร้างและ
ท้องทุ่ง อย่างที่บริเวณวัดเบญจมบพิตรฯ เดิม
เป็นวัดโบราณเรียกว่า วัดแหลม หรือวัดไทรทอง

ได้ พระราชทานให้เรียกที่ตำบลนี้ทั้งตำบลว่า
“ปทุมวัน” และได้โปรดให้สร้างพระอาราม
ขึ้นที่ริมสระนอกข้างด้านตะวันตกพระราชทาน
นามว่า “ปทุมวนาราม” แต่เมื่อแรกสร้างปทุม

และบริเวณที่เป็นพระที่นั่งอนันตสมาคม สนาม
เสือป่าและ พระราชวังสนามจันทร์ลดาอยู่ในปัจจุบัน
นั้น ก็เคยเป็นตงตาลและท้องทุ่งที่เรียกว่า ทุ่ง
สมบ่อย เวลานั้นยังมีต้นตาลเหลืออยู่ในบริเวณ
สนามเสือป่าอยู่ต้นหนึ่ง ดัดไปทางโรงพยาบาล
ประสาธน์นั้นก็เคยเป็นทุ่งเปลี่ยว เรียกว่า ทุ่ง
พญาไท

ทางด้านสระปทุมก็เช่นเดียวกัน พระบาท
สมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว โปรดให้สร้างสระ
บัวเป็นที่เสด็จประพาส อยู่ชิดคลองแสนแสบฝั่ง

วันนั้น ยังไม่มีถนนออกไปจากพระนคร ต้อง
เสด็จแต่ทางเรือ จึงเหมือนหนึ่งเป็นที่เสด็จอยู่
นอกพระนครห่างไกล ครั้งแรกเสด็จไปประทับ
แรมเมื่อ พ.ศ. ๒๔๐๐ ถึงเกณฑ์นอนกองรักษา
พระนคร เหมือนอย่างเสด็จประพาสหัวเมือง
(หมายรับสั่งยังมีสำเนาปรากฏอยู่) ต่อภายหลัง
จึงได้สร้างถนนและมาทำเสร็จเมื่อรัชกาลที่ ๕

สำหรับชาวพระนครด้านตะวันออกในสมัย
ก่อนนั้น ท่านเจ้าคุณบันทึกเอาไว้ว่า

“ --- ตรงที่เป็นสนามม้าราชกรีฑาสโมสร
ข้าพเจ้าเคยเห็นเป็นเนินดินแห่งหนึ่ง อยู่ราวๆ
โรงแรมเอราวัณบัดนี้ ว่าเป็นที่ฝรั่งฝึกหัดยิง
เป้า --- ”

เนินดินแห่งที่ว่านี้ มีปรากฏอยู่ชัดเจนใน
“แผนทีกรุงเทพ ฯ ของกรมทำแผนที่ซึ่งพระเจ้า
น้องยาเธอกรมหมื่นดำรงราชานุภาพ รัชพระ
บรมราชโองการ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้
เจ้าพนักงานแผนที่จัดทำขึ้นเมื่อปีพุทธศก ๒๐
ศักราช ๑๒๔๙” คือเมื่อราวกว่า ๘๐ ปีมาแล้ว
และหาดูได้ยากมาก หากอาจารย์หม่อมหลวง
ปิ่น มาลากุล มีอยู่ฉบับหนึ่ง ว่าได้รับจากท่าน
บิดา และได้กรุณาให้ผู้เขียนยืมมาทำแม่แบบ
ตีพิมพ์เผยแพร่ลงในหนังสือ *ข่าวสารสำนักพิมพ์
เมือง* ฉบับกรกฎาคม ๒๕๐๙ ด้วยแม่พิมพ์เดิม
ที่กรมแผนที่นั้นสูญหายไปแล้ว

เนินดินแห่งนี้ ในแผนที่ระบุชื่อกำกับไว้
ด้วยตัวหนังสือว่า “โคกเป้า” ผู้เขียนเข้าใจว่า
อาจจะเป็นโคกที่สืบเนื่องมาแต่รัชกาลที่ ๔ คือ
เมื่อพระแสงปืนพระทองสวัสดิ์ (เป็นพระแสง
ปืนประจำท้าย) เข้ามาตั้งกรุงเทพ ฯ ในครั้งแรก
ทรงโปรดยิงนก ได้ทรงทดลองที่ปทุมวัน (และ
ที่ลานเท) หลายครั้ง ที่ปทุมวันนั้น ภายหลังก็
เป็นอันเลิกไปเมื่อกระสุนไปถูกกระบือที่คนจูงมา
กระบือล้มแต่คนไม่เป็นอันตราย เนินดินแห่งนี้
อาจเป็นไปได้ว่าเป็นโคกข้อมยิงปืนแห่งเดียวกันมา
แต่เดิม

ในบริเวณประตูน้ำสระปทุมซึ่งเป็นที่จอแจ
คับคั่งอยู่ทุกวันนี้ สมัยก่อนเป็นที่อยู่นอกเมือง
และสงบมาก ท่านผู้ใหญ่แต่ก่อนที่ชอบเดินเล่น
คอนเช้าๆ จะเดินมาให้สุดทางและพบปะพูดคุย
กันบริเวณนั้น

อนึ่ง เมื่อกระทรวงกลาโหมได้จัดตั้งแผนก
การบินขึ้นในปี พ.ศ. ๒๔๕๖ นั้น ได้สร้างโรง
เก็บชั่วคราวขึ้นที่ตำบลสระปทุม โดยใช้พื้นที่ซึ่ง
เป็นราชกรีฑาสโมสรอยู่ในปัจจุบันนี้เป็นสนาม
บิน และเริ่มใช้ในการบินเป็นครั้งแรกเมื่อวันที่
๒๙ ธันวาคม ๒๔๕๖ ในปีถัดมา คือเมื่อเดือน
มีนาคม ๒๔๕๗ จึงได้ย้ายสนามบินดังกล่าวไป
อยู่ที่ตำบลดอนเมืองสืบมาจนบัดนี้

ประวัติดังได้นำมากล่าวนี้ คงจะทำให้เห็น
ภาพความแตกต่างของความเจริญเติบโตของกรุง
เทพ ฯ ในปัจจุบัน จากสภาพในอดีตได้ชัดเจนพอ
สมควร

ถนนหนทาง

ถนนสายแรกซึ่งได้สร้างขึ้นเมื่อราว ๑๐๐ ปี
กว่ามานี้เรียกว่าถนนใหม่หรือถนนเจริญกรุง ฯ
ได้ดำรงความสำคัญมาจนทุกวันนี้ แต่ถนนสายนี้
หาได้เกิดจากความหนาแน่นหรือความต้องการ
ของประชาชนไม่ หากเกิดขึ้นเนื่องจากพวกกงสุล
เข้าชื้อกันมีหนังสือถวายพระบาทสมเด็จพระจอม
เกล้าเจ้าอยู่หัวว่า ชาวยุโรปเคยซื้อที่ดินทำเที่ยว
ตากอากาศได้รับความสบายไม่มีไข้ เข้ามาอยู่

ที่กรุงเทพฯ ๓ ไม่มีถนนหนทางที่จะชี้วัดขึ้นมาเที่ยวพากันจับใช้เนือง ๆ จึงโปรดให้ตัดถนนเจริญกรุงตอนล่างขึ้น

เมื่อผู้เขียนยังเป็นเด็กอยู่นั้น การคมนาคมโดยทางหลวงออกไปนอกกรุงเทพฯ ๓ ยังไม่สะดวกแม้เพียงระยะทางใกล้ ๆ ขนาดสระบุรี จำได้ว่าบิดาพาไปเที่ยวนมัสการพระพุทธบาทสระบุรีโดยลงเรือเครื่องยนต์แล่นขึ้นไปจากท่าน้ำใต้สะพานพระพุทธยอดฟ้าซึ่งเรียกกันว่าสะพานใหม่ ไปเข้าแม่น้ำป่าสัก และค้างคืนระหว่างเดินทางอยู่ในเรือนั้นเอง เมื่อถึงอำเภอท่าเรือแล้ว จึงขึ้นรถไฟกรมรถไฟฯ ซึ่งเรียกกันเพี้ยน ๆ ไปว่ารถไฟกรมตำรวจ ผ่านป่าและผ่านศาลเจ้าพ่อเขาตกไปจนถึงพระบาท

ภายหลังการคมนาคมโดยทางแม่น้ำจึงเปลี่ยนมาเป็นโดยทางหลวง และต่อมาทางหลวงที่เคยมีทางให้รถวิ่งแค่เพียงลู่วัฒนหรือ ๒ ลู่วัฒน ก็กลายเป็น ๔ ลู่วัฒน และ ๖ ลู่วัฒนในปัจจุบัน

ในด้านคมนาคมโดยทางรถไฟนั้น สำหรับสถานีรถไฟธนบุรีตั้งที่เป็นอยู่นี้ ได้สร้างขึ้นบนฐานรากคอนกรีตที่นายช่างเยอรมันสร้างค้างไว้แต่ครั้งสงครามโลกครั้งแรก ฐานรากนั้นก่อไว้ถึงชั้นพื้น มีลักษณะเป็นลานกว้าง บิดาของผู้เขียนพาผู้เขียนและพี่น้องเมื่อเยาว์วัยไปเล่นว่าวในฤดูร้อน เรียกที่แห่งนั้นว่า “วังเจ้าลาว” มาเดี๋ยวนี้มาตุในแผนที่เก่า จึงเห็นได้ว่าเขาพระ

บริเวณนั้นไว้ว่า “พระเจ้าเชียงใหม่” เลยนึกออกว่าสมัยนั้นยังมีกำแพงวังเหลืออยู่ส่วนหนึ่งมีต้นไทรขึ้นอยู่บนกำแพงนั้นด้วย ตามแผนที่เก่าฉบับนั้น ทางรถไฟสายใต้ยังไม่มี มีแต่ทางรถไฟสายเหนือซึ่งท่านผู้ใหญ่เล่าให้ฟังว่า แต่เดิมาก็ประสงค์จะให้วางรางขนานกับคลองผดุงกรุงเกษมไปจนถึงแม่น้ำเจ้าพระยา เพื่อความสะดวกในการขนส่งทั้งทางบกและทางน้ำ (อย่างเดียวกับสถานีรถไฟธนบุรีซึ่งมีขึ้นภายหลัง) แต่เกรงว่าจะทำให้เดือดร้อนกันมากเพราะเป็นบริเวณที่เจริญคับคั่งเสียแล้ว จึงให้มาลดลงเพียงหัวลำโพงเท่านั้น

อาคารบ้านเรือน

ทำเนียบรัฐบาลซึ่งตั้งอยู่ทางแยกคลองผดุงกรุงเกษมและคลองเปรมประชากร นั้น เดิมเป็นบ้านของเจ้าพระยารามราฆพ เรียกว่า “บ้านนรสิงห์” ที่ออกแบบเศษาสถ์หลังมโหฬารนี้ให้เป็นลักษณะอย่างเวนิเซียนหรือเวนิส ก็เพื่อให้เข้ากับสมญาของกรุงเทพฯ ที่เรียกกันว่าเป็นเวนิสตะวันออกนั่นเอง

ว่าถึงอาคารประเภทต่าง ๆ เช่น สำนักงาน โรงแรม หอพัก ฯลฯ ก็หันไปพัฒนาขึ้นทางสูง เมื่อสมัยก่อนตึกที่สูงที่สุดในกรุงเทพฯ ได้แก่ตึก ๗ ชั้น ซึ่งเรียกกันว่าตึกไพบูลย์สมบัติ ตั้งอยู่ที่ถนนเยาวราช ปัจจุบันนี้ ตึกใหม่ ๆ ค่อย ๆ แข่งความสูงกันขึ้นไปจนถึงกว่า ๒๐ ชั้นแล้ว และเราคงจะเห็นตึกสูงถึง ๓๐ ชั้นในไม่ช้า

การผังเมือง

ในตำนานผังเมืองของกรุงเทพฯ พระยาประภิดกลศาสตร์ ได้กล่าวไว้ว่า “ --- เรื่องผังเมืองที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเป็นผู้ทรงนำเอามาใช้ในประเทศไทยเป็นครั้งแรก --- ได้ทรงสังเกตเห็นการผังเมืองต่างประเทศอย่างสนพระทัยที่สุด --- มีผู้กล่าวว่าสมมุติหากได้ทรงจดเรื่องผังเมืองนั้น เติมนำด้วยรูปภาพและข้อหมายเหตุอันมีค่า และดูเหมือนไม่มีใครเลยในจำพวกตามเสด็จที่เข้าใจว่าทรงทำอะไรเพื่ออะไร และกล่าวว่าผังเมืองเวลานั้นหมายความว่าอะไรกัน --- ” และกล่าวต่อไปว่า “ --- งานผังเมืองชั้นเอกของพระองค์ที่คนรู้จักกันมากก็คือ การสร้างถนนราชดำเนิน วัดเบญจมบพิตร และพระราชวังสวนกุหลาบ แต่ความจริงได้ทรงสร้างถนนสายอื่นๆ อีกมากสาย ถ้าจะเปรียบเทียบแผนที่กรุงเทพฯ สมัยก่อนเสวยราชสมบัติกับสมัยปลายรัชกาลที่ห้าแล้ว จะเห็นประหลาดใจว่าถนนหนทางในกรุงเทพฯพระมหากษัตริย์นั้น ส่วนมากเป็นงานที่ได้ทรงทำทั้งสิ้น --- ”

ใน พ.ศ. ๒๔๓๔ โปรดให้สร้างถนนเยาวราช แยกกลางในระหว่างกลางแห่งถนนเจริญกรุงและถนนสามเสนภายหลังไฟไหม้ใหญ่บริเวณสามเสน ถนนเยาวราชวางแผนยากที่สุด เพราะเดิมเป็นตรอก แนวจึงตูดคดเคี้ยวเป็นงูเลื้อย แต่ผู้จรรยาจะไม่รู้สึกอาการคดงอของแนวถนนเลย

กลยุทธ์ในการวางแผนพัฒนาประเทศในปัจจุบันนี้ เรายังขาดความรู้ถึงความสำคัญและบทบาทของการผังภาคและผังเมืองอยู่ ฉะนั้นจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องก่อความรู้ ความเข้าใจ และความกระตือรือร้นในเรื่องนี้ ให้เกิดขึ้นในหมู่ข้าราชการระดับสูงของชาติ ทั้งที่เป็นนักการเมืองและที่เป็นนักวิชาการ

ในการประชุม *The Pacific Conference on Urban Growth* ซึ่งประเทศไทยได้ส่งคณะผู้แทนทั้งระดับรัฐมนตรี (นโยบาย) และระดับเจ้าหน้าที่ (ดำเนินการ) เป็น ๒ ระดับตามความประสงค์ของเจ้าภาพไปร่วมประชุมที่ฮอโนลูลูนั้น ได้มีการย้ำถึงความจำเป็นที่ผู้นำทางการเมืองจะต้องตื่นตัวและทราบดีถึงบทบาทอันสำคัญของเมืองและนักผังเมืองที่จะต้องถือว่าตนเป็นส่วนหนึ่งร่วมกับนักการเมือง ด้วยวิธีนี้ การวางผังภาคและผังเมืองก็จะกลายเป็นเครื่องมือแห่งการสร้างสรรค์ ทำให้นักการเมือง นักบริหาร และนักผังเมืองทำงานร่วมกันได้โดยใช้เรื่องของเมืองให้เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาประเทศ

นิมิตตอันหนึ่งได้แก่ความไหวตัวของมหาวิทยาลัยบางแห่ง เริ่มด้วยสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ ได้จัดหลักสูตรให้มี *Seminar Course on Urban Problems* และได้เชิญผู้ทรงคุณวุฒิในด้านต่างๆ เกี่ยวกับปัญหาของเมืองไปร่วมในการบรรยายประกอบการสัมมนาดังกล่าวด้วย

ปัญหาของกรุงเทพฯ ก็เหมือนกับปัญหาในนครหลวงใหญ่ ๆ ของโลก สามารถจะสรุปได้โดยย่อว่า เป็นปัญหาเนื่องมาจากการโยกย้ายของกลุ่มชนจากชนบทเข้าสู่เมือง ทำให้อัตราการขยายตัวของประชากรในเมืองสูงขึ้นโดยลำดับ และทำให้กรุงเทพฯ เกิดการขยายตัวขึ้นอย่างกระหน่ำ ก่อให้เกิดภาวะต่าง ๆ อันไม่พึงปรารถนาขึ้น และก่อให้เกิดปัญหาในด้านการใช้ที่ดิน การคมนาคมขนส่ง การประปา การกำจัดสิ่งปฏิกูล ตลอดจนสาธารณูปการอื่น ๆ อันไม่สามารถจะเร่งขึ้นสนองความต้องการของประชากรที่เพิ่มพูนขึ้นอย่างรวดเร็วได้ทันการ ปัญหาเหล่านี้ จะต้องได้รับการแก้ไขโดยการตอบสนองความต้องการอย่างเร่งด่วน จะละเอียดพิถีพิถันเสียมิได้ ภายใน ๒๐ ปีข้างหน้า กรุงเทพฯ จะต้องเจริญเติบโตไปอย่างถูกต้อง และสมด้วยเหตุผล โดยมีผังเมืองเป็นแนวทาง ซึ่งจะต้องเริ่มโครงการเสียแต่บัดนี้ โดยไม่มีการผัดผ่อนต่อไปอีก มิฉะนั้น กรุงเทพฯ จะถูกทิ้งอยู่เบื้องหลัง และถูกลดฐานะตำแหน่งลงใน ขณะที่นครหลวงและนครสำคัญของประเทศเพื่อนบ้านในภูมิภาคเอเชียอาคเนย์กำลังเจริญรุดหน้าตาม ๆ กันไปตามผังเมืองที่ได้วางไว้เป็นอย่างดี

ผังนครหลวงกรุงเทพฯ นี้ จะพิจารณาและคำนึงถึงแต่ด้านของตัวเลขและเทคโนโลยีเท่านั้นหาได้ไม่ แต่จะต้องคำนึงถึงสภาพของสังคม วิถี

แห่งความเป็นอยู่ ชีวิตจิตใจและวัฒนธรรมของไทยซึ่งแตกต่างกับของชาติเพื่อนบ้าน ทั้งนี้ จำต้องกำหนดให้มีการอนุรักษ์สถานที่และบริเวณที่สำคัญอันสะท้อนภาพสังคมไทยดังกล่าวแล้ว ได้แก่ พระบรมมหาราชวัง อนุสาวรีย์ คลอง สวนสาธารณะ วัด ตลอดจนปูชนียสถานอย่างอื่น ๆ เพื่อให้ดำรงคงอยู่เป็นสัญลักษณ์ของไทยสืบไปด้วย

วันก่อนนี้เราไม่ได้เตรียมการ วันนั้นเราจึงไม่ได้ และไม่มี ในสิ่งที่ควรได้และควรมี เราไม่มีชีวิตที่สุขสมบูรณ์ ต้องอยู่กันอย่างขาด ๆ แคลน ๆ พอประทังซึ่งจะตายกันไปวัน ๆ หนึ่งเท่านั้น เราขาดน้ำ เราขาดไฟ เราขาดถนน เราขาดโรงพยาบาล เราขาดสวนสาธารณะ เราขาดทั้งความสุขและความปลอดภัย ดังนั้นนักผังเมืองจึงได้ชื่อว่าเป็นเฟิร์สท์เอ็ด หรือเป็นนักปฐมพยาบาล ทำหน้าที่ *แก้ไข* เยียวยา เช่น รื้อถอนแหล่งเสื่อมโทรม วางผังระบบถนนแก้ไขการจราจร และการขนส่ง จัดเทศสภเคราะห์บรรเทาความขาดแคลนที่อยู่ แต่โดยความจริงแล้วนักผังเมืองควรจะเป็นผู้ *ป้องกัน* มากกว่า *แก้ไข* เพราะคำว่า plan ก็มีความหมายชัดอยู่แล้วว่าเป็นการวางโครงการล่วงหน้า มิใช่มาแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าดังที่เป็นอยู่ขณะนี้ เรื่องนี้พูดกันยาก บางทีวางโครงการอะไรไว้ล่วงหน้าเป็นระยะยาวก็ถูก

คนสายตาสั้นหวังว่ามโหฬารเกินไป ก็เหมือน
เขาสร้างถนนเจริญกรุงกันไว้ ในระยะแรกก็
มีคนเคาะว่าทำถนนกว้างขวาง จะเอาไว้ให้ช้าง
ให้ม้าเดินหรืออย่างไร เคี้ยวไม้แต่ก็เห็นกัน
แล้วว่าถนนเจริญกรุงนั้นกว้างหรือแคบ แล้วก็
ไม่มีทางว่าจะขยายได้ด้วย ก็ต้องทนกันไปอย่างนี้

อย่างไรๆ ถ้าเราไม่คิดถึงตัวเองรุ่นนี้ ก็คิด
ถึงรุ่นลูกรุ่นหลานกันไว้บ้างก็เห็นจะยังพอมีหวัง
มิฉะนั้น คำขวัญของพวกนักผังเมืองที่ว่า "Cities
are man's supreme creation" ก็คงจะ
หมดความหมายลงทุกที แล้วก็คงจะถึงเวลาหนึ่ง
ที่พวกเราจะต้องอยู่ในเมืองที่น่าเกลียด น่ากลัว

ด้วยสภาพจิตใจที่ปั่นป่วนเหมือนอยู่ในที่กักขังอัน
แสนจะทรมาน

กรุงเทพ ฯ จะดี จะเลว หรือจะเป็นอย่างไร
ก็ตาม กรุงเทพ ฯ ย่อมจะเป็นอยู่อย่างหนึ่งคือ
เป็นกระจกเงาที่สะท้อนภาพแห่งชีวิตจิตใจและ
ความเป็นอยู่ของชาวกรุงเทพ ฯ ให้เป็นที่ประจักษ์
ชัดแก่ชนทั่วไป ดังคำทำของ Eliel Saarinen
ที่ว่า

*Show me your city
and I will tell you
what are the cultural aims
of its population.*

หนังสือภาษาอังกฤษของ ม.จ. สิทธิพร กฤดากร

Some Aspects of Rice Farming in Siam
by

H.S.H Prince Sithiporn Kridakorn

ศึกษาศาสตราวุฒิชัย ผู้แทนจำหน่าย

ปาจารย์สาร

วารสารทางการศึกษาฉบับใหม่

นิสิตนักศึกษาวิทยาลัยวิชาการศึกษาร่วมจัดทำ

ฉบับปฐมฤกษ์ประจำเดือน ก.ค. — ก.ย. วางตลาดแล้ว

ราคา ๕ บาท

สำนักพิมพ์ สมาคมสังคมาศตวรรษแห่งประเทศไทย

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ถนนพญาไท พระนคร ๑๕ โทร. ๕๖๖๒๒

สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัย ที่รวมตำราและหนังสือ
อ่านประกอบ ทั้งภาษาไทย ภาษาอังกฤษ ในแขนง
สังคมาศตวรรษ ทุกสาขา

ประเภทประวัติศาสตร์

สองฝั่งโขง เล่ม ๑ เล่ม ๒
เต็ม วิชาเกษตรกรรม ๓๐ - ๔๕ บาท

ประวัติศาสตร์อเมริกา
แมรงค์ เกตุทัต แปล ๒๐ บาท

ประวัติศาสตร์จีน
ส. ศิวรักษ์ แปล ๓๕ บาท

ประวัติศาสตร์เยอรมัน
นิธิ เอียวศรีวงศ์ แปล ๓๐ บาท

ออสเตรเลีย
วิชา ชุพันธ์ และวิชา บุษกรวิเศษ แปล ๒๐ บาท

ประเภทศาสนา - ปรัชญา

ปรัชญาธรรมไทย
พุทธศาสนิก ๔๕ บาท

ใครจะกษณะคาอาเซีย
พุทธศาสนาหรือลัทธิคอมมิวนิสต์
จำนงค์ ทองประเสริฐ แปล ๓๐ - ๔๕ บาท

อิสลามสมัยแรก
นิธิ เอียวศรีวงศ์ ๓๕ บาท

ประเภทประเพณี - วัฒนธรรม

บันทึกเรื่องความรู้ต่าง ๆ ๔ เล่ม
สมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์ ๒๕๐ บาท

ประเพณีไทย ๔ เล่ม
พระยาอนันตราชัน ๑๕๐ บาท

ชนบทนิพนธ์
กรมหมื่นพิทยลาภพฤฒิยากร ๓๐ บาท

ถึงหญิงใหญ่
สมเด็จพระยาคำวราชานภาพ ๒๕ บาท

หนังสือสนุก
ส. ศิวรักษ์ รวบรวม ๓๐ บาท

อุบายธรรมตะวันออก (๔ เล่ม)
เขียน ธีรวิทย์ อำนวยการแปล ๓๐ บาท

การศึกษาเกี่ยวกับมนุษย์

เทพกมล เทวกุล และวิทยา เวชชาชีวะ
แปล ๒๕ บาท

หมอล้อมคู้
อาภรณ์ ชัยบุรุษ แปล ๑๕ บาท

ประเภทวรรณกรรม

คนนอก ของ อัลแบร์ กามู
อำพรพรณ โสภะกุล แปล ๑๕ บาท

โหมโรงโลก ของ อแลง ฟูเนีย
วรรณิ์ จันทราพิทย แปล ๒๐ บาท

เอมิล ซอลคินส์กี ของ แอริค เคสเคเนอร์
บันลือ ดินพังกา แปล ๑๕ บาท

ประเภทภาษาอังกฤษ

Essay on Thai Folklore
by Phya Anuman Rajadhon 120/-

Wisdom Gone Beyond
Preface by H.H. Prince Dhani 60/-

Aspects of Siam Kingship In The
Seventeenth Century
by Jermy Kemp 45/-

Patimokkha
Translated by Nanamoli Thera 100/-

Notes on The Customs of Cambodia
by Chou Ta-Kuan 45/-

Teaching Dhamma by Pictures
by Bhikkhu Buddhadasa 100/-

Opening of The Wisdom Eye
by The Dalai Lama 60/-

หนังสือที่กำลังจะจัดพิมพ์ใหม่

ปลูกเรือนแต่งงาน (ชุดประเพณีไทย)

พระยาอนันตราชัน
แผ่นดินพระนั่งเกล้าฯ
ของ วอลเตอร์ เวลลา
พ.อ. นิจ ทองโสภิต แปล
และเล่มอื่น ๆ ทั้งที่พิมพ์จำหน่ายหมดแล้ว
และที่ยังไม่เคยพิมพ์มาก่อน

ต่างจังหวัด สั่งซื้อได้ทางไปรษณีย์ โดยส่งนามบัตรใน
นามผู้จัดการสำนักพิมพ์ฯ สั่งจ่าย ฅ ป.ท. รongเมือง

กวีวิจารณ์ปัจจุบัน

สถิตย์ เสमानิล

ร้อยกรองหรือกวีวิจารณ์ ซึ่งรวมหมายถึงการเลือก
เก็บคำขบมาเขียนเป็นโคลง ฉันท์ กาพย์ กลอน
และคำนำอื่น ๆ อันเมื่อขบร้องเข้า ก็มีผลจากจนตรัด
ร้อยแก้วขบร้องทำนองใดใดก็ไม่ได้ จึงชื่อว่า
ร้อยแก้ว ไม่เป็นกวีวิจารณ์ (คำของกวี)

คำของกวี วิเศษที่จำง่ายกว่าร้อยแก้วเป็น
ประการที่หนึ่ง อ่านเป็นทำนอง หรือขบร้อง
เป็นทำนองเพลง จะมีคนตรับหรือไม่มีก็พอ
เราะ ผู้อ่านทำนองหรือขบร้องไม่เป็น ซึ่งผู้ฟัง
นอกจากไม่ได้รสไพเราะแล้ว ชำรำคาญเอาด้วย
ไม่อยู่ในความหมายนี้ คนลงไม่เป็นแล้ว จะ
อ่านอะไร ร้องอะไร ก็ไม่เข้าหูทั้งนั้น ร้อยกรอง
แท้ที่ไม่ดี ความอ่านเป็นย่อมช่วยให้ฟังรื่นหู
ไพเราะขึ้นได้ มีตัวอย่างที่จะยกขึ้นอ้างได้มาก

เพราะเหตุว่า ร้อยกรองให้ผลดังกล่าวมานี้เอง
หนังสือเก่า (เว้นพระราชพงศาวดารแลไตรภูมิ
พระร่วง) ท่านจึงแต่งเป็นร้อยกรองทั้งสิ้น แบบ

สถิตย์ เสमानิล

นักหนังสือพิมพ์อาวุโส ประจำกองบรรณาธิการ
หนังสือพิมพ์ ชาวไทย

เรียนหนังสือไทย คำราชา โองการแข่งน้ำ และ
คำราชาพยาน เป็นต้น

๑ เกิดเป็นคน หนังสือเป็นต้น วิชาหนาเจ้า
ถ้ามันไม่รู้ อุดสู้อยเขา เพื่อนฝูงเขาเย้า
ว่าเจ้าว่าใจ

กาพย์สุรางคณาจกัทยกมาเป็นตัวอย่างนี้ ถ้า
เป็นร้อยแก้ว แม้ใครจะจำไว้ได้ ก็คงได้แต่ใจ
ความ ด้อยค่าจะต้องหลุดหรือเพิ่มเข้าใหม่บ้าง
เป็นแน่

เมื่อผู้รู้หนังสือโบราณสมัย คิดแต่งหนังสือ
จึงนึกถึงแต่ว่าจะแต่งเป็นโคลง ฉันท์ กาพย์
กลอน อย่างไรให้เหมาะแก่เรื่อง หนังสือ
สมัยโบราณจึง ๕๕ ใน ๑๐๐ ที่แต่งเป็นร้อยกรอง
ร้อยกรองแม้ในรัชกาลที่ ๕ แห่งกรุงรัตนโกสินทร์

จึง ตีกว่า ร้อยกรอง ปัจจุบัน ตามความเห็น ของผู้เขียนและของนักหนังสือเก่าๆ ที่ผู้เขียนฟังมานานกว่า ๕๐ ปี

ถ้ามีผู้ชักแทรกเข้ามาว่า กวีวิจนะหรือร้อยกรองสมัยนี้ มีเร็วกว่า สมัยโบราณไป ทั้งหมดหรือ ฉะนั้น ผู้เขียนขอเฉลยว่า เป็นคำถามที่ต้องการอธิบายมากกว่าที่จะตอบในที่นี้ แต่จะขอสรุปตอบว่า หากมิได้ คำประพันธ์ (หมายถึงเฉพาะกวีวิจนะ) ปัจจุบัน ว่าโดยส่วนไฟเราะ มีเท่าทันสมัยโบราณ ต้องมีระเบียบการร้อยกรองที่ท่านบัญญัติไว้ หากความตื้นนั้นมีในกลอน หรือฉันท์ หรือกาพย์ เพียงไม่กี่บทแห่งคำกลอน หรือประพันธ์ลักษณะอะไรก็ตาม แต่เพียงส่วนเดียว ไม่เป็นเครื่องสำแดง ความนึก และ อารมณ์ ของผู้ ประพันธ์ ได้ เทียบเท่ากวีแล่นักกลอนโบราณ

เหตุที่กวีแล่นักกลอนสมัยหลัง นับแต่ปี ๒๔๗๐ มาจนปัจจุบัน ความไม่ถึงกวีแล่นักกลอนรุ่นก่อนนั้นขึ้นไป เห็นได้ง่าย เหตุและผลประกอบมีเป็นเอนกอนันต์ ที่สำคัญที่สุดก็คือ ความ เป็นไปของหมู่ชนที่เรียกว่าสังคมกับการประกอบกิจเพื่อยังชีวิต อันเป็นภัยต่อความนึก (เห็นจะต้องพูดตามสมัยว่าจินตนาการ) ทำให้ความนึกขาดประณีตและอยู่ในวงแคบ

ได้กล่าวมาข้างต้นว่า กวีและหรือนักกลอนสมัยใหม่ที่วาดอารมณ์ออกเป็นร้อยกรองมีเท่าทันกวีแต่ก่อน เสียแต่ว่าตีจำเพาะส่วนน้อย แห่งคำประพันธ์บทสองบท มีหลายคนและจำเพาะกลอน

เท่านั้น จนแทบจะสถิติได้ว่า ผู้ได้ชื่อ่านักกลอน (สมัยนี้) ๕๐ ใน ๑๐๐ ได้จารการมอันพึงสรรเสริญไว้ในกลอนได้ด้วย แต่โคลงหายากยิ่ง นึกไม่เห็นว่าได้พบฉันท์ของกวีใดเสมอ พระนลคำฉันท์ สามัคคีเภทคำฉันท์ และอิสรราชคำฉันท์

เขียนมาถึงตรงนี้ จะขอยกโคลงสี่สุภาพ และกลอนที่ผู้เขียนเห็นว่าเทียบเท่ากวีแต่ก่อนโคลงว่า ด้วยประวัติศาสตร์สังเขป

๑ พัวร์วังนนิมิตสร้าง สุโขทัย ไผทพ้อ
ทรรชัยปภกษัตริย์สมัย มอดแล้ว
หนองโสนไผ่ล่งกรุงไทย ศรีอยุธยา
สามสิบสามสยามแล้ว กษัตริย์ท้าย มลายเมือง

กลอนสุภาพ ว่าด้วยสมาชิกแห่งพระราชวงศ์ถูกคณะราษฎรผู้ยึดอำนาจเปลี่ยนแปลงการปกครอง

๑ เราทวยไทยไพร่หรือเจ้าเราไทยทั่ว
มิใช่แก้วแก่งแย่งแบ่งพวกเหล่า
ลองคิดเกิดเจ้าหรือไพร่ก็ไทยเรา
แต่พวกเจ้าถูกค่าน้ำอภัย
ว ล

ขอยกเพียงส่วนที่ผู้เขียนชมแลชอบว่า ดีถึงขนาดอาจเท่าทันกวีโบราณ ด้วยความคิดแต่เลือกสรรคำเข้ามาเรียง ได้ทั้งอรุณและพยัญชนะอันไพเราะ เป็นความรู้สึกเห็นเฉพาะตัวผู้เขียนซึ่งอาจไม่มีท่านผู้ใดเห็นด้วยก็ได้

โคลงแลกลอนนั้น เป็นของจุลกวีหรือนักกลอนนิรนาม อันไม่สมจะแสดงชื่อ ผู้เขียนจำไว้ได้ด้วยความเห็นว่าคุณดีดังกล่าวมา ๑

อุดมศึกษา : กุญแจ ดอกสำคัญสำหรับ การพัฒนาประเทศ

วิรัช วิเชียรโชติ

ปัญหาของการพัฒนาประเทศที่สำคัญที่สุดในทัศนะของนักการศึกษา ก็คือ ปัญหาการพัฒนากำลังคน ทั้งในด้านคุณภาพและปริมาณ เพื่อให้เป็นผู้ดำเนินการพัฒนาประเทศไปสู่จุดหมายปลายทางที่มุ่งไว้อย่างมีประสิทธิภาพ สถาบันที่รับผิดชอบโดยตรงเกี่ยวกับเรื่องการพัฒนา กำลังคนคือ สถาบันการศึกษา ในที่นี้จะมุ่งกล่าวเฉพาะบทบาทของอุดมศึกษาซึ่งเปรียบเสมือนหมั่นสมองหรือกุญแจดอกสำคัญของการพัฒนาประเทศ การที่จะเข้าใจให้แจ่มชัดลงไปว่า บทบาทของอุดมศึกษาต่อการพัฒนาประเทศนั้นมีอย่างไร จำเป็นต้องพิจารณาถึงลักษณะธรรมชาติและเป้าหมายของการพัฒนาประเทศเสียก่อน

ตามแผนของการพัฒนาประเทศไทยนั้น เราแบ่งการพัฒนาออกเป็น ๒ สาขา กล่าวคือ การพัฒนาเศรษฐกิจ และการพัฒนาสังคม เรา

วิรัช วิเชียรโชติ ปรวิญญานอกทางการศึกษา จากสหรัฐอเมริกา อาจารย์ประจำวิทยาลัยวิชาการศึกษาประสานมิตร กรรมการส่งเสริมการวิจัย สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย

จะต้องพัฒนาทั้ง ๒ สาขาให้ไปพร้อมกัน เพราะว่าการที่เราจะพัฒนาอย่างหนึ่งอย่างใดให้มีประสิทธิภาพนั้น ย่อมไม่สามารถจะทำได้ อาทิเช่น ถ้าเราจะมุ่งจะพัฒนาเศรษฐกิจ โดยไม่พัฒนาสังคมพร้อมกันไป **ปัญหาประการแรก** ที่เราจะประสบก็คือ เราขาดคนที่มีบุคลิกภาพและความสามารถเหมาะสมที่จะมาบริหารและดำเนินการพัฒนา **ปัญหาประการที่สอง** เราอาจจะพบว่าระบบของสังคม เช่น ระบบของการบริหารงานไม่อำนวยความสะดวกการปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งเป็นหัวใจของการพัฒนาเศรษฐกิจ **ประการที่สาม** ผลของการพัฒนาเศรษฐกิจอาจจะสร้างปัญหาต่าง ๆ ให้เกิดขึ้นในสังคมอย่างมากมาย เช่น ปัญหาเรื่องโจรผู้ร้าย โสเภณี และศีลธรรมเสื่อมโทรม

ในทางกลับกัน ถ้าเรามุ่งแต่จะพัฒนาสังคมโดยมิได้คำนึงถึงการพัฒนาเศรษฐกิจ เราอาจจะประสบปัญหาว่าจะเอางบประมาณมาจากแหล่งใด จึงจะดำเนินการตามแผนของการพัฒนาสังคมให้บรรลุเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ เราอาจจะแก้ปัญหานี้โดยการไปขอกู้เงินมาจากองค์การระหว่างประเทศ แต่เราจะมีปัญหาหาเงินมาชำระหนี้สินนั้นได้ทันเวลาที่หรือ ถ้าหากเราไม่มีการเร่งรัดพัฒนาความสามารถในการผลิตคือ ให้มีการพัฒนาเศรษฐกิจขึ้นในประเทศ ฉะนั้นทางที่ดีที่สุดก็คือ การพัฒนาทั้งทางเศรษฐกิจ

กิจและสังคมควบคู่กันไป ดังที่ประเทศไทยของเรากำลังวางแผนที่ ๓ (๒๕๑๕ - ๒๕๑๙) ที่จะพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมควบคู่กันไปอยู่ในขณะนี้

เมื่ออ่านมาถึงตรงนี้ ท่านอาจจะเกิดความสงสัยขึ้นมาว่า การพัฒนาเศรษฐกิจนั้นคืออะไร ต่างจากการพัฒนาสังคมอย่างไร ผู้เขียนใคร่เสนอข้อคิดเห็นจากปริทัศน์ต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

ถ้าจะพิจารณาจากปริทัศน์ ของการสังคมสงเคราะห์ การพัฒนาเศรษฐกิจก็คือความพยายามที่จะยกระดับการครองชีพของประชาชนให้ถึงขั้นของ "การกินที่อยู่ดี" โดยทั่วหน้ากัน การพัฒนาสังคมก็คือ การพยายามจัดสภาพของสังคมให้ถึงพร้อมด้วยสวัสดิการและสวัสดิภาพ เพื่อประชาชนจะได้ดำรงชีพอยู่ในสังคมอย่างสันติและปลอดภัย

จากปริทัศน์ของวิชาเศรษฐศาสตร์ การพัฒนาเศรษฐกิจก็คือ ความพยายามที่จะเพิ่มผลผลิต โดยพิจารณาหาวิธีการที่จะทำให้รายได้ประชาชาติเพิ่มสูงขึ้น เพื่อให้เป็นไปตามแผนพัฒนา ส่วนการพัฒนาสังคมนั้นก็คือ ความสามารถที่จะหางานให้ทุกคนได้ทำตามความสามารถ เพื่อว่าประชากรจะได้รับผลจากการพัฒนาเศรษฐกิจโดยทั่วถึง

จากปริทัศน์ของสังคมวิทยานั้น การพัฒนาเศรษฐกิจก็คือ การพัฒนาอุตสาหกรรมโดยการ

นำเอาประยุกต์วิทยาใหม่ๆ เข้ามาปรับปรุงขบวนการผลิตให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ส่วนการพัฒนาสังคมนั้น ก็คือขบวนการเปลี่ยนแปลงระบบค่านิยม และโครงสร้างของสังคมจากแบบเกษตรกรรมมาเป็นอุตสาหกรรม เพื่อเป็นการปรับตัวให้เข้ากับสภาพปัจจุบัน และอนาคต โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเมืองไทยของเรา ยังหมายรวมถึงการพัฒนาสังคมระบบเดิมไปสู่สังคมระบอบประชาธิปไตยให้สมบูรณ์แบบยิ่งขึ้น

จากปริทัศน์ของการศึกษา การพัฒนาเศรษฐกิจก็คือ ขบวนการพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่เพื่อให้สามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้มากที่สุด และเป็นการยกระดับความเป็นอยู่ให้ทัดเทียมกับอารยประเทศ ส่วนการพัฒนาสังคมนั้นก็คือขบวนการที่จะพัฒนากำลังคนให้มีความสามารถทางเทคนิค และพัฒนาสังคมในชนบทให้มีสภาพคล้ายกับสังคมในเมือง ตลอดจนการปลูกฝังประชาธิปไตยให้ประชาชนถือเป็นแนวดำเนินชีวิต

จากปริทัศน์ของจิตวิทยาสังคม การพัฒนาเศรษฐกิจก็คือการที่ประชากรในสังคมนั้น ๆ มีปริมาณของแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ (Achievement Motive) และความคิดริเริ่มและสร้างสรรค์สูง ซึ่งจะทำให้การพัฒนาเศรษฐกิจเป็นไปได้อย่างรวดเร็ว ส่วนการพัฒนาสังคมนั้นก็คือ การพัฒนาใน ๓ ระดับด้วยกัน เพื่อให้สอดคล้องกับ

การพัฒนาเศรษฐกิจกล่าวคือ การพัฒนาในระดับบุคคลได้แก่ การส่งเสริมให้คนในสังคมนั้น ๆ มีบุคลิกภาพอันจะยังประโยชน์ให้แก่การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมเช่น เป็นคนมีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูง (การทำสิ่งต่าง ๆ โดยมุ่งมาตรฐานขั้นดีเยี่ยม) มีการอดใจรอได้เพื่อประหยัดเงินไว้ลงทุน มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และมีความรับผิดชอบทั้งต่อตนเองและสังคม การพัฒนาในระดับกลุ่มได้แก่ การส่งเสริมการทำงานเป็นองค์การแบบบรรณาธิฐาน (Principle-Centered) มุ่งหลักการมากกว่าความนิยมชมชอบในตัวบุคคลแบบบุคคลาธิฐาน (Person-Centered) ส่วนการพัฒนาในระดับสังคมนั้นได้แก่การเปลี่ยนแปลงค่านิยมและโครงสร้างให้สอดคล้องกับการพัฒนาประเทศ ซึ่งตามทฤษฎีที่ผู้เขียนได้สร้างขึ้นคือ การเปลี่ยนแปลงจากสังคมไมตรีสัมพันธ์ (Affiliative Society) ไปสู่สังคมสัมฤทธิ์สัมพันธ์ (Achieving Society) ทฤษฎีนี้โดยย่อกล่าวไว้ว่า สังคมไมตรีสัมพันธ์นั้นระบบค่านิยมตั้งอยู่บนรากฐานของประสพการณ์แบบ “อาบน้ำร้อนมาก่อน” ซึ่งมักจะไม่มีเหตุผลหรือมีก็อย่าง “พรหมลิขิต” และความมีอาวุโสแทนเหตุผล ส่วนสังคมสัมฤทธิ์สัมพันธ์นั้น ระบบค่านิยมตั้งอยู่บนหลักของเหตุผลโดยเน้นความเชื่อในวิธีการทางวิทยาศาสตร์ และ “อรรถลิขิต” จากระบบค่านิยมที่ต่างกันนี้ทำให้

เกิดวิถีชีวิตที่ขนานกันสองแบบโดยที่ในแบบแรกเน้น *สัมพันธ์ภาพ* เป็นหลักและมีแรงจูงใจในการดำรงชีวิตอยู่เพื่อสัมพันธ์ภาพ (Affiliation Motive) ในสังคมชนิดนี้จึงมักมีการทำงานโดยเห็นแก่หน้าและมีความเกรงใจกัน ส่วนในแบบหลังนั้นเน้น *ความสำเร็จ* เป็นหลักและมีแรงจูงใจในการดำรงชีวิตอยู่เพื่อ ความสำเร็จ (Achievement Motive) และในสังคมชนิดนี้จึงมักมีการปฏิบัติงานโดยไม่เห็นแก่หน้าและไม่ค่อยมีความเกรงใจกัน จึงสามารถดำเนินงานได้มีประสิทธิภาพตามหลักของเหตุผล และวิธีการทางวิทยาศาสตร์ ฉะนั้นสังคมแบบสัมฤทธิ์สัมพันธ์จึงมีบรรยากาศที่เอื้อต่อการพัฒนาประเทศ

ในอันดับสุดท้าย ความหมายของการพัฒนาจากปริทัศน์ของพุทธปรัชญานั้น ผู้เขียนเห็นด้วยกับข้อคิดเห็นของท่านพุทธทาสภิกขุ ท่านได้เสนอข้อคิดเห็นไว้ว่า ในการพัฒนาเศรษฐกิจนั้นเราควรจะมีให้ประชาชนได้ “กินอยู่พอดี” แทนที่จะมุ่งให้ “กินดีอยู่ดี” เพราะในประการหลังนี้จะทำให้คนต้องตกเป็นทาสของวัตถุ เป็นทาสของกิเลส ในที่สุด ผลก็คือความเสื่อมโทรมของศีลธรรมและสังคมก็จะตามมา ซึ่งจะไม่ทำให้การพัฒนาสังคม บรรลุสมดังเจตนารมณ์ของนักสังคมนิยมได้ ส่วนการพัฒนาสังคมนั้นท่านมีความเห็นว่า ควรจะมีรัฐธรรมนูญโดยที่ทุกคนต่างก็อาศัยธรรมะเป็นแนวทางในการดำรง

ชีพและแสวงหาบรมธรรมภายใต้การปกครองที่
ใช้ธรรมะเป็นหลักในการวางนโยบายและปฏิบัติ
งานตามอุดมการณ์ “ธรรมคืออำนาจ”

ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับพัฒนาเศรษฐกิจ และ
สังคมจากแนวปรัชญาต่าง ๆ นั้นพอจะเป็นแนว
ทางในการกำหนดบทบาทของอุดมศึกษา ซึ่ง
เปรียบเสมือนมันสมองของประเทศได้ดังนี้

๑) บทบาทเกี่ยวกับการค้นคว้าและเสนอ
แนะปรัชญาของการพัฒนาประเทศ

ถ้าหากว่าเราไม่ต้องการจะได้รับการตรา
หน้าว่าต้องเดินตามหลังประเทศฝ่ายตะวันตกอยู่
ว่าไป ในทำนองต้องตวยคำพังเพยที่ว่า “เดิน
ตามหลังผู้ใหญ่หมาไม่กัด หรือถ้าไม่ต้องการถูก
ประณามว่า ตกเป็นอาณานิคมทางสติปัญญาของ
ทางตะวันตก เราก็จำเป็นต้องมาช่วยกันคิด ว่า
จะพัฒนาประเทศกันอย่างไร ไปสู่จุดหมายปลายทาง
ใด การที่จะอ้างว่าเราพัฒนาประเทศของเรา
ให้เจริญทัดเทียมอารยประเทศนั้นเป็นเหตุผลที่
ฟังไม่ขึ้นในเมื่อเราได้เห็นแนวโน้มของตะวันตก
ไปไหนทางเจริญแต่ในทางวัตถุ ส่วนในทางจิตใจ
และศีลธรรมกลับเสื่อมโทรมลง เหมือนคนเดิน
สวนทางกัน ฉะนั้น ถ้าเราเดินตามเขาไปเรื่อย ๆ
เขาอาจจะนำเราไปเข้าป่าเข้าพง หรือพาลงเหว
สักวันหนึ่งได้ ถ้าเช่นนั้นเราไม่คิดจะเป็นตัวของ
ตัวเองคู่บ้างหรือ

เท่าที่ผู้เขียนได้สังเกตมา นักวิชาการยังมีได้
ให้ความสนใจในเรื่องนี้อย่างจริงจัง โดยเฉพาะ
ในระดับมหาวิทยาลัย จะมีอยู่บ้างก็แต่เพียงเกิด
ความฉงนสนเท่ห์ขึ้นเป็นครั้งคราว ซึ่งเกิดจาก
การที่ฝรั่งบางคนถามในทำนองที่ว่าการพัฒนา
ประเทศจะทำให้ประชาชนของเรามีความผาสุก
มากขึ้นหรือน้อยลงเท่านั้น สำหรับการศึกษา
ค้นคว้าอภิปรายในเรื่องนี้ของนักวิชาการนั้น
คงจะหวังได้ยากจากระบบอุดมศึกษาของไทย
ในปัจจุบันที่เปรียบเสมือนมันสมองที่พิการของ
สังคม แต่ถ้าเราต้องการแก้ไขความพิการอันนี้
ในปัจจุบันก็ยังไม่สายจนเกินไป เพียงแต่ท่าน
ผู้นำในวงการอุดมศึกษาจะหาโอกาสมาพบปะกัน
เพื่อปรึกษาเกี่ยวกับการวางนโยบายและแนวปฏิ
บัติในเรื่องที่เกี่ยวกับปรัชญาของการพัฒนาประ
เทศ สถานการณ์ก็อาจจะดีขึ้นตามลำดับ

๒) บทบาทเกี่ยวกับการวิจัยปัญหา และ
แนวทางแก้ปัญหของการพัฒนาประเทศ

สถาบันอุดมศึกษาในฐานะที่เป็นที่รวมของ
นักปราชญ์ควรจะมีบทบาทอันสำคัญในการทำ
การวิจัย เพื่อสำรวจปัญหา และความต้องการ
ตลอดจนศึกษาถึงแนวทางที่จะแก้ปัญหานั้นอันที่
จะสนองความต้องการของการพัฒนาประเทศ แต่
จากการสังเกตสภาพการณ์ของสถาบันอุดมศึกษา
ทั้งในอดีตและปัจจุบัน พอจะสรุปได้ว่าสถาบัน

เหล่านี้ยังขาดการส่งเสริมกิจกรรมทางด้านการวิจัย

ส่วนทางด้านสภาวิจัยแห่งชาตินั้น ก็ยังไม่พร้อมที่จะดำเนินการ หรือส่งเสริมการวิจัยเพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ ถ้าเป็นไปได้สภาวิจัยควรจะเป็นสื่อกลางระหว่างรัฐบาลกับสถาบันอุดมศึกษา โดยการให้ทุนสนับสนุนเพื่อทำการวิจัยเกี่ยวกับปัญหาและความต้องการของการพัฒนาประเทศ ในขณะเดียวกันก็ส่งเสริมและสนับสนุนให้รัฐบาลวางนโยบายของการพัฒนาประเทศโดยอาศัยผลของการวิจัย สำหรับการบริหารงานของสถาบันอุดมศึกษานั้น แต่ละสถาบันควรตั้งงบประมาณไว้ เพื่อการวิจัยและพยายามที่จะหาวิธีการที่จะผลักดันให้นักวิชาการเกิดแรงจูงใจที่จะทำการวิจัยควบคู่กับการสอน ถึงแม้ว่าในระยะเริ่มแรกจะมีอุปสรรคมากมายก็ตาม แต่ก็ไม่ควรที่จะถือเอาอุปสรรคนั้นมาเป็นข้ออ้าง ในการที่จะไม่ส่งเสริมการวิจัยระดับอุดมศึกษา เพราะ อุดมศึกษาที่ขาดการวิจัยก็เท่ากับลดระดับลงมาเป็นเตรียมอุดมศึกษาเท่านั้น

๓) บทบาทเกี่ยวกับการวางแผนพัฒนาประเทศ

ในการวางแผนพัฒนาประเทศนั้น จำเป็นที่จะต้องอาศัยผู้เชี่ยวชาญจากหลายสาขาวิชาการ จึงจะได้แผนพัฒนาประเทศที่สมบูรณ์ ทั้งนี้เพราะขบวนการพัฒนาประเทศนั้นเป็นขบวนการ

การที่มีความสลับซับซ้อนมาก หรืออีกนัยหนึ่งมีองค์ประกอบที่มากเกี่ยวข้องด้วยมากมายแทบทุกด้าน อาทิเช่น เศรษฐกิจ สังคม การเมือง ปรึชญา ประยุกต์วิทยา และการศึกษา เป็นต้น ฉะนั้นแหล่งที่เหมาะสมที่สุดในการวางแผนพัฒนาประเทศก็คือ สถาบันอุดมศึกษาซึ่งเป็นที่รวมของผู้ชำนาญการในสาขาวิชาการต่าง ๆ และถ้าหากรัฐบาลยังไม่เห็นความสำคัญของสถาบันอุดมศึกษาในด้านนี้ นักวิชาการจากหลาย ๆ สาขาวิชาการ ก็ควรจะจัดกลุ่มสัมมนาถึงเรื่องการทดลองวางแผนพัฒนาประเทศ (Simulation Planning) ตลอดจนสอดแทรกปัญหาเข้าไปในการสอนนิสิตนักศึกษาด้วย ถ้าเมื่อใดทางรัฐบาลมีความประสงค์จะขอความร่วมมือมา สถาบันเหล่านี้ก็จะอยู่ในสถานะที่จะสนองความประสงค์ได้ทันที่ และอย่างมีประสิทธิภาพอีกด้วย

๔) บทบาทเกี่ยวกับการผลิตกำลังคนทั้งในด้านปริมาณและคุณภาพ เพื่อให้ตรงตามความต้องการของการพัฒนาประเทศ

บทบาทอันนี้นับว่าเป็นความรับผิดชอบโดยตรงของสถาบันอุดมศึกษา ที่จะต้องผลิตคนให้เหมาะสมกับความต้องการของการพัฒนาประเทศ สถาบันอุดมศึกษาจะปฏิบัติหน้าที่นี้ได้ต้องมีประสิทธิภาพ จำเป็นจะต้องศึกษาวิเคราะห์และวิจัยปัญหาตลอดจนความต้องการของการพัฒนาประเทศ

เทศเป็นอย่างดีแล้ว ตามบทบาทที่เสนอไว้ในข้อ
ที่ ๒. และคุ้นเคยกับการทดลองวางแผนพัฒนา
ประเทศตามบทบาทข้อที่ ๓ แต่ในเมื่อสถาบัน
อุดมศึกษาไม่เคยปฏิบัติตามบทบาทในข้อที่ ๒
และที่ ๓ อย่างจริงจังและยังไม่ได้ปรับปรุงหลัก
สูตรเพื่อให้สอดคล้องกับการพัฒนาประเทศ สถาบัน
เหล่านี้จะสามารถปฏิบัติให้เป็นไปตามบทบาท
ข้อที่ ๔ น้อย่างมีประสิทธิภาพได้อย่างไร

*๕) บทบาทเกี่ยวกับการศึกษาวิจัยสังคม
วัฒนธรรมไทย ตลอดจนการเสนอแนะแนวทาง
ในการเปลี่ยนแปลงทางสังคม*

สถาบันอุดมศึกษา ควรจะมีบทบาทอย่าง
ใกล้ชิดต่อการพัฒนาสังคม เพื่อให้เป็นการสอด
คล้องกับการพัฒนาเศรษฐกิจ โดยปกติสังคมจะ
มีการเปลี่ยนแปลงพัฒนาอยู่เสมอไม่มากนัก
แต่เนื่องจากการเร่งรัดพัฒนาเศรษฐกิจ จึงทำ
ให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม
เร็วกว่าปกติ ซึ่งเป็นไปในทิศทางที่เราอาจจะ
บังคับควบคุมได้ ถ้าหากว่าเราไม่ได้ศึกษาวิจัย
ให้เข้าใจถึงกลไกของการเปลี่ยนแปลงอันนี้มา
โดยตลอด ดังนั้นถ้าหากเราต้องการจะควบคุม

การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมเพื่อให้
พัฒนาไปในทิศทางที่เราต้องการ ก็จำเป็นต้อง
มีหน่วยงานรับผิดชอบศึกษาวิจัยและทดลองวางแผน
พัฒนาสังคมอยู่เสมอ หน่วยงานที่เหมาะสม
ที่สุดก็คือ สถาบันอุดมศึกษานั้นเอง เพราะเป็น
แหล่งที่มีผู้เชี่ยวชาญทางด้านวิจัยและนักวิชาการ
ทางด้านสังคมศาสตร์พร้อมที่จะวิจัยเรื่องนี้อยู่แล้ว
กับทั้งเป็นแหล่งที่สามารถจะเผยแพร่แนวความคิด
ที่เกี่ยวกับการพัฒนาสังคมไปยังหน่วยต่าง ๆ
ของสังคมได้อย่างรวดเร็วอีกด้วย

เท่าที่กล่าวมาแล้วนั้น พอจะสรุปได้ว่า อุดม
ศึกษาควรจะรับบทบาทของผู้นำในการพัฒนา
ประเทศ ทั้งนี้เพราะอุดมศึกษาเปรียบเสมือนมัน
สมองของประเทศ แต่ตามความเป็นจริงในปัจจุบัน
สถาบันอุดมศึกษาทั้งหลายยังมีส่วนร่วมในการ
วางแผนดำเนินงาน และประเมินผลการพัฒนา
เศรษฐกิจและสังคมน้อยมาก จนเกือบจะเรียกได้
ว่ายังไม่ได้ทำหน้าที่เป็นมันสมองให้แก่ประเทศ
ชาติอย่างเต็มที่ จึงน่าวิตกว่าบ้านเมืองของเรา
อาจจะเป็นอัมพาตไปในที่สุด ถ้าหากอุดมศึกษา
ของไทยยังคงสภาพอยู่ดังเช่นในปัจจุบันนี้ ๐

เรื่องของวัฒนธรรม

อุทิศ นาคสวัสดิ์

มนุษย์เรามีสามัญลักษณะคล้ายสัตว์โลกอื่น ๆ อยู่หลายอย่าง เช่น มีเกิด แก่ เจ็บ ตาย มีการหากิน การสมสู่คู่ครอง การเลี้ยงดูลูก และอะไรต่ออะไรอีกหลายอย่างคล้ายคลึงกัน แต่อะไรเล่าที่ทำให้มนุษย์เรามีความเป็นอยู่สูงกว่าสัตว์โลกอื่น ๆ จนกระทั่งคนเราอดอ้างได้ว่าเป็น “สัตว์อันประเสริฐ” สิ่งนั้นก็คือ “วัฒนธรรม” ซึ่งสังคมมนุษย์ได้สร้างสรรค์ขึ้น และวัฒนธรรมนั้นแหละเป็นสิ่งที่แยกมนุษย์ออกจากสัตว์โลกอื่น ๆ อย่างเด็ดขาด แม้ในสังคมมนุษย์ดั้งเดิมซึ่งยังไม่มีความเจริญเท่าใดนั้น วัฒนธรรมขั้นต้น (Primitive Culture) ก็ยังแยกมนุษย์ออกมาอย่างเห็นได้ชัด ซึ่งขั้นนี้เราจะไปกล่าวโดยละเอียดต่อไป

วัฒนธรรม คืออะไร

ที่นี้ก็มาถึงหัวข้อสำคัญ คือที่เรียกว่าวัฒนธรรมนั้น มันคืออะไรกันแน่ ทำไมสังคมมนุษย์จึงสามารถสร้างวัฒนธรรมประจำกลุ่มของตนขึ้น

อุทิศ นาคสวัสดิ์ ปรวิญาเอกทางเศรษฐศาสตร์ จากมหาวิทยาลัยคอร์เนล ศาสตราจารย์ประจำมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

มาได้ และทำไมสัตว์โลกอื่น ๆ จึงไม่มีวัฒนธรรม ช้อนก่อนอื่นเราจะต้องทราบเสียก่อนว่า ความรู้และความประพฤติปฏิบัติในโลกนั้นมันมีอยู่สองประเภท ประเภทแรกเป็นเรื่องของธรรมชาติที่เกิดขึ้นมาเอง ซึ่งรวมความไปถึงสิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติที่คนและสัตว์ต่าง ๆ มีอยู่ด้วย และอีกประเภทหนึ่งเป็นเรื่องที่มนุษย์ช่วยกันสร้างสรรค์ขึ้น

วัฒนธรรมนั้นเป็นสิ่งที่ไม่มีอยู่โดยธรรมชาติ แต่เป็นสิ่งที่สังคมมนุษย์เป็นส่วนรวมช่วยกันสร้างสรรค์ขึ้นเพื่อประโยชน์แห่งความเป็นอยู่ของมนุษย์เอง นี่เป็นคำตอบอย่างกว้าง ๆ เอ ถ้าอย่างนั้นมนุษย์ในสมัยดั้งเดิมจะมีวัฒนธรรมหรือครับ เพราะเท่าที่อ่านจากประวัติความเป็นมาของมนุษย์แล้ว รู้สึกว่าในสมัยนั้นมนุษย์มีความเป็นอยู่ไม่ต่างไปจากสัตว์เท่าใดนัก อ้าวทำไมพูดอย่างนั้นละ อย่าลืมนะครับว่ามนุษย์ไม่ว่าจะอยู่ในสมัยหินหรือสมัยอะไรก็ตาม ย่อมมีปัญญาจักกันคิดหาเหตุผลต่าง ๆ ซึ่งสัตว์ไม่มีเช่นนี้ ถึงจะมีบ้างก็เพียงปัญญาขั้นต้น ไปได้ไม่ถึงไหน พูดง่าย ๆ ก็ว่าไม่ถึงขนาดที่จะสร้างสรรวัฒนธรรมประจำกลุ่มของตนขึ้นได้ดอกครับ อีกอย่างหนึ่งมนุษย์

มีภาษาที่จะพูดจาเข้าใจซึ่งกันและกันได้ ผิดจาก สัตว์ ซึ่งแม้จะส่งเสียงเจี๊ยก ๆ หรือเปล่งเป็น คำเนียงใด ๆ ออกกล่าวกัน แต่มันก็ไม่ใช่ภาษา ไม่มีความหมายแน่นอน และไม่กว้างขวางเพียงพอที่จะทำความเข้าใจซึ่งกันและกันได้ชัดเจน เหมือนภาษามนุษย์

ก็เมื่อมนุษย์มีทั้งปัญญาและภาษาที่จะพูดจา เข้าใจกันเช่นนี้ มนุษย์จึงสามารถสร้างสรรค์อะไร ต่ออะไรให้มันประเสริฐขึ้นกว่าสัตว์โลกธรรมดา มากมาย โดยเฉพาะสร้าง “วัฒนธรรม” ของตนเองขึ้นเพื่อให้แตกต่างจากสัตว์อื่น ๆ แต่แต่ละ สิ่งเหล่านี้จะต้องค่อยเป็นค่อยไป และค่อย ๆ เจริญ งอกงามขึ้นมาทีละน้อย ๆ เช่นวัฒนธรรมในสมัย ดั้งเดิมหรือวัฒนธรรมขั้นแรก (Primitive Culture) นั้น ยังไม่มีสิ่งสลับซับซ้อนเท่าใดนัก วัฒนธรรมส่วนใหญ่เกิดขึ้นจากความจำกัด และความจำเป็นในการดำรงชีพของมนุษย์มากกว่า เช่นเมื่อหนาวขึ้นมา มนุษย์ก็รู้จักคิดหาใบไม้มา ทำเป็นเครื่องแต่งกายให้พ้นจากความหนาว ที่อยู่ อาศัยก็รู้จักใช้ผ้าหรือเพิงผาเป็นที่พักพิงให้พ้นจาก ฝนและแดดลม หิวขึ้นมาก็รู้จักหาอาหารโดยวิธี ต่าง ๆ เท่าที่ปัญญามนุษย์ในสมัยนั้นจะคิดค้นขึ้น มาได้ เช่น รู้จักใช้หินขว้างไฟให้ถูกที่สำคัญของ สัตว์ บางพวกก็รู้จักใช้ก้อนหินผูกกับปลายเดาวัลย์ ขว้างไปให้มันตั้งสัตว์จวนวินนี้ไม่ถนัด เช่นนี้เป็น

ต้น จะเห็นได้ว่าแม้วัฒนธรรมสมัยดั้งเดิมนั้นกลุ่ม มนุษย์ต่าง ๆ ก็มีอยู่ไม่เท่าเทียมกัน ทั้งนี้เพราะ ปัญญา และความสามารถของมนุษย์มันแตกต่างกันนั่นเอง แต่ถึงอย่างนั้น ความแตกต่างดังกล่าว ก็ยังไม่พอที่จะแยกให้เห็นลักษณะวัฒนธรรมของ มนุษย์แต่ละกลุ่มอย่างชัดเจนเท่าที่ปรากฏอยู่ทุก วันนี้

ส่วนสัตว์โลกอื่น ๆ นั้น โดยที่ขาดปัญญา ความรู้และขาดภาษาที่จะพูดกันรู้เรื่องดังกล่าว แล้ว จึงไม่สามารถจะสร้างสรรค์สิ่งอื่น ๆ นอกจาก ที่ธรรมชาติบันดาลให้ได้ เช่นไม่สามารถจะสร้าง อาวุธหรือสิ่งอื่น ๆ ขึ้นใช้แทนมือของตนให้เหมือนกับ มนุษย์ เมื่อจะขุดดิน สัตว์โดยมากก็ใช้เล็บขุด ตามธรรมชาติ แต่มนุษย์แทนที่จะใช้เล็บขุดก็ใช้ สิ่งที่เหมือนเล็บ เช่น จอบเสียมแทน ดังนั้นเป็น ต้น การหาคู่ครองก็เหมือนกัน สัตว์ต่าง ๆ ก็หา ของมันไปตามที่ธรรมชาติบันดาลให้ ไม่ต้องมีการอภัย ไม่ต้องมีที่กำบัง ไม่ต้องมีการสว่ขอ ไม่ต้องแต่งงาน ฯลฯ ว่ากันไปตามธรรมชาติ แท้ ๆ ด้วยเหตุนี้แหละครับ ผมจึงกล่าวว่าวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่แยกมนุษย์ออกมาจากสัตว์อื่น ๆ อย่างเด็ดขาด แม้ในสมัยโบราณดั้งเดิมนั้นก็แยก ออกมาแล้ว เพียงแต่ไม่เห็นถนัดชัดเจนเหมือน อย่างในปัจจุบันเท่านั้น แต่ก็ไม่ใช่วัฒนธรรม ดั้งเดิมนั้นดอกหรือที่มันค่อย ๆ เจริญงอกงามมาจน กระทั่งเห็นได้ชัดอยู่ในปัจจุบันนี้

เอาละครับ ที่ผมว่ามาทั้งหมดนี้ เป็นคำอธิบายอย่างง่าย ๆ เพื่อที่จะได้มองเห็นได้อย่างกว้าง ๆ ว่า วัฒนธรรมคืออะไรกันแน่ แต่ถ้าไปเปิดตำราดูแล้ว เขาไม่ได้ว่าอย่างผมนี่ดอกครับ เขาบอกว่า วัฒนธรรมคือบรรดาพฤติกรรมที่มนุษย์สร้างสรรค์ขึ้น เป็นมรดกสืบทอดกันมาในหมู่มนุษย์โดยเฉพาะ นั่น ว่าเขานั้น พังยาจจริง ๆ ชั้นแรกต้องรู้เสียก่อนว่า พฤติกรรมคืออะไร พฤติกรรมก็คือกิริยาอาการที่มนุษย์แสดงออกมาตามความคิด ความรู้และความเชื่อ ที่ได้สร้างสมเอาไว้เป็นส่วนรวม ฉะนั้นบ่อเกิดของวัฒนธรรมก็คือความคิด ความรู้ และความเชื่อของคนเป็นส่วนรวมที่ได้สร้างสมกันไว้นี้แหละครับ แต่เจ้าความคิด ความรู้ และความเชื่อนี้มันเป็นนามธรรม ถ้ามนุษย์ไม่แสดงเป็นพฤติกรรมออกมา เราก็ไม่อาจศึกษาได้ว่าคนกลุ่มนี้มีวัฒนธรรมไปในรูปใด ฉะนั้นการศึกษาเรื่องวัฒนธรรมจึงมุ่งเอาตรงพฤติกรรมหรือตรงที่มนุษย์แสดงออกมาเป็นสำคัญ

เอ๊ะ ถ้าอย่างนั้นสัตว์มันก็มีพฤติกรรมเหมือนกันไม่ใช่หรือ ทำไมไม่เรียกว่ามันมีวัฒนธรรมบ้าง อ้าว ก็บอกแล้วอย่างไรว่า พฤติกรรมของสัตว์นั้นมันเป็นไปตามธรรมชาติแท้ ๆ ไม่ได้มีการสร้างสรรค์ให้เป็นระเบียบแบบแผนขึ้นแต่ประการใด จะเรียกว่ามันมีวัฒนธรรมอย่างไรได้ วัฒนธรรมต้องเป็นพฤติกรรมที่รวมยอด ความคิด

ความรู้ และความเชื่อต่าง ๆ ที่มนุษย์ได้สร้างสรรค์ และทำให้เจริญขึ้น ตลอดจนได้สะสมและถ่ายทอดสืบทอดกันมาเป็นมรดกทางสังคมของมนุษย์แต่ละหมู่แต่ละเหล่า พฤติกรรมเหล่านี้ย่อมครอบคลุมไปถึงกิจกรรมทุกด้านที่มีอยู่ในสังคมมนุษย์ ไม่ว่าจะเป็นด้านความเป็นอยู่ ด้านการปกครอง ด้านครอบครัว ด้านเศรษฐกิจ ด้านระเบียบประเพณี ด้านศิลปกรรม ฯลฯ ไสย นานาชนิดละครับ

โดยที่มนุษย์แต่ละเหล่ามีพฤติกรรมตามความคิด ความรู้ และความเชื่อที่แตกต่างกันออกไป ฉะนั้นวัฒนธรรมจึงเป็นเสมือนเครื่องชี้ที่คอยบอกลักษณะความเป็นอยู่ การปกครอง ระเบียบประเพณี อุปนิสัย ชาติตระกูล และอื่น ๆ ของมนุษย์แต่ละหมู่แต่ละเหล่าดังกล่าวมานั้น เช่นวัฒนธรรมของไทยนั้น เมื่อพบผู้ใหญ่เข้าเราก็แสดงความเคารพโดยวิธีย่อตัวลงยกมือไหว้ ผิดกับพฤติกรรมของบางชาติอื่น ๆ ซึ่งบางพวกก็ประสาหมือค้ำนับ บางพวกก็โค้งตัวลงค้ำนับ เหล่านี้เป็นต้น และพฤติกรรมในด้านความเคารพที่แสดงออกโดยการไหว้นี้ก็มีระเบียบประเพณีอยู่อีกหลายอย่าง เช่นไหว้พระสงฆ์องค์เจ้าก็เป็นอย่างหนึ่ง ฉายาบังคมพระมหากษัตริย์ ก็เป็นอีกอย่างหนึ่ง ไหว้ผู้ใหญ่กว่าเราก็เป็นอีกอย่างหนึ่ง ไหว้คนเสมอกันก็เป็นอีกอย่างหนึ่ง ดังนี้เป็นต้น ชื่อนี้มันก็แล้วแต่ว่าสังคมใดจะสร้างสรรค์ระเบียบประ

เพิ่มขึ้นได้คงความแตกต่างกันเพียงได้นั้นแหละ ครบ ในสังคมที่ยังขาดการสร้างสรรค์ที่ทันนั้น เวลาคนพบหน้ากันอาจจะทักทาย โดยยกมือขึ้นแล้วตะโกนว่า “ไปไหนมาโว้ย” หรือในการหาคู่ครอง แทนที่จะไปพูดจาพูดคุยกันให้เป็นระเบียบเรียบร้อย ก็อาจจะใช้ไม้อันใหญ่ไปแอบตีศีรษะหญิงที่รักให้สลบแล้วลากเอาตัวไป เช่นนี้เป็นต้น

เหตุใดมนุษย์จึงต้องสร้างวัฒนธรรมขึ้นมา

ข้อนี้ถ้าจะตอบว่า มนุษย์สร้างวัฒนธรรมขึ้นมาเพื่อให้แตกต่างจากสัตว์ก็เห็นจะไม่ได้ เพราะเวลาที่แกสร้างสรรค์สิ่งใดขึ้น แกคงไม่ได้คิดเลยเถิดไปถึงเช่นนั้น ต่อเมื่อสร้างขึ้นแล้วต่างหาก จึงทำให้เห็นว่าแกแตกต่างไปจากสัตว์ อันที่จริงถ้าจะวิเคราะห์กันไปให้แท้แล้ว ก็ให้เห็นได้ว่ามนุษย์จำต้องสร้างวัฒนธรรมของตนขึ้นด้วยสาเหตุ ๔ ประการคือ

๑) สร้างขึ้นเพราะมีความจำเป็นทางร่างกาย

ธรรมชาติเมื่อเกิดเป็นมนุษย์มันก็ต้องมีปัจจัยสี่คือ อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย และยารักษาโรค ถ้าไม่มีสิ่งต่างๆ เหล่านี้แล้วความสะดวกสบายก็ย่อมจะเกิดขึ้นไม่ได้ ฉะนั้นมนุษย์จึงต้องใช้ปัญญาและความรู้สร้างสิ่งเหล่านี้ขึ้นมา ยิ่งสมัยนี้ความต้องการยิ่งมีมากขึ้นเกินกว่าปัจจัยสี่ดังกล่าวแล้วมาก ฉะนั้นการสร้างสรรคจึงต้องมีมาก

ขึ้นเป็นลำดับ วิชาที่เกี่ยวกับการสร้างสรรค์สิ่งเหล่านี้ขึ้นมา นั้น เรียกกันว่า “วิทยาการทางเทคนิค” หรือ “Technology” พูดย่างๆ ก็ว่าเป็นวิทยาการเกี่ยวกับการผลิตของที่ต้องการจากสิ่งแวดล้อมที่มีอยู่โดยธรรมชาตินั้นแหละครบวัฒนธรรมนี้เกิดขึ้นจากการสร้างสิ่งของต่างๆ นี้ เขารวมเรียกว่า “วัฒนธรรมทางวัตถุ”

(Material Culture) เพราะมุ่งผลไปในทางวัตถุเพื่อให้มนุษย์มีความเป็นอยู่โดยสะดวกสบายขึ้น ในขั้นเดิมก็อาจจะสร้างขึ้นเพื่อความคงอยู่ของมนุษย์เท่านั้น ต่อมาเมื่อสร้างขึ้นมามากๆ แล้ว ก็เลยหันไปทางด้านความสะดวกสบายเพิ่มขึ้น เช่น โทรทัศน์ เครื่องซักผ้า พวกนี้ความจริงไม่จำเป็น ถึงไม่มีมนุษย์ก็อยู่ได้ แต่ที่สร้างกันขึ้นมาก็เพื่อความสะดวกสบายของมนุษย์เป็นส่วนใหญ่ นั่นแหละครบ

๒) สร้างขึ้นเพื่อความราบรื่นในทางสังคม

อันนี้เรียกว่า “วัฒนธรรมทางสังคม” ผิดกับอันแรกซึ่งเป็นวัฒนธรรมทางร่างกายหรือชีวิต อันมุ่งไปทางด้านวัตถุ ถ้าจะถามว่าเหตุใดจึงต้องสร้าง “วัฒนธรรมทางสังคม” ขึ้น ก็อาจตอบได้ว่า ตามปกตินี้มนุษย์อยู่รวมกันเป็นหมู่เป็นเหล่าหรือเป็นสังคม เริ่มตั้งแต่มีครอบครัวขึ้นก็เป็นสังคมขนาดเล็กแล้ว เมื่อครอบครัวเหล่า

นี้รวมกันเป็นหมู่บ้าน ขอบเขตของสังคมนั้นก็ขยายกว้างออกไป ยิ่งหมู่บ้านไปรวมกันเข้าเป็นตำบล เป็นอำเภอ เป็นประเทศ มันก็ยิ่งกว้างขวางออกไปอีกตามลำดับ การอยู่รวมกันเป็นสังคมนั้น จะอยู่อย่างสงบสุขไม่ได้ จำเป็นจะต้องมีระเบียบแบบแผนในการดำเนินชีวิตร่วมกันให้ราบรื่น มิฉะนั้นก็จะเกิดการทะเลาะเบาะแว้งตีรันฟันแทงกันวุ่นวายเลยคุณก็ไม่คิด นี่แหละครับความจำเป็นในการดำเนินชีวิตร่วมกันมันทำให้เกิด “วัฒนธรรมทางสังคม” ขึ้นมาด้วยการฉะนี้

ขั้นแรกจะเห็นได้ว่าแม้ในครอบครัวซึ่งเป็นสังคมเล็ก ๆ ก็จำเป็นต้องมีระเบียบแบบแผนและขนบประเพณีว่า พ่อแม่ควรปฏิบัติต่อกันอย่างไร สามีควรปฏิบัติต่อภรรยาอย่างไร ฯลฯ เรียกว่าทุกคนในครอบครัวมีฐานะและบทบาทที่จะต้องกระทำให้ถูกต้องทั้งนั้น ถ้าใครไปแหกคอกเข้าสักคนหนึ่งมันก็จะยุ่งกันขึ้น ก็เมื่อสมาชิกในครอบครัวแต่ละแห่งจำเป็นต้องมีระเบียบแบบแผนในการดำเนินชีวิตเช่นนั้นแล้ว เมื่อสังคมขยายกว้างออกไปเป็น ตำบล อำเภอ ประเทศระเบียบแบบแผนนั้นก็ยิ่งต้องมากขึ้นไปเป็นเงาตามตัว เช่น ต้องมีระเบียบการปกครอง ทุกคนต้องรู้สิทธิและหน้าที่ของตน ต้องมีการคุ้มครอง มีทหาร ตำรวจ และอื่น ๆ เหล่านี้ล้วนแต่จะต้องสร้างสรรค์ขึ้นเพื่อให้

สังคมมีความสงบเรียบร้อย และราบรื่นด้วยกันทั้งนั้น

๓) สร้างขึ้นเพื่อความสุจริตใจ

มนุษย์นั้น นอกจากจะต้องการความสะดวกสบายทางร่างกายหรือชีวิตแล้ว ความสุจริตใจก็มีความสำคัญไม่น้อยไปกว่าทางร่างกาย ฉะนั้นจึงได้มีความเชื่อและความศรัทธาทางศาสนาต่างๆ เกิดขึ้น แรกเริ่มเดิมทีมนุษย์ยังไม่มีความรู้เกี่ยวกับปรากฏการณ์ธรรมชาติเท่าใดนัก เมื่อเห็นฝนตก พายุพัด พายุผ่า ฯลฯ ก็นึกว่าเป็นการกระทำของสิ่งศักดิ์สิทธิ์ จึงพากันสวดอ้อนวอนให้เกิดความอบอุ่นทางจิตใจ ต่อมาจึงได้มีหลักศาสนาต่างๆ เกิดขึ้น อธิบายว่ามนุษย์เรานี้เกิดมาอย่างไร จะต้องปฏิบัติกรรมดีอย่างไรจึงจะมีความสุขทางจิตใจ ฯลฯ เมื่อเกิดมีศาสนาขึ้นแล้ว สิ่งก็ตามมาก็คือขนบประเพณีทางศาสนา ระเบียบปฏิบัติในทางศาสนา มีการสวดมนต์ไหว้พระ มีการทำบุญสุนทานและอื่น ๆ ซึ่งล้วนแต่สร้างสรรค์ขึ้นเพื่อให้มนุษย์มีความสุขทางจิตใจทั้งสิ้น

๔) สร้างขึ้นเพื่อให้มนุษย์ชื่นชมในความสวยงามความไพเราะ

ธรรมดาเกิดมาเป็นมนุษย์ก็ต้องการความงดงาม ความไพเราะ เพื่อเป็นเครื่องทำให้จิตใจชุ่มชื่น สมัยนี้เขาเรียกกันว่าสุนทรีย์ภาพหรืออะไรทำนองนั้น เมื่อเป็นเช่นนั้นมนุษย์ก็ต้องคิดสร้าง

ศิลปะประเภทต่าง ๆ ขึ้นมา ต้องปรับปรุงด้าน ภาษาให้มีร้อยแก้วร้อยกรอง เลยเกิดเป็นวรรณคดีประเภทต่าง ๆ ขึ้นมามากมายอย่างที่เรารู้เห็นอยู่ทุกวันนี้

ทั้งหมดนี้เป็นสาเหตุที่มนุษย์สร้างสรรค์วัฒนธรรมของตนขึ้นมา และสิ่งที่สร้างขึ้นโดยสาเหตุสี่ประการนี้ก็มักจะปนกันยุ่ง แยกออกจากกันไม่ได้เด่นชัด โดยทั่วไปมันมักจะดำเนินควบคู่กันไปและคอยเกื้อหนุนซึ่งกันและกันเสียด้วย เช่น ด้อยคำทางศาสนาก็ไปเกี่ยวพันกับการใช้ภาษา ศิลปะทางดนตรีและแกะสลักต่าง ๆ ก็ไปเกี่ยวพันทางศาสนา วรรณคดีกับการละครก็ไปด้วยกัน อย่างแยกไม่ออกดังนี้ เป็นต้น

อารยธรรมแตกต่างจากวัฒนธรรม อย่างไร

คำว่า “อารยธรรม” นี้ ภาษาอังกฤษ เรียกว่า “Civilization” คำนี้เราพบกันอยู่บ่อย ๆ ฉะนั้นจึงควรเข้าใจเสียด้วยว่ามันแตกต่างจากคำว่า “วัฒนธรรม” หรือ “Culture” อย่างไร อันที่จริงอารยธรรมนั้นก็คือส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมนั่นเอง แต่เป็นวัฒนธรรมที่อยู่ในระดับเจริญแล้ว ในข้อนี้เราได้ทราบมาแล้วว่ามนุษย์ทุกหมู่ทุกเหล่าย่อมมีวัฒนธรรมของตนเองทั้งสิ้น แต่ระดับความเจริญของวัฒนธรรมนั้นมันไม่เท่าเทียมกัน ถ้าจะว่ากันมาตั้ง

แต่สมัยดั้งเดิมเมื่อมนุษย์ยังมีความป่าเถื่อนอยู่มากนั้น วัฒนธรรมของเขาก็เป็นรูป Savage Culture คือวัฒนธรรมอย่างคนป่า ต่อจากนั้นมนุษย์ก็ค่อย ๆ เจริญขึ้นจนสร้างสรรค์วัฒนธรรมเข้ามาอยู่ในรูป Barbarian Culture คือยังป่าเถื่อนอยู่ แต่รู้จักหุงข้าวต้มแกงกิน และรู้จักทำเครื่องภาชนะกันบ้างแล้ว ต่อจากนั้นมนุษย์ก็เจริญขึ้นเรื่อย ๆ จนถึงขั้นมีบ้านมีเมืองมีการปกครองที่ทันสมัยอยู่ทุกวันนี้ เมื่อถึงขั้นนี้แล้วก็เรียกว่ามีอารยธรรม หรือ Civilization ซึ่งก็เป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมนั่นเอง แต่เป็นวัฒนธรรมในระดับที่เจริญแล้ว

อันที่จริงคำว่า “วัฒนธรรม” ก็คือธรรมอันก่อให้เกิดความเจริญขึ้นนั่นเอง ฉะนั้นการที่มนุษย์รู้จักปฏิบัติตัวเองให้เจริญขึ้นเรื่อย ๆ จึงได้ชื่อว่าเป็นผู้มีวัฒนธรรม และเมื่อวัฒนธรรมเจริญมาถึงระดับหนึ่งแล้ว จึงได้เกิดมี “อารยธรรม” ขึ้น กลายเป็น “วัฒนธรรมในรูปอารยธรรม” ไป

บางท่านกล่าวว่า อารยธรรมเกิดขึ้นจากวัฒนธรรม แต่เป็นผลปฏิบัติในด้านรูปแบบของวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นเป็นครั้งคราวเท่านั้น เช่น คนฮิปปี้ได้โบราณนั้นมีวัฒนธรรมที่เป็นแบบอย่างอยู่อันหนึ่ง คือชอบเอาแท่งหินมาก่อสร้างเป็นรูปอะไรต่ออะไรต่าง ๆ แต่แล้วก็มีวิศวกรมาปฏิวัติรูป

แบบวัฒนธรรมเดิมโดยสร้างปิระมิดขนาดมหึมา ขึ้น อย่างนี้ท่านเรียกว่าเป็น “อารยธรรม” คือเป็นผลจากการปฏิวัติวัฒนธรรมเดิม ข้อนี้ก็ถูกต้องไม่เถียง แต่จะต้องเติมคำลงไปให้ชัดอีกสักหน่อย กล่าวคือ ผลปฏิวัติจากวัฒนธรรมเดิมนั้นจะต้องเป็นสิ่งที่ได้รับการปรับปรุงให้ดีขึ้น เจริญขึ้น มิฉะนั้นพวกฮีบี่ซึ่งปฏิวัติเครื่องแต่งกาย ความคิดความอ่าน ความรู้สึก ประเพณีและอื่น ๆ ให้แตกต่างออกไปจากวัฒนธรรมเดิมก็จะพลอยเป็นพวกที่นำเอา Civilization มาให้ด้วย อีทีนี่แหละยุ่งกันใหญ่แน่

การส่งเสริมวัฒนธรรมให้กว้างขวางออกไป

ในสมัยนี้เราพูดเรื่องการส่งเสริมวัฒนธรรมอยู่บ่อย ๆ บางครั้งก็เพื่อวัฒนธรรมกันถึงขนาดตั้งเป็นสภาวัฒนธรรมและกระทรวงวัฒนธรรมขึ้นทีเดียว ในประเทศไทยได้มีการออก พ.ร.บ. วัฒนธรรม และใน พ.ร.บ. ฉบับนี้ก็ให้ความหมายของวัฒนธรรมไว้ ๔ ประการ คือ ความเจริญงอกงามหนึ่ง ความสะอาดหมดจดหนึ่ง ความกลมเกลียวก้าวหน้าหนึ่ง และศีลธรรมอันดีของประชาชนอีกหนึ่ง ทั้งหมดนี้ก็เป็นเรื่องของวัฒนธรรม หรือธรรมที่นำไปสู่ความเจริญก้าวหน้าทั้งนั้นแหละครับ แต่ในการส่งเสริมวัฒนธรรมนั้นจำเป็นต้องมีหลักบางประการ ไม่ใช่

จะแก้ภาษาหนังสือก็แก้เสียใหม่ตามที่ตนเห็นสมควร นี่ก็ไม่ชอบชื่อเพลงไทยขึ้นมาก็แก้มันเสียใหม่ให้เป็นไปตามใจชอบของตัว อย่างนี้ใช้ไม่ได้ โดยทั่วไปหลักในการส่งเสริมวัฒนธรรมมีดังนี้

๑) ต้องรักษาและสร้างสรรค์ของเก่าให้เจริญงอกงามจนเสมอ คืออายุที่มันดีอยู่แล้วก็รักษาเอาไว้ และไม่ใช่จะรักษาอย่างเดียว ต้องพยายามสร้างสมให้เจริญงอกงามขึ้นไปด้วย

๒) ต้องรู้จักแก้ไขปรับปรุงของเดิมให้มันเข้ากับกาลสมัย มรดกทางวัฒนธรรมที่ตกทอดกันมาเป็นชั้น ๆ นั้น จะต้องได้รับการแก้ไขปรับปรุงให้เหมาะสมอยู่เสมอ ถ้ายืนกรานตายสามขา จะเอาของเก่าอยู่ท่าเดียวแล้ว มรดกทางวัฒนธรรมที่สืบทอดกันมานั้นก็มีหวังสูญแน่ ทั้งนี้เนื่องจากความต้องการ และความจำเป็นของมนุษย์มันเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลาที่รับ เช่น นักดนตรีไทยแต่ก่อนนั่งบรรเลงกับพื้น มันก็เป็นวัฒนธรรมที่เหมาะสมดี เพราะไม่ว่าใคร ๆ เขาก็นั่งกับพื้นกันทั้งนั้น แล้วเสื้อผ้าเครื่องแต่งกายสมัยนั้นมันก็เหมาะสำหรับนั่งกับพื้นเสียด้วย เพราะมันเป็นผ้าถุงบ้าง ผ้าม่วงบ้าง จะนั่งพับเพียบหรือขัดสมาธิอย่างไรมันก็ไม่บีบรัดร่างกายให้เมื่อยขบ แต่สมัยนี้มันตรงกันข้าม ใคร ๆ พากันนั่งเก้าอี้ทั้งนั้น แม้ในงานศพเขาก็นั่งเก้าอี้กัน

ปะเหมาะเพราะที่ตีฟั้งพระเทศน์หรือพระสวดมนต์ เขายังนั่งเก้าอี้กันเลยครับ เพราะจะนั่งกับพื้นก็ คงไม่ไหว ทางเกงมันรัดอึดอัดไปหมดละครับ เมื่อ เป็นเช่นนี้จะมาบังคับให้นักดนตรีไทยนั่งบรรเลง อยู่กับพื้นมันจะถูกหรือ ความต้องการและความ จำเป็นมันก็ต้องเปลี่ยนไปตามกาลสมัย ถ้าเราไป ยืนกระต่ายสามขาจะเอาอย่างเดิมอยู่เรื่อยมันก็คง ไปไม่รอด เพียงว่าเรารักษาวัฒนธรรมการบรร เลงดนตรีให้คงอยู่ได้ก็นับว่าเป็นวาสนาเพียงพอ อยู่แล้ว

๓) ต้องรู้จักเลือกสรรวัฒนธรรมของต่าง ชาติที่เหมาะสมเข้ามาปรับปรุงให้เป็นของเรา ในสมัยนี้ชนชาติต่าง ๆ มีความสัมพันธ์กันมากขึ้น ถ้าเราไม่ทำในสองประการข้างต้นนั้นแล้ว เรา อาจจะถูกกลืนทางวัฒนธรรมไปเลยก็ได้ แต่ที่ว่า จะไม่ยอมรับวัฒนธรรมของต่างชาติเสียเลยนั้นก็ ไม่ได้ดีอีกเหมือนกัน เพราะความเจริญเติบโตทาง วัฒนธรรมนั้น มันก็ต้องอาศัยวัฒนธรรมของชาติ ที่เจริญแล้วเข้ามาปรุงแต่งด้วย เช่นวัฒนธรรมที่ เรามีก่อนในปัจจุบันนี้ บางส่วนเราก็อาศัยวัฒน ธรรมของชาติต่าง ๆ ที่เหมาะสมเอามาปรุงแต่ง ระคนเข้ากับของเราให้เกิดเป็นระเบียบแบบแผน ตามวิถีชีวิตแบบไทย ๆ ขึ้น ข้อสำคัญอยู่ที่ต้องรู้ว่า อะไรเป็นของดี ของจำเป็น และเหมาะแก่ความ ต้องการในสังคมของเรา และเมื่อรับเอามาแล้วก็

ต้องไม่ปล่อยไว้อย่างนั้นทั้งคืน ต้องรู้จักปรุงแต่ง ให้มันกลายเป็นของของเราไป ถ้าเรารับเอาของ เลวที่แม้แต่ประเทศเจ้าของเดิมเขาก็พยายามจะ กำจัดให้พ้นไปแล้วเข้ามาเป็นของเรา ก็เท่ากับ เรารับเอาอาหารที่เป็นพิษเข้ามา ถึงจะพยายาม ปรุงแต่งอย่างไรมันก็คงไปไม่ไหว หนักเข้าวัฒนธรรมเดิมของเราซึ่งเปรียบเสมือนร่างกายที่กินยา พิษมันเข้าไปก็จะพาลเหี่ยวแห้งตายไปเท่านั้น

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เคยรับสั่งไว้ว่า “ธรรมเนียมฝรั่งที่เขาประพฤติ กันนั้นสิ่งที่ชอบควรดื่กก็มีมาก เราควรที่จะเลือกจำ เอาแต่ธรรมเนียมที่ดีมีประโยชน์ ส่วนประเพณี ของเราแต่โบราณที่เป็นคุณประโยชน์ เราควรจะ ประพฤติให้มันคงต่อไป สิ่งที่จะเป็นการเสีย หายขาดประโยชน์แล้ว เราควรละเว้นเสีย ทา แต่ความดีมีประโยชน์ฝ่ายเดียว...” พระราช ดำรัสนี้ควรที่เราจะพึงยึดถือและปฏิบัติ เพราะ ถ้าหลงไปรับเอาวัฒนธรรมฝรั่งที่ไม่เหมาะสม ไม่ ควรเข้ามาเป็นของเรา และพากันทอดทิ้งวัฒน ธรรมอันดีงามของเราแล้ว ความเป็นไทยก็คง จะหมดไปเป็นแน่

ส่วนวัฒนธรรมที่ดี ๆ ของต่างชาติซึ่งเรารับ เอามาปรับปรุงเป็นของเราก็มีอยู่หลายอย่าง เช่น พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงมี พระราชดำรัสเห็นว่า ประเพณีหมอบกรานั้น ทำ

ให้พระราชวังทูลเกล้าฯและข้าราชการต้องได้รับความทุกข์ทรมานโดยใช้ที่ และบรรดาชาวต่างประเทศที่เข้าเจริญสัมพันธ์ไมตรีในสมัยนั้นก็มิได้ใช้วิธีหมอบเฝ้า ทำให้ลัทธิกัน (ความจริงเป็นการเสียดูคติเสียด้วยซ้ำ เพราะเท่ากับปล่อยให้ฝรั่งยีนค้าศิระข้าราชการชั้นผู้ใหญ่และพระราชวังทูลเกล้าฯ) ฉะนั้นพระองค์ท่านจึงได้ทรงแก้ไขปรับปรุงพฤติกรรมในการเข้าเฝ้าเสียใหม่ โดยพระราชทานพระบรมราชานุญาตให้ทุก ๆ คนยืนเฝ้าได้ และในสถานที่ราชการต่าง ๆ ก็โปรดให้นั่งเก้าอี้ทำงานอย่างฝรั่ง ซึ่งทำให้มีความสะดวกสบายเกิดขึ้นเป็นอันมาก และเป็นความสะดวกสบายที่เหมาะสมแก่กาลสมัยเสียด้วย

๔) รู้จักสู้ต่อวัฒนธรรมที่ได้รับการปรุงแต่งสมกับกาลสมัยนั้นให้กระจายออกไป ในขั้นนี้จะต้องมีการอธิบาย เขียนตำรา และสาธิตให้แก่คนรุ่นใหม่ เพื่อเขาจะได้เกิดความเข้าใจ และซาบซึ้งในแบบฉบับวัฒนธรรมนี้ได้รับการปรับปรุงนั้น และสืบต่อแบบฉบับดังกล่าวเป็นมรดกตกทอดกันเรื่อยไปไม่ขาดสาย เรื่องนี้มีข้อสำคัญอย่างหนึ่ง คือผู้ใหญ่จะต้องเรียนรู้วัฒนธรรมและมีพฤติกรรมให้เหมาะสม ถ้าผู้ใหญ่ไม่ได้เรื่องเสียอย่างแล้วเต็กมันก็เลยประพฤติกระดกกระดอนได้ เพราะหาหลักจากผู้ใหญ่ไม่ได้นั่นเอง ก็แม้บูไม่ตีเสียแล้วลูกปุจะไปตีได้อย่างไรล่ะครับ ๑

วารสารเศรษฐศาสตร์ปริทัศน์

(Thai Economic Review)

คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย รวบรวมและเผยแพร่ผลงานทางเศรษฐศาสตร์ของนักวิชาการออกปีละ ๓ ฉบับ ในเดือน พฤษภาคม กันยายน มกราคม มีจำหน่ายตามวันหนังสือในราคาเล่มละ ๑๐ บาท หรือบอกรับเป็นสมาชิกที่ ผู้จัดการ วารสาร เศรษฐศาสตร์ปริทัศน์ คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อัตราสมาชิกปีละ ๒๕ บาท

สำนักพิมพ์ สยามสังคมนศาสตร์แห่งประเทศไทย

จุฬาฯ ซอย ๒ ถนนพญาไท กรุงเทพฯ ๕ โทร. ๕๖๖๒๒

เริ่มเปิดบริการท่านผู้อ่านอีกครั้งหนึ่งแล้ว

วันธรรมดา ๘.๓๐ น. ถึง ๑๗.๐๐ น.

วันเสาร์ ๘.๓๐ น. ถึง ๑๒.๐๐ น.

วันอาทิตย์ และ วันหยุดราชการปิด

ขอเชิญท่านติดต่อขอรายการหนังสือ และหนังสือเก่าที่ขาดตลาดไปแล้ว

ขอเชิญท่านติดต่อขอรายการหนังสือ หรือแวะชมได้ตลอดเวลาที่เปิดทำการ

ธนาคาร เช็คไปรษณีย์ ทงส่งชื่อหนังสือของสำนักพิมพ์และสมัครเป็นสมาชิก สัจคมศาสตร์ปริทัศน์ โปรดส่งจ่าย

ในนาม ผู้จัดการสำนักพิมพ์สังคมนศาสตร์ ณ ป.ท. รองเมือง

แพร่พิทยา

๗๑๖ — ๗๑๗ วัจบุรพา พระนคร กรุงเทพฯ ๒

โทร. ๒๑๔๒๘๓, ๒๒๑๒๘๖

<p>นิราศนครวัด</p> <p>เป็นเรื่องเกี่ยวกับการเสด็จประพาสประเทศเขมรเมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๗ ได้ทรงให้ราชเลขาเลิศไวยังแต่เสด็จออกจากกรุงเทพฯ ลงเรือไปจนถึงเมืองกัมปอต ทรงพบเห็นสิ่งใดหรือพบปะผู้ใด ก็ให้ทรงเล่าไว้ให้เป็นความรื่นเริงเฉพาะอย่างซึ่งในกรณีที่เกี่ยวข้องกับโบราณสถานนั้น ได้ทรงบรรณาธิไว้โดยพิสดาร</p>	<p>ของ</p>	<p>สมเด็จพระยามหาราชเจ้า</p> <p>ขนาด ๘ หน้ายกหนา ๒๓๑ หน้า</p>
<p>ตำนานพระพุทธรูปเจดีย์</p> <p>สมเด็จพระยามหาราชเจ้าทรงแต่งเรื่องขึ้นมา ก็ด้วยทรงเห็นว่าประกอบด้วยประโยชน์สองประการ คือ ประโยชน์ในทางสืบอายุพระพุทธศาสนาประการหนึ่ง กับประโยชน์ในทางบำรุงความรู้แก่ประการหนึ่ง พระนิพนธ์เรื่องนี้จะทำให้เห็นความรุ่งเรืองของประเทศไทยซึ่งมีมาแต่อดีต</p>	<p>ของ</p>	<p>สมเด็จพระยามหาราชเจ้า</p> <p>ขนาด ๘ หน้ายกหนา ๒๓๒ หน้า</p>
<p>พุทธศาสนากับสังคมศาสตร์ เล่ม ๑</p> <p>คือการนำหลักจริยศาสตร์สังคมของพุทธศาสนา สร้างพลังสังคม (Social Forces) เพื่อพัฒนาประเทศในด้านต่าง ๆ ให้เจริญก้าวหน้า และเพื่อสร้างบุคลิกภาพให้แก่บุคคลผู้มีหน้าที่ปกครองหรือบริหารประเทศให้เป็นผู้นำที่ดีของสังคม และสร้างความเจริญก้าวหน้าให้แก่สังคมและประเทศชาติพร้อม ๆ กันไป</p>	<p>ของ</p>	<p>พ.ต.อ. บัลด อุกกภาพันธ์</p> <p>ขนาด ๘ หน้ายกหนา ๔๖๒ หน้า ราคา ๕๐ บาท</p>
<p>พุทธศาสนากับสังคมศาสตร์ เล่ม ๒</p> <p>คือการนำหลักจริยศาสตร์สังคมของพุทธศาสนาสร้างบุคลิกภาพให้แก่เยาวชน นักเรียน นิสิต นักศึกษา ให้เป็นบุคคลที่มีนิสัยดีสุดสุดรักต่อตนเองต่อสังคมและประเทศชาติ มีความรู้ความสามารถในการดำเนินชีวิตด้านต่าง ๆ ฯลฯ นอกจากนั้นยังมีข้อเสนอแนะสำหรับนักปัญหาสังคมของเยาวชนวัยรุ่นซึ่งวุ่นวายยุ่งยากในสังคมปัจจุบัน</p>	<p>ของ</p>	<p>พ.ต.อ. บัลด อุกกภาพันธ์</p> <p>ขนาด ๘ หน้ายกหนา ๔๕๐ หน้า ราคา ๕๐ บาท</p>
<p>NON - DIRECTIVE ในงานพัฒนาชุมชน</p> <p>ผู้เขียนได้พยายามให้เรื่องราวเกี่ยวกับ Non-Directive ทั้งด้านทฤษฎีและปฏิบัติ และได้กล่าวถึงหลักการพร้อมด้วยวิธีการปฏิบัติที่เป็นสิ่งสำคัญได้หมดสิ้นทีเดียว พร้อมทั้งจะหยิบไปใช้ได้ทันทีประโยชน์ซึ่งสำหรับเป็นเอกสารประกอบการฝึกอบรมและในการปฏิบัติตามหลักและวิธีการ Non-Directive</p>		<p>สัญญา สัญญาวิวัฒน์</p> <p>ขนาด ๒๓๐ หน้า ราคา ๑๘ บาท</p>

ศาสนาของพลเมือง ในประวัติศาสตร์ไทย

แฟรงค์ เรย์โนลด์ส์**

ก่อนอื่นข้าพเจ้าต้องสารภาพตามตรงว่า ที่ได้รับเชิญมากล่าวกับท่านทั้งหลายนี้ ทำให้ข้าพเจ้าเกิดความรู้สึกอยู่สองประการ ประการแรก รู้สึกเป็นเกียรติอย่างมากที่ได้มากล่าวในคณะที่คึกคักเช่นนี้ และที่พูดเช่นนั้นเป็นความจริงใจ ประการที่สอง ข้าพเจ้าตระหนักว่า ตนเป็นบุคคลภายนอก และที่มากล่าวเกี่ยวกับเรื่องศาสนาและการเมืองของพวกท่านนั้น เปรียบได้กับสำนวนอังกฤษที่ว่า “มาก้าวร่ำในแดนที่ทูลสวรรค์เองก็ไม่กล้า”

ข้าพเจ้าได้พยายามคิดหาหัวข้ออื่นที่ห่างไกลจากเรื่องนี้ แต่ท้ายที่สุดก็ได้เลือกเอาเรื่อง “ศาสนาของพลเมืองในประวัติศาสตร์ไทย” (Civic Religion in Thai History) ถึงแม้ท่านทั้งหลายจะได้อ่านข้อเขียนอธิบายคำว่า “ศาสนาของพลเมือง” (Civic Religion) ซึ่งได้แจกล่วงหน้านั้นแล้วก็ตาม เราก็น่าจะใช้เวลาอีกหน่อย เพื่อตีความหมายของศัพท์นี้ให้แจ่มแจ้ง เพราะคำว่า “ศาสนา” กินความกว้างขวางและ

ย่อมใช้ในความหมายหลายอย่างหลายประการ และบางครั้งในกรณีที่ขัดกันอยู่ อีกประการหนึ่ง ข้าพเจ้าคิดว่า คำว่า “ศาสนาของพลเมือง” นั้น คงจะยังไม่ชินหูของท่านมากนัก

สำหรับข้าพเจ้าผู้เป็นนักประวัติศาสตร์ทางศาสนา คำว่า “ศาสนา” มีความหมายกว้างขวางและรวมความเอาไว้มากมาย ความหมายโดยเฉพาะนั้นได้แก่ ความรู้ ความเข้าใจ และขนบธรรมเนียมประเพณีของมนุษย์ที่เกี่ยวข้องสิ่งที่เที่ยงแท้และสัจจริง ที่นับถือกันว่าศักดิ์สิทธิ์ กล่าวคือ นักประวัติศาสตร์ทางศาสนาถือว่า “ศาสนา” นั้น ไม่หมายความเฉพาะถึงความรู้

** ดร. แฟรงค์ เรย์โนลด์ส์ เป็นศาสตราจารย์วิชาพุทธศาสนา และวิชาประวัติศาสตร์ศาสนาแห่งมหาวิทยาลัยชิคาโก บทแปลนี้เป็นปาฐกถาในการสัมมนาบัณฑิตไทย ในสหรัฐฯ ครั้งที่ ๑ เมื่อวันที่ ๒๕ ตุลาคม-๑ พฤศจิกายน ๒๕๑๓ ที่มหาวิทยาลัยชิคาโก

ความเข้าใจ และขนบธรรมเนียมประเพณีในศาสนาของพระพุทธเจ้า หรือพระคริสต์เจ้า หรือศาสนาอื่น ๆ เท่านั้น แต่รวมความไปถึงวัตถุประสงค์สถานที่ ความรู้ความเข้าใจ ตลอดจนขนบธรรมเนียมประเพณีที่ยอมรับกันทั่วไปว่า เป็นที่สักการะนับถือ คือที่เรียกกันทั่วไปว่า สิ่งศักดิ์สิทธิ์บ้าง ผู้ศักดิ์สิทธิ์บ้าง สถานที่ศักดิ์สิทธิ์บ้าง

เมื่อเข้าใจคำ “ศาสนา” ตามความหมายข้างต้นนี้แล้ว เราก็จะเข้าใจความหมายของ “ศาสนาของพลเมือง” ง่ายขึ้น คำว่า “ศาสนาของพลเมือง” ที่ใช้ในที่นี่ ถ้าจะเรียกอีกอย่างหนึ่งก็คือ สิ่งศักดิ์สิทธิ์ประจำชาติ หรือสิ่งสิ่งสถิตในชาติ ซึ่งรวมความไปถึงวัตถุประสงค์สถานที่ ความรู้ความเข้าใจ และการแสดงออกในทางต่างๆ (ได้แก่วรรณกรรม ศิลปกรรม ฯลฯ) ซึ่งหมู่ชนที่เป็นชาวบ้านชาวเมืองหรือชนทั้งชาติถือว่าเป็นที่สักการะ ถ้าจะกล่าวอีกในแง่หนึ่งก็คือศาสนาของพลเมืองรวมเอาความรู้ความเข้าใจและขนบธรรมเนียมที่เกี่ยวกับสิ่งสิ่งจริงและเที่ยงแท้ อันเป็นที่สักการะที่ชนทั้งชาติยอมรับ นำให้มวลชนมีความผูกพันเป็นเผ่าพันธุ์เดียวกัน แสดงให้ทราบว่าเป็นเราคือใคร และมีจุดมุ่งหมายประการใด

ข้าพเจ้ายินดีที่จะยืนยันว่า “ศาสนาของพลเมือง” ย่อมมีอยู่ในหมู่ชนทุกกลุ่ม ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มที่ยึดถือขนบธรรมเนียมประเพณีที่สืบต่อกัน

มาแต่ดั้งเดิม หรือกลุ่มที่เปลี่ยนแปลงขนบธรรมเนียมเดิมให้ทันสมัย หรือกลุ่มที่เป็นชนสมัยใหม่ ทั้งนี้ย่อมรวมความไปถึงกลุ่มชนในค่ายคอมมิวนิสต์ด้วย “ศาสนาของพลเมือง” นี้ สนับสนุนและสมยอมกับนโยบายและหลักการปรับปรุงสังคมเหล่านี้ เพื่อที่จะให้เป็นที่แจ่มแจ้งยิ่งขึ้น และเพื่อจะอธิบายเพิ่มเติมความหมายของคำ “ศาสนาของพลเมือง” ข้าพเจ้าใคร่ขอยกตัวอย่างของชาติอื่นที่ไม่ใช่ไทย และเนื่องจากพวกเราเข้าใจสภาพของอเมริกากันดีทุกคน จึงขอให้เรายกศาสนาของพลเมืองในอเมริกาเป็นตัวอย่าง ตามที่โรเบิร์ต เบลล์และคนอื่น ๆ ได้ทำการศึกษาศาสนาของพลเมืองของสหรัฐอเมริกา ได้แก่ความเชื่อถือทั่วไป ทั่วไปว่า พระเจ้าเป็นบิดาโลกและมนุษย์เป็นพี่น้องกันความเชื่อถือเช่นนั้น เราจะพบเห็นหรือได้ยินได้ฟังกล่าวในที่ชุมชนทางการเมืองและในพิธีการที่สำคัญของชาติ ซึ่งแสดงความหมายว่า อเมริกาเป็นชาติที่ได้รับเลือกให้กระทำหน้าที่พิเศษในการที่จะเผยแพร่หลักประชาธิปไตยและความสงบสุขมาสู่สากลโลก นอกจากนี้ยังมีเรื่องราวที่เชื่อถือสืบต่อกันมาเกี่ยวกับวีระบุรุษของชาติ เช่น บรพบุรุษเผด็จโทษ บรพบุรุษผู้ก่อตั้งชาติ อับราฮัม ลินคอล์น และผู้อื่นอีกหลายท่าน นอกจากนี้ยังมีข้อเขียนต่างๆ ที่นับถือกันมากเช่น คำประกาศอิสรภาพ (The Declaration of Independence) รัฐธรรมนูญ

ตลอดจน คำปราศรัยที่เกตตีสเบิร์ก (The Gettysburg Address) และนอกจากนี้ยังมีธรรมเนียมประเพณีอีกหลายอย่าง เช่น ธรรมเนียมการมีประธานาธิบดี และประเพณีศาลฎีกาที่นับถือกันมาช้านาน ข้าพเจ้าตระหนักดีว่า คนส่วนมากไม่ค่อยคิดถึงธรรมเนียม และประเพณีเหล่านี้ในแง่ศาสนา ไม่ว่าจะ เป็นขนบธรรมเนียมของอเมริกาหรือชาติอื่น ๆ แม้กระนั้นก็ตาม ข้าพเจ้าขอยืนยันว่า ใครก็ตามที่มองข้ามหรือไม่เล็งเห็นอิทธิพลและความหมายสำคัญเท่าเทียมกับศาสนาของประเพณีและธรรมเนียมเหล่านี้แล้ว จะไม่เข้าใจถึงปัญหา โศกชะตา และสถานการณ์ทางการเมืองของอเมริกาในปัจจุบันนี้ได้ ข้าพเจ้าเชื่อว่า สำหรับชาติอื่น ๆ ก็เป็นความจริงเช่นกล่าวนี้ รวมทั้งประเทศไทยด้วย

เมื่อเราเข้าใจความหมายของคำว่า “ศาสนาของพลเมือง” เช่นนี้แล้ว ขอให้เราหันมาพิจารณาเรื่องของไทยโดยเฉพาะ ในการบรรยายเรื่อง “ศาสนาของพลเมืองในประวัติศาสตร์ไทย” ในเช้าวันนี้ ข้าพเจ้าขอแยกกล่าวถึง ๒ หัวข้อใหญ่ ๆ กล่าวคือ ข้อแรก ข้าพเจ้าขอกล่าวถึงความคิดและความเข้าใจในอุดมคติของสากลจักรวาล และระบบสังคมที่นับถือกันมาก ราชอาณาจักรไทยในสมัยต่าง ๆ ได้ยึดถือเอาแบบแผนและระบอบดังกล่าวนี้เป็นหลักในการวางนโยบายและจัดระบบสังคมไทย เพื่อดำรงความสอาดและความ

เป็นธรรมแห่งราชอาณาจักร ข้อที่สอง ข้าพเจ้าใคร่ขอเชิญชวนท่านพิจารณาบทตอนต่าง ๆ ที่สำคัญ ที่นับถือกันในทางประวัติศาสตร์ ได้แก่ เรื่องราวเกี่ยวกับผู้ศักดิ์สิทธิ์ นิทาน และประวัติศาสตร์ที่คนไทยได้แต่งและสร้างไว้ เพื่อบรรยายถึงชีวิต ความหมาย และจุดประสงค์ของชาติ อนึ่งในการบรรยายเช้าวันนี้ ข้าพเจ้าจะกล่าวถึงอดีตเป็นส่วนใหญ่ แต่ก็ไม่ได้หมายความว่า จะไม่ออกจากอดีตเสียเลย

การที่จะพยายามเรียนรู้ให้เข้าใจถึงหลักสำคัญที่เป็นบันทัดฐานของสากลจักรวาลหรือระบบสังคมของมนุษย์ ซึ่งมีอยู่ในศาสนาของพลเมืองไทยนั้น ก่อนอื่นเราต้องทำความเข้าใจความหมายของคำว่า “ธรรม” ซึ่งจัดว่าเป็นหลักการสูงสุดในศาสนาของพลเมืองทั้งเผ่าไทยและเผ่าอื่น จากประวัติศาสตร์เราทราบว่า “พระธรรม” นี้ไทยได้รับมาจากพุทธศาสนาและอารยธรรมของอินเดีย แต่ได้ดัดแปลงให้เข้ากับชีวิตแบบไทย และได้ยึดถือเป็นหลักปรัชญาที่อยู่เบื้องหลังนโยบายและระบบสังคมไทยในยุคต่าง ๆ ตั้งแต่สมัยสุโขทัยเป็นต้นมา จนกระทั่งยุครัตนโกสินทร์ตอนต้น (อย่างน้อยถึงถึงศตวรรษที่ ๑๙ แห่งคริสต์ศักราช) ตัวอย่างของความสำคัญของ “พระธรรม” ที่เห็นได้ชัดอาจดูได้จากพระราชกรณียกิจของพระปฐมกษัตริย์แห่งราชจักรีวงศ์ ตามที่เราทราบกันดีอยู่แล้ว พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬา

โลกเสด็จขึ้นครองราชย์เมื่อปี ค.ศ. ๑๗๘๒ ภาย
หลังเวลาที่ไทยได้กำจัดกองทัพพม่าออกไปโดย
สิ้นเชิงแล้ว ประเทศได้กลับเป็นเอกราชและราช
อาณาจักรได้ขยายกว้างขวางขึ้น หรือจะกล่าวอีก
นัยหนึ่งว่า ในระยะเวลาที่พระองค์จะได้ขึ้น
ครองราชย์นั้น สภาวะทางการเมืองหรือทาง
“ราชอาณาจักร” ของไทยได้รับการสถาปนาขึ้น
อีกครั้งหนึ่ง หลังจากที่ถูกล้อมาเผาผลาญทำลายลง
ถึงกระนั้นก็ตาม “ระบอบวัฒนธรรม” ตามคำที่
พระองค์เจ้าธานีทรงใช้ หรือ “ศาสนจักร” ตาม
คำที่ข้าพเจ้าใช้ ในระยะนั้นยังอยู่ในสภาพที่วุ่น
วาย ในที่นี้ข้าพเจ้าขอกล่าวถึงพระราชกรณียกิจ
ที่สำคัญที่สุดสองประการเกี่ยวกับการสร้างพระ
นครใหม่ของพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬา
โลก พระราชกรณียกิจทั้งสองประการนี้เท่ากับ
เป็นการวางรากฐานไว้ให้แก่ความเจริญทางด้าน
ศาสนาและการเมืองของกรุงเทพพระมหานครใน
สมัยต่อมา กล่าวโดยสรุป พระราชกรณียกิจ
ดังกล่าวเกี่ยวกับการสังคายนา “พระธรรม” ให้
ถูกต้องนั่นเอง ประการแรก ได้ทรงแต่งตั้งคณะ
สงฆ์และปราชญ์ทางพระไตรปิฎกให้ทำการแก้ไข
พระธรรมของพระพุทธเจ้าให้ถูกต้องตามต้นฉบับ
ภาษาบาลี ข้อนี้ชี้ให้เห็นว่า ฝ่ายบ้านเมืองได้
น้อมรับเอาศาสนาไว้อีกครั้งหนึ่ง และพร้อมที่จะ
ส่งเสริมและเชิดชูรักษาไว้ในแบบฉบับที่บริสุทธิ์
และถูกต้อง อีกประการหนึ่ง พระองค์ได้โปรด

ให้แก้ไขชำระพระธรรมที่ปรากฏใน “พระมนุ
ธรรมศาสตร์” หรือคัมภีร์ที่ได้ใช้เป็นบรรทัดฐาน
ในการปกครองและการวางนโยบายของประเทศ
การชำระแก้ไขพระธรรมศาสตร์ให้ตื้นเขิน ชี้ให้
เห็นว่า ทางฝ่ายบ้านเมืองได้ยินยอมที่จะวาง
นโยบายในการทนุบำรุงบ้านเมือง และการ
ปกครองให้เป็นไปตามหลักของ “พระธรรม”
อย่างที่ปฏิบัติกันมาตามประเพณีดั้งเดิมของไทย

นอกจากนี้ ยังมีพระธรรมในระดับอื่น ๆ ซึ่ง
เป็นหลักปฏิบัติของชนประเภทต่าง ๆ ในสังคม
เป็นคัมภีร์ มีหลักธรรมสำหรับพระสงฆ์ ซึ่งเน้น
วินัยอันกวดขันและการสละแล้วในทางโลกีย์มีทศ
พิธราชธรรมสำหรับพระเจ้าแผ่นดิน และมีธรรม
สำหรับผู้มีหน้าที่ปกครอง ซึ่งเน้นความสำคัญของ
ความโอบอ้อมอารี ความยุติธรรม และความอด
กลั้น นักเขียนไทยคนหนึ่งกล่าวว่า ถ้าสถาบัน
ของสงฆ์ประเพณีธรรมวินัยได้ล่องลอยแล้ว ก็เป็น
เสมือนหนึ่งสิ่งคุ้มครองของพระราชาอาณาจักร
ความบริสุทธิ์ผุดผ่องของสิ่งคุ้มครองนี้ ชักนำให้
มวลชนหันเข้าหาพระธรรม และคำสุสัทธิและ
อำนาจในการปกครองของผู้นำของชาติ จริ่งอยู่
ถึงแม้ว่าพิธีกรรมและกฎเกณฑ์ต่าง ๆ มีส่วนทำให้
ประชาชนเกิดความคร่ำคร่า ในองค์พระมหา
กษัตริย์หรือผู้มีหน้าที่ปกครอง แม้ว่าจะมีการ
เน้นกันว่า องค์พระมหากษัตริย์นั้นสูงศักดิ์เทียม
พระเจ้าต่าง ๆ และถึงแม้จะมีการเชื่อกันว่า พระ

เจ้าแผ่นดินอาจเป็นพระโพธิสัตว์ หรือพระพุทธเจ้าในอนาคต ต่าง ๆ เหล่านี้ก็ดี สิทธิและอำนาจอันแท้จริงของพระมหากษัตริย์นั้น ได้มาจากการที่พระองค์และเสนาบดีปฏิบัติหน้าที่ในตำแหน่งให้ถูกต้องตามธรรมะสำหรับตน

นอกเหนือไปจากข้อสำคัญที่ว่า ธรรมเป็นหลักเกณฑ์ในทางศีลธรรมหรือจริยธรรมของสังคม ดังกล่าวข้างต้นนั้นแล้ว “ธรรม” ยังใช้กันอีกระดับหนึ่ง ก็เป็นหลักเกณฑ์ในด้านศีลธรรมส่วนบุคคล ไม่ว่าจะป็นชนชั้นใด หรือมีสภาพในฐานะการเมืองแบบใดก็ตาม ธรรมในระดับนี้มีการแสดงออกหลายรูปแบบ นับตั้งแต่ศีลห้า อริยทรัพย์เจ็ด จนถึงพรหมวินารสี่ ในสมัยก่อนได้ใช้ศีลและข้อกำหนดเหล่านี้ เพื่อวางหลักการศึกษาสำหรับสมาชิกในสังคม และถ้ายังไม่มีการเปลี่ยนแปลงในเร็ว ๆ นี้ ก็คงยังมีสอนและใช้หลักเหล่านี้อยู่ในโรงเรียนทั่วประเทศไทยจนกระทั่งทุกวันนี้

แม้เราจะได้แยกกล่าวถึง “ธรรม” ในรูปต่าง ๆ กันดังข้างต้น เราก็น่าจะเข้าใจต่อไปอีกว่า เมื่อกล่าวถึงพระธรรมในพระไตรปิฎกที่ต้องพิทักษ์รักษาไว้ก็ดี เมื่อกล่าวถึงพระธรรมนุญที่เป็นหลักในการปกครองและกฎหมายก็ดี เมื่อกล่าวถึงพระธรรมในฐานะจริยธรรมแห่งสังคมก็ดี หรือเมื่อกล่าวถึงธรรมส่วนบุคคลก็ดี เหล่านี้ เราไม่ได้หมายถึง “ธรรม” ที่แตกต่างกันหลายประ

เภท หากแต่หมายถึง ธรรม อันเดียว ที่เป็นยอดของธรรมทั้งหลาย เพียงแต่ว่าธรรมนี้ปรากฏออกเป็นหลายรูปหลายแบบ และเกี่ยวข้องอยู่ในหลายชั้นหลายระดับในสังคม แต่ข้อที่สำคัญก็คือ ตามประเพณีที่คนไทยเชื่อถือกันมา ธรรมนี้จะต้องรักษาไว้ *ทุกระดับ* สังคมทั้งหมดจึงจะดำเนินไปด้วยดีและถูกต้อง

นอกจากจะทำหน้าที่รักษาความกลมกลืนระหว่างระบอบสูงสุดของธรรมกับชีวิตของชุมชนแล้ว ศาสนาของพลเมืองตามประเพณีดั้งเดิมของไทยยังพยายามรักษาความกลมกลืนระหว่างธรรมชาติกับมวลชน*อีกด้วย* ในข้อนี้ธรรมก็มีส่วนเกี่ยวข้องอย่างยิ่ง เพราะเชื่อกันว่าถ้ามวลชนประพฤติธรรมอย่างถูกต้อง ฝนฟ้าและฤดูกาล ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการดำรงชีวิต ก็จะเป็นไปด้วยดี แต่นอกจากนี้แล้ว ก็ยังมีพิธีกรรมหลายอย่างในหมู่บ้านที่เกี่ยวกับผีบริบาล นาคให้น้ำและฝน เจ้าแม่โพสพซึ่งเป็นเจ้าแม่แห่งข้าวและข้าวอื่น ๆ อีกมากมาย ส่วนในพระบรมมหาราชวังนั้น ก็มีพิธีกรรมต่าง ๆ ในทำนองเดียวกันตามแบบของพราหมณ์ และบางครั้งก็เกี่ยวข้องกับพระหรือเทพเจ้าของศาสนาพราหมณ์ เช่น พระอิศวรและพระวิษณุ เป็นต้น ข้อที่น่าสังเกตในเรื่องนี้ก็คือ เมื่อไม่นานมานี้ พิธีกรรมหลายอย่างได้ยกเลิกไปเสีย และที่ยังคงปฏิบัติอยู่ก็ขาดความหมายไปมาก และข้อที่น่าสังเกตยิ่งกว่านั้นอีกก็คือ

ประสพการณ์ของประเทศอุตสาหกรรมได้สอนให้ เราเห็นแล้วว่า เมื่อคนเพิกเฉยต่อความมุ่งหมาย ฐานมูลฐานของพิธีกรรมต่าง ๆ เหล่านี้เสีย กล่าว คือ มองไม่เห็นความสำคัญและความจำเป็นที่มวล ชนและธรรมชาติแวดล้อมจะต้องกลมกลืนเป็นอัน หนึ่งอันเดียวกัน เช่นนี้แล้ว ผลที่ตามมาก็คือ ความหายนะอย่างแน่นอน

และประการสุดท้ายก็คือ นอกเหนือไปจาก การรักษาความกลมกลืนระหว่างธรรมชาติและ มวลชนแล้ว ศาสนาของพลเมืองไทยยังมีประเพณี ในการช่วยรักษาความกลมกลืนระหว่างมวลชน และแดนดินถิ่นอาศัยของตนอีกด้วย ในข้อนี้ก็เช่น กัน เป็นที่เชื่อกันอย่างมั่นคงว่า ถ้าประชาชน ยึดถือหลักธรรมเอาไว้ จะช่วยให้เทพารักษ์ผู้มี อำนาจไปรดและบันดาลผลผลิตให้มากหลาย และ ยิ่งกว่านั้น ยังทำให้ที่ดินนั้นเกิดความศักดิ์สิทธิ์ ขึ้นมาด้วย แต่ในขณะเดียวกัน ก็มีการปฏิบัติ พิธีกรรมหลายอย่าง เพื่อจะขอความไปรดปราน และคุ้มครองจากเทพารักษ์ ในระดับชาวบ้าน พิธีดังกล่าวนี้ ได้แก่พิธีเช่นสรวงบูชาผีประจำ บ้านประจำถิ่น ผีหลักเมือง และพระภูมิเจ้าที่ ของตน ในระดับชาติก็มีการบูชาเทพารักษ์ เช่น พระสยามเทวาธิราช ผู้ยิ่งใหญ่และผู้พิทักษ์กรุง สยาม สำหรับพระแก้วมรกตนั้นเป็นเสมือน พระพุทธรักษาแห่งพระราชอาณาจักร และนำ ความเจริญรุ่งเรืองมาให้ เกี่ยวกับเรื่องนี้ ข้อ

สำคัญก็คือ ในปัจจุบันนี้ แม้พิธีกรรมต่าง ๆ เกี่ยวกับเทพารักษ์ของแผ่นดิน จะหย่อนความ หมายและความขลังลงมากก็ตาม แต่ผลที่ได้จาก การประกอบพิธีเหล่านี้ยังคงมีความสำคัญยิ่ง กล่าวคือ พิธีกรรมเหล่านี้เป็นการสถาปนาและ เป็นสัญลักษณ์ของความเกี่ยวพันอย่างใกล้ชิด ระหว่างมวลชนกับผืนแผ่นดินที่ตนอาศัยอยู่ ผล แห่งความเกี่ยวพันดังกล่าวนี้ไม่ว่าจะเกิดขึ้น จาก พิธีกรรมเก่าหรือกิจกรรมใหม่ที่เกิดขึ้นแทนที่ก็ ตาม ย่อมมีส่วนสำคัญยิ่งในการสร้างบูรณภาพ และพลังของมวลชน ไม่ว่ามวลชนนั้นจะเป็นราช อาณาจักรในสมัยโบราณ หรือชาติประเทศสมัย ใหม่ก็ตาม

ตามที่กล่าวมานี้ จะเห็นได้ว่า ศาสนาของ พลเมืองไทยเกี่ยวข้องกับภารกิจให้มวลชนยึด มั่นและปฏิบัติธรรม ให้เห็นคุณค่าและค่าของธรรม ชาติและฤดูกาล และให้เห็นคุณค่าของผืนดิน ถิ่นอาศัย แต่ในขณะเดียวกันกับที่พยายามจะหา หลักประกันเพื่อให้การเมือง การสังคม ตลอดจน การหมุนเวียนของธรรมชาติและฤดูกาลเป็นไป ด้วยดีนี้ ศาสนาของพลเมืองไทยยังรวมเอาความ เข้าใจและความหมายของเหตุการณ์ในอดีตของ มวลมนุษยชนในแง่ต่าง ๆ เอาไว้ด้วย ความข้อนี ก็ไม่ประหลาด เพราะมวลมนุษยชนไม่ว่าจะเป็น กลุ่มศาสนาหรือกลุ่มชนทั่ว ๆ ไป ย่อมเรียนรู้ เกี่ยวกับเกียรติคุณและเหล่ากออันแท้จริงของตน

จากเหตุการณ์ในอดีต และได้รับเอาแบบแผน และหลักเกณฑ์จากอดีตเป็นเครื่องยึดเหนี่ยว เพื่อจะก้าวหน้าต่อไป

เมื่อพิจารณากันถึงศาสนาของพลเมืองไทยที่ได้จากประวัติศาสตร์ ข้อที่น่าสนใจที่สุดประการแรกก็คือ นักประวัติศาสตร์ไทยในอดีตได้เทียบเคียงประวัติศาสตร์ไทยให้เป็นไปในทำนองเดียวกับประวัติศาสตร์ของมวลมนุษย ทั้งนี้เป็นการมองจากทัศนะของศาสนา ความเข้าใจประวัติศาสตร์ของมวลมนุษย ในทัศนะของศาสนานี้ได้รับมาจากคัมภีร์ของพุทธศาสนา ว่าด้วยการเริ่มต้นของจักรวาล ตามเรื่องราวที่ทราบกันดีนี้ เมื่อเริ่มแรก มนุษย์ได้สืบเชื้อสายมาจากเทพเจ้าที่มีอยู่แต่ดั้งเดิม ครั้นได้สืบเชื้อสายต่อ ๆ กันมาชีวิตก็เกิดพัวพันกับทางวัตถุและความโลภมากขึ้น ศีลธรรมได้เสื่อมลง จนในที่สุดได้กลายเป็นมนุษย์ไป และแล้วศีลธรรมของมนุษย์เองก็เสื่อมลงตามลำดับ จนกระทั่งต้องเลือกผู้เป็นเจ้าเป็นจอม ตั้งขึ้นเพื่อรักษาความสงบสุข จึงเกิดมีการแบ่งชั้นแบ่งประเภทกันขึ้นในหมู่มนุษย์นี้แหละคือความเป็นมาของสังคมมนุษย์ที่เราเห็นอยู่นี้

การที่ข้าพเจ้ากล่าวถึงเรื่องราวข้างต้นนี้ ก็เพราะมีความสำคัญในข้อที่ว่า ตามความเชื่อของไทย เรื่องราวนี้อธิบายความหมายของมวลมนุษย และเป็นแบบอย่างที่ดีสถาบันทางการเมืองและสังคมของไทยได้ดำเนินรอยตาม สถาบัน

กษัตริย์ของไทย ซึ่งสืบเนื่องมาจนถึงทุกวันนี้ ก็เชื่อกันว่า ได้ก่อตั้งขึ้นและยึดแบบแผนตามมติดังกล่าวนี้ ตามเรื่องราวในตำรามนุษยธรรมศาสตร์ ก็มีกล่าวไว้ว่า ตำรานี้ได้แสดงให้เห็นปรากฏแจ่มแก่พราหมณ์ ซึ่งเป็นองค์มนตรีของกษัตริย์พระองค์แรก และพระองค์ก็ได้ทรงใช้ตำรานี้เป็นบรรทัดฐานในการปกครอง นี้ก็เช่นกัน ตำนานกล่าวไว้ว่า ขนบธรรมเนียมของการแบ่งแยกมวลชนออกเป็นพวกนักบวชและนักปกครอง เป็นจ้าวนายและเป็นราษฎร ซึ่งไทยได้รับช่วงต่อมาจนถึงทุกวันนี้ ก็มีจุดเริ่มต้นที่นี้เอง

ไม่เพียงแต่สถาบันระดับชาติดังกล่าวข้างต้นเท่านั้น ที่สืบเนื่องเกี่ยวพันกับสากลประวัติศาสตร์แห่งมวลมนุษย ตามเรื่องยังมีกล่าวเพิ่มเติมอีกว่า ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นก็มีรากฐานเดียวกัน ตัวอย่างได้แก่พงศาวดารโบราณ โดยเฉพาะทางภาคเหนือ ซึ่งมักจะเขียนประวัติศาสตร์ด้วยการขึ้นต้นกล่าวพาดพิงถึงเรื่องราวข้างต้นนี้ ก่อนที่จะพรรณานำถึงราชวงศ์ต่าง ๆ ต่อเนื่องกันมา และท้ายที่สุด จึงจะกล่าวถึงเหตุการณ์ในท้องถิ่น ความข้อนี้แสดงให้เห็นว่า มีการกล่าวถึงเรื่องราวของมวลมนุษยหรือสากลจักรวาลเอาไว้ก่อน เพื่อเป็นข้ออ้างอิงที่ช่วยอธิบายถึงต้นเค้าของขนบธรรมเนียมต่าง ๆ แห่งท้องถิ่นนั้น ๆ

สิ่งที่ไทยถือเป็นประเพณีการณและหน้าที่ของคน และที่เกี่ยวพันกับสากลประวัติศาสตร์ของ

มวลมนุษย์นั้น ยังมีปรากฏในตำราประวัติของ พุทธศาสนาอื่น ๆ อีกหลายเล่ม ตัวอย่างเช่นใน หนังสือชินกาลมาลีปกรณ์ ซึ่งเป็นพงศาวดาร เขียนขึ้นที่นครเชียงใหม่ในศตวรรษที่ ๑๖ หนังสือนี้กล่าวบรรยายถึงประเทศไทย โดยเฉพาะ เชียงใหม่ ซึ่งเป็นอาณาจักรของพระภิกษุผู้บันทึก ว่า เป็นอาณาจักรที่ได้รับนับถือและพิทักษ์รักษา พระพุทธศาสนาที่บริสุทธิ์และแท้จริง ตามบันทึก กล่าวไว้ว่า พระพุทธศาสนาที่แท้จริงและบริสุทธิ์ นี้ ประเทศลังการับมาจากประเทศอินเดียก่อน แล้วประเทศไทยจึงรับมาจากประเทศลังกาอีกชั้น หนึ่ง และในศตวรรษที่ ๑๖ คือสมัยที่กล่าวถึงใน หนังสือนี้ นั้น พระพุทธศาสนาก็ได้เจริญรุ่งเรือง ขึ้นอีกวาระหนึ่งในนครเชียงใหม่

ความข้อนี้ มีกล่าวยืนยันไว้อย่างชัดเจนใน คำานานและเหตุการณ์เกี่ยวกับพระพุทธรูปนามฉวีรัตน์ปฏิมากร หรือพระแก้วมรกต ซึ่งเป็นพระพุทธรูปที่มีชื่อเสียงและสำคัญที่สุดในประเทศไทย ตามคำานานกล่าวว่า เมื่อพระนาคเสนสร้างพระพุทธรูปนี้ขึ้น ก็ได้ประดิษฐานไว้ในประเทศลังกา เคียงคู่กับพระพุทธรูปที่มีชื่ออื่นเป็นที่สักการะ ครั้นเมื่อมีผู้นำพระพุทธรูปนี้มายังแถบเอเชียอาคเนย์ ก็ได้นำไปประดิษฐานไว้ที่นครวัด ซึ่งเป็น นครหลวงของประเทศเขมร ส่วนพระพุทธรูปนามฉวีรัตน์ที่นำมาด้วยก็นั้นกลับตกไปอยู่ที่กรุงพุกาม นครหลวงของพม่า ที่เรื่องราวกล่าวเช่นนั้น ข้าพ

เจ้าตีความเอาว่า ผู้แต่งตำรานี้ย่อมจะชี้ให้เห็น ว่า ก่อนที่ไทยมาตั้งรกรากในแหลมทองนั้น ความรุ่งเรืองและความศักดิ์สิทธิ์ของพระพุทธรูปศาสนา ซึ่งมีพระแก้วมรกตเป็นสัญลักษณ์องค์ประการหนึ่ง และพระพุทธรูปนามฉวีรัตน์ของพระพุทธรูปศาสนา ซึ่งมีพระพุทธรูปนามฉวีรัตน์ หรือพระไตรปิฎกเป็นสัญลักษณ์องค์ประการหนึ่งนั้น ได้แยกกันอยู่ต่างหาก คืออันหนึ่งอยู่ที่นครวัด อีกอันหนึ่งอยู่ที่พุกาม ด้วยเหตุนี้การที่พระเจ้าตีโลก แห่งเชียงใหม่ได้ประดิษฐานพระแก้วมรกตไว้ อย่างสมพระเกียรติในนครหลวงของพระองค์พร้อม ๆ กับได้ทรงจัดให้มีการเขียนและชำระ พระไตรปิฎกฉบับบริสุทธิ์ตามแบบภาษาบาลีขึ้น ในขณะเดียวกันนั้น จึงเป็นพระราชากรณียกิจที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะเป็นการยืนยันว่า ความเจริญทั้งสองด้านตั้งกล่าวข้างต้นได้มารวมกันที่นครเชียงใหม่ นครหลวงของอาณาจักรล้านนา ส่วนในสมัยกรุงเก่า นั้นแล้วพระแก้วมรกต ก็ได้ประดิษฐานไว้ ณ ที่สูงร่วมกับพระไตรปิฎก ทั้งชุด และยังคงเป็นอยู่เช่นนั้นตราบเท่าทุกวันนี้ ความข้อนี้มีนัยความหมายว่า ความบริสุทธิ์ของ พระพุทธรูปศาสนา ซึ่งมีพระพุทธรูปนามฉวีรัตน์ บริสุทธิ์เป็นสัญลักษณ์ และความรุ่งเรืองศักดิ์สิทธิ์ของพระพุทธรูปศาสนา ซึ่งมีพระแก้วมรกตเป็นสัญลักษณ์นั้น บัดนี้ได้กลับมารวมกันอีกครั้ง หนึ่งในประเทศไทย หรืออาจจะกล่าวได้สักว่า

บัดนี้ ประเทศไทยได้กลายเป็นผู้ถือและผู้รักษา
พระพุทธศาสนาที่ศักดิ์สิทธิ์และบริสุทธิ์ผุดผ่อง

แต่ในขณะเดียวกับที่ไทยเชื่อถือดังกล่าวข้าง
ต้นนี้ ก็ยังมีแนวความเชื่ออีกอย่างหนึ่ง ซึ่งมีใจ
ความขัดกับความเชื่อข้างต้นนิดหน่อย กล่าวคือ
ความเชื่อที่รับช่วงกันต่อมาที่ว่า ศีลธรรมของ
พระสงฆ์และฆราวาสนั้น อยู่ในวาระสุดท้ายของ
ความเสื่อมโทรม ซึ่งเกิดขึ้นเพราะว่า อุตมการณ์
แห่งพระพุทธศาสนานั้นถูกกลืน หรือละลายเสีย
แนวความเชื่อนี้มักกล่าวไว้ในพระไตรปิฎกด้วย
หลายตอน และตามแนวความเชื่อนี้ เรื่องต่อไป
มีว่า เนื่องด้วยเหตุที่ศาสนากำลังเสื่อมลงนี้แหละ
จึงจะเกิดมีพระมหากษัตริย์ขึ้นบนแผ่นดินไทย
ผู้จะเป็นผู้ก่อให้เกิดมีธรรมขึ้นอีกวาระหนึ่ง หรือ
ไม่ก็จะมีพระมหากษัตริย์พรตราชขึ้นบนแผ่นดิน
ดิน ผู้จะทรงเป็นกษัตริย์ยิ่งใหญ่ครอบครองทั่ว
สากลจักรวาล หรือมีเช่นนั้นก็จะเกิดมีพระศรี
อารยเมตไตรย คือพระพุทธเจ้าในอนาคต ผู้จะ
ทรงแก้ไขสถานการณ์ทั้งหลายให้ถูกต้องตามทำ
นองครองธรรม และผู้จะทรงตั้งยุคใหม่คือยุคแห่ง
ความสุขและความไพบูลย์ ความเชื่อที่คอยและ
หวังในยุคใหม่เช่นนั้นแพร่หลายมากในระดับประ
ชาชน และจะปรากฏชัดในยามบ้านเมืองอยู่ใน
ภาวะคับขัน ดังตัวอย่างเช่น ในมณฑลภาคเหนือ
หลังจากที่อาณาจักรลานนา (เชียงใหม่) สลาย
ลงและตกอยู่ใต้อำนาจของพม่า ตอนปลาย

ศตวรรษที่ ๑๖ ในตอนปลายสมัยกรุงศรีอยุธยา
เช่นเดียวกัน ความเชื่อเช่นนั้นปรากฏชัดมาก
และยิ่งแพร่หลายมากขึ้นหลังจากกรุงแตกแล้ว ยิ่ง
กว่านั้นความเชื่อเช่นนั้นก็มีปรากฏขึ้นอีกในกระ
บวนการที่เรียกว่า “ผีบุญ” หรือ “ผู้มีบุญ”
ซึ่งก่อการกบฏขึ้นหลายครั้งในสมัยกรุงเก่า ซึ่ง
มีผลสะท้อนต่อเหตุการณ์ทางการเมืองของไทยใน
สมัยต่อมาอยู่เป็นอันมาก

ดังนั้น เราจึงพิจารณา “ศาสนาของพล
เมืองไทย” ได้เป็นสองนัยด้วยกัน คือด้านหนึ่ง
ซึ่งเป็นแบบแผนประเพณีเดิมนั้น เชื่อกันว่า
ชาติไทยเป็นผู้ถือและรักษาพระพุทธศาสนาแบบ
ที่แท้จริงเอาไว้ และอีกด้านหนึ่งเป็นทัศนะแบบ
ก้าวหน้า คือเชื่อกันว่า ชาติไทยเป็นแหล่งที่จะ
ยังให้เกิดยุคใหม่แห่งพุทธศาสนาขึ้น แม้ว่า
ทัศนะทั้งสองนี้ จะแตกต่างกันในสาระสำคัญ
เช่นนี้ก็ตาม แต่ทั้งสองทัศนะต่างก็ร่วมกันยืนยัน
ว่า การที่จะเข้าใจความหมายอันลึกซึ้งของประวัติ
ศาสตร์ไทยนั้น จำจะต้องมองจากทัศนะของพุทธ
ศาสนา เป้าหมายและอนาคตของไทยขึ้นอยู่กับ
การปฏิบัติและรักษาธรรม อันเป็นยอดแห่งอุตม
คติของพุทธศาสนา

ถึงตอนนี้ เราพอจะสรุปได้ว่า จากการ
ศึกษาประวัติศาสตร์ดั้งเดิมของไทยนั้น เราพบว่า
พลเมืองไทยมีความคิดและความเข้าใจว่า สดา
บันหลักและประวัติศาสตร์ของชาติดินนั้น มีความ

เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ของสากลจักรวาล ซึ่ง เป็นความเข้าใจในแง่ของศาสนา นั้นประการ หนึ่ง และอีกประการหนึ่ง พลเมืองไทยเชื่อว่า ประวัติศาสตร์ของชาติตนนั้น ต่อเนื่องมาจาก ประวัติศาสตร์ของพุทธศาสนา และไทยจะเป็น ชาติที่จะนำพุทธศาสนาให้บรรลุเป้าหมายสูงสุด ได้ นอกจากนี้ ความสำคัญอีกประการหนึ่งก็คือ ศาสนาของพลเมืองไทยตามที่ปรากฏในตำนาน เก่า ๆ และตามที่สืบค้นได้จากประวัติศาสตร์ของ ชาติตน ก็ยังมีความเกี่ยวพันอย่างใกล้ชิดกับ ลักษณะเฉพาะของผืนดินถิ่นอาศัยอีกด้วย

กล่าวเฉพาะตำนานเกี่ยวกับท้องถิ่นนี้ ก็นับ ว่าเป็นเรื่องที่กึ่งนิมิตหมายคนไทยเป็นอันมาก เรื่อง ที่เด่นชัดที่สุดก็คือ เรื่องเกี่ยวกับการต่อสู้เพื่ออิสร ภาพและความเป็นเอกราชของไทยนั่นเอง เรื่อง การต่อสู้เพื่ออิสรภาพและเอกราชนี้ เป็นสาระ สำคัญของเรื่อง “พระร่วง” ซึ่งเป็นเรื่องสำคัญ มากเรื่องหนึ่งในประวัติศาสตร์ศักดิ์สิทธิ์ของไทย เป็นที่ทราบกันโดยทั่วไปว่า พระร่วงเป็นเรื่อง ของจอมกษัตริย์ในตำนานของสมัยสุโขทัย เป็น แบบฉบับของกษัตริย์ไทยในสมัยนั้น และเป็น เรื่องที่รวบรวมการกระทำ และความสำเร็จของ กษัตริย์สองสามพระองค์ ผู้เป็นต้นวงศ์สุโขทัยเข้า ไว้ใน “บุคคล” คนเดียว คือ พระร่วง ประเด็น ที่น่าสนใจสำหรับเราในเรื่องนี้ ไม่ใช่อยู่ที่ว่า พระร่วงมีตัวตนจริงหรือไม่ในประ ติศาสตร์ แต่

อยู่ที่ว่า “พระร่วง” และการกระทำของพระองค์ นั้น เป็นสัญลักษณ์บ่งให้เราทราบว่า ชาวไทย ปรารถนาซึ่งอิสรภาพและความเป็นไทแก่ตน และมีความมั่นใจว่า เมื่อรวมกันเข้าแล้ว คนไทย จะสามารถบรรลุผลสำเร็จตามที่ตนปรารถนา นั้น ด้วยเหตุนี้เอง จึงไม่น่าประหลาดที่กษัตริย์ไทย ในสมัยกรุงเทพฯ หลายพระองค์ โดยเฉพาะ อย่างยิ่ง พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงพยายามฟื้นฟูเรื่องราวโบราณที่เกี่ยวกับ พระร่วงและผลงานของพระองค์ โดยทรงแต่ง เป็นโคลงกลอนสมัยใหม่บ้าง เป็นเพลงบ้าง และ พระองค์ได้ทรงสนับสนุนให้มีกาพย์เห่พรรณเรื่องนี้ ไปทั่วพระราชอาณาจักรอีกด้วย

สำนวนไทยที่ว่า “ศรีอยุธยาไม่สิ้นคนดี” หรือ “คนดีของศรีอยุธยา” ก็ชี้ถึงความสำคัญ อันเดียวกันนี้ กล่าวคือ “คนดีของศรีอยุธยา” นั้น จะลุกขึ้นกอบกู้อิสรภาพและความเป็นไท ของกรุงศรีอยุธยาจากมือข้าศึกศัตรูทั้งมวล ยิ่งกว่า นั้น เรื่องความใฝ่ใจในอิสรภาพและเอกราช ของไทยนั้น ยังปรากฏให้เห็นชัดจากข้อเท็จจริง ทางประวัติศาสตร์ที่ว่า กษัตริย์ไทยที่ได้รับการ ยกย่องสรรเสริญมากที่สุด ได้แก่ผู้ทรงเอกราชของ ชาติ เช่นพระนเรศวรมหาราช เป็นต้น ประ เภทหนึ่ง และกษัตริย์ผู้ทรงรักษาเอกราชของชาติ ไว้ได้ในระยะที่มีเหตุการณ์คับขันรอบด้าน เช่น พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เป็น ต้น อีกประเภทหนึ่ง

นอกจากแนวโน้มที่จะสักระและยกย่องพระมหากษัตริย์ไทยผู้ทรงต่อสู้เพื่อกอบกู้หรือรักษาอิสรภาพของไทยว่า เป็นผู้ที่มีบุญญาบารมีและอิทธิฤทธิ์ต่าง ๆ แล้ว ก็ยังมีแนวโน้มในการที่จะยกย่องสมัชชิสูโขทัยอีกด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อไม่นานมานี้ ในฐานะที่เป็นอาณาจักรแรกของไทยในแหลมทอง สูโขทัยได้รับการยกย่องให้เป็น “ปฐมสมัย” คือเป็นสมัยที่ประเพณีอันบริสุทธิ์และเก่าแก่ของไทยยังไม่ได้เสื่อมลง เนื่องจากกาติดต่อกับโลกภายนอก แบบประเพณีอันบริสุทธิ์นี้ อ่านได้จากศิลาจารึกของพ่อขุนรามคำแหง ที่พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรง “ค้นพบ” ว่าเป็นระบอบประชาธิปไตยของไทย เกี่ยวกับเรื่องนี้ ไม่จำเป็นที่จะต้องกล่าวก็ย่อมเป็นที่รู้กันอยู่แล้วว่า การที่อาณาจักรสุโขทัยและ “ระบอบประชาธิปไตย” ของสมัยนั้นได้รับการยกย่องสรรเสริญเช่นนี้ ก็เนื่องด้วยความพยายามที่จะหารากฐานให้แก่ระบอบประชาธิปไตยสมัยใหม่ ในรัชสมัยแห่งพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว และสมัยหลัง ๆ ต่อมา**

และประการสุดท้าย ข้อที่น่าสังเกตก็คือ แม้ว่านักประวัติศาสตร์ไทยสมัยหลัง ๆ ได้ค้นคว้าและศึกษาประวัติศาสตร์กรุงศรีอยุธยาอย่างมากเมื่อเทียบกับกรุงสุโขทัยก็ตาม แต่ก็ไม่มีใครลิ้มว่า กรุงศรีอยุธยานั้นเป็นสัญลักษณ์แห่งอำนาจ

และความยิ่งใหญ่ของไทย ความจริง ข้าพเจ้าเข้าใจว่า ความคิดเห็นเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ของคนไทยส่วนมากมีอยู่ว่า กรุงสุโขทัยมีความดีเด่นทางประชาธิปไตยและกรุงศรีอยุธยามีความดีเด่นทางอำนาจและความยิ่งใหญ่ เมื่อเป็นเช่นนั้น ข้าพเจ้าก็เข้าใจต่อไปว่า คนไทยสมัยนี้ ปรารถนา เชื่อ และหวังว่า ชาติไทยจะสามารถสังเคราะห์ความดีเด่นของทั้งสองสมัยเข้าเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันเพื่อสร้างชาติไทยใหม่ที่ทันสมัยในเวลาปัจจุบันนี้

ข้าพเจ้ายอมรับว่า ข้อสุดท้ายนี้ ข้าพเจ้าได้กล่าวเลยขอบเขตที่ได้กำหนดไว้ในตอนต้น คือ ข้าพเจ้าได้กล่าวเลยไปถึงเรื่องที่อยู่นอกขอบเขตของประวัติศาสตร์ และไม่อาจหาหลักฐานทางประวัติศาสตร์ยืนยันได้ แต่อย่างไรก็ดี ข้าพเจ้าขอย้ำข้อสำคัญใหญ่ ๆ สามข้อเกี่ยวกับศาสนาของพลเมืองไทยในประวัติศาสตร์ ซึ่งสรุปได้ดังนี้ คือ ประการแรก ศาสนาของพลเมืองไทยตามประเพณีที่เชื่อกันมานั้นมีอยู่ว่า สถาบันหลักและประวัติศาสตร์ไทยนั้น จะเข้าใจได้ถูกต้องลึกซึ้งก็ต่อเมื่อเข้าใจร่วมกันไปกับสากลประวัติศาสตร์ของมวลมนุษยชน ทั้งนี้เป็นความเข้าใจในแง่ของศาสนา ประการที่สอง ความหมายของความเป็นชาติไทยนั้น ขึ้นอยู่กับชนชาติไทย ได้รักษาความดีเด่นและบริสุทธิ์ผุดผ่องของพระพุทธศาสนาไว้หรือไม่ก็จะทำให้สำเร็จในอนาคตอันใกล้นี้ ประ

** ข้าพเจ้าใคร่ขอชี้ว่า การยกย่องสมัชชิสูโขทัยว่าเป็นแบบฉบับของ “ประชาธิปไตย” นั้น มีผู้สงสัยกันอยู่ แต่ข้อที่ว่าเป็นการปลงรองแบบ “พ่อเมือง” นั้น ก็หาหลักฐานทางประวัติศาสตร์ยืนยันได้ยากเช่นเดียวกัน

การที่สาม ข้าพเจ้าได้พยายามชี้ให้เห็นว่า ศาสนาของพลเมืองไทยมีประเพณีของการยกย่อง สรรเสริญและสักการะพระมหากษัตริย์ และวีระ บุรุษของชาติ ผู้เป็นสัญลักษณ์ของการต่อสู้เพื่อ ข้างไว้ซึ่งอิสรภาพและเอกราชของไทย และ เมื่อไม่นานมานี้ มีการยกย่องอาณาจักรสุโขทัย ว่าเป็นแบบอย่างของระบอบประชาธิปไตย

ถ้าศาสนาของพลเมืองไทยตามที่ข้าพเจ้า บรรยายข้างต้นมีจริงแล้ว บุคคลผู้มีหน้าที่ใน การพัฒนาชาติให้ทันสมัย ย่อมจะมีปฏิริยาต่อ ศาสนาของพลเมืองในทางต่าง ๆ กัน บางที จะละทิ้งประเพณีเดิมเสียทั้งหมดหรือเพิกเฉยเสีย

บางทีจะใช้ประเพณีเดิมนั้นเป็นเครื่องมือเพื่อให้ได้ สิ่งที่คุณต้องประสงค์ เช่นผู้นำญี่ปุ่นก่อนสงคราม โลกครั้งที่สอง เป็นต้น และบางทีจะยอมรับภาวะ หนักในการพยายามที่จะเข้าใจหัวใจและความ หมายอันแท้จริงของประเพณี แล้วแสวงหาทาง ปรับประเพณีให้เข้ากับโลกปัจจุบัน ซึ่งแตกต่าง กับโลกสมัยก่อนมาก ข้าพเจ้าใคร่ขอเชิญท่าน ทั้งหลายช่วยกันพิจารณาว่า ทางที่ดีที่สุดสำหรับ ชาติไทยนั้นคืออะไร ขอขอบคุณที่ท่านทั้งหลาย สนใจฟังข้าพเจ้า ข้าพเจ้าเองสนใจและอยากฟัง ความคิดเห็นของท่านด้วย ๐

มณี เรย์โนลด์ส์ แปล

สังคมศาสตร์ปริทัศน์

แห่งสมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย ขอเสนอหนังสือที่น่าสนใจ คำฉบับแรก
Aspect of Siamese Kingship in the Seventeenth Century
by
Jeremy Kemp

หนังสือเล่มนี้ กล่าวถึงสังคมสยามในสมัยพุทธศตวรรษที่ ๒๒
สถานะของกษัตริย์ไทยโบราณ บทบาทและลักษณะของสมบูรณาญา
สิทธิราชย์ ฯลฯ อ่านวิจารณ์ได้จากสังคมศาสตร์ปริทัศน์ ฉบับที่ ๒ ปีที่ ๗
ออกจำหน่ายแล้ว ราว ๒๔ บาท

วิจารณ์บทความ

หนังสือพระลักเเองในวาระที่

พระเจ้าวรวงศ์เธอ กรมหมื่นนคราธิปพงศ์ประพันธ์

นายกกิตติมศักดิ์ สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย

พระชันมายุครบ ๘๐ ปี บริบูรณ์

โครงการตำรา สังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย

ผู้วิจารณ์บทความ

กฎหมาย โกสินทร์ วงศ์สุรวัฒน์ **วิจารณ์** หยุด
แสงอุทัย : การลดอาชญากรรมโดยการออกกฎหมาย
กำหนดแนวทางให้ศาลใช้ดุลพินิจในการกำหนดโทษ

ปรัชญา โกสินทร์ วงศ์สุรวัฒน์ **วิจารณ์** โกศล
สินธวานนท์ : ทศนะหนึ่งเกี่ยวกับปรัชญา - มนุษย์ -
โลก, ปรัชญา ช่างขวัญยืน **วิจารณ์** วิชาญ วิชาญ :
จริยศาสตร์, พินิจ รัตนกุล : ปัญหาเกี่ยวกับ "ตัวคน"
ในปรัชญาของเพลโต, สุชีพ ปุญญานุภาพ **วิจารณ์**
พระศรีวิสุทธิโมลี : พุทธธรรมหรือกฎธรรมชาติและ
คุณค่าสำหรับชีวิต

ภาษาศาสตร์ วิสุทธิ์ บุญกุล **วิจารณ์** พระ
มหาเสฐียรพงษ์ ปุณฺณเวฬุโณ : ภาษาบาลี

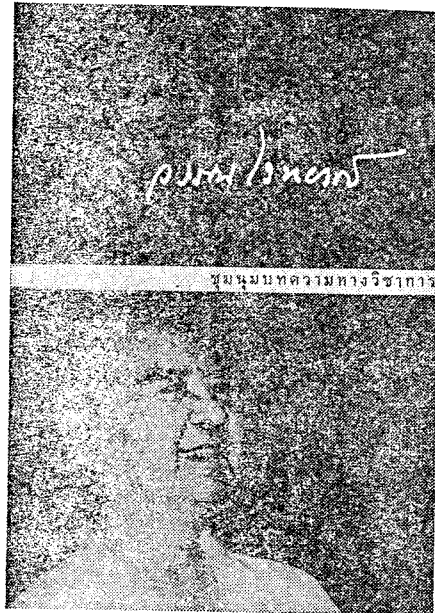
วรรณคดี/สื่อมวลชน นรมิตี เสวฐบุตร **วิจารณ์**
วิจิณี ภาณุพงษ์ : การศึกษาประวัติความเป็นมาของ
ภาษาตามแนวภาษาศาสตร์เชิงประวัติ, เจตนา นาค
วิริยะ : วรรณคดีวิจารณ์และการศึกษาวรรณคดี, ม.ล.
บุญเหลือ เทพยสุวรรณ : หัวใจของวรรณคดีไทย
สุวัฒน์ นุ่มนนท์ : การรักษาความลับของนักสื่อมวล
ชน, สุภา ศิริมานนท์ : โอกาสและลักษณะการอย่าง
ไรที่เหมาะสมสำหรับหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นถ้าหลัง

ประวัติศาสตร์ ลิขิต ชีวเวคิน **วิจารณ์** แกมสุข
นุมนนท์ : การเจรจาทางการทูตระหว่างไทยกับอง
กฤษ ค.ศ. ๑๕๐๐-๑๕๐๘, เตช บุณนาค : พระยาแขก
เจ็ดหัวเมืองคบคิดขบถ ร.ศ. ๑๒๑

การเมือง/การต่างประเทศ ลิขิต ชีวเวคิน **วิจารณ์**
ปราโมทย์ นาคกรรพ : คำนิยมของผู้นำกับการ
พัฒนา, สุจิต บุญบงการ : นิสิตนักศึกษากับการ
พัฒนาทางการเมืองของไทย, วรพุทธิ ชัยนาม :
สันติภาพกับองค์การสหประชาชาติ,

เศรษฐกิจ วารินทร์ วงศ์หาญเขาวี **วิจารณ์**
ประชุม โฉมฉาย : มาตรการระหว่างประเทศใน
การสร้างเสถียรภาพให้กับสินค้าขึ้นปฐม, อรัญ ชรรณ
โน : ระบบภาษีอากรพัฒนา, จิราย อิศรางกร
ณ อยุธยา : ทฤษฎีอัตราแลกเปลี่ยนที่แท้จริง
(Effective Protective Rate) กับนโยบายการส่งเสริม
อุตสาหกรรมของไทย

การศึกษ วารินทร์ วงศ์หาญเขาวี **วิจารณ์**
เอกวิทย์ ณ ถलग : เพื่อความเข้าใจสาระและธรรม
ชาติของการศึกษา, วิจิต บุรี : บทบาทของพฤค
กรรมศาสตร์ต่อการศึกษาวินาศภัยศาสตร์, สิปปนนท์
เกตุทัต : บทบาทของมหาวิทยาลัยต่อการพัฒนา
ประเทศ, สุลักษณ์ ศิวรักษ์ : อุดมคติทางการ
ศึกษาของไทย

กฎหมาย

หุค แสงอุทัย : การลดอาชญากรรมโดยการออกกฎหมายกำหนดแนวทางให้ศาลใช้ดุลพินิจในการกำหนดโทษ

เมื่อเอ่ยถึงชื่อ หุค แสงอุทัย ท่านผู้อ่านทั้งหลายก็คงจะรู้จักกันดี ท่านผู้นี้ นอกจากจะเป็นผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความปรารถนาปรองในด้านกฎหมาย เป็นผู้มีบทบาทอันสำคัญในวงการกฎหมายไทยมาเป็นเวลาช้านานแล้ว ท่านยังเป็นผู้มีส่วนในการยกร่างกฎหมายต่างๆ ท่านเคยเป็นกรรมการในคณะกรรมการกฤษฎีกา เป็นศาสตราจารย์มหาวิทยาลัยมีลูกศิษย์ลูกหาทั่วประเทศ และยังได้เขียนตำราทางนิติศาสตร์ไว้เป็นจำนวนมากอีกด้วย

บทความเรื่องใหม่ของ หุค แสงอุทัย ซึ่งลงพิมพ์ในหนังสือฉลองอายุครบรอบ ๘๐ ปีของเสด็จในกรมฯ เป็นบทความว่าด้วยการลดอาชญากรรมโดยการออกกฎหมายกำหนดแนวทางให้ศาลใช้ดุลพินิจในการกำหนดโทษ บทความเรื่องนี้ได้พิจารณาถึงปัญหาปัจจุบันที่เกี่ยวกับมาตรา ๗๘ ตามประมวลกฎหมายอาญาโดยตรงทีเดียว จริงอยู่ ถึงแม้ว่าจะด้วยสาเหตุที่น่านับประการที่ทำให้สถิติอาชญากรรมดิบตัวสูงขึ้น จนเป็นที่วิตกกังวลในหมู่มหาชนทั่วไป จนกระทั่งมีเสียงวิพากษ์วิจารณ์ออกมาทั้งในรูปของบทความในหน้าหนังสือพิมพ์ และในรูปของภาพล้อถึงความไม่เหมาะสมของมาตรา ๗๘ แห่งประมวลกฎหมายอาญา ซึ่งเปิดโอกาสให้ศาลลดโทษให้แก่ผู้กระทำความผิดได้ ไม่เกินครึ่งหนึ่งในกรณี

จำเลยรับสารภาพ อันเป็นเหตุให้ พล.ร. นายกรัฐมนตรีต้องแต่งตั้งคณะกรรมการ ชื่นพิจารณาเกี่ยวกับเรื่องนี้ ผลของการพิจารณายืนยันถึงความจำเป็นที่จะให้คงมาตรา ๗๘ ไว้ด้วยเหตุผลหลายประการ เป็นต้นว่า เพื่อแบ่งเบาภาระของศาลในการพิจารณาพิพากษาอรรถคดี

ดร. หยุต ผู้ได้รับเกียรติเป็นกรรมการด้วยท่านหนึ่ง มิได้เห็นด้วยกับการลดโทษในกรณีนี้ จำเลยรับสารภาพดังกล่าว ถ้าไม่มีการออกกฎหมายกำหนดแนวทางให้ศาลใช้ดุลพินิจในการกำหนดโทษไว้ ทั้งนี้เพราะอาจจะก่อให้เกิดความลักลั่นไม่ยุติธรรมกันขึ้น โดยยกตัวอย่างการพิจารณาโทษการลักกระบือ ๑ ตัว จำเลยอาจต้องจำคุก ๖ เดือนโดยไม่ได้รับการลดโทษเลย และจำเลยคนเดียวกันนี้อาจถูกตัดสินโดยศาลจังหวัดอื่นให้จำคุก ๓ ปี ลดฐานรับสารภาพเพียงหนึ่งครั้งจำคุก ๑ ปี ๖ เดือน ทั้งๆ ที่เป็นความผิดอันเดียวกัน

บทความเรื่องนี้ ได้พิจารณาถึงบทบาทของกฎหมายโดยทั่วไป โดยกล่าวถึงจุดประสงค์ในการลงโทษต่างๆ เช่น เพื่อให้เป็นตัวอย่าง เพื่อป้องกันมิให้กระทำความผิดอีก เพื่อตัดสันดานให้ผู้กระทำความผิดกลับกลายเป็นพลเมืองดี และเพื่อชดใช้ความเสียหายที่เกิดแก่บ้านเมือง เป็นต้น นอกจากนี้ยังได้มีการอธิบายถึงการลงโทษโดยการใช้ทฤษฎีเด็ดขาด อันเป็นการแก้แค้นผู้กระ

ทำผิด การลงโทษเพื่อการยุติธรรม โดยการใช้ทฤษฎีสัมผัส อันเป็นการป้องกันโดยทั่วไปหรือการป้องกันพิเศษ และโดยการใช้ทฤษฎีสัมผัสแบบผสม อันเป็นการพยายามที่จะนำทฤษฎีเด็ดขาดและทฤษฎีสัมผัสมาผสมกัน โดยให้มีการพิจารณาลงโทษผู้กระทำความผิดด้วยหลักการตอบแทนแก้แค้น ด้วยหลักการเพื่อความยุติธรรม และเพื่อเป็นการป้องกันโดยทั่วไปหรือการป้องกันพิเศษ ซึ่งผู้น้อยมีความเห็นว่าวิธีสัมผัสแบบผสมเป็นวิธีที่เหมาะสมกว่าวิธีอื่น ๆ เมื่อได้อธิบายถึงจุดประสงค์ในการลงโทษดังได้กล่าวมาแล้ว ดร. หยุต ฯ ยังได้กล่าวถึงบทบัญญัติของกฎหมายเกี่ยวกับการใช้ดุลพินิจในการลงโทษ โดยชี้ให้เห็นว่า ในบางกรณีกฎหมายก็ไม่เปิดโอกาสให้ศาลมีดุลพินิจเลย ในบางกรณีก็กำหนดโทษอย่างสูงไว้โดยมิได้กำหนดโทษอย่างต่ำ ในบางกรณีก็กำหนดโทษทั้งอย่างสูงและอย่างต่ำไว้ ทั้งนี้มีเหตุบรรเทาอันจะเปิดโอกาสให้มีการลดหย่อนผ่อนโทษ เช่น จำเลยสารภาพ หรือ จำเลยเพิ่งกระทำความผิด หรือขอเพิ่มโทษ เช่น จำเลยไม่หลาบจำเลยกระทำความผิดอีกเป็นต้น ดร. หยุต ฯ ได้นำเอาเอกสารที่น่าสนใจจำนวนมากอันได้แก่ ประมวลกฎหมายอาญาของประเทศต่างๆ ในบทว่าด้วยการพิจารณาการลงโทษ เอกสารต่างๆ ที่มีทั้งประมวลกฎหมายอาญาของประเทศในกลุ่มโลกเสรี เช่น ญี่ปุ่น สวิสเซอร์

แลนด์ และประมวลกฎหมายอาญา (ใน ส่วนที่เกี่ยวข้อง) ของประเทศในกลุ่มคอมมิวนิสต์ เช่น โขเวียตส์เซียม เชโกสโลวาเกีย ฯลฯ ทั้งนี้เพื่อชี้ให้เห็นว่า กฎหมายที่ระบุไว้แต่เหตุบรรเทาโทษ และเหตุเพิ่มโทษย่อมตีสู่ประมวลกฎหมายที่มีหลักเกณฑ์ทั่วไปสำหรับการใช้ดุลพินิจในการกำหนดโทษมิได้ ดร. หยุตฯ ได้กล่าวถึงประมวลกฎหมายเยอรมัน (แก้ไข ค.ศ. ๑๙๗๐) ในส่วนที่ว่าด้วยดุลพินิจในการกำหนดโทษอย่างกว้างขวาง เช่น พิจารณาถึง ความชั่ว (culpability) ให้คู่กรณีเหตุจริงใจและความประสงค์ของผู้กระทำผิด ความรู้สึกนึกคิด ขนาดของการกระทำผิดหน้าที่ ประวัติของผู้กระทำผิดตลอดจนความประพฤติหลังการกระทำ (ความผิด) ฯลฯ และในที่สุดได้เสนอแนะให้มีบทบัญญัติกำหนดแนวทางให้ผู้พิพากษา (ไทย) ใช้ดุลพินิจในการกำหนดโทษ เพื่อให้ได้มาตรฐานเท่าเทียมกันอันจะเป็นวิถีทางที่จะลดอาชญากรรมให้น้อยลงได้ทางหนึ่ง

โดยที่บทความเรื่องนี้ศึกษาเกี่ยวกับทางด้านกฎหมาย จึงมีการยกทฤษฎีและเอกสารต่าง ๆ เป็นจำนวนมากมาอ้างอิงและวิจารณ์ก่อนที่จะถึงบทสรุป ข้อคิดในการกำหนดแนวทางให้ศาลใช้ดุลพินิจในการกำหนดโทษนี้ เป็นข้อคิดที่มีค่าควรแก่การที่จะได้รับการพิจารณาเป็นอย่างยิ่ง แม้ว่าการดำเนินเรื่องของบทความนี้ดูออกจะยุ่งยากและสับสนยากแก่การเข้าใจ แต่ผู้ที่มีความสนใจในปัญหาด้านกฎหมายและสภาพของสังคมในปัจจุบันทุกคนก็ควรที่จะได้อ่าน บทความประเภทนี้ทำอ่านไม่ได้ง่ายนักโดยเฉพาะที่เป็นภาษาไทย จะเห็นได้จากรายชื่อหนังสืออ้างอิงมีภาษาไทยแต่เพียงเล่มเดียวเท่านั้นและก็พิมพ์มาตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๖๖ แล้วด้วย

โกสินทร์ วงศ์สุวรรณ
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ปรัชญา

โกศล สินธวานนท์ : ทศนะเกี่ยวกับปรัชญา
- มนุษย์ - โลก

ในความรู้สึกของคนส่วนมาก ปรัชญาเป็นเรื่องลึกลับซับซ้อนเข้าใจยาก เมื่อเอ่ยถึงเรื่องปรัชญาคราวใด บางคนจะรีบออกตัวเลยว่า เป็นเรื่องที่ตนไม่เข้าใจ เข้าไม่ถึง ทศนะหนึ่งเกี่ยว

กับปรัชญา-มนุษย์-โลก ซึ่งตีพิมพ์ในหนังสือฉลองครบรอบ ๘๐ ปีของเสด็จในกรมฯ ได้กล่าวถึงเรื่องปรัชญาเองและที่เกี่ยวกับเรื่องของมนุษย์และโลกด้วยจากหัวข้อเรื่องที่ตั้งไว้ ผู้อ่านคงพอจะเดาได้ว่าคงเป็นเรื่องที่น่าจะอ่านเข้าใจยากเพราะเป็นเรื่องครอบจักรวาลยากแก่การจับจุดแต่เมื่อได้อ่านไปแล้วจะรู้สึกว่าคุณเขียนสามารถเขียนให้อ่านเข้าใจง่าย

ในตอนต้นของบทความ เป็นเรื่องของปรัชญา ซึ่งผู้เขียนกล่าวว่า “... (แต่) ในปรัชญา อาจกล่าวได้ทีเดียวว่าแทบทุกคนสามารถ “ร่วมพูด” ด้วยได้ โดยมีต้องมีการศึกษาพิเศษเป็นการเจาะจง ความเป็นมนุษย์เอง โชคชะตาของตัวเอง ประสบการณ์ของตัวเองเป็นปัจจัยที่พอเพียง” ความจริงหรือความแน่นอนในทางปรัชญาเป็นการ “ตระหนัก” ของแต่ละบุคคลที่หยั่งลึกกระทบกระเทือนถึง “แก่น” ของความเป็นมนุษย์ของบุคคลผู้นั้น เป็นความรู้ที่ลึกซึ้งกว่าความรู้ทางวิทยาศาสตร์ใดๆ ปรัชญาเป็นเรื่องของ “การดำรงอยู่” “การอยู่” “การเป็น” ดังนั้นจึงเกี่ยวข้องกับมนุษย์ทุกๆ ไป ใครที่ไม่ยอมรับปรัชญาคนนั้นก็ยังมีปรัชญาอยู่ในตัวโดยที่ตนมิได้ตระหนัก ผู้เขียนได้ให้คำนิยามของคำว่าปรัชญาในปัจจุบัน ได้กล่าวถึงเหตุเริ่มต้นของปรัชญาซึ่งมาจากความแปลกใจ ความสงสัยต่อประสบการณ์ของภาวะพื้นฐาน และความปรารถนาที่จะให้การติดต่อ (communication) ที่แท้จริง โดยสรุปว่าแก่นของปรัชญาก็อยู่ที่ได้แจ้งแฉลงไข

ผู้เขียนได้ กล่าวถึง มนุษย์ กับ ประวัติศาสตร์ การนำเอาประวัติศาสตร์ เข้ามา พัวพัน กับปัญหาทางปรัชญาซึ่งเกี่ยวกับธรรมชาติที่แท้จริงของโลก และของมนุษย์นั้นเป็นของใหม่ โดยมี เฮเกิล เป็นผู้ริเริ่มเมื่อประมาณศตวรรษครึ่งมานี้เอง เป็นที่น่าสังเกตว่านักปรัชญาผู้ก่อนๆ มิได้ให้ความ

สำคัญต่อประวัติศาสตร์เท่าใดนัก แม้แต่ อริสโตเติลเองยังเห็นว่าประวัติศาสตร์มีหน้าที่รายงานเหตุการณ์ หรือสิ่งซึ่งเกิดขึ้นโดยบังเอิญและเกิดขึ้นครั้งเดียว หาใช่สิ่งซึ่งจะเป็นเช่นนั้น หรือดำรงอยู่เช่นนั้นเสมอไปไม่ อย่างไรก็ตาม เฮโรโดตัส มีความเห็นว่ามีคามจำเป็นที่จะต้องจารึกการกระทำ หรือเหตุการณ์ที่ยิ่งใหญ่ไว้เป็นประวัติศาสตร์เพราะถ้าปราศจากประวัติศาสตร์เสียแล้ว เหตุการณ์ต่าง ๆ ก็จะถูกลืม

เกี่ยวกับโลกและมนุษย์ ผู้เขียนชี้ให้เห็นว่าโลกไม่สามารถแสดงหรืออธิบายได้ด้วยตัวเองว่าโลกคืออะไร ที่เรามีชีวิตอยู่ทุกวันนี้มิใช่ในสิ่งแวดล้อมของโลกธรรมดาอย่างเดียว โดยที่โลกและโลกมนุษย์มิใช่สิ่งเดียวกันและไม่เหมือนกันนัก โลกเป็นทุกสิ่งในขณะเดียวกันกับที่โลกมิได้เป็นอะไรเลย ผู้เขียนได้กล่าวถึงวิวัฒนาการต่างๆ เกี่ยวกับความคิดอ่าน ของมนุษย์ที่มีต่อโลก และความเป็นอิสระของคนที่ดีอย่างปราชญ์ โดยกล่าวว่านักปราชญ์ไม่ต้องการสิ่งใด ไม่มีความกลัวติดตนว่าเป็นคนของโลก มิใช่ของรัฐใดรัฐหนึ่ง โดยเฉพาะ ลักษณะดังกล่าวเป็นลักษณะที่น่าเคารพนับถือ แต่ในขณะเดียวกันก็ก่อให้เกิดความสงสัยแคลงใจ ความอิสระที่ไม่มีข้อผูกพันและไม่มีความรับผิดชอบนั้นมักก่อให้เกิดความไม่แยแสอย่างไรก็ตาม เพื่อให้ได้อิสระอันแท้จริง เรายังต้องตระหนักในขอบเขตของอิสระภาพด้วย เพราะ

ไม่มีความอิสระที่สมบูรณ์ในโลกนี้ คนที่คิดอย่าง
ปราชญ์จึงเป็นคนที่ฝึกฝนต่อสู้เพื่อให้ได้มาซึ่ง
อิสระภาพทางใจหรืออิสระภาพภายใน แต่ไม่ใช่
การได้เป็นเจ้าของอิสระภาพนั้น ๆ ทั้งนี้เพราะ
หากนักปราชญ์ได้อิสระภาพดังกล่าวมาโดยสม
บูรณ์แล้ว ปราชญ์ผู้นั้นก็กลายเป็นผู้สำเร็จไป

ตั้งได้กล่าวข้างต้นแล้วว่า จากหัวข้อเรื่องที่
ตั้งไว้ บทความเรื่องนี้คงเป็นเรื่องที่น่าจะอ่านเข้าใจ
ยาก แต่ผู้อ่านก็จะ “ตระหนัก” ได้ว่าบทความ
นี้ได้ให้ความกระจ่างและข้อคิดแง่ต่างๆ ใน
ทัศนะหนึ่งไม่น้อยเลย

โกสินทร์ วงศ์สุวรรณ
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

วิทย์ วิชาแพทย์ : จริยศาสตร์

ปัญหาทางปรัชญาว่าด้วยคุณค่าแห่งพฤติกรรม
กรรมของมนุษย์นั้น เป็นของที่น้อยคนนักจะตั้ง
คำถามแก่ตนเอง และคนส่วนมากก็มิได้มีมาตรฐาน
หรือเกณฑ์เกี่ยวกับความดีชั่วอย่างแท้จริง
บางคนอาศัยสามัญสำนึกเป็นเกณฑ์ แต่สามัญสำ
นึกของแต่ละคนย่อมแตกต่างกันไปหากความแน
นอนไม่ได้ บางคนมีมาตรฐานที่ดีกว่านั้น เช่น
อาศัยคำสอนทางศาสนาเป็นเครื่องวัด แต่ถ้าอาศัย
คำสอนทางศาสนาโดยไม่มีเหตุผลแห่งคำสอนนั้น
แล้ว ก็เป็นการพึ่งศาสนาเพราะตัวเองไร้สติ
ปัญญา และเมื่อคำตอบนั้นผิดก็พร้อมจะโยน
ความผิดให้ศาสนาได้โดยตัวเองไม่ต้องรับผิดชอบ

บทความเรื่องจริยศาสตร์ที่วิทย์ วิชาแพทย์
เขียนนี้ เป็นแนวทางให้เห็นได้เป็นอย่างดีว่า
ปัญหาเรื่องความดีความชั่วนั้น ควรจะต้องมี
เกณฑ์ตัดสินอย่างมีเหตุผล และได้ให้อรรถาธิบาย
ไว้อย่างง่ายและแจ่มแจ้งพอที่จะให้คนทั่วไปเข้าใจ
ได้ มีการชี้ปัญหาและให้ทัศนะทางจริย

ศาสตร์ที่สำคัญบางทัศนะให้ผู้อ่าน ได้มีโอกาส
ฝึกคิดแม้จะไม่ได้กล่าวเป็นรายละเอียดลึกซึ้ง แต่
ก็พอจะทำให้ผู้อ่านเข้าใจได้ว่า จริยศาสตร์พูดถึง
อะไร และเกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตของมนุษย์
อย่างไร อันเป็นวัตถุประสงค์ในการเขียนบทความ
ความอธิบายความหมายของวิชาดังกล่าว

การเขียนทำนองนี้ นับได้ว่าเป็นการให้คำ
นิยามแบบขยายความ คือพูดถึงความหมายของ
คำ ๆ หนึ่งโดยให้อรรถาธิบายมาก ๆ เพื่อให้ผู้
อ่านจับความหมายของคำได้แน่นอน คำที่ต้องนิ
ยามด้วยวิธีนี้เป็นคำประเภทนามธรรม ซึ่งไม่
อาจพูดให้เข้าใจกันได้ด้วยถ้อยคำเพียงประโยค
สองประโยค เช่นคำว่าประชาธิปไตย เสรีภาพ
ปรัชญา เป็นต้น ในที่นี้เราจึงควรพิจารณาดูว่า
การนิยามคำว่าจริยศาสตร์ครั้งนี้ช่วยให้เราเข้าใจ
คำว่าจริยศาสตร์เพียงใด

ผู้เขียนได้เริ่มต้นด้วยการชี้ให้เห็นว่า จริย
ศาสตร์เป็นวิชาที่ศึกษาพฤติกรรมของมนุษย์ใน
แง่คุณค่าโดยอาศัยเหตุผลเป็นเครื่องมือ จากข้อ

สรุปดังกล่าวทำให้เราเห็นได้ว่าจริยศาสตร์ต่างกับศาสนา เพราะมีได้ไซรัททราเป็นหลัก และไม่มีการอ้างสิ่งลึกลับนอกเหนือเหตุผล ซึ่งต้องเข้าถึงด้วยวิธีการอันพิเศษอย่างหนึ่งอย่างใด จริยศาสตร์เป็นเรื่องที่สามัญชนพึงคิดได้เข้าใจได้ จากนั้นได้อธิบายความหมายของคำว่า คัว เพื่อนำผู้อ่านเข้าสู่ความคิดว่าด้วย คำทางจริยศาสตร์ แล้วพูดถึงความสัมพันธ์ระหว่างจริยศาสตร์กับเมตาฟิสิกส์ ตอนนี้เป็นตอนที่ยากสำหรับผู้อ่าน ไม่ใช่ยากเพราะเนื้อหาความคิดยาก แต่ยากเพราะผู้เขียนพูดถึงเมตาฟิสิกส์ไว้อย่างกว้าง ๆ ซึ่งผู้ไม่มีพื้นความรู้ทางเมตาฟิสิกส์อยู่ก่อนจะอ่านเข้าใจได้แจ่มแจ้ง การอ่านตอนนั้นถ้าจะให้เข้าใจดีต้องมีพื้นความรู้ทางเมตาฟิสิกส์เสียก่อน การที่ผู้เขียนต้องเขียนในลักษณะเช่นนี้ก็อาจเป็นเพราะ ถ้าเขียนเมตาฟิสิกส์ละเอียดกว่านั้นก็จะเป็นการออกนอกเรื่องจริยศาสตร์มากเกินไปแต่การเขียนเมตาฟิสิกส์น้อยก็ทำผู้อ่านเข้าใจได้ไม่แจ่มแจ้งดังกล่าว ครั้นจะไม่เขียนเสียเลยก็ได้เพราะเป็นเรื่องสำคัญ ด้วยทัศนะทางจริยศาสตร์อาศัย

แนวความคิดทางเมตาฟิสิกส์อยู่ ถ้าผู้อ่านสนใจจริง ๆ แล้วก็ควรศึกษาเมตาฟิสิกส์ด้วยจะทำให้เข้าใจดีขึ้น

ประเด็นสำคัญซึ่งผู้เขียนได้ชี้ให้เห็นก็คือ การที่มีความคิดเรื่อง อะไรคือความจริงต่างกัน ทำให้ความคิดเรื่องความดีต่างกัน และการที่มีความคิดเรื่องความดีต่างกัน ทำให้การกำหนดวิธีการดำเนินชีวิตของมนุษย์ต่างกันไปด้วยท้ายที่สุดผู้เขียนได้ยกตัวอย่างทัศนะเกี่ยวกับเกณฑ์ตัดสินความดีซึ่งเห็นขัดแย้งกันสองทัศนะมาเป็นตัวอย่างให้ผู้อ่านเก็บไปวินิจฉัยด้วยตนเองว่าแต่ละแนวมีข้อดีข้อเสีย คือตัดสินพฤติกรรมของมนุษย์ในด้านคุณค่าได้เพียงใดหรือไม่

บทความนี้เป็นข้อเขียนซึ่งผู้เขียนได้ใช้ความสามารถเขียนเรื่องยากให้อ่านง่าย ใช้ตัวอย่างง่าย ๆ ประกอบ อธิบายคำที่จะเป็นปัญหาอย่างชัดเจนเกือบทุกคำ ถ้าใครอ่านบทความนี้แล้วไม่เข้าใจก็ไม่ควรโทษผู้เขียน แต่ถ้าเข้าใจก็ไม่ใช่เพราะเป็นเรื่องง่ายที่ใคร ๆ ก็รู้อยู่แล้วซึ่งผู้อ่านคงเห็นด้วยวิจรรณญาณโดยทั่วกัน

พินิจ รัตนกุล : ปัญหาเกี่ยวกับ “ตัวตน” ในปรัชญาของเพลโต

มนุษย์ประกอบด้วยอวัยวะต่าง ๆ อันเป็นร่างกายอย่างเดียว หรือมีอะไรอื่นที่นอกเหนือจากนั้น เป็นปัญหาที่ถกเถียงกันมาจนปัจจุบันประการหนึ่งเพื่อเข้าใจธรรมชาติของตัวเราเองอย่าง

แท้จริง อีกประการหนึ่งเมื่อเข้าใจธรรมชาติของตัวเราแล้วจะได้ดำเนินชีวิตให้ดีที่สุดเท่าที่ธรรมชาติจะอำนวยให้ ถ้าไม่มีสิ่งใดที่ยึดมั่นไปกว่าร่างกาย ความเป็นมนุษย์ก็มีช่วงเวลาอันสั้นและความสุขทางกายย่อมเป็นสิ่งอันพึงปรารถนาที่สุด

ในบทความนี้ผู้เขียนก็ได้ชี้ให้เห็นว่า ความเชื่อเรื่องตัวตนสัมพันธ์กับหลักการทางจิตศาสตร์ เช่นเพลโตเชื่อว่า ตัวตนส่วนที่เป็นปัญญาเท่านั้นที่เข้าถึงสัจธรรมได้อย่างแท้จริง แม้ตัวตนจะมีอยู่สามส่วน เขาก็เน้นให้ความสำคัญสองส่วนเสียด้วยปัญญา จึงเท่ากับดำเนินชีวิตโดยถือปัญญาเป็นหลัก เพราะปัญญาเป็นธาตุแท้ซึ่งดีที่สุดในของมนุษย์

ไม่ว่าเราจะเชื่อเรื่องตัวตนหรือไม่ ไม่ว่าเราจะเห็นด้วยกับแนวความคิดเรื่องตัวตนแบบเพลโตหรือไม่ อย่างน้อยเราก็ควรยอมรับกันว่า ถ้าจะเชื่ออะไรเราควรเข้าใจสิ่งที่เราจะเชื่อเสียก่อน แนวคิดที่เราจะเชื่อควรมีเหตุผล และแนวคิดที่มีเหตุผลดีย่อมไม่ขัดแย้งกันในตัวเอง เพราะถ้าขัดแย้งกันเองเสียแล้วย่อมสรุปผลไม่ได้ ดังนั้นในการวิจารณ์ระบบความคิดของเพลโตได้ว่าด้วยเรื่องตัวตนนั้น ปัญหาสำคัญที่จะเวียนเสียมิได้ก็คือเรื่องตัวตนที่เขาพูดไว้ในหนังสือต่าง ๆ ของเขานั้นมีข้อแย้งกันเองหรือไม่ ซึ่งผู้เขียนได้พยายามวิเคราะห์โดยอ้างหลักฐานจากงานของเพลโตเอง โดยได้เก็บรวบรวมความคิดของเพลโตจากงานเขียนต่าง ๆ ของเขาแล้วนำมาวิจารณ์ และสรุปผลให้เห็นได้ในที่สุดว่า แนวคิดของเพลโตมิได้แย้งกันเอง หากแต่สิ่งที่ดูเหมือนจะขัดแย้งกันนั้น แท้จริงเป็นพัฒนาการทางความคิดของเพลโต

บทความนี้ถ้าเราพิจารณากันในแง่เนื้อหา จะเห็นว่าเป็นประโยชน์มากก็แต่คนในวงแคบ คือเฉพาะผู้ที่รู้ปรัชญาของเพลโต ส่วนที่ไม่รู้ปรัชญาของเพลโตก็จะมองแทบไม่เห็นเลยว่า ทำไมผู้เขียนจึงเลือกสรรคณะของเพลโตมาเขียน และเรื่องตัวตนมีความสำคัญอย่างไรในปรัชญาของเพลโต ฉะนั้นสำคัญผู้ที่ไม่รู้ปรัชญา เรื่องนี้ก็ออกจะเป็นยาขมทีเดียว และเป็นยาขมชนิดที่ไม่รู้ว่ารักษาโรคอะไรได้เสียด้วย แต่ทว่าแม้ผู้อ่านที่ไม่รู้ปรัชญามาบ้างจะได้ประโยชน์จากเนื้อหาหน่อย ถ้าลองพิจารณาในแง่วิธีการวิเคราะห์ปัญหาแล้ว จะเห็นว่าผู้วิเคราะห์ปัญหาอย่างละเอียด คั่งปัญหาในทุกเรื่องที่สงสัย และพยายามหาคำตอบจากแนวคิดของเพลโตแล้ว พิจารณาว่าคำตอบนั้นสมเหตุสมผลหรือไม่ การวิเคราะห์ไม่มีการพูดออกนอกประเด็นเลยและมีความเป็นกลาง คือพิจารณาปัญหาเฉพาะตามทัศนะของเพลโต และไม่เอาความเชื่อส่วนตัวหรือทัศนะอื่นใดเข้าไปเป็นเครื่องวัด ผู้อ่านจึงได้รับเนื้อหาที่เป็นของแท้ล้วน ๆ ในลักษณะที่มีการแยกแยะองค์ประกอบแห่งเนื้อหาของอย่างมีระเบียบ แต่เนื่องจากเป็นปัญหายากและเขียนอย่างเอาจริง เอาจัง เป็นวิชาการแท้ ๆ ถ้าผู้อ่านจะรู้สึกสนุกก็สนุกทางปัญญา หรือมีฉะนั้นก็จะรู้สึกเหมือนกินยาขมหม้อใหญ่ทีเดียว แต่อย่างไรก็ตามยาที่เห็นนั้นหาที่มีรสหวานไม่ค่อยได้ง่าย ๆ นักไม่ใช่หรือ

ปรีชา ช้างขวัญ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พระศรีวิสุทธิโมลี: พุทธธรรม หรือกฎธรรม
ชาติและคุณค่าสำหรับ
ชีวิต

ข้าพเจ้าได้รับคำขอจากบรรณารักษ์หนังสือ
สังคมาศตวรรษที่ ๖๖ ให้เขียนคำวิจารณ์เรื่อง
“พุทธธรรม หรือกฎธรรมชาติและคุณค่าสำหรับ
ชีวิต” ซึ่งท่านเจ้าคุณพระศรีวิสุทธิโมลี เป็นผู้
เรียบเรียง เนื่องจากข้าพเจ้าได้รับคำขอร้องใน
เวลาจำกัด จึงจะขอวิจารณ์แบบสรุปอย่างสั้น ๆ

๑. เพียงชื่อของเรื่องนี้ที่ว่า “พุทธธรรม
หรือกฎธรรมชาติและคุณค่าสำหรับชีวิต” ก็บ่ง
ชัดอยู่แล้วว่าท่านผู้เรียบเรียง ประสงค์จะอธิบาย
พุทธธรรมในฐานะที่เป็นกฎธรรมชาติ และใน
ฐานะที่เป็นคุณค่าสำหรับชีวิต นอกจากความนำ
เพื่อชี้แจง “สิ่งที่ควรเข้าใจก่อน” แก่ผู้อ่าน ทุกๆ
ตอนใหม่ของหนังสือเรื่องนี้ เมื่อกล่าวถึงเรื่อง
อะไร ก็จะต้องหัวข้อใหญ่ไว้ ๒ ประการ คือ ตั
กฎหรือตัวสภาวะอย่างหนึ่ง คุณค่าทางจริยธรรม
อีกอย่างหนึ่ง ดังนี้ตลอดไป ซึ่งทำให้มองเห็น
เจตนารมณ์ในการเขียนของท่าน ที่ต้องการชี้ให้
เห็นว่าพุทธธรรม มิใช่สิ่งที่ประดิษฐ์คิดขึ้นอย่าง
ลอย ๆ แต่เป็นความจริง หรือเป็นกฎธรรมชาติ
ที่มีอยู่แล้ว แต่พระพุทธเจ้าทรงค้นพบแล้วนำมา
สั่งสอน ในการสั่งสอนเรื่องทีหนังสือนี้เลือกนำมา
กล่าวถึง แต่ละเรื่องก็มีคุณค่าในทางจริยธรรม
อันควรแก่การศึกษา และนำมาใช้ประโยชน์ใน

ชีวิตของแต่ละบุคคล รวมทั้งประโยชน์สำหรับ
สังคม และเรื่องนี้ท่านผู้เรียบเรียงก็ได้ชี้แจงไว้
แล้วในตอนสุดท้ายของ “ความนำ” ว่า

“ถ้าแยกพุทธธรรมออกเป็น ๒ ส่วน คือ
สังจธรรมส่วนหนึ่ง กับจริยธรรมส่วนหนึ่ง แล้ว
กำหนดความหมายขึ้นใช้ในทันทีโดยเฉพาะ โดย
กำหนดให้สังจธรรมเป็นส่วนแสดงสภาวะ หรือ
รูปลักษณะตัวจริง และให้จริยธรรมเป็นฝ่ายข้อ
ประพฤติทั้งหมด ก็จะทำให้สังจธรรมในพระ
พุทธศาสนา ย่อมหมายถึงคำสอนเกี่ยวกับสภาวะ
ของสิ่งทั้งหลาย หรือกฎธรรมชาตินั่นเอง ส่วน
จริยธรรม ก็หมายถึงการถือเอาประโยชน์จาก
ความรู้ความเข้าใจในสภาพและความเป็นไปของ
สิ่งทั้งหลาย หรือการรู้จักกฎธรรมชาติแล้วนำมาใช้
ในทางที่เป็นประโยชน์ อีกนัยหนึ่ง สังจธรรม
คือธรรมชาติและกฎธรรมชา และจริยธรรม คือ
ความรู้ในการประยุกต์สังจธรรม”

๒. คำโคร่งและเนื้อหาของหนังสือเรื่องนี้
นอกจาก “ความนำ” แล้ว ได้เริ่มต้นด้วยเรื่อง
“ชีวิตคืออะไร” ๕ ส่วน ประกอบ ๕ อย่าง
ของชีวิต” ต่อจากนั้นเป็นเรื่อง “ชีวิตเป็นอย่างไร
ไตรลักษณ์ ลักษณะโดยธรรมชาติ ๓ อย่าง
ของสิ่งทั้งปวง” และเรื่อง “ชีวิตเป็นไปอย่างไร
ปฏิจจนสมุบาท การที่สิ่งทั้งหลายอาศัยกันและ
กันจึงเกิดมี” อันเป็นตอนที่ยาวที่สุดของเรื่อง
จากหน้า ๒๗ จนถึงหน้า ๑๖๒ หรือ ๑๓๖ หน้า

กระดาษพิมพ์ ต้นฉบับที่ข้าพเจ้าได้รับมีอยู่เพียงเท่านี้ แต่ก็เห็นได้ชัดว่าเค้าโครงและเนื้อหาของหนังสือเรื่องนี้ ต้องการจะชี้พุทธธรรมในส่วนที่เกี่ยวกับชีวิต คือตั้งหัวข้อชีวิตคืออะไร ชีวิตเป็นอย่างไร และชีวิตเป็นไปอย่างไร โดยลำดับ

๓. ท่านผู้เรียบเรียงได้ยกหลักฐานจากพระไตรปิฎกมาชี้ให้เห็นว่า “พุทธธรรมเป็นคำสอนที่มุ่งสำหรับคนทุกประเภท ทั้งบรรพชิตและคฤหัสถ์ คือ ครอบคลุมสังคมทั้งหมด” เช่น พระพุทธพจน์ ที่ตรัสสั่งสอนให้ภิกษุทั้งหลายจาริกไปสั่งสอนพระศาสนา เพื่อประโยชน์และความสุขของชนเป็นอันมาก เพื่ออนุเคราะห์ชาวโลก และพระพุทธานุญาตที่แสดงว่า พรหมจรรย์ คือพระศาสนา จะชื่อว่าสำเร็จผลแพร่หลายกว้างขวางเป็นประโยชน์แก่ชนเป็นอันมาก เป็นปึกแผ่น ต่อเมื่อมีองค์ประกอบที่สำคัญครบบริบูรณ์แล้ว องค์ประกอบที่สำคัญนั้น คือ ทุก ๆ สังคมของพุทธบริษัท รวมทั้งประเภทที่ครองเรือน คือ

เป็นชาวบ้านธรรมดา ได้รับผลแห่งความรู้ และการปฏิบัติเป็นอย่างดี

๔. ท่านผู้เรียบเรียงเรื่องนี้ได้พยายามใช้ด้วยคำสำนวนที่เข้าใจง่าย ให้หลักฐานอ้างอิงแจ่มชัด ไม่พุดลอย ๆ ตามชอบใจ ตอนไหนเป็นเพียงความคิดเห็นก็บอกไว้ด้วย จึงช่วยให้หนังสือนี้มีคุณค่าทั้งในทางเป็นตำรา และเป็นข้อแนะนำในทางปฏิบัติ ซึ่งต้องอาศัยเวลาในการค้นคว้าพิจารณาและเรียบเรียง

๕. ตำรับตำราทางพระพุทธศาสนาที่เขียนขึ้นด้วยการค้นคว้าพิจารณาเช่นนั้น ในเมืองไทยยังต้องการอีกมาก เพราะจะได้ช่วยให้ผู้อ่านที่ต้องการศึกษาพระพุทธศาสนาอย่างมีหลักวิชาได้รับความรู้ความเข้าใจที่เป็นหลักฐาน

ข้าพเจ้าจึงขออนุโมทนาในผลงานของท่านผู้เรียบเรียงไว้ในที่นี้

สุชีพ ปุณฺณวณฺโณ
องค์การส่งเสริมการท่องเที่ยว ฯ

ภาษาศาสตร์

พระมหาเสฐียรพงษ์ ปุณฺณวณฺโณ : ภาษาบาลี

พระมหาเสฐียรพงษ์ ปุณฺณวณฺโณ ผู้เขียนเรื่องนี้เป็นผู้เชี่ยวชาญในวิชาภาษาบาลีอย่างยิ่งผู้หนึ่ง สอบได้เป็นเปรียญ ๙ ประโยคตั้งแต่เมื่อยังเป็นสามเณร (นับเป็นสามเณรรูปที่สามที่

สอบได้ถึงระดับนี้ตั้งแต่ชั้นสมักรุงรัตนโกสินทร์เป็นต้นมา) และได้รับพระมหากรุณาธิคุณจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว โดยทรงรับพระมหาเสฐียรพงษ์เป็นนาคหลวงในการอุปสมบทเป็นภิกษุ ในปัจจุบันพระมหาเสฐียรพงษ์เป็นอาจารย์สอนวิชาภาษาบาลีชั้นสูงอยู่ที่สำนักเรียนวัดทองนพคุณ

ภาษาบาลีเป็นภาษาคาย ที่ว่าเป็นภาษาคาย ก็เพราะว่า ภาษาบาลีจะไม่มีการเปลี่ยนแปลง หรือมีวิวัฒนาการต่อไปเหมือนกับภาษาที่ใช้พูดกันอยู่โดยปกติทั่วไปทั้งหลาย แต่อย่างไรก็ตาม ภาษาบาลีก็ยังคงมีผู้ศึกษาอยู่จำนวนไม่น้อย ทั้งในประเทศไทย ประเทศใกล้เคียง ตลอดจนจนถึงประเทศต่าง ๆ ในยุโรปและอเมริกา ทั้งนี้ก็เพราะว่าภาษาบาลีเป็นภาษาของพระไตรปิฎกของพระพุทธศาสนาฝ่ายหินยานนั้นประการหนึ่ง และเพราะภาษาบาลีเป็นภาษาที่สำคัญของอินเดียภาษาหนึ่ง ที่อยู่รวมในตระกูลภาษาอินโดยุโรป (หรืออินโดเยอรมานิก) นั้นอีกประการหนึ่ง การที่ภาษาบาลีเป็นภาษาในตระกูลอินโดยุโรปนี้ทำให้ผู้ที่ศึกษาวิชาภาษาศาสตร์เปรียบเทียบเชิงประวัติ (Historical หรือ Comparative Philology) ต้องศึกษาภาษาบาลีเพื่อนำไปเปรียบเทียบกับภาษาอื่นในตระกูลเดียวกันด้วย

ภาษาบาลีเป็นภาษายาก มีกฎเกณฑ์ซับซ้อน และมีวิวัฒนาการเป็นชั้น ๆ แต่ละชั้นก็มีลักษณะสำคัญหรือระเบียบกฎเกณฑ์แตกต่างกันไป มากบ้างน้อยบ้าง อิทธิพลของภาษาบาลีต่อภาษาอื่น โดยเฉพาะภาษาไทยนั้นมีมิใช่น้อย ผู้เขียนเรื่องภาษาบาลีมีทางที่จะเขียนเรื่องนี้ได้หลายแนว ถ้าหากจะเขียนตำราไวยากรณ์บาลี การเขียนก็ต้องเป็นไปแนวหนึ่ง ถ้าจะเขียนเรื่องวรรณคดี

ภาษาบาลี การเขียนก็จะเป็นไปอีกรูปหนึ่ง ถ้าจะเขียนอธิบายคำบาลีที่มีใช้อยู่ในภาษาปัจจุบันอื่น ๆ ผู้เขียนก็ต้องเขียนไปอีกทางหนึ่ง การเขียนตามแนวความคิดบางอย่างจะต้องเป็นหนังสือเล่มโต การเขียนตามแนวความคิดบางอย่างอาจจะปรากฏรูปออกมาเป็นบทความสั้น ๆ ก็ได้ เรื่องภาษาบาลีที่พระมหาเสฐียรพงษ์เขียนขึ้นนี้มีรูปเป็นบทความเชิงสารคดีขนาดยาว บรรจุเรื่องทั้งหนักและเบาไว้ด้วยกัน ค่อนข้าง ๆ เป็นเรื่องหนักและย่อยยาก และผู้ที่จะสนใจจะต้องมีพื้นฐานความรู้ภาษาบาลีแตกฉานพอสมควรอยู่แล้ว ตอนท้ายเป็นการเปรียบเทียบศัพท์บาลี สันสกฤต และไทย เพื่อชี้ให้เห็นความนิยมของคนไทยในรูปคำและการออกเสียงคำในภาษาบาลีสันสกฤตเรื่องนี้ น่าจะเป็นที่น่าสนใจของผู้ที่รักภาษาไทย และน่าจะช่วยให้ประโยชน์ให้แก่ผู้อ่านได้ตามสมควร ทุกคนทราบดีว่าภาษาไทยปัจจุบันมีคำบาลีสันสกฤตปนอยู่มากมาย และการบัญญัติศัพท์ใหม่ ๆ ของเราก็มักจะหนีการประกอบคำโดยอาศัยภาษาบาลีสันสกฤตไปไม่พ้น ในเมื่อพระเจ้าวรวงศ์เธอ กรมหมื่นนครสวรรค์ประพัทธ์เป็นเอกทศกະในวิชาการด้านนี้เข็นพิเศษ การที่ผู้จัดทำ Festschrift สำหรับพระองค์ท่านได้เลือกเอาเรื่องนี้มารวมไว้จึงเป็นของที่ควรอย่างยิ่ง

เรื่อง ภาษาบาลี ที่พระมหาเสฐียรพงษ์เขียนขึ้นนี้แบ่งออกเป็น ๖ บทความด้วยกัน ผู้วิจารณ์ได้

อ่านบทความนี้ จากสำเนา ที่ถ่ายมาจาก ต้นฉบับพิมพ์ดีดซึ่งยาวถึง ๗๖ หน้ากระดาษฟูลสแคป บทที่หนึ่งอธิบายว่า บาลีหมายถึงอะไร เป็นภาษาที่พูดกันในสมัยพุทธกาลหรือก่อนพุทธกาลหรือไม่ (หน้า ๑-๓) บทที่สองกล่าวถึงกำเนิดภาษาบาลี โดยนำเอาประเพณีที่ถือกันอยู่ในประเทศที่นับถือศาสนาพุทธฝ่ายทีนยานมาเปรียบเทียบกับทฤษฎีต่างๆ ที่นักปราชญ์ตะวันตกได้ตั้งขึ้น โดยเฉพาะแล้ว ผู้เขียนได้กล่าวถึงความเห็น ของบรูนฟู, ลาสเสน, เวสเตอร์การ์ด, คูห์น, โคนอฟ และโอลเดนเบอร์ก (Burnouf, Lassen, Westergaard, Kuhn, Konow และ Oldenberg) (หน้า ๔-๑๐)

บทที่สามกล่าวถึง “ตำราภาษาบาลี” หรือถ้าจะพูดอีกนัยหนึ่งก็คือวรรณคดีหรือหนังสือที่เขียนขึ้นเป็นภาษาบาลี โดยแยกออกเป็นสองประเภท ประเภทแรกได้แก่หนังสือที่รวมอยู่ในพระไตรปิฎก ส่วนประเภทหลังเป็นประเภทอธิบายที่โบราณจารย์เขียนไว้ (หน้า ๑๑-๑๖) บทที่สี่กล่าวถึงตำราไวยากรณ์และ “พจนานุกรมบาลี” (หน้า ๑๗-๒๓) บทที่ห้าเป็นบทยาว กล่าวถึงวิวัฒนาการของภาษาบาลีตั้งแต่ยุคต้น ๆ ว่ามีการเปลี่ยนแปลงผันแปรไปอย่างไรบ้าง โดยเฉพาะได้ยกตัวอย่างการเปลี่ยนแปลงที่มีปรากฏในคัมภีร์ต่างๆ มาประกอบเป็นหลักฐานให้เห็นได้ชัด บทนี้เป็นบทยาก ผู้สนใจบทนี้ก็

คงจะได้แก่นักเลงภาษาบาลีชั้นสูงเท่านั้น (หน้า ๒๔-๕๒)

บทสุดท้าย เป็นบทที่กล่าวถึงอิทธิพลของภาษาบาลีที่มีต่อภาษาไทย ผู้เขียนได้รวบรวมศัพท์สันสกฤตบาลีและไทยมาเปรียบเทียบกันให้ผู้อ่านพิจารณาเอาเองเป็นส่วนใหญ่ บทนี้เป็นบทยาวอีกบทหนึ่ง (หน้า ๕๓-๗๖)

สิ่งที่กล่าวมาแล้วในตอนต้น เรื่องภาษาบาลีที่กำลังวิจารณ์อยู่นี้เป็นที่รวมของเรื่องต่าง ๆ หนักบ้างเบาบ้างถึงหลายเรื่อง การที่จะแยกวิจารณ์อย่างละเอียดทุกเรื่องจะเป็นการยืดยาวไป จึงจะขอกล่าวสรุปเป็นตอน ๆ และออกความคิดเห็นประกอบตามสมควร

ปัญหาที่สำคัญที่พระมหาเสฐียรพงษ์ยกขึ้นมาอยู่ในตอนต้น (บทที่ ๑ และ ๒) ปัญหานี้มีว่าบาลีเป็นภาษาที่ใช้กันจริงๆ ในราวสมัยพุทธกาลหรือไม่ใช่ และถ้าหากว่าใช่ ภาษาบาลีไม่ใช่ชื่อที่ตั้งขึ้นจากชื่อของประเทศหรือแคว้นแคว้นหรือของท้องถิ่น ภาษาบาลีนี้จะเป็นภาษาที่มีกำเนิดในท้องถิ่นหรือดินแดนแถบไหน หรือเกี่ยวเนื่องกับภาษาของอินเดียที่เรารู้จักอยู่แล้วภาษาอะไร

ผู้เขียนสรุปเอาว่าภาษาบาลีเป็นภาษาที่ใช้กันอยู่จริงราวสมัยพุทธกาล โดยที่ “เป็นที่ยอมรับกันโดยมากอยู่แล้ว” แต่ผู้เขียนก็ได้อ้างความเห็นอื่นๆ ของนักปราชญ์โบราณที่ดีที่ว่า คำว่า

บาลีนั้นมีความหมายเป็นอย่างอื่นอีกด้วย ปัญหาที่สืบเนื่องมาจากข้อแรก ที่ว่าด้วยต้นกำเนิดของภาษาบาลีนั้นเป็นเรื่องสำคัญกว่า เราท่านต่างก็ทราบกันดีอยู่แล้วว่า ประเพณีของไทยก็ดี ของประเทศข้างเคียงที่นับถือพุทธศาสนาฝ่ายทิเบตก็ดี ต่างก็มีว่าภาษาบาลีนั้นคือภาษาของแคว้นมคธทั้งสิ้น แต่ปรากฏว่านักปราชญ์ตะวันตกโดยทั่วไปไม่ยอมรับประเพณีนี้โดยไม่มีเงื่อนไข นักปราชญ์รุ่นแรกที่แสดงความคิดเห็นว่าภาษาบาลีไม่อาจจะเป็นภาษามคธ (หรือภาษามาคธี) ได้ แก่บุรุษฟูและลาสเสน โดยชี้ให้เห็นความแตกต่างระหว่างภาษาบาลีกับภาษามาคธี (เท่าที่ปรากฏในไวยากรณ์ภาษามาคธีของวรวิจิ นักไวยากรณ์โบราณของอินเดียคนหนึ่ง)

จากจุดเริ่มต้นว่า ภาษาบาลีไม่ใช่ภาษามคธนี้ เรื่องก็ขยายออกไปว่าถ้าเป็นเช่นนั้นแล้ว ภาษาบาลีจะเป็นภาษาจากท้องถิ่นใด พระมหาเสฐียรพงษ์ได้ยกเหตุผลของ นักปราชญ์ตะวันตกหลายคนมาอธิบายเป็นรายบุคคล ส่วนใหญ่ของคำอธิบายของพระมหาเสฐียรพงษ์ดำเนินตามรอยของวิลเฮล์ม ไกอเกอร์ ในหนังสือ *Pali Literature and Language* ที่ศาสตราจารย์ ดร. โฆษแห่งมหาวิทยาลัยกัลกัตตา แปลมาจากภาษาเยอรมัน ผู้วิจารณ์รู้สึกว่าการผู้เขียนจะได้สรุปให้เห็นว่าทฤษฎีในเรื่องนี้มีอย่างไรบ้าง อาจจะเป็นการเหมาะสมกว่า และเพื่อเป็นการเพิ่มเติมผู้วิจารณ์ขอเสนอทฤษฎีต่าง ๆ เหล่านี้ตั้งต่อไปนี้

๑) ภาษาบาลีมีเค้ามูลจากภาษาอรรหมาคธี (ความเห็นของ Lüders และของนักปราชญ์ในอังกฤษสมัยปัจจุบันหลายคน)

๒) ภาษาบาลี มีเค้า มา จาก ภาษา มาคธี แบบหนึ่ง ซึ่งมีลักษณะเป็นภาษากลางที่ใช้กันในประเทศอินเดียในราวสมัยพุทธกาล (ความเห็นของ Windisch, Geiger และ Childers)

๓) ภาษาบาลี มีเค้ามูล มาจาก ภาษา ของ แคว้นกลิงค์ทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ของประเทศอินเดีย (ความเห็นของ Oldenberg และของ E. Miller)

๔) ภาษาบาลีเป็นภาษาจากภาคตะวันตกของอินเดีย หรือจากบริเวณเทือกเขาวิindh ข้อนไปทางทิศตะวันตก (ความเห็นของ Westergaard, E. Kuhn, R. O. Franke, Konow และ Franklin Edgerton)

ในตอนสรุป พระมหาเสฐียรพงษ์มีความเห็นคล้อยไปในทำนองว่า ภาษาบาลีมีพื้นฐานมาจากภาษามคธแบบหนึ่งซึ่งเป็นแนวความเห็นของวินดิช ซิลเคอร์ส และของไกเกอร์ ดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น ผู้วิจารณ์เองก็มีความเห็นในทำนองเดียวกัน ผู้สนใจอาจจะอ่านบทความของผู้วิจารณ์ได้ เรื่อง "อะไรคือภาษาบาลี" ในหนังสือ *สังคมศาสตร์ปริทัศน์* เดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๐๘ (ปีที่ ๒ ฉบับที่ ๓)

เรื่องที่พระมหาเสฐียรพงษ์กล่าวถึงมากได้แก่ วิวัฒนาการของภาษาบาลีในยุคต่างๆ ซึ่งยาวถึง ๒๕ หน้า บทนี้เป็นบทที่ ๕ ผู้เขียนแบ่งยุคต่างๆ ของภาษาบาลีออกเป็น ๔ ยุค ตามแนวของ ไกเกอร์ การเปลี่ยนแปลงต่างๆ ของภาษา การเปลี่ยนหน่วยเสียง ความนิยมของผู้ใช้ภาษาบาลี ในสมัยหรือยุคต่างๆ ที่มีผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว การเปลี่ยนแปลงรูปคำในทางไวยากรณ์เหล่านี้ ท่านผู้เขียนก็ได้อาศัยตำราของ ไกเกอร์เป็นหลักโดยตลอด และใช้ตำราไวยากรณ์อื่น ๆ เป็นส่วนประกอบด้วยเมื่อเห็นเหมาะสม เช่น ตำราบาลีไวยากรณ์ของสมเด็จพระมหาสมณเจ้าฯ ตำราศัพท์นิติ และตำราไวยากรณ์เบื้องต้นของ อ. มิลเลอร์ เป็นต้น บทนี้เป็นบทที่หนัก ผู้ที่จะได้รับประโยชน์อย่างแท้จริงได้แก่ผู้ที่สนใจวิชาภาษาบาลีในระดับสูงเท่านั้น โดยเฉพาะสำหรับผู้ที่ไม่ได้ตำราไกเกอร์โดยตรง

ในตอนท้ายของบทที่ห้านี้ ผู้เขียนได้นำเอา ศัพท์บาลีที่มีความหมายเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา และตามความนิยมของผู้ใช้มาเป็นตัวอย่างไว้ให้ดูบ้าง (ทั้งหมดมี ๑๔ คำ) ศัพท์เหล่านี้เป็นศัพท์ที่ใช้ในทางศาสนาโดยเฉพาะ เช่น คำว่า อาสว, อุปธิ, อุปาทาน, โอม เป็นต้น ศัพท์บาลี (และสันสกฤต) ที่เปลี่ยนความหมายไปตามกาลเวลา และความนิยมของผู้ใช้นั้นมีมาก ผู้เขียนน่าจะได้นำมารวมกล่าวในที่นี้ด้วย เช่น

คำว่า สงสาร, อนงค์, สมร, อุตริ, วิตถาร และอื่น ๆ

บทสุดท้ายกล่าวถึงอิทธิพลของภาษาบาลีที่มีต่อภาษาไทย เริ่มด้วยอารัมภบทที่ว่าคนไทยมักชอบรูปศัพท์สันสกฤตทั้ง ๆ ที่มีความรู้ภาษาบาลีแตกฉานกว่า ผู้เขียนได้พยายามอธิบายถึงประวัติการอพยพของชาวอินเดียและวัฒนธรรมอินเดียเข้ามาในประเทศไทย ความชินของคนไทยกับรูปศัพท์และเสียงของภาษาสันสกฤต แล้วได้นำศัพท์สันสกฤต บาลีไทยมาเปรียบเทียบให้เห็นว่า ไทยเรานิยมใช้รูปศัพท์อย่างไร ศัพท์เหล่านี้โดยมากเป็นศัพท์ที่ใช้กันมานานแล้ว มีเพียงบางคำที่เราเพิ่งจะมาบัญญัติกันขึ้นใหม่ เช่น คำว่า ศัพทศาสตร์ (หรือสัตทศาสตร์) แม้เราจะรู้จักคำว่า ศัพท์และคำว่า ศาสตร์ มานานแล้วก็ตาม หรือคำว่า ปรีวรต วิจัย คิวะ สมัชชา ที่เราเพิ่งจะมาใช้กันบ่อย ๆ ในตอนหลัง

ข้อหวังคงที่ผู้วิจารณ์มีเกี่ยวกับเรื่องภาษาบาลีของพระมหาเสฐียรพงษ์นอกจากนี้ยังมีอยู่อีกบ้าง ซึ่งเป็นของธรรมดาสำหรับเรื่องทำนองนี้ ประการแรกก็คือการพิมพ์ผิด ต้นฉบับที่ผู้วิจารณ์อ่านนั้นมีพิมพ์ผิดมากพอสมควร แต่ไม่ร้ายแรงจนจะทำให้เข้าใจความหมายผิดได้ วิธีการอ้างอิงหนังสือและหลักฐานที่ใช้ประกอบในการเขียน น่าจะต้องมีระเบียบแบบแผนตายตัว บางแห่งเอาชื่อผู้แต่งหนังสือไว้ข้างหน้าชื่อหนังสือ หน้า

๘, ๙, ๒๐ และ ๔๖) บางทีก็เอาชื่อผู้แต่งไว้ข้างหลัง (หน้า ๖, ๑๐, ๑๑) หรืออาจจะไม่กล่าวถึง ชื่อผู้แต่ง หรือผู้แปล หรือผู้รวบรวมงานบางชิ้นเลย (หน้า ๑๑, ๑๙) ในที่บางแห่งเมื่อมีการอ้างอิง ข้อความเกี่ยวกับการอ้างอิงน่าจะใช้ภาษาไทยแทนที่จะเขียนเป็นภาษาอังกฤษ (หน้า ๕, ๘, ๑๐, ๒๕) การใช้ชื่อหนังสือโดยที่ผู้อ่านบางคนอาจจะไม่ทราบนั้น ผู้วิจารณ์เห็นว่าไม่ควร น่าจะใช้ชื่อเต็มเช่น "Beitr." ที่ E. Kuhn เป็นผู้เขียน น่าจะใช้ชื่อหนังสือเต็มว่า Beiträge zur Pali-Grammatik จะดีกว่า (หน้า ๘)

นอกจากนี้ ผู้วิจารณ์รู้สึกว่าเป็นสิ่งสำคัญที่จะต้องสะกดชื่อนักปราชญ์ที่อ้างถึงให้ถูกต้อง เช่น กรีย์สัน (Grierson) Muir, Barua, Westergaard (หน้า ๘) หรือ Vidyabhushana (หน้า ๒๐)

การอ่านชื่อคนนั้นอาจจะแตกต่างกันได้เพราะแม้แต่ในขณะนี้ เรายังไม่มีกฎเกณฑ์ตายตัวนัก ผู้วิจารณ์โดยปกติอาศัยการออกเสียงผสมกับการสะกดตัวควบกันไปได้หากทำได้ เช่น Konow ผู้วิจารณ์อ่านว่า โคนอฟ, และ Burnouf ผู้วิจารณ์อ่านว่า บุรนูฟ เป็นต้น

(อย่างไรก็ตาม ผู้วิจารณ์เองของยอมรับว่าในบทความเรื่อง "อะไรคือภาษาบาลี" ในสังคมศาสตร์ปริทัศน์ปีที่ ๒ ฉบับที่ ๓ ฉบับประจำ

เดือนกุมภาพันธ์ ๒๕๐๘ ผู้วิจารณ์สะกดและอ่านชื่อ Oldenbeg ผิด โดยสะกดตัวเป็น Oldenburg และอ่านเป็น โอลเดนบูร์ก ไป ทั้งนี้ อาจจะทำให้มีผู้เข้าใจผิดว่าหมายถึงแฮร์โก โอลเดนบูร์ก Sergei d' Oldenburg ไปได้ ความจริงนั้น ผู้วิจารณ์ตั้งใจหมายถึงแฮร์มัน โอลเดนแบร์ก Hermann Oldenberg ซึ่งมีผู้อ่านออกเป็นสำเนียงอังกฤษว่า เฮอร์แมน โอลเดนเบอร์ก มากพอใช้ ผู้วิจารณ์ยอมรับผิดในความผิดพลาดข้อนี้)

อีกอย่างหนึ่งที่ผู้วิจารณ์อยากจะขอทักท่านผู้เขียนสักเล็กน้อยได้แก่การใช้คำว่า "พจนานุกรมบาลี" ผู้วิจารณ์เข้าใจว่า "พจนานุกรม" ที่อ้างมานั้นมีลักษณะเป็นประมวลศัพท์เป็นหมวดหมู่ตามความหมายมากกว่าที่จะเป็นอนุกรมหรือประมวลศัพท์ตามลำดับตัวอักษร อย่างที่เราเข้าใจทั่วไป อย่างไรก็ตาม เรื่องนี้เป็นเรื่องปลีกย่อย และมีได้ทำให้คุณค่าของบทความของท่านผู้เขียนลดน้อยลงเลย แต่ผู้อ่านจะต้องเข้าใจว่า "พจนานุกรมบาลี" นี้หมายถึงอะไร

โดยสรุปแล้ว บทความของพระมหาเสฐียพงษ์ ปุณฺณวณฺโณ เป็นบทความที่รวบรวมปัญหาและข้อมูลต่าง ๆ ที่เนื่องกับภาษาบาลีมาไว้ด้วยกัน เป็นสิ่งอำนวยความสะดวกแก่ผู้สนใจและนักศึกษภาษาบาลีได้เป็นอย่างดี

วิสุทธ์ บุษยกุล
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วรรณคดี / สื่อมวลชน

- วิจิตร ภาณุพงศ์ : การศึกษาประวัติความเป็นมาของภาษาตามแนวภาษาศาสตร์เชิงประวัติ
- เจตนา นาควัชระ : วรรณคดีวิจารณ์และการศึกษาวรรณคดี
- ม.ล. บุญเหลือ เทพยสุวรรณ : หัวใจของวรรณคดีไทย
- สุรัตน์ นุ่มนนท์ : การรักษาความลับของนักสู่มวลชน
- สภา ศิริमानนท์ : โอกาสและลักษณะการอย่างไรที่เหมาะสมสำหรับหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นลำหลัง

ในหนังสือพิมพ์แจกเนื่องในวันเสด็จในกรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์ มีพระชนมายุ ๘๐ ปีบริบูรณ์ มีเรื่องและบทความเกี่ยวกับ ภาษาวรรณคดี และหนังสือพิมพ์ ที่เขียนโดยผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาวิชาหรืออาชีพเหล่านี้อยู่หลายท่าน เช่นเกี่ยวกับภาษา มีบทความชื่อ *การศึกษาประวัติความเป็นมาของภาษา ตามแนวภาษาศาสตร์เชิงประวัติ* ของ วิจิตร ภาณุพงศ์ เกี่ยวกับวรรณคดี มี *วรรณคดีวิจารณ์และการศึกษาวรรณคดี* ของ เจตนา นาควัชระ กับ *หัวใจของวรรณคดีไทย* ของ ม.ล. บุญเหลือ เทพยสุวรรณ ส่วนเกี่ยวกับหนังสือพิมพ์ สุรัตน์

นุ่มนนท์ ได้เขียน *การรักษาความลับของนักสู่มวลชน* เรื่องหนึ่ง และ สภา ศิริमानนท์ เขียน *โอกาสและลักษณะการอย่างไรที่เหมาะสมสำหรับหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นลำหลัง*

สำหรับบทความที่เกี่ยวกับภาษา คุณวิจิตร ภาณุพงศ์ ได้พยายามอย่างยิ่งที่จะเรียบเรียงให้คนอ่านเข้าใจประวัติความเป็นมาของภาษา โดยยกเอาหลักและทฤษฎีสากลมาอ้าง เทียบศัพท์ทั้งลาตินทั้งฝรั่งและสันสกฤต โดยยกเอากฎของเสียง แสดงให้เห็นว่าการกลายเสียงเป็นไปอย่างไร ภาษาหนึ่งจะกลายเป็นเสียงกันแบบไหน กลายเสียงจากภาษาใกล้เคียงหรือว่ากลายเสียงจากภาษาต้นกำเนิด ต่อจากนั้นยังได้ชี้ให้เห็นว่าการศึกษาประวัติศาสตร์ความเป็นมาของภาษานั้น นอกจากใช้วิชาการเปรียบเทียบแล้วยังใช้วิชาความเข้าใจกับภูมิศาสตร์ภาษาดั้น ว่าแต่ละถิ่นใช้คำต่างกันอย่างไรและการกลายเสียงที่เข้ามาแต่ดั้นนั้น มีอะไรเป็นสาเหตุ ผู้เขียนก็ได้ยกมากล่าวในตอนสุดท้าย ชี้ให้เห็นแบบรวมไปว่าอาหารการกินและดินฟ้าอากาศ ก็เป็นสิ่งที่ผู้ใฝ่ใจทางภาษาศาสตร์ได้เคยยกเอามาเป็นสาเหตุของการกลายเสียงอยู่ด้วยเหมือนกัน ข้อเขียนในเชิงภาษานี้ อ่านจบแล้วจะเห็นได้ว่าถึงเข้ามาใช้เทียบพิจารณากับภาษาไทยของเราไม่มากนัก เห็นจะเป็นผู้เขียนอยากเสนอแนวทางการศึกษาแบบสากลเป็นกลาง ๆ แล้วให้ผู้อ่านไปประยุกต์ใช้เอาเองภายหลังก็ได้

ส่วนที่เกี่ยวกับวรรณคดี ในเรื่องวรรณคดี
วิจารณ์และการศึกษาวรรณคดี คุณเจตนา
นาควัชรุ ได้เสนอข้อเขียนที่มีคุณค่า น่าจะ
อ่านเอาไว้วิเคราะห์วรรณคดีต่างๆ ได้ เรื่อง
วรรณคดีวิจารณ์นี้ ก่อนหน้านั้น วิทย์ ศิวะศรียา
นนท์ ได้เขียนจนพิมพ์เป็นหนังสือเล่มมาแล้ว
หลายครั้ง มาคราวนี้คุณเจตนา นาควัชรุ มา
เขียนได้ขนาดหนังสือบาง ๆ ให้อ่านกันอีก โดย
แยกแยะกว่าวรรณคดีมีขอบข่ายของการวิจารณ์
อย่างไร ยกเอาวรรณคดีแบบอิงชีวะประวัติมา
อ้างด้วย ตอนหนึ่งคุณเจตนาได้กล่าวไว้ว่าการ
วิจารณ์วรรณคดีนั้น จะหนีเรื่อง “ชอบ ไม่
ชอบ” ไม่พ้น ฉะนั้นจึงทำให้เห็นได้ว่าผู้อ่าน
ทั่วไป ไม่ควรเป็นอย่างยิ่งที่จะคล้อยตามหรือ
เชื่อบทวิจารณ์วรรณคดีของนักวิจารณ์วรรณคดี
ทั้งหลายอย่างง่าย ๆ

ในตอนเกี่ยวกับวรรณคดีวิจารณ์กับศิลปะ
วิจารณ์ ผู้เขียน(คุณเจตนา) ได้ชี้ว่าทั้งสองเรื่องมี
ความสัมพันธ์กัน ซึ่งก็เมื่อเป็นเรื่องที่เห็นจริง
คล้อยตามได้ เพราะการแต่งหรือการเขียนวรรณ
คดีนั้นเป็นศิลปะอย่างหนึ่ง ยิ่งงานประพันธ์ร้อย
กรองแล้ว ถ้าไม่มีศิลปะ มีหรือจะแต่งบทกวีให้
เป็นกลอนหรือเป็นโคลงไพเราะเสนาะกรรรมได้
ขาดศิลปะเสียแล้ว หากรู้ฉันทลักษณ์ อย่างมากก็
คงแต่งได้แค่ถ้อยคำที่มีเพียงสัมผัสนอกสัมผัสใน
หรือหมู่คำที่มีวรรณยุกต์เอกเจ็ดโทสี่เท่านั้นเอง

มีเรื่องที่ยากจะขอท้วงสักนิด ในตอนที่กล่าวถึง
มหาหริศ เรื่องฤทธิ์ ช่างกล่าวสั้นเหลือเกิน ไม่
ขยายความให้ชัดว่ามหาหริศนั้น มีคุณต่อภาษา
และวรรณกรรมไทยสักซึ่งขนาดไหน ที่กล่าวมา
สั้น ๆ นี้เห็นจะเป็นเพราะผู้เขียนรู้จักมหาหริศ
อย่างดีแล้วจึงข้ามไป

ในขบวนการบทความเกี่ยวกับภาษา หนังสือ
พิมพ์และวรรณคดีที่เขียนถึงเรื่องของไทยมากที่สุด
เห็นจะเป็นข้อเขียนของ ม.ล. บุญเหลือ
เทพยสุวรรณ ที่ว่าด้วย หัวเลี้ยวของวรรณคดี
ไทย ก็หัวเรื่องบอกอยู่อย่างแจ่มแจ้งแล้ว ตามข้อ
เขียน ม.ล. บุญเหลือ ได้แบ่งข้อเขียนออกเป็น
ตอน ๆ ตั้งแต่ นำเรื่องจนว่าพันสรุปท้ายรวม ๗
ตอน ตอนที่ว่าด้วยเนื้อหาของวรรณคดีไทย ท่าน
บอกว่า วรรณคดีไทยเก่า ๆ มักมีเรื่องขบขัน
ตามวัฒนธรรมไทยแกมอยู่ และวรรณคดีไทยผิด
จากวรรณคดีของพวกตะวันตก ไม่มีการตั้งปัญหา
พวกไทยสนใจพรรณนามากไป อันนี้อ่านแล้วยัง
ไม่ปลงใจเชื่อนักว่าผู้แต่งวรรณคดีไม่ตั้งปัญหา ก็
เรื่องพระเวสสันดรนั้น ไม่ทำให้คนอ่านเกิดคำ
ถามกลางใจหรือใจน ว่าพระเวสสันดรเป็นคนดี
หรือคนไม่เอาไหน เพราะการบริจาคเมียบริจาค
ลูกนั้น มองเผิน ๆ ก็เห็นเป็นการทำทานแต่
ดูให้ดีจะเห็นว่าพระเวสสันดรเอาเปรียบเมียและ
ลูกเหมือนกัน ทำบุญเอาหน้า ให้เมียให้ลูก
ซึ่งอยู่ในหน้าที่ของตนที่จะต้องดูแลไปตกกระกำลำบาก

บาก เพียงแค่นี้ก็น่าจะเป็นปัญหาให้โต้ตอบกัน
ได้ แต่ในตอนที่คุณเขียนยกเอาประเด็นวรรณ
กรรมมาอ้างนั้น ได้มีตัวอย่างและคำอธิบายที่ทำให้
ให้เข้าใจง่ายขึ้น จึงชวนให้เข้าใจและคล้อยตาม

ต่อจากนั้น ม.ล. บุญเหลือ ได้ชี้ให้รู้จักงาน
เขียนตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ ๕ รัชกาลที่ ๖ รัชกาล
ที่ ๗ มาจนถึงปัจจุบันตามลำดับ เมื่อกล่าวถึง
ผู้ชนะสิบทิศ ผู้เขียนยอมรับว่า “ยาขอบ” เป็น
ยักษ์ในโลกวรรณกรรม นี่เป็นสิ่งที่น่าจะถูกต้อง
เพราะคำอุปมาอุปไมยสำนวน “ยาขอบ” ที่
เขียนใน ผู้ชนะสิบทิศ เป็นสิ่งที่เยี่ยมยอดถูกใจ
คนอ่านให้คิดรสสำนวนในสมัยก่อน เขามาอ่าน
ขณะนี้ยังมีรสชาดไม่กร่อยเลย พอถึงนวนิยาย
ปัจจุบันที่มีสภาพอย่างปัจจุบัน ม.ล. บุญเหลือ
ก็ไม่โทษคนแต่งหนังสือแต่ฝ่ายเดียว เพราะเห็น
ว่าคนอ่านทำให้ต้องมีนวนิยายอย่างที่เห็น เกี่ยว
กับนักประพันธ์อื่น ๆ ม.ล. บุญเหลือก็กล่าวถึงผล
งานและตัวนักประพันธ์เรียงมาทั้งร้อยแก้วร้อย
กรอง “โบทัน” มนัส จรรย์งค์ อังคาร กัลยาณ
พงศ์ และนักประพันธ์ร่วมสมัยอีกหลายคน แต่
แปลกที่ไม่มีการกล่าวถึงเรื่อง *สี่แผ่นดิน* ของ
ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช หลายคนอยากอ่าน
การวิจารณ์งานนี้ และก็เห็นว่าผู้ที่น่าจะวิจารณ์
ได้ดีคือ ม.ล. บุญเหลือ เทพยสุพรรณนั่นเอง
อย่างไรก็ตาม ข้อเขียนของ ม.ล. บุญเหลือ ซึ่ง
ทำนองออกตัวไว้ในบางตอนว่า ไม่มีเวลาจะวิจารณ์

หรือไม่อาจกล่าวได้ละเอียดถี่ถ้วน ให้ประโยชน์แก่
ผู้ที่สนใจงานวรรณกรรมยุคปัจจุบันแม้เพียงนัก
หากสมาคมภาษาและหนังสือฯ จะเริ่มงานสำรวจ
หรือศึกษางานวรรณกรรมปัจจุบันเมื่อใด สมา
คมฯ เห็นจะต้องขอรบกวน ม.ล. บุญเหลือ ให้
เอื้อเฟื้อต่อสมาคมฯ เป็นแน่

ทางด้านหนังสือพิมพ์และสื่อสารมวลชน ข้อ
เขียนของคุณสุรัตน์ นุ่มนนท์ ชื่อ *การรักษา
ความลับของนักสื่อสารมวลชน* ดูเป็นเรื่องทันสมัย
และน่ารู้ อันผู้ประกอบวิชาชีพทางสื่อมวลชน
ทั่วไปนั้น ได้ถือว่า การไม่ยอมเปิดเผยแหล่งที่
มาของข่าว หรือผู้ให้ข่าวเป็นสิ่งสำคัญของตน
แต่ทั้งที่บ้านเมืองก็ไม่ยอม จึงต้องมีการต่อสู้
กันในแง่กฎหมายเกิดขึ้นเป็นครั้งคราว ผู้เขียน
ได้ยกตัวอย่างในประเทศออสเตรเลีย ประเทศฟิลิปป
ปินส์ ประเทศอังกฤษ และสหรัฐอเมริกามา
เปรียบเทียบให้เห็น แล้วจึงได้กล่าวถึงในบ้าน
เมืองไทยเรา ทางราชการไทยนั้นแบ่งระดับ
ความลับเป็นอย่างไร คุณสุรัตน์ก็เอามาบอก
โดยแจ้งให้เห็นกันด้วยว่าสี่ประเภทที่ว่านี้มีรายละเอียด
อย่างไร กาวที่นักสื่อสารมวลชนปิดแหล่งที่
มาของข่าวนี้ได้เป็นที่ถกเถียงกันอยู่ บ้างก็ว่าควร
ปิด บ้างก็ว่าควรเปิด จึงมีทั้งพวกที่ค้านและพวก
ที่สนับสนุน เหตุผลของทั้งสองฝ่าย คุณสุรัตน์
ได้ยกเอามาให้เห็นด้วยก่อนที่จะจบบทความของ
คุณ จึงนับว่าบทความนี้ให้เนื้อความดี

สำหรับเรื่อง *โอกาสและลักษณะการอย่าง* ไรที่นับว่าเหมาะสมสำหรับหนังสือพิมพ์ท้องถิ่น ลัวหลัง ของคุณ สุภา ศิริमानนท์ เป็นข้อเขียน ที่พยายามชี้ให้เห็นว่าท้องถิ่นที่ลัวหลัง หรือจะ ไปชนบทที่ห่างไกลนั้น หากมีหนังสือพิมพ์ ให้อ่านจะต้องมีลักษณะอย่างไร เรื่องนี้มองเผินๆ เป็นเรื่องง่าย แต่ที่จะทำจริง ๆ เป็นเรื่องที่ต้อง การเข้าใจและความอดทนพยายามมากทีเดียว การเสนอข่าวและการใช้สำนวนการเขียนก็ต้อง เปลี่ยนแปลงแก้ไข คุณสุภาได้ยกเรื่องการทำ หนังสือพิมพ์ “กำแพง” คัดบ่นกำแพงหรือข้าง ฝามาให้อ่านด้วย ซึ่งหนังสือพิมพ์กำแพงนี้ถือว่าเป็น หนังสือที่น่าสนใจทำให้ชาวบ้านอ่านตามชน บทต่าง ๆ เพื่อให้ชาวบ้านติดตามข่าวสารทาง

ราชการได้ ในข้อเขียนชิ้นนี้ หากผู้อ่านสังเกต ก็เห็นว่าผู้เขียนมีศัพท์ใหม่ๆ มาใช้หลายคำ บางคำก็ผสมใหม่ นับว่าเอื้อต่อการพัฒนา ด้อยคำในภาษาไทยให้ก้าวหน้ายิ่งขึ้นไป

สรุปได้ว่าข้อเขียนทางภาษา วรรณคดี และ หนังสือพิมพ์ที่มีผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาต่าง ๆ ช่วย เขียนเผยแพร่ในครั้งนี้ ได้ให้ประโยชน์แก่ผู้ อ่านเป็นอย่างมาก ใครที่เคยเข้าใจว่าเมืองไทย ขาดผู้รู้ในแขนงนี้ ก็ขอให้เข้าใจเสียใหม่ ที่ เราไม่ได้อ่านข้อเขียนของผู้รู้บ่อยนัก นั้นเป็น เพราะท่านไม่เขียนกันมากกว่า

นวนิธิ เศรษฐบุตร
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ประวัติศาสตร์

แถมสุข นุ่มนนท์ : การเจรจาทางการทูตระหว่าง ไทยกับอังกฤษ ค.ศ. ๑๕๐๐ — ๑๕๐๕

บทความนี้พูดถึงการเจรจาทางการทูตระหว่างไทยกับอังกฤษ ระหว่างปี ค.ศ. ๑๕๐๐ — ๑๕๐๕ นับเป็นบทความที่ให้ความรู้เกี่ยวกับ ความเป็นมาสาเหตุและปัญหาที่เจรจา เป็นบทความที่มีการวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ (Objective) มิได้มีการแสดงออกแต่อย่างใด ซึ่งอารมณ์เช่น แค้นดังที่อาจเจอในหนังสือหรือบทความที่เขียน เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ไทย

ปัญหาที่ไทยเจรจากับอังกฤษ สรุปแล้วที่ อยู่สามเรื่องใหญ่ คือ

๑. เรื่องสิทธิสภาพนอกอาณาเขต
๒. เรื่องปฏิญญาลัทธิระหว่างไทย — อังกฤษ ค.ศ. ๑๘๘๗

๓. เรื่องอธิปไตยของไทย เทนือรัฐมลายู ทางเหนือ ซึ่งประกอบด้วยรัฐไทรบุรี กลันตัน ตรังกานูและปัลลิส

การพยายามแก้ไขหรือขจัดสิทธิสภาพนอก อาณาเขตเป็นเรื่องที่เข้าใจได้ง่าย เพราะเป็น เรื่องที่เกี่ยวพันโดยตรงกับอธิปไตยของประเทศ ชาติ ส่วนเรื่องอธิปไตยของไทยเหนือรัฐไทรบุรี

กลันตัน ตรังกานูและปิลิส ผู้เขียนก็ได้กล่าวไว้
อย่างละเอียดในบทความแล้ว ผู้วิจารณ์จึงขอ
แสดงความเห็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับปฏิญญาฉบับ ปี
ค.ศ. ๑๘๙๗ ระหว่างไทยกับอังกฤษ

ปฏิญญาฉบับ ไทย — อังกฤษ ปี ค.ศ. ๑๘๙๗
เป็นเรื่องที่สืบเนื่องมาจาก การขยายตัวทางการ
เมืองและอิทธิพลของฝรั่งเศส และเป็นเรื่องที่ถูก
พันธ์โดยตรงกับวิกฤตการณ์ทางการเมือง ระหว่าง
ปี ค.ศ. ๑๘๙๓ หรือกรณี ร.ศ. ๑๑๒ โดย
ฝรั่งเศสส่งเรือรบเข้ามาในอ่าวไทย บังคับให้ไทย
เซ็นสัญญาที่เสียเปรียบ ขณะที่อังกฤษมีท่าทีนิ่ง
เฉย (aloof) อย่างไรก็ดีวิกฤตการณ์ทางการเมือง
ครั้งนั้นทำให้อังกฤษเกิดกลัวการขยายตัวของฝรั่งเศส
และกลัวว่าหากไม่มีการหยุดยั้งอาจทำให้
ชาติทั้งสองกระทบกระทั่งกัน เนื่องจากผลประโยชน์
ขัดกัน ดังเช่น ในปี ค.ศ. ๑๘๙๖ อังกฤษ
และฝรั่งเศสจึงมีข้อตกลงแบ่งเขตอิทธิพลและยอมรับ
รับรองเอกราชของสยามเหนือบริเวณลุ่มแม่น้ำ
เพชรบุรี แม่กลอง ทาจิณ เจ้าพระยา และ
บางปะกง ในสัญญานี้ไม่ได้เอ่ยถึงดินแดนทาง
ตอนใต้ของไทย การประกันเอกราชของสยาม
ของสองมหาอำนาจนี้ ท่านผู้รู้ท่านหนึ่งได้เขียน
ไว้ว่า ความจริงมิใช่เป็นการประกัน เพราะสยาม
ไม่ได้มีส่วนร่วมด้วยเลย เป็นเพียงข้อตกลงระ
หว่างสองชาติเพื่อจะได้ไม่กระทบกระทั่งกัน ซึ่ง
ทั้งสองมหาอำนาจย่อมตกลงเป็นอันได้เมื่อต้องการ

หลังจากปี ค.ศ. ๑๘๙๖ ไทยและอังกฤษ
ก็ทำปฏิญญาฉบับ โดยไทยตกลงจะไปยินยอมให้
ชาติหนึ่งชาติใดเข้ามาเช่า ชื่อ หรือถือกรรม
สิทธิ์เหนือดินแดนไทย บริเวณใต้ตำบลบาง
สะพาน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ลงไป โดย
ปราศจากความเห็นชอบของรัฐบาลอังกฤษ และ
ฝ่ายอังกฤษตกลงจะให้ความสนับสนุน (support)
ไทยในกรณีฉุกเฉิน

เหตุสำคัญเหตุหนึ่งที่หลายท่านมองข้าม คือ
กลัวว่าไทยจะให้มหาอำนาจอื่น ซึ่งโดยพหุนัย
ได้แก่ฝรั่งเศส ขุดคอคอดกระ ซึ่งอาจจะกระทบ
กระเทือนสิงคโปร์ อย่างหนัก

ข้อที่น่าสังเกต คือ คำว่า support อาจตี
ความได้หลายนัย คือ อาจเป็นเพียง support
ก็ได้

สรุปได้ว่าการเจรจาดำเนินไปอย่างยืดเยื้อจน
ถึง ค.ศ. ๑๘๙๐ ก็ได้เซ็นสัญญากันโดยแลก
เปลี่ยนสัตยาบัน เมื่อวันที่ ๙ กรกฎาคม ค.ศ.
๑๘๙๐ ที่กรุงลอนดอน โดยข้อตกลงใหญ่ ดังนี้

โดยยอมยกสิทธิ์ทางการปกครองและการบัง
คับบัญชาเหนือดินแดนรัฐมลายู ไทรบุรี กลัน
ตัน ตรังกานู และปิลิส รวมทั้งเกาะใกล้เคียง
ให้กับอังกฤษ แก่ไซสิทธิ์สภาพนอกอาณาเขต
โดยให้ไทยมีอำนาจศาลมากขึ้น ในภาคผนวก
ได้พูดถึงการยกเลิกปฏิญญาฉบับ ไทย-อังกฤษ ปี
๑๘๙๗ และอังกฤษให้กู้เงินสร้างทางรถไฟสายใต้

ผู้อ่านจะรู้สึกว่าการเจรจาอันยาวนานที่
แสดงถึงความอดทนอดกลั้น และการพยายาม

พื้นผ้าอุปสรรคต่าง ๆ เพื่อรักษาไว้ซึ่งเอกราช
และอธิปไตยที่แท้จริง

เดช บุณนาค : พระยาแขกเจ็ดหัวเมืองคบคิด
ขบถ ร.ศ. ๑๒๑

บทความนี้กล่าวถึงวิกฤตการณ์ทางการเมือง
และการปกครองที่เกิดขึ้นในรัชสมัยพระบาทสม
เด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว หลังการปฏิรูป
การปกครองกรุงสยามทั้งในส่วนกลางและภูมิภาค
ปี พ.ศ. ๒๔๓๕ บทความนี้ได้กล่าวถึงการต่อ
ต้านการปฏิรูปของพระยาแขกเจ็ดหัวเมือง ปีพ.ศ.
๒๔๔๕ (ร.ศ. ๑๒๑) ซึ่งเป็นพฤติกรรมในทำ
นองเดียวกับ “ขบถผู้มีบุญภาคอีสาน” และ
“ขบถเงี้ยวเมื่อแพร่” ทางภาคเหนือในปีเดียวกัน
เพราะที่ตีที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้า
เจ้าอยู่หัว ทรงแก้ไขเหตุการณ์ได้ทันที่ก่อนที่
จะเกิดเหตุร้ายถึงขั้นรุนแรง เหมือนการต่อต้าน
ของ ซาตซุมะ (satsuma) หลัง Meiji
Restoration ในญี่ปุ่น ซึ่งดังกับการสู้รบชั้น
เองเลือด

จากบทความนี้ พออนุมานได้ว่าการปฏิรูป
การปกครองครั้งนั้น เป็นการปฏิรูป เพื่อรวม
อำนาจไว้ในส่วนกลาง (centralization) กระ
ทำขึ้นเนื่องจากภัยคุกคามจากลัทธิล่าอาณานิคม
ของมหาอำนาจอังกฤษและฝรั่งเศส การรวมอำ
นาจไว้ในส่วนกลาง ย่อมเกิดผลกระทบกระเทือน
ต่อเจ้าเมืองที่ปกครองเมืองต่าง ๆ ทั้งทางอำนาจ

การเมืองและอำนาจทางเศรษฐกิจ อันได้แก่
อำนาจอิสระในการเก็บภาษีอากร ซึ่งเดิมเป็น
ของเจ้าเมืองผู้ครองนครมีลักษณะเป็น auton-
omous เมื่อปฏิรูปการปกครองแล้ว สภาพสถาน
ภาพดังกล่าวย่อมหมดไป เจ้าเมืองผู้ครองนคร
กลายเป็นข้าราชการกินเงินเดือนที่ถูกส่งจากส่วน
กลางไม่ปกครองเมืองต่าง ๆ โดยต้องรอพึ่งคำสั่ง
ส่วนกลาง ความวุ่นวายที่เกิดขึ้นถึงสามภาคใน
จากปีเดียวกัน น่าจะเป็นการต่อต้านการสูญเสีย
อำนาจทางการเมือง และเศรษฐกิจของเจ้าเมือง
หรือเจ้าผู้ครองนครเหล่านี้

บทความนี้ กล่าวโดยทั่วไปเป็นการ
วิเคราะห์เล่าเรื่องแบบ เชิงประวัติศาสตร์ซึ่งให้
รายละเอียดข้อปลีกย่อยต่าง ๆ ผู้วิจารณ์มีความ
เห็นว่า เป็นบทความที่ดี แต่จะสมบูรณ์ยิ่งขึ้น
ถ้าหากว่าการ มีการวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบ
เช่น การยกขบถซาตซุมะของญี่ปุ่น ขึ้นมาเปรียบ
เทียบเพราะเป็นเหตุการณ์คล้าย ๆ กัน ตลอดถึง
การวิเคราะห์โดยใช้หลักรัฐศาสตร์และประวัติ
ศาสตร์ชาติอื่น เช่น การรวมอำนาจทางการเมือง
ของพระเจ้าหลุยส์ที่ ๑๔ โดยใช้พวก aristocrats
มาอยู่ที่พระราชวังแวร์ซาย หรือการพยายามกำ
จัดอำนาจของพวกเจ้าผู้ครองนครของโชกุนจาก
บทความนี้ นอกจากผู้อ่านจะเห็นพระปรีชา

สามารถและการมี insight เรื่องการปกครอง และการเมืองของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวแล้วผู้อ่านยังได้เห็นการเห็นการณ์ไกล (faresight) ของกรมพระยาดำรงราชานุภาพที่ทรงวางจุดประสงค์ระยะยาว (long-range plan) ไว้ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๓๙ และพระบาทสมเด็จพระ

พระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงเห็นชอบด้วย ในอันที่จะเพาะปลูกคนที่จะรับราชการในพื้นที่บ้านเมืองเหล่านี้ ถึงแม้ว่าจะเป็นแขกต่างศาสนา (sic) ก็ให้มีน้ำใจและอัธยาศัยเป็นไทย เช่นข้าราชการหังปวง

ลิขิต ชีวเวทิน
มหาวิทยาลัยยบราน์

การเมือง / การต่างประเทศ

ปราโมทย์ นาครทรรพ : ค่านิยมของผู้นำกับการพัฒนา

ผู้เขียนเริ่มด้วยการพรรณนาถึงสภาพขาดตำราของวงการศึกษานในประเทศไทย และสภาพที่ควรแก้ไขต่าง ๆ ซึ่งเป็นเรื่องที่น่าสนใจและน่าเห็นใจ เพราะผู้วิจารณ์เอง รวมทั้งผู้อ่านอีกหลายท่าน ก็คงมีความรู้สึกอันนี้ จากนั้นผู้เขียนก็พูดถึงเรื่อง concept คำจำกัดความและค่านิยมกับความสัมพันธ์กับการพัฒนา ตลอดทั้งการศึกษา การค้นคว้าทางสังคมศาสตร์ จนเข้าไปประมวลครั้งหนึ่งของบทความ จึงได้เสนอการศึกษาค่านิยมเปรียบเทียบ ของ ๕ ประเทศ ซึ่งได้แก่อินเดีย ไปแลนต์ สหรัฐฯ ยูโกสลาเวีย และไทย อันเป็นโครงการร่วม คือคนของนักรัฐศาสตร์นานาชาติ ซึ่งผู้เขียนได้มีส่วนร่วมผู้หนึ่ง จุดประสงค์ของการวิจัยก็เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างค่านิยมของผู้นำเหล่านั้น กับผลการปฏิบัติงานและ

ระดับการพัฒนาในท้องถิ่นนั้น ๆ ค่านิยมที่วิจัยมุ่งหาเข้ามามีดังต่อไปนี้คือ

๑. Concern for Economic Development
๒. Conflict Resolution and Conflict Avoidance
๓. Participation (การให้ประชาชนมีส่วนร่วม)
๔. Local vs. Central Orientation
๕. Action Propensity
๖. Change Orientation (ความรักการเปลี่ยนแปลง)

สรุปผลของการวิจัยได้ดังนี้ คือ

๑. ผู้นำเกือบทุกชาติมีค่านิยมใกล้เคียงกันในกรณีที่จะสนับสนุนผลประโยชน์ของส่วนกลางหรือส่วนท้องถิ่นดี ส่วนมากก่อนไปในทางประโยชน์ของชาติ
๒. ผู้นำทุกชาติต้องการความเปลี่ยนแปลงพอ ๆ กัน ยกเว้นผู้นำสหรัฐฯ ซึ่งค่อนข้างจะต่อต้านการเปลี่ยนแปลง

๓. ในทางตรงกันข้าม ผู้นำทั้งที่ชอบการเปลี่ยนแปลง แต่ไม่ชอบลงมือทำอะไร ผู้นำอินเดียเฉื่อยชา หรือระมัดระวังกว่าเพื่อน ทั้ง ๆ ที่ชอบการเปลี่ยนแปลงมากกว่าเพื่อน กลับกันกับผู้นำอเมริกา

๔. ที่ต่างกันมากที่สุด คือ การให้ประชาชนมีส่วนร่วม อินเดียต่อต้านการให้ประชาชนมีส่วนในนโยบายและการตัดสินใจมากที่สุด ไทยกับโปแลนด์รองลงมา อเมริกากับยูโกสลาเวียเท่า ๆ กัน

๕. สำหรับการพัฒนาเศรษฐกิจ ซึ่งหมายถึงความเป็นธรรมทางสังคมส่วนรวม อเมริกามีความแยแสน้อยที่สุด รองลงมาคือไทย แต่อินเดียกลับสนับสนุนเต็มที่ โปแลนด์และยูโกสลาเวียก็ไม่กระตือรือร้นที่จะกำจัดความเหลื่อมล้ำค่าสูงทางสังคม โดยการพัฒนาเศรษฐกิจเลย

๖. สำหรับการหลีกเลี่ยงการขัดแย้ง อินเดียต้องการหลีกเลี่ยงมากที่สุด ไทย โปแลนด์ ยูโกสลาเวีย ก็ไม่กล้าเผชิญความขัดแย้งเท่าไร แต่อเมริกาไม่กลัวเลย

สำหรับการวิจัยในประเทศไทย ได้มีการสัมภาษณ์ผู้นำทั้งสิ้น ๓๖๘ คน เป็นตัวแทนส่วนกลางเสีย ๘๘ คน ได้แก่ผู้ว่าราชการจังหวัด ๔๒ คน และผู้ตรวจราชการท้องถิ่น ๔๖ คน นอกนั้นเป็นตัวแทนท้องถิ่นได้แก่ นายกเทศมนตรี ๖๐ คน และสมาชิกสภาเทศบาล ๒๒๐ คน

ผู้เขียนได้พูดถึงอุปสรรคต่าง ๆ ที่เกิดแก่การวิจัยในประเทศไทย และสรุปถึงผลการวิจัยของกลุ่มผู้นำไทยสี่กลุ่ม ดังนี้

๑) โดยทั่วไป ผู้นำทุกกลุ่มมีค่านิยมไม่แตกต่างกันจนเกินไปนัก ความยึดมั่นในค่านิยมต่าง ๆ มักจะอยู่กลาง ๆ ไม่สูงหรือต่ำมากเกินไป ซึ่งผู้เขียนกล่าวว่า จะแปลความว่ามี commitment น้อยกว่าได้

๒) ตัวแทนราชการส่วนกลางคือผู้ว่าราชการจังหวัด กับผู้ตรวจราชการท้องถิ่น มีค่านิยมใกล้เคียงกัน ตัวแทนส่วนท้องถิ่นมีค่านิยมใกล้เคียงกัน

๓) ตัวแทนส่วนท้องถิ่นมีค่านิยมท้องถิ่นสูงกว่าส่วนกลางเห็นได้ชัด ผู้นำที่เป็นข้าราชการยังเห็นส่วนกลางสำคัญมากกว่าอยู่

๔) ทุกกลุ่มมีความไม่พึงพอใจในสถานะภาพปัจจุบัน และต้องการเปลี่ยนแปลงอย่างยิ่ง แต่ทุกกลุ่มก็ไม่อยากลงมือกระทำ หรือริเริ่มโครงการใด ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง กลุ่มท้องถิ่นมีความกระตือรือร้นน้อยกว่าข้าราชการประจำ ทั้ง ๆ ที่ต้องการเปลี่ยนแปลงมากกว่า

๕) กลุ่มท้องถิ่นเห็นความสำคัญของการให้ประชาชนมีส่วนร่วมมากกว่า กลุ่มข้าราชการประจำไม่สู้เห็นความจำเป็นที่จะให้ประชาชนมีส่วนร่วม

๖) ทุกกลุ่มมีค่านิยมที่จะหลีกเลี่ยง ไม่อยากเผชิญกับการขัดแย้ง นายกเทศมนตรีมีความเต็มใจที่จะเสี่ยงมากกว่าสมาชิกสภาเทศบาล สมาชิกสภาเต็มใจเสี่ยงมากกว่าผู้ว่าราชการ ผู้ตรวจราชการส่วนท้องถิ่นระมัดระวังมากกว่าเพื่อน

๗) ทุกฝ่ายต้องการการพัฒนาเศรษฐกิจ แต่ไม่มีใครกระตือรือร้นเป็นพิเศษ

๘) ในฐานะผู้นำเพื่อการพัฒนา นายกเทศมนตรีมีค่านิยมเหมาะสมที่สุด ถ้าหากจะมีทางอธิบายได้ว่าทำไมนายกเทศมนตรี จึงมี Action propensity ต่ำที่สุด (ดูตารางที่คัดจากบทความมาลงไว้ข้างล่างนี้)

ผู้เขียนได้ย้ำว่า การวิจัยนี้เป็นกรณีเฉพาะที่เบื้องต้นและเป็นการทดลองศึกษา ผู้เขียนได้กล่าวสรุปโดยเสนอว่า ถ้าหากปัญหาสำคัญที่เผชิญเมืองไทยเวลานี้ ได้แก่การแก้ความแตกต่าง

ระหว่างคนมีค่านิยม ระหว่างชนบทกับนคร วิธีการอันหนึ่งเห็นจะหนีการกระจายอำนาจ (decentralization) ทั้งในทางการเมือง การปกครอง การเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมไปไม่พ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การปรับปรุงเขตเทศบาล เพื่อให้รับใช้และเป็นสื่อความเจริญให้แก่หมู่บ้าน ชนบทประการหนึ่ง และเพื่อป้องกันรักษาตัวเมืองขนาดกลาง ไม่ให้เติบโตขึ้นอย่างไม่มีทิศทาง จนในที่สุดต้องประสบปัญหาจนแก้ไขไม่ไหว อย่างกรุงเทพฯ อีกประการหนึ่ง

ผู้เขียนได้จับบทความโดยพูดถึงบทบาทของสังคมศาสตร์ว่า อาจช่วยแก้ปัญหาต่าง ๆ และกล่าวหาตนเองป้องกันตัวเองว่า สังคมศาสตร์เป็นศาสตร์ที่มีความสำคัญ ไม่ใช่หญ้าปากคอกอย่างที่คนบางคนเข้าใจ

ตาราง ๒ : ค่านิยมผู้นำไทย

Values Scale	ส่วนกลาง		ส่วนท้องถิ่น	
	ผู้ว่าราชการจังหวัด	ผู้ตรวจฯ	นายกเทศมนตรี	สมาชิกฯ
1. Economic development	2.00	2.14	2.05	2.10
2. Conflict avoidance	2.23	2.35	2.06	2.10
3. Participation	2.68	2.69	2.34	2.60
4. Local orientation	2.23	2.16	1.86	2.10
5. Action propensity	2.68	2.69	2.90	2.85
6. Change orientation	2.02	1.89	1.78	1.67
	(N=42)	(N=46)	(N=62)	(N=220)

ผลของการให้คะแนน ถ้าคะแนนค่าดีถือว่า ขอมรับนับถือค่านิยมนั้น ๆ ถ้าสูงถือว่าปฏิเสธหรือไม่ยึดถือ ๑.๐๐ ถือว่าขอมรับที่สุด ๔.๐๐ ถือว่าต่อต้านมากที่สุด ๒.๐๐ เป็นกลาง (ถ้าอธิบายนี้ลอกจากตาราง ๑ -- ผู้วิจารณ์)

ผู้วิจารณ์อยากจะกล่าวว่า บทความนี้เป็น บทความที่ดีมากบทความหนึ่ง เป็นการศึกษา แบบ Impirical มีข้อมูลมาสนับสนุนการกล่าวอ้าง อย่างไรก็ตาม ผลที่ได้จากการวิจัยเป็นผล ที่น่าจะคาดหมายได้ จุดที่น่าสนใจก็คือ ช่องว่าง ระหว่างความอยากเปลี่ยนแปลง กับความอยาก ริเริ่มในโครงการ หรือลงมือกระทำ สภาพตั้ง กล่าวอาจเป็นผลมาจากความรู้สึกที่ว่า ตนคงไม่มี อำนาจหรือความสามารถพอที่จะเปลี่ยนแปลงได้ เพราะอุปสรรคและบ้จจัยหลายอย่าง เช่นระบบ การเมือง โดยเฉพาะระบบราชการ เป็นระบบ ที่ทำให้สมาชิกในระบบรู้สึกว่าคุณไม่มีความสำคัญ พอ เพราะอำนาจที่แท้จริงอยู่ในมือผู้นำชั้นสูง เพียงไม่กี่คน ถ้าเป็นเช่นนั้น ก็อาจกล่าวได้ว่า ผู้นำการพัฒนาไทย มี sense of political potence ต่ำ หรืออาจจะเป็นไปได้ว่า กลุ่มผู้นำ การพัฒนา มี security อยู่แล้วในระบบ ไม่ จำเป็นต้องค้นร่นเพื่อการเปลี่ยนแปลง แม้จะ อยากเห็นการเปลี่ยนแปลงก็ตาม

ข้อที่น่าเอาไปขบคิดอีกข้อหนึ่ง ก็คือ การที่มิ การไม่ปะติดปะต่อของคุณค่านิยม (เช่นอยาก เปลี่ยนแต่ไม่อยากทำ) อาจ เกิดจากความบก พร่องของแบบสอบถาม ผู้วิจารณ์ไม่อยู่ในฐานะ จะวิจารณ์ให้เห็นชัดได้ เพราะตระหนักดีว่าการ ร่างแบบสอบถามนั้นยากเย็นเพียงใด และจะให้ เป็นแบบสอบถามที่สมบูรณ์ ไม่มีการลำเอียง ไม่ มีคำถามนำ ไม่มีการตอบโดยโกหก ฯลฯ เป็น สิ่งที่ทำได้ยากมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง สังคม

ศาสตร์ยังอรุดขึ้นแรกเริ่มที่จะเป็นวิทยาศาสตร์ และ by its own ก็จัดการได้ยากอยู่แล้ว ความ แน่นอน จึงไม่สมบูรณ์เหมือนการค้นพบในวิชา ฟิสิกส์

ผู้วิจารณ์เห็นด้วยว่า ควรมีการกระจาย อำนาจ ประเทศไทยมีการรวมอำนาจมากแทบ จะเรียกได้ว่า เป็น centralization syndrome ซึ่งเนื่องมาจากภัยจากจักรวรรดินิยม ได้มีการปฏิ รูปการปกครองขนาดใหญ่ในปี ค.ศ. ๑๙๕๒ เพื่อ ขจัดอำนาจทางการเมือง และการเก็บภาษีอากร ของเจ้าเมืองผู้ครองนคร และรวมอำนาจไว้ใน ส่วนกลาง (ทำนองเดียวกับรัฐบาลเมจิของญี่ปุ่น) แม้จะมีกฎกระจายอำนาจก็อยู่ในขอบข่ายที่น้อย มาก อย่างไรก็ตาม การกระจายอำนาจมีจุด สำคัญจุดหนึ่งที่จะมองข้ามไม่ได้ก็คือ ในภาค หรือจังหวัดหนึ่ง ๆ ต้องมีสภาพเศรษฐกิจดี พอ เลี้ยงตัว หรือเก็บภาษีท้องถิ่นได้มากพอที่จะ พัฒนาตัวเอง มิฉะนั้นก็ต้องอาศัยงบประมาณ จากส่วนกลางซึ่ง process ของ allocation นั้น อาจต้องต่อสู้กันมาก และอาจยืดเยื้อ

อีกประการหนึ่ง การกระจายอำนาจมีข้อ สันนิษฐานว่า หน่วยเล็กนั้น ๆ เป็นส่วนหนึ่ง ของหน่วยใหญ่ (the whale system) กล่าว คือ มี degree of integration สูง มีความ รู้สึกว่า ท้องถิ่นตนเป็นหน่วยหนึ่งของประเทศ มิฉะนั้นอาจเกิด regionalism และ autono- mous area จนถึงกับคิดตั้งตนเป็นอิสระ แยก ตัวจากหน่วยใหญ่

สุจิต บุญบงการ : นิสิตนักศึกษากับการพัฒนาทางการเมืองของไทย

บทความนี้เริ่มต้นด้วยการกล่าวถึงแนวความคิดเกี่ยวกับการพัฒนาการเมืองและการวิวัฒนาการการศึกษาในเวลานี้ ผู้เขียนได้อ้างถึงหลักเกณฑ์หรือคำจำกัดความของคำว่าพัฒนาการเมือง (Political Development) ของนักวิชาการตะวันตก เช่น Lucian Pye, Gabriel Almond, G. Bingham Powell, Samuel Huntington. บุคคลเหล่านี้ล้วนแต่เป็นปรมาจารย์ทางการพัฒนาการเมือง ซึ่งเป็นที่รู้จักดีของผู้ศึกษาวิชานี้ หลังจากกล่าวถึงทฤษฎีแล้ว ผู้เขียนได้กล่าวถึงวัฒนธรรมทางการเมืองของนิสิตนักศึกษาไทยโดยมีตารางตัวเลข ซึ่งเป็นผลจากการวิจัยเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๑๑ อันเป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิตของผู้เขียนที่ได้เสนอต่อ สำนักศึกษาเฟลทเซอร์ มหาวิทยาลัยทัฟส์

วัฒนธรรมทางการเมืองของนิสิตนักศึกษาไทยพอจะสรุปได้ดังนี้คือ

นิสิตนักศึกษามีความเห็นว่าการมีอิทธิพลและความสำคัญต่อตน ตลอดจนมีความสนใจพอสมควรในทางการเมืองและรัฐบาลอย่างไรก็ตาม นิสิตนักศึกษาก็ไม่ถึงกับเป็น active participant และไม่หวังดำรงตำแหน่งทางการเมืองในอนาคต มีความไม่พึงพอใจบางอย่างในระบบการเมืองและสภาพแวดล้อมที่เป็นอยู่ มีการขัด

กันในบุคลิกระหว่างลักษณะประชาธิปไตยและ authoritarianism.

ผู้เขียนพยายามอธิบายวัฒนธรรมทางการเมืองของนิสิตนักศึกษา โดยกล่าวถึง Process ของการเรียนรู้ทางการเมือง (Political Socialization) โดยเปรียบเทียบการเรียนรู้ทางการเมืองกับสิ่งแวดล้อมอื่น ตลอดจนการอบรมในครอบครัว โดยการสันนิษฐานจากภูมิหลังของนิสิตนักศึกษา ซึ่งพอจะสรุปได้ว่า มหาวิทยาลัยเมืองไทยไม่ได้ให้การอบรมแบบให้การศึกษาเสรี (Liberal Education) หากเน้นในทางอาชีพและการเน้นความเชื่อฟังและหลักอำนาจ อันเป็นเหตุให้นำไปสู่บุคลิกที่มุ่งใช้อำนาจ (authoritarian Personality) นอกจากนี้นิสิตนักศึกษาไทยยังได้รับการยกย่องจากสังคมและส่วนมากมาจากชนชั้นกลาง ย่อมเข้ากับระบบได้ง่าย เพราะอยู่ในฐานะที่ถูก co-opt. เข้ากับระบบที่เป็นอยู่ไม่ค่อยดี โดยไม่จำเป็นต้องมุ่งหาการเปลี่ยนแปลง ผู้เขียนได้กล่าวสรุปว่าด้วยเหตุดังกล่าว การศึกษาชั้นสูงในมหาวิทยาลัยจึงเป็นการสร้างเสถียรภาพให้กับระบบการเมืองและนิสิตนักศึกษา แทนที่จะเป็น agents of change ก็กลับเป็นผู้ที่ identity กับระบบราชการและระบบการเมืองปัจจุบัน สำหรับขบวนการ ชัยใหม่ ยังไม่มีบทบาทในหมู่นิสิตนักศึกษาไทย อย่างไรก็ตามเริ่มมีการเปลี่ยนแปลงไปในทางดีคือนิสิตนักศึกษาระดับหรือล้นมากขึ้นมีความคิดในทางก้าวหน้าในหมู่นิสิตนักศึกษ

ซาบางพวกและได้มีการพยายามที่จะปรับปรุงมหาวิทยาลัยให้มีมาตรฐานการศึกษาสูงขึ้น เป็นสังคมที่เสรีตลอดจนได้มีการจัดองค์การ ของนิสิตนักศึกษาให้เป็นประชาธิปไตยและมีความรับผิดชอบมากขึ้น ผู้เขียนอ้างว่า สิ่งเหล่านี้อาจจะเป็นสัญลักษณ์ที่ดี ที่จะผลิตผู้นำที่มีลักษณะเป็นประชาธิปไตยมากขึ้นและ มีความประสงค์ที่จะปรับปรุงระบบการเมืองและสังคมให้ทันสมัยมากขึ้น

บทความของคุณสุจิต บุญบงการ อาจกล่าวได้ว่าเป็นบทความที่ดีมากบทความหนึ่งที่ทำให้ความรู้และการเข้าใจอย่างแจ่มแจ้งต่อสภาพจิตใจทัศนคติ คุณค่านิยม และวัฒนธรรมทางการเมืองของนิสิตนักศึกษา ข้อมูลที่ยกมาอ้างก็ช่วยให้บทความนี้เป็นบทความที่เป็นลักษณะ *empirical approach* ซึ่งผิดจาก *intellectual approach* ซึ่งมุ่งใช้หลักเหตุผลโดยไม่มีข้อมูลที่เป็นตัวเลขมาแสดงให้เห็นชัด ถ้าจะกล่าวให้แน่นอนยิ่งขึ้น บทความนี้มีลักษณะผสมทั้งสอง *approach* อย่างไรก็ตามข้อมูลที่ยกมาอ้างนั้นอาจเป็นที่น่าสงสัยใน *validity* เพราะเหตุการณ์ได้เปลี่ยนแปลงไปในระยะสองสามปีที่ผ่านมา ข้อมูลที่ใช้อ้างนั้นเป็นข้อมูลที่หาได้ก่อนใช้รัฐธรรมนูญและก่อนการเลือกตั้งทั่วไป ปัญหาก็คือการที่กล่าวว่านิสิตนักศึกษาไม่เป็น *active participants* อาจไม่ถูกต้องทีเดียวนัก เพราะขณะนั้นอยู่ในระหว่างกฎอัยการศึก ย่อมเป็นการยากที่จะคาดให้นิสิต

นักศึกษาเป็น *active participant* แม้การกล่าวว่าไม่มุ่งหวังจะมีตำแหน่งทางการเมืองในอนาคตก็อาจเป็นการพูดตาม *mood* ของการเมืองขณะนั้น หลังการเลือกตั้งแล้ว *mood* ทางการเมืองย่อมเปลี่ยนไป อาจเกิดท่าทีที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในแง่ที่ว่านิสิตนักศึกษารู้สึกว่าตนมีบทบาทสำคัญในทางการเมืองเกิด *sense of political potency* และอาจเกิดต้องการตำแหน่งทางการเมืองในอนาคต (ซึ่งขัดกับข้อมูล) โดยการสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ดังนั้นข้อมูลที่ คุณสุจิต ยกมาอ้าง อาจถือเป็น *case study* ที่ *valid of a given time and space* การที่ *extrapolate* จึงอาจถูกแย้งได้ง่าย

ข้อที่น่าสนใจ คือความขัดกันของระบบการเมืองที่เราพยายามพัฒนา กับพื้นฐานทางวัฒนธรรมทางการเมือง (*democracy vs. authoritarianism*) ซึ่งเห็นได้ชัดว่า *political socialization* กับ *political systems* นั้น มีลักษณะขัดกัน และแม้แต่ *Political socialization* เองนั้น *process* อาจมีลักษณะ *disjunctive* คือ ขัดกันในตัวเองเมื่อเป็นเช่นนี้ ก็จะกลายเป็นการพยายามสร้าง *alien superstructure* บน *native substructure* โอกาสที่ระบบการเมืองจะเจริญเติบโต และการพัฒนาการเมืองจะบรรลุผลสมความมุ่งหวัง อาจต้องขยาย *time dimension* ให้กว้างและไกลออกไปกว่าที่คาดไว้

รพุทธิ ชัยนาม : สันติภาพกับองค์การสหประชาชาติ

ผู้เขียนได้กล่าวถึงความจำเป็นมาขององค์การสหประชาชาติ ในฐานะสถาบันเพื่อรับหน้าที่รักษาสันติภาพและความมั่นคงของโลกไว้สืบแทนสันนิบาตชาติที่ได้ถึงแก่ภรรณาไปแล้ว ผู้เขียนได้พรรณนาถึงผลงานขององค์การและเหตุการณ์ของโลกที่เปลี่ยนไป และพูดถึงความหวังที่โลกจะพัฒนาไปสู่ประชาคมโลก โดยตั้งอยู่บนพื้นฐานของความร่วมมือกันเพื่อจัดปัญหาต่าง ๆ ประกอบกับความกลัวและเข้าใจถึงภัยแห่งการทำลายล้างซึ่งกันและกัน โดยอารูรุมหาประลัย

ผู้เขียนได้สรุปโดยการเน้นถึงความสำคัญของการร่วมมือกันและพูดในทำนองมองในแง่ดีว่า ทางไปสู่ประชาคมโลกย่อมจะใกล้เข้ามาเมื่อใดที่ความไว้วางใจกันเข้ามาแทนที่การแข่งขันสร้างความสพึงกลัวแก่กันแล้ว

บทความนี้เขียนแบบ idealistic ซึ่งเป็นสิ่งที่น่าสรรเสริญ แต่ผู้วิจารณ์อดที่จะท้วงติงไม่ได้ว่าเป็นการ underestimate ความขัดแย้งของมนุษย์ โดยเฉพาะในทางผลประโยชน์ แน่ละการร่วมมือย่อมนำไปสู่สันติภาพ แต่มีพื้นฐานบนข้อสันนิษฐานว่ามนุษย์เป็นสัตว์มีเหตุผล (Rational being) ข้อสันนิษฐานนี้เป็นที่ยอมรับกันโดยเด็ดขาดแล้วหรือ ฟรอยด์ กล่าวว่ามนุษย์มี drive อยู่สองอย่าง คือ sex กับ aggressiveness อาจมีผู้แย้งว่า ถ้าเช่นนั้นมนุษย์ก็ไม่ต่างจากสัตว์เครื่องจานสี ผู้วิจารณ์เองก็ยังไม่แน

ใจว่ามนุษย์ Rational หรือไม่ แต่อยากอ้างว่ามหาสงครามโลกสองครั้ง รวมทั้งสงครามปัจจุบันคือสงครามเวียดนามและในตะวันออกกลาง น่าจะเป็นคำตอบที่ทุกท่านควรนำไปคิด

ผู้เขียนเน้นถึงเจตนา รมณอันเป็นอุดมคติขององค์การสหประชาชาติ โดยมองข้ามข้อเท็จจริงบางข้อ กล่าวคือ องค์การโลกทั้งสันนิบาตชาติและองค์การสหประชาชาติเกิดขึ้นหลังมหาสงคราม ดังนั้นมองในแง่การเมือง เป็นองค์การที่สร้างขึ้นมาเป็นเครื่องมือของมหาอำนาจผู้ชนะสงครามเพื่อรักษาสภาพคงที่หลังสงครามไว้ โดยใช้สภาพชนเป็นเครื่องมือ (Institutionalization of the status quo) จะเห็นได้ชัดว่า สหรัฐอเมริกา สหภาพโซเวียต อังกฤษ ฝรั่งเศส และจีน ซึ่งเป็นมหาอำนาจที่ชนะสงคราม มีสิทธิเหนือชาติอื่น เช่นมีสิทธิยับยั้ง (veto) และเป็นสมาชิกถาวรในคณะมนตรีความมั่นคง ถ้ามองอย่าง realistic แล้วปัจจุบันนี้ญี่ปุ่น อินเดีย เยอรมันตะวันตก ควรมีสิทธิยับยั้งและเป็นสมาชิกถาวรส่วนจีนคณะชาตินั้น ขณะนี้น่าจะหมดคุณสมบัติดังกล่าว

ผู้วิจารณ์ขอกกล่าวเป็นการสรุปว่า การวางอุดมคติไว้สูงเป็นสิ่งดี แต่อุดมคติใดก็ตามต้องคำนึงถึงโอกาสที่จะบรรลุหรือความเป็นไปได้ด้วย มิฉะนั้นจะกลายเป็นความฝันหรือไม่ก็ต้องขยาย time dimension ออกไปจนกลายเป็น infinity ซึ่งไม่น่าจะเป็นประโยชน์มากนัก

ลิขิต ชีวเวคิน
มหาวิทยาลัยบูรพา

เศรษฐกิจ

ประชุม โฉมฉาย : มาตรการระหว่างประเทศ
ในการสร้างเสถียรภาพให้
กับสินค้าขั้นปฐม

อรรถ ชวรมโม : ระบบภาษีอากรเพื่อการพัฒนา
จิรายุ อิศรางกูร ณ อยุธยา : ทฤษฎีอัตรา
ปกป้องที่แท้จริง
(Effective Pro-
tective Rate) กับ
นโยบายการส่ง
เสริมอุตสาหกรรม
ไทย

บทความทั้งสามนี้ไม่เกี่ยวข้องกันเท่าไรเลย การที่จะนำมาสรุปรวม ๆ ในที่นี้ จึงดูไม่ค่อยเหมาะสมนัก อย่างไรก็ตาม ผู้เขียนจะพยายามทำให้บทความทั้งสามต่อเนื่องกัน เพื่อความสะดวกในการดำเนินเรื่องในข้อเขียนนี้ ผู้เขียนต้องขออภัยเจ้าของบทความ ถ้าหากว่าผู้เขียนไม่ได้ให้ความยุติธรรมแก่บทความทั้งสามเท่าที่ควร

ในบทความเรื่อง *มาตรการระหว่างประเทศในการสร้างเสถียรภาพให้กับสินค้าขั้นปฐม* ของประชุม โฉมฉาย นั้นได้กล่าวถึง บ่อเกิดและปัญหาต่างๆ ของความไร้เสถียรภาพของสินค้าขั้นปฐม เรื่องนี้เป็นเรื่องที่น่าสนใจมากในหมู่นักเศรษฐศาสตร์ระหว่างประเทศ อย่างมากเมื่อสัปดาห์ที่แล้วมา กล่าวโดยทั่วไปแล้ว ส่วน

มากมีความรู้สึกกว่าสินค้าขั้นปฐมนั้นมีความไร้เสถียรภาพในการค้าระหว่างประเทศมากกว่าสินค้าอุตสาหกรรม แต่ความรู้สึกนี้ไม่อาจจะยืนยันด้วยข้อเท็จจริงทางสถิติได้ จากการวิจัยหลักฐานที่ได้ กลับกลายเป็นว่าสินค้าอุตสาหกรรมกลับมีความไร้เสถียรภาพมากกว่า เพราะว่าสินค้าใหม่ๆ มีมาก วิธีการผลิตก็ปรับปรุงเสมอ การเปลี่ยนแปลงของสินค้าโดยไม่เปลี่ยนแปลงคุณภาพก็มีการทำกันมาก เพราะฉะนั้นการไร้เสถียรภาพทางการค้าของสินค้า อุตสาหกรรมจึงมีมาก สำหรับเมืองไทยนั้น ผู้เขียนเคยเขียนไว้ในบทความเรื่อง *Instability in Thailand's Foreign Trade* ที่เสนอให้สัมมนาของมหาวิทยาลัยคอร์แนล ปี ๒๕๑๒ โดยใช้ตัวเลขปี ๒๔๘๙ — ๒๕๑๐ ซึ่งชี้ให้เห็นว่า ในกรณีเมืองไทย ความไร้เสถียรภาพของสินค้าขาเข้า ซึ่งส่วนมากเป็นสินค้าอุตสาหกรรมนั้น มีมากกว่าสินค้าขาออก ซึ่งส่วนมากเป็นสินค้าขั้นปฐม นอกจากนั้นความไร้เสถียรภาพนั้น ส่วนมากมาจากปริมาณสั่งซื้อสินค้าขาเข้าและปริมาณส่งสินค้าขาออกมากกว่าการเปลี่ยนแปลงทางราคาของสินค้าขาเข้าและสินค้าขาออก เรื่องนี้เป็นเรื่องที่น่าสนใจสำหรับเมืองไทย เพราะนโยบายเกี่ยวกับการส่งสินค้าขาออกนั้น เราควรเน้นในเรื่องปริมาณส่งออก หรือการรักษาเสถียรภาพของปริมาณสินค้าที่ส่งออก แทนที่จะมุ่งรักษาเสถียร

ภาพทางราคา กล่าวโดยทั่วไปแล้วราคาสินค้า
ขาออกของเรานั้น ส่วนมากก็กำหนดโดยตลาด
โลกอยู่แล้ว เสถียรภาพจึงมีค่อนข้างมาก ส่วน
ปริมาณส่งออกของสินค้าของไทยส่วนมากนั้น เมื่อ
เทียบกับปริมาณที่ซื้อขายกันในตลาดโลกนั้น มี
จำนวนน้อยมาก และผู้ซื้อสินค้าไทยอาจจะซื้อ
สินค้าจากประเทศอื่น เพื่อทดแทนสินค้าไทยก็ได้
ทำให้สินค้าไทยขาดเสถียรภาพไป ถ้าเป็นเช่น
นี้ มาตรการต่างๆ ที่เสนอในบทความ *มาตรการ
การระหว่างประเทศในการสร้างเสถียรภาพ* นั้น
ที่รัฐบาลไทยควรจะสนใจต่อสัญญาพหุพหุสาธนะ
ยาว และข้อตกลงแบบโควต้าส่งออก แทนที่จะ
เป็นมาตรการประเภทมุลกันชน ส่วนใน
ทางด้านสินค้าขาเข้านั้น ความไร้เสถียรภาพ
ทางราคามีอยู่นั้น น่าจะเป็นประโยชน์ต่อ
ประเทศไทยอยู่แล้ว เพราะยังในระยะที่ประเทศ
ไทยกำลังเร่งรัดพัฒนาต้องการส่งสินค้าประเภท
ทุนเข้าประเทศมาก และการที่มีราคาค่อนข้าง
คงที่ ย่อมทำให้การเสี่ยงในทางลงทุนมีน้อย
เปลี่ยนแปลงอัตราศุลกากรขาเข้าของเราได้ทำไป
ค่อนข้างมีผลดีจึงไม่กระทบกระเทือนถึงราคาทำ
ไรนัก

ถึงแม้สินค้าส่งออกโดยทั่วไป มีความไร้
เสถียรภาพทางปริมาณมากกว่าราคา แต่สินค้า
ขาออกที่สำคัญของไทยอย่างหนึ่ง คือ ยางนั้น
ความไร้เสถียรภาพทางราคานั้น มีมากกว่าปริ

มาณส่วน ข้าว ยาง ดีบุก และไม้สัก นั้นความ
ไร้เสถียรภาพทางปริมาณ คงมีมากกว่าทางราคา
ดังที่เสนอไว้ข้างต้น

เรื่องที่น่าสนใจอีกเรื่องหนึ่งเกี่ยวกับความไร้
เสถียรภาพในการค้าต่างประเทศของไทยนั้น คือ
ตามปรกติแล้ว ความไร้เสถียรภาพทางการ
ค้าระหว่างประเทศ ย่อมกระทบกระเทือนถึงราย
ได้การลงทุน ระดับราคาของประเทศด้วย ยก
ตัวอย่างเช่น การขึ้นลงของสินค้าขาเข้านั้น
ย่อมกระทบกระเทือนถึงอุปทานรวมของประเทศ
ถ้าหากว่ารัฐบาลแบบรัฐบาลไทยนี้ ซึ่งมีประสิทธิ
ภาพในการต่อต้านภาวะเงินฝืดมากกว่าภาวะเงิน
เฟ้อแล้ว การขึ้นลงของสินค้าขาเข้าย่อมมีแนว
โน้มทำให้เกิดภาวะเงินเฟ้อได้ง่าย ถ้าเป็นเช่นนี้
อัตราดอกเบี้ยและราคาสินค้าประเภททุนก็น่าจะ
เพิ่มขึ้นได้ ถ้าหากว่าภาวะนี้มีมากพอสมควร
การลงทุนก็จะหดตัวและรายได้รวมก็จะลดลงด้วย
ความไร้เสถียรภาพทางด้านสินค้าขาออกนั้น ก็
อาจจะกระทบกระเทือนถึงการกระจายทรัพยากร
ภายในประเทศ ชาวชนอาจจะไม่ยอมปลูกพืช
อื่นที่จะให้รายได้แก่ตน เพราะการคำนวณผล
ได้ผลเสียนั้นทำได้ยาก นอกจากนี้ทำความไร้
เสถียรภาพทางการส่งสินค้าออกมีมาก ก็จะมี
กระทบกระเทือนถึงเงินตราต่างประเทศของไทย ทำ
ให้รัฐบาลไทยใช้นโยบายแบบระวังเงินเกินไป
โดยหวังแต่จะสร้างเงินสำรองเงินตราต่างประเทศ

ให้มากเพื่อป้องกันการขาดแคลนเงินตราต่างประเทศ นโยบายแบบนี้ ย่อมเสี่ยงต่อการทำให้เกิดเงินเฟ้อขึ้นได้ เพราะผลผลิตของประเทศไม่ได้ขยาย โดยการสั่งซื้อสินค้าเข้าประเทศมากเกินไป และอุปทานของสินค้าอยู่ในความต้องการของคนไทยก็จะถูกจำกัด เพราะสินค้าเข้าประเทศทั่วโลกมีได้มีมากจนพอเพียง แต่ที่กล่าวมานี้เป็นเพียงเหตุผลทางทฤษฎี เมื่อตัวเลขกันจริงๆ แล้ว แม้ว่าความไร้เสถียรภาพทางระดับราคารายได้ การบริโภค และการสะสมทุนนั้น มีมากกว่ามูลค่าสินค้าส่งออก และในกรณีราคาขายส่งและการลงทุนนั้น มีน้อยกว่ามูลค่าสินค้าส่งเข้าก็จริง แต่ความไร้เสถียรภาพของการค้าระหว่างประเทศนั้น ไม่มีความสัมพันธ์กับความไร้เสถียรภาพของระดับราคารายได้ การบริโภค และการสะสมทุนเลย ที่จริงเรื่องนี้ไม่ใช่ของแปลก เพราะในประเทศด้อยพัฒนาทั้งหลาย Macbean เคยใช้ตัวเลขของ Coppock Massell, Michaely และที่เขาหามาเอง พิสูจน์ได้ว่าไม่มีหลักฐานใดที่จะกล่าวได้ว่า ความไร้เสถียรภาพทางการค้าระหว่างประเทศของประเทศเหล่านี้จะสัมพันธ์กันกับความไร้เสถียรภาพในรายได้ระดับราคา และการลงทุนของประเทศเหล่านี้ รายละเอียดดู Alasdair I Macbean, *Export Instability and Economic Development* (Cambridge : Harvard University

press, 1966), บทที่ ๓ และ ๔ Joseph D. Coppock, *International Economic Instability: The Experience after World War II* (New York : Mcgraw Hill Book Company, Inc., 1962); Michael Michaely, *Concentration in International Trade* (Amsterdam : North-Holland Publishing Company, 1962); และ B.F. Massell, Export Concentration and Export Earnings, *American Economic Review*, Vol. 54, No. 2 (March 1964), PP. 47-63

การที่ความไร้เสถียรภาพทางการค้าระหว่างประเทศนั้น ได้ผลต่อเศรษฐกิจภายในมากเท่าที่ทฤษฎีแนะไว้ อาจเป็นเพราะข้อจำกัดบางประการเกี่ยวกับสถาบัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเกี่ยวกับสถาบันทางการเงิน สำหรับในประเทศไทยนั้น อัตราหมุนเวียนของเงินทางรายได้ (income velocity of money) นั้นต่ำ ความสามารถสร้างเงินของธนาคารอาจมีน้อยเพราะมีทุนสำรองมากเกินไป การใช้เช็คธนาคารก็น้อยกว่าที่ควรจะเป็นเพราะ มีโกงกันมาก นอกจากนี้แนวโน้มต่อหน่วยของการนำสินค้าเข้า (marginal propensity to import) นั้นสูง ทำให้ผลของตัวทวี (multiplier) ต่ำ และผลของตัวเสถียรภาพที่มีอยู่ (built in stabilizer) นั้นมีมาก แต่อย่างไรก็ดีที่กล่าวมานี้แม้จะมีส่วนตีในแง่ที่ว่าเศรษฐกิจภายในของไทยนั้นมีเสถียรภาพก่อน

ข้างมาก แต่ว่าขีดจำกัดเนื่องจากสภาพทางการเงินนี้ อาจจะทำให้การค้าระหว่างประเทศไม่ได้สร้างสรรค์ให้เกิดอัตราจำเริญทางเศรษฐกิจที่สูงเท่าที่ควรก็ได้

ในบทความ ระบบภาษีอากรเพื่อการพัฒนา ของ อรุณธรรมโน ได้กล่าวถึงลักษณะโดยทั่วไปของภาษีของไทย และได้กล่าวถึงภาษีที่เกี่ยวข้องกับการค้าระหว่างประเทศไทยด้วย นั่นคือ อากรศุลกากร โดยเห็นว่า “อากรศุลกากร นับวันจะมีความสำคัญน้อยลงในด้านรายได้ ประเทศพัฒนามากขึ้น แต่ก็ควรจะพยายามใช้เครื่องมือด้านอากรศุลกากร หรือวัตถุประสงค์ในด้านการคุ้มครองส่งเสริมอุตสาหกรรมภายในให้มากขึ้น เพราะอากรศุลกากรยังนับว่าเป็นเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพในระยะสั้น เพื่อวัตถุประสงค์ดังกล่าว เท่าที่ผ่านมาประเทศไทยได้พยายามใช้อากรศุลกากร เป็นเครื่องมือในด้านการคุ้มครองและส่งเสริมอุตสาหกรรมตลอดเวลามา ได้มีการแก้ไขอัตราอากรศุลกากรบ่อยครั้ง บางครั้งเป็นการเพิ่มอากรขาเข้า เพื่อเป็นกำแพงภาษีบ้องกันอุตสาหกรรมภายใน บางครั้งก็เป็นการลดอากรขาเข้าแก่วัตถุดิบ เครื่องจักรเครื่องมือ เพื่อเป็นการส่งเสริมอุตสาหกรรมภายใน ในด้านอัตราภาษีปกติ วัตถุดิบ เครื่องจักร เครื่องมือ เคมีภัณฑ์ ก็ต้องรับภาระอากรขาเข้าในอัตราต่ำอยู่แล้ว แต่ถ้าจะมีการแก้ไขเปลี่ยนแปลง ในอนาคตเพื่อ

ลดอัตราภาษีเหล่านี้ลงอีกก็ควรจะกระทำ แต่ก็ควรพยายามหาทางหาภาษีภายในประเภทอื่น เพื่อชดเชยรายได้จากอากรขาเข้า ที่อาจจะต้องลดลงไปด้วย กฎหมายศุลกากรเท่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบันนับได้ว่าเหมาะสมแล้วทั้งในด้านอัตราและบทบัญญัติต่างๆ รวมตลอดถึงอำนาจของเจ้าหน้าที่และการลงโทษ ข้อควรแก้ไขในขณะนี้ จึงมีอยู่เฉพาะในวิธีการปฏิบัติที่จะพยายามควบคุมบ้องกันในการลักลอบนำของเข้าให้น้อยลง ให้มีวิธีการตรวจราคาสินค้าให้ถูกต้องยุติธรรม ให้มีวิธีการจัดเก็บภาษีที่สะดวกแก่ผู้เสียภาษีมากขึ้น โดยไม่ขาดความรัดกุม ในการจัดเก็บให้มีการค้นภาษีสะดวกรวดเร็วขึ้น”

ถ้าหากว่าเราต้องการใช้อากรศุลกากรเป็นเครื่องมือในการพัฒนานั้น เราต้องดูว่าอากรศุลกากรนั้น มีผลในการโน้มน้าวแนวทางพัฒนาที่แท้จริงอย่างไร เช่นเรามีนโยบายที่จะสร้างอุตสาหกรรมภายในประเทศ เราอาจตั้งกำแพงภาษีสำหรับอุตสาหกรรมขึ้น กำแพงภาษีที่เราตั้งขึ้นนี้ ไม่ใช่กำแพงภาษีที่แท้จริง เพราะกำแพงที่แท้จริงนั้นต้องรวมทั้งภาษีที่เก็บกับวัตถุดิบและภาษีการค้าด้วย ภาษีต่างๆ พร้อมทั้งแนวทางการปรับปรุงนั้นมียุ่ครบถ้วนในบทความ ระบบภาษีอากรเพื่อการพัฒนา แล้ว และการคำนวณกำแพงภาษีที่แท้จริงหรือที่เรียกว่า อัตราการปกป้องที่แท้จริงก็มีแสดงไว้เป็นบทความ ทฤษฎี

อัตราปกป้องที่แท้จริง (*Effective Protective Rate*) กับนโยบายการส่งเสริมอุตสาหกรรมของไทย ของ จิรายุ อิศรางกูร ณ อยุธยา ในบทความหลังนี้ได้สรุปนโยบายส่งเสริมการลงทุนในอุตสาหกรรมของไทย ในระหว่างปี ๒๕๐๓-๒๕๑๑ ว่า “ การส่งเสริมการลงทุน เมื่อพิจารณาตามมาตรการที่ใช้ในการส่งเสริมอย่างผิวเผินแล้ว ก็อาจมีผู้ลงความเห็น ว่า มาตรการที่ใช้สอดคล้องกับนโยบายดีแล้ว เพราะอุตสาหกรรมประเภท ก และ ข ซึ่งมีความสำคัญเหมือนจะได้สิทธิประโยชน์มากกว่าอุตสาหกรรมประเภท ค (การแบ่งประเภทอุตสาหกรรมในปัจจุบัน ได้เปลี่ยนแปลงจากที่เสนอในบทความ คือในปัจจุบันได้มีการยกเลิกให้สิทธิลดอากรขาเข้าสำหรับวัตถุดิบ ดุเชิงอรรถที่ ๑๐ ของบทความ) แต่เมื่อนำเอาทฤษฎี EPR (อัตราการปกป้องที่แท้จริง) มาประยุกต์คร่าว ๆ จะเห็นได้ว่า ข้อสมมุติว่าอุตสาหกรรมประเภท ก และ ข ได้รับการสนับสนุนมากกว่านั้นเป็นความจริง เพราะการลดอากรขาเข้าสำหรับวัตถุดิบนั้นมีผลต่อ EPR ในด้านเดียว เมื่อได้มีการพิจารณาเปลี่ยนแปลงอากรขาเข้าสำหรับ Final goods (สินค้าขั้นสุดท้าย) และ อัตราส่วนของ Value added (มูลค่าเพิ่ม) จึงปรากฏว่า EPR ในอุตสาหกรรมประเภท ค หลายประเภทสูงกว่า EPR ในอุตสาหกรรมหลายอุตสาหกรรม ซึ่งอยู่ในประเภท ก ฉะนั้น

หากรัฐบาลยังต้องการสนับสนุนอุตสาหกรรมบางประเภท เนื่องจากรัฐบาลวินิจฉัยว่ามีความสำคัญต่อเศรษฐกิจของไทย มาตรการที่อาจจะใช้ได้ในการที่จะก่อให้เกิดการลงทุนในอุตสาหกรรมดังกล่าว ก็คือให้สนับสนุนช่วยเหลือจนกระทั่ง EPR ของอุตสาหกรรมเหล่านั้นสูงกว่า EPR ในอุตสาหกรรมอื่น มิฉะนั้นแล้วอุตสาหกรรมประเภทที่ดึงดูดการลงทุนก็คงจะยังเป็นอุตสาหกรรมประเภทที่มีอากรขาเข้าสูงมูลค่าเพิ่มต่ำ เช่น อุตสาหกรรมที่ประกอบผลิตภัณฑ์ขึ้นจากส่วนที่ส่งมาจากต่างประเทศ ซึ่งอาจจะไม่ใช่อุตสาหกรรมที่น่าสนับสนุนเท่าไรนัก ”

ผู้ที่สนใจเรื่อง EPR นั้นควรรอ่าน บทความ ไตรรงค์ สุวรรณคีรี “ The Structure of Protection and Import Substitution in Thailand ” วารสารเศรษฐศาสตร์ ปีที่ ๕ เล่มที่ ๑ หน้า ๖๓-๑๐๕ บทความนี้ได้ชี้ให้เห็นว่าระบบการปกป้องของเรานั้น จะให้ประโยชน์แก่การผลิตสินค้าประเภทบริโภคภายในประเทศ มากกว่าผลิตสินค้าประเภททุนหรือสินค้าที่ใช้ทำการผลิตต่อไป ผลของนโยบายของเราไม่ส่งเสริมการส่งสินค้าออกนอกมากเท่าที่ควร เรื่องนี้เป็นเรื่องที่น่าสนใจมาก เพราะถ้าเป็นเช่นนี้จริง นโยบายส่งเสริมอุตสาหกรรม หรือกำจัดปัญหาการชำระเงินระหว่างประเทศอาจทำให้เรามีปัญหาการขาดดุลทางดุลการชำระเงินเพิ่มขึ้นก็ได้

จากการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ของผู้เขียน ซึ่งเป็นโครงการวิจัยของ ECAFE นั้น ผู้เขียนได้พบว่า ที่กล่าวไว้ข้างต้นนั้นค่อนข้างจะจริง อีกประการหนึ่งก็คือว่า นโยบายการส่งเสริมที่มีอยู่นั้น เน้นเรื่องการลดภายในมากเกินไป แต่อุตสาหกรรมบางอย่างอาจจะใหญ่เกินกว่าเศรษฐกิจไทยที่จะรับได้ อุตสาหกรรมแบบนี้จะไม่ได้รับการสนับสนุนให้เกิดขึ้นเลย ถ้าระบบภาษีอากรยังเป็นอย่างเช่นปัจจุบัน ที่จริงแล้วอุตสาหกรรมบางอย่างที่ได้รับการส่งเสริมอยู่ เช่น อุตสาหกรรมทอผ้าในประเทศไทยก็มีปัญหาที่อุปสงค์ภายในประเทศ ไม่พอกับผลิตภาพของอุตสาหกรรมอยู่แล้ว แนวโน้มในการส่งเสริมอุตสาหกรรมของ

ไทยนั้น ควรมุ่งส่งออกแบบที่ทำกันในประเทศเกาหลี และไต้หวัน แทนที่จะเป็นการทดแทนสินค้าขาเข้า เพื่อประหยัดเงินตราต่างประเทศ นโยบายที่น่าสนใจก็ควรจะเป็นนโยบายที่มองไกลไกลกว่านี้ คือต้องพยายามส่งเสริมสินค้าประเภทอุตสาหกรรมที่ได้รับการส่งเสริมในปัจจุบันนี้ ให้ส่งออกนอกได้ เพื่อเป็นการสร้างเงินตราต่างประเทศให้แก่ไทย เรื่องนี้ยังคงศึกษากันอีกมาก แต่ความคิดพื้นฐานนั้น คิดกันมากพอสมควรในหมู่นักเศรษฐศาสตร์และเราคงเห็นบทความในแนวทางนี้ออกมาเรื่อย ๆ ในอนาคตอันใกล้

วารินทร์ วงศ์หาญเชาว์
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

การศึกษา

- เอกวิทย์ ณ ถลาง : เพื่อความเข้าใจสาระและ
ธรรมชาติของการศึกษา
รจิต บุรี : บทบาทของพฤติกรรมศาสตร์ต่อ
การศึกษาวิชาแพทยศาสตร์
สิปปนนท์ เกตุทัต : บทบาทของมหาวิทยาลัย
ต่อการพัฒนาประเทศ
สุลักษณ์ ศิวรักษ์ : คุณค่าทางการศึกษาของไทย

บทความทั้งสี่ที่กล่าวถึงนั้น มีเรื่องที่น่าสนใจ
เหมือน ๆ กันอยู่อย่างหนึ่ง คือ การศึกษาที่เป็น
อยู่ในปัจจุบัน ตามโรงเรียน และมหาวิทยาลัย
ต่าง ๆ นั้น แคบเกินไป ส่วนมากก็นั้นเฉพาะ

เรียนให้รู้วิชาชีพเท่านั้น ซึ่งวิธีการนี้มีแต่จะทำให้
ให้มนุษย์เป็นสัตว์ประหลาดมากยิ่งขึ้น หาได้
สอนให้มนุษย์เข้าใจคุณธรรมแห่งความเป็น
มนุษย์ไม่ ในบทความของรจิต บุรีนั้นชี้ให้เห็น
ชัดว่า หากการศึกษาเราไม่กว้างพอให้เราจะมี
ความสามารถทางเทคนิคในวิชาชีพเพียงใดก็
ตาม ในกรณีแพทยศาสตร์ เราก็ไม่สามารถเป็น
แพทย์ที่ดีได้ นอกจากนี้ ถ้าการศึกษาจำกัด
อยู่ในระบบเดิมวิทยาการทางแพทย์ก็อาจไม่เจริญ
ก็ได้ เป็นระบบของไทยนั้น การเรียนแพทย
ศาสตร์ไม่ได้ส่งเสริมให้คนมีความรู้ทางสังคมหรือ
มีศิลปการเข้าคน หรือมีวาทะศิลป์ ผลก็คือ เรา
มีจิตแพทย์น้อยเหลือเกิน แต่เรากลับมีหมอจู้จัว

เข้าทรงมากมายอย่างที่เห็น รจิต บุรี กล่าวว่า “แพทย์ที่จะสามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพเต็มที จะต้องรู้จักสภาวะของสังคม และความต้องการทางอารมณ์ของคนไข้ ครอบครัว ของชุมชน จุดมุ่งหมายของการศึกษาของเรานั้น อาจจะถือว่าการพัฒนาทางด้านอารมณ์และสังคม ของมนุษยามีความสำคัญอย่างยิ่ง

สำหรับการศึกษาที่ไม่ใช่วิชาชีพอย่างแพทย ศาสตร์ เอกวิทย์ ณ ถลาง ก็มีความคิดเหมือนกันว่า ควรจะมีการทำให้นักเรียนได้เรียนรู้กว้าง ขว้างยิ่งขึ้น ควรจะมีการศึกษานอกแบบแผนให้ มากขึ้น เอกวิทย์ ไม่เห็นด้วยกับการขยายการ ศึกษาภาคบังคับ เพราะเห็นว่าเป็นการสิ้น เปลืองทรัพยากร ซึ่งมีอยู่อย่างจำกัด เอกวิทย์ คิดว่าการขยายการศึกษานอกแบบแผนนั้น อาจ ใช้ครูและสถานที่ที่มีอยู่เดิม เคยสอนนอกเวลา ก็ได้ ซึ่งก็เป็นการเสริมสร้างความรู้ให้แก่ ประชาชนได้อย่างดีเยี่ยม ปัญหาเรื่องขาดแคลนครู นั้น เอกวิทย์มีความเห็นว่าควรจะใช้แบบเรียน สำเร็จรูป (Programmed Textbook) ให้มากขึ้น การใช้แบบเรียนนั้นนอกจากมีผลทางประ หยัดจำนวนครูผู้สอนแล้ว ยังทำให้นักเรียนรู้จัก ช่วยตนเอง และเป็นการสร้างวินัยให้แก่นักเรียน อีกด้วย เพื่อให้ นักเรียนมีโอกาสได้เข้าถึงวิทยา การสมัยใหม่ เอกวิทย์มีความเห็นว่า ควรจะเอา วิทยาการที่ปัจจุบันสอนกันในชั้นสูง ๆ เช่น เคมี

ฟิสิกส์ ดาราศาสตร์ ตรีศวิทยา เศรษฐศาสตร์ จิตวิทยา ฯลฯ มาดัดแปลงให้ง่ายเข้า แล้วให้ เรียนกันตั้งแต่ชั้นต้น ๆ เลย แบบนี้จะทำให้การ ศึกษาของเราทันสมัยอยู่เสมอ ข้ออื่น ๆ ที่เอกวิทย์ เน้นมากก็คือ อำนวยการวินิจฉัยสั่งการผูกขาด อยู่ในมือผู้เป็นใหญ่ที่สุดในสถาบัน การประสาน งานระหว่างหน่วยและระดับการศึกษาควรจะเป็น กว่าเดิม การตอบสนองความชอบและการลงโทษ ควรจะยุติธรรมกว่าปัจจุบัน สวัสดิการของผู้อยู่ใน วงการศึกษาและแรงจูงใจอื่น ๆ ควรจะมีมาก ขึ้น เช่นเดียวกับเสรีภาพทางความคิด ก็ควรจะ มีมากขึ้น แต่เรื่องที่สำคัญที่สุดคือ ต้องเตรียมคน ระดับผู้นำรุ่นใหม่ ๆ เพื่อรับช่วงงานจากผู้ใหญ่ที่ จะลาโรทั้งหลายอย่างราบรื่นได้

โดยสาระแล้วความคิดของ สิปปนนท์ เกตุทัต ก็ไม่แตกต่างกับของ เอกวิทย์ ณ ถลาง เท่าไรนัก คือมีการเน้นเสรีภาพทางวิชาการ การส่งเสริมกิจกรรมนอกหลักสูตรการเพิ่มความรู้ ทางวิทยาการมูลฐาน นอกจากนี้ สิปปนนท์ มีความเห็นว่า ประเทศไทยควรจะมีมหา วิทยาลัยเกษตรศาสตร์ และวิศวกรรมศาสตร์ (A - M College) แบบของสหรัฐฯ มากยิ่งขึ้น เพราะเป็นสถาบันที่จะให้บริการต่อชุมชนได้ดี ในทัศนะของ สิปปนนท์ นั้น มหาวิทยาลัย จะมีบทบาทต่อการพัฒนาประเทศมากก็ต่อเมื่อ มหาวิทยาลัยนั้น มีงานวิจัยมาก มีห้องสมุดที่ดี

เป็นสถาบันที่ถ่ายทอดความรู้ที่มีประสิทธิภาพ และมีการสร้างอาจารย์ และปรับปรุงการภายใน อยู่สม่ำเสมอ

ในบทความของสิปปนนท์ มีตอนหนึ่งกล่าวถึงว่าปรัชญาตะวันออกของเราในเรื่องเกี่ยวกับการศึกษานั้น เรายังพัฒนาให้บุคคลเป็นปัจเจกบุคคล ที่เป็นส่วนหนึ่งของระบบนิเวศวิทยาของธรรมชาติมาเป็นเวลาหลายพันปีแล้ว การเสริมสร้างคุณภาพระหว่างมนุษย์กับธรรมชาตินี้ ก็มีการกล่าวถึงในบทความของเอกวิทย์ เอกวิทย์ เห็นว่าสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ และสังคม นั้นเป็นเครื่องกำหนดลักษณะของการศึกษาที่เดียว ในบทความของสุลักษณ์ ศิวรักษ์ ก็เน้นเรื่องทำนองเดียวกัน สุลักษณ์ ได้ยกตัวอย่างประวัติศาสตร์ทางการศึกษาคั้งแต่สมัย โรมัน กรีก อริสโตเติล เปลาโต จนถึงสมัยปัจจุบัน ของ อัลเฟรด ไวทเช็ด และเบอทรัน รัสเซลล์ นอกจากนี้ยังได้กล่าวถึงประวัติศาสตร์การศึกษาไทยไว้ด้วย สิ่งที่สุลักษณ์พยายามชี้ให้เห็นถึงสังคม สิ่งแวดล้อม ศาสนาพุทธ ความเป็นมนุษย์และการศึกษานั้นเป็นสิ่งที่แยกกันไม่ออก สุลักษณ์ กล่าวว่าการศึกษาจะดีได้ก็ต่อเมื่อได้วางเป้าหมายไว้อย่างถูกต้องทั้งความเป็นมนุษย์และการดำรงอยู่ของสังคม สุลักษณ์รู้สึกน้อยใจที่เมืองไทยเรายังไม่เข้าใจลึกซึ้งถึงข้อเท็จจริงง่าย ๆ ข้อนี้ เขากล่าวว่า “ ที่ว่าวัตถุประสงค์ของการศึกษา

นั้นเป็นไปเพื่อฝึกปรืออินทรีย์ให้แก่กล้าทั้งทางร่างกายและจิตใจ เพื่อที่จะได้วิวัฒนาการสืบไป โดยไม่ต้องคำนึงถึงการหาเลี้ยงชีพ เพื่อก่อให้เกิดความเข้าใจและเห็นใจในสิ่งต่าง ๆ อย่างกว้างขวาง กล่าวคือ ให้คนได้กลายเป็นมนุษย์ โดยให้เราได้มีโอกาสรู้จักกับสิ่งที่เคยคิดกันไว้ และพบกันไว้อย่างวิเศษสุดในโลก ดูจะยังไม่เป็นที่เข้าใจกันในกรุงสยาม

นอกจากนี้เขายังกล่าวว่า “ ถ้าเราตกลงกันได้ว่า เป้าหมายทางการศึกษาของไทย เป็นจุดเดียวดังเป้าหมายในการดำรงชีวิตของคนไทยส่วนใหญ่ คือมิได้มุ่งแต่เพียงแค่เป็นมรรคอันจะนำไปสู่ผล คือการดำรงชีพไม่ว่าจะเป็นสัมมาชีพ หรือมิฉาชีพ มิได้มุ่งไปที่ว่าใครเรียนมากจะยิ่งเพิ่มอัตรานิยมให้มากขึ้น คือค่าตัวหรือค่าจ้าง สำหรับตัวจะสูงขึ้นตามชั้นของการศึกษา สิ่งซึ่งเรียกว่าโรงเรียน วิทยาลัย มหาวิทยาลัย ในปัจจุบัน จะหมดความสำคัญลงอย่างฉับพลัน เพราะสถานที่ดังกล่าวจะเล็กลงลวง จะเลิกสัญญาอันจอมปลอมในเรื่องให้ไม่รับรองในความอหังการของผู้ผ่านสถานศึกษานั้น ๆ สถาบันทางการศึกษาจะมีอยู่ทั่วไปทั้งในวัด ในบ้าน สื่อสารมวลชน และสถาบันต่าง ๆ ของสังคม ซึ่งต่างจะมุ่งที่จุดสำคัญคือการประพฤติอย่าง มนุษย์ที่มีใจสูงโดยสมบูรณ์ และต่างก็ดำรงชีวิตอยู่ เพื่อกระทำให้หมดสิ้นซึ่งสัญชาตญาณอย่างสัตว์ การ

ทำมาหากินก็ทำด้วยความคิดเมตตากรุณาซึ่งกันและกัน ยิ่งกว่าการแก่งแย่งแข่งดีกัน การปกครองบ้านเมืองก็เป็นที่ไปโดยถือเป็นที่ภาระหน้าที่ที่จะต้องกระทำเพื่อประโยชน์สุขของส่วนรวมร่วมกัน การรักษาพยาบาลก็กระทำโดยมุ่งสังเคราะห์กันและกัน ยิ่งกว่าจะหวังผลได้แต่ในทางวัตถุ ในทางทรัพย์สิน ในทางอำนาจ ซึ่งเกิดจากความลุ่มหลงโดยแท้ ทรัพย์สิน อำนาจ ครอบครัวยศบิณฑบาต และสถานต่างๆ ที่โลกสมมุติขึ้นนั้น ควรมียู้อยู่ได้ โดยที่เรารู้เท่าทันมัน โดยไม่ติดไม่ยึดในมันโดยนำมาอำนวยประโยชน์ให้แก่ความสูงส่งในความเป็นมนุษย์ คือลดความเบียดเบียนกันให้น้อยลงไป เพิ่มความรักหรือกัลยาณธรรม ซึ่งกันและกันให้มากขึ้น สังคมดังกล่าวจะเป็นสังคมมนุษย์ที่มีใจสูงโดยสมบูรณ์ยิ่งขึ้นทุกที โดยสัญญาชาติญาณอย่างสัตว์จะถูกทำลายลงไปทุกที สังคมที่วุ่นไม่จำเป็นต้องเป็นโซเชี่ยลิสต์ แคปิตัลลิสต์ หรือคอมมิวนิสต์ โดยที่สังคมนั้นต่างก็เหมือนกันเข้าไปทุกทีแม่ เพราะสังคมดังกล่าวมีกิเลสเป็นนาย ซึ่งให้มนุษย์เห็นแก่ตัวมากขึ้น ตกอยู่ใต้วัตถุนิยมมากขึ้นนั่นเอง ”

ในที่นี้ขอที่จะกล่าวถึง ขบวนการที่พยายามจะเกิดขึ้นในวงการมหาวิทยาลัยในเมืองไทยแม้จะมาจากคนกลุ่มน้อยแต่ก็น่าจะได้รับการพิจารณา ขบวนการนี้เกิดขึ้นจากการเข้าร่วมสัมมนา มหาวิทยาลัยครั้งที่ ๓ เรื่อง *มหาวิทยาลัยใน*

กำกับรัฐบาล จัดขึ้น ณ สว่างคนิวาส ระหว่างวันที่ ๕ ถึง ๖ กันยายน ๒๕๑๓ การสัมมนาครั้งนี้ สร้างความผิดหวังอย่างมหาศาลแก่ผู้เขียน ผู้เขียนมีความรู้สึกเศร้าใจเป็นอย่างยิ่ง เพราะเรื่องที่พูดถึงทั้งหลายล้วนเป็นเรื่องที่แสดงถึงความเห็นแก่ตัว การรักษาผลประโยชน์ ไม่ได้มีการพูดถึงการปรับปรุงมหาวิทยาลัยเพื่อความ เป็นเลิศทางวิชาการอย่างจริงจัง หลังจากการสัมมนาครั้งนี้ ทำให้อาจารย์กลุ่มหนึ่งอยากจะตั้งมหาวิทยาลัยขึ้นเองโดยขั้นแรกจะเปิดสอนเฉพาะวิชารัฐศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ และการประพันธ์โดยจะทำได้ด้วยวิธีการคัดเลือกเอานักศึกษาที่มีความตั้งใจในการศึกษามากจำนวนหนึ่ง สอนให้ฟรีแต่การสอนนี้เน้นเรื่องการศึกษาด้วยตนเอง เป็นใหญ่ผู้สอนทำหน้าที่เพียงแนะนำและอธิบายสิ่งที่ยากแก่การเข้าใจให้นักเรียนทราบ ผู้ที่เรียนจบแล้วจะไม่มีภาระให้ปริญญา แต่ในขณะที่เรียนอยู่ มีการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสดงความริเริ่ม ความเป็นนักเรียน อย่างแท้จริง นักเรียนจะเข้าไปพัวพันกับสิ่งที่ตนเรียนอยู่ในโลกภายนอกห้องเรียนอย่างเต็มที่ ความคิดนี้ได้มีการไตร่ตรองและพิจารณาอยู่เป็นเวลานานพอสมควร แต่ยังไม่มีการลงมืออย่างจริงจัง เพราะแนวคิดใหม่ได้เกิดขึ้นมาแทนที่ คือแทนที่จะเปิดมหาวิทยาลัยฟรีให้แก่ผู้ที่ได้รับเลือกเพียงบางคน ผู้ทำการเปิดบริการให้คนมากที่สุดเท่าที่จะมาก

ได้ จะไม่ดีกว่าหรือ โดยจะเริ่มจากชาวบ้าน
ธรรมดาเลยที่เดียวหลักการโดยทั่วไป ก็คือ
พยายามให้มนุษย์เป็นมนุษย์ และให้มนุษย์อยู่
กับ ธรรมชาติได้โดยสอดคล้องกัน เมื่อเป็น
เช่นนี้ก็หมายความว่า นิเวศวิทยา ไม่พัน มหา
วิทยาลัยที่ตั้งขึ้นมาใหม่นี้ เราจึงเรียกว่า “มหา
วิทยาลัยชาวบ้านเพื่อเสริมสร้างนิเวศนาการ”
(Public University for Ecological Im-
provement) วิธีการที่จะใช้ในการดำเนิน
มหาวิทยาลัยชาวบ้านนี้ ก็ไม่พ้นจากการยึดตัว
อย่างจากฝรั่งเศส ความคิดก็ไม่แตกต่างกับความคิด
มหาวิทยาลัยเพื่อนบ้าน (Neighborhood
University) ที่มีอยู่ในเมืองต่าง ๆ ของสหรัฐ
อเมริกามากนัก เราก็ไม่ทราบว่าการเลียนแบบ
นี้จะได้ผลหรือไม่แต่อยากลองดู เราจะเริ่มตั้ง
มหาวิทยาลัยชาวบ้านในบริเวณใกล้ ๆ มหา
วิทยาลัยเกษตรศาสตร์โดยจะเริ่มในบริเวณโรง
งานและตลาดก่อน วิชาที่สอนขั้นต้นก็คือ วิชา
การประพันธ์ และภาษาอังกฤษ เหตุที่เริ่มจาก
สองวิชานี้ก่อน เพราะวิชาการประพันธ์มีส่วนทำ
ให้มนุษย์คิดถึงความเป็นมนุษย์มากที่สุดส่วนวิชา
ภาษาอังกฤษนั้น เป็นสิ่งที่ผู้สมัครเรียนสนใจ

มากที่สุด เพราะภาษาอังกฤษนั้นมีส่วนยกฐานะ
ความเป็นอยู่ของผู้สมัครเรียน อย่างไรก็ตาม
ที่สอนก็จะหนักไปทางด้านวัฒนธรรมแทน
ที่จะเป็นการสนทนาเพื่อทำธุรกิจอย่างที่สอนกัน
ตามโรงเรียนสอนภาษาต่าง ๆ

แม้วิธีการของมหาวิทยาลัยชาวบ้านจะ
เหมือนกับมหาวิทยาลัยเพื่อนบ้าน ของสหรัฐก็
ตาม แต่วัตถุประสงค์บางอย่างก็ไม่เหมือนกันที่
เดียว ในมหาวิทยาลัยชาวบ้านนี้ ผู้สอนจะมี
ทั้งอาจารย์มหาวิทยาลัยและนักศึกษา สิ่งที่เรา
ต้องการฝึกฝนนั้นไม่ใช่ผู้เรียนแต่ฝ่ายเดียว หาก
รวมถึงผู้สอนได้ เราต้องการให้ผู้สอนรู้จักเสีย
สละและมีวินัยต่อตนเองมากที่สุด เราจะพยายาม
ให้ความเป็นผู้มีอคติที่ใครต่อใครหัวเราะเยาะ
กันนั้นกลับคืนมาสู่สังคมไทย เราเชื่อว่าหากทำ
ได้ และเราก็จะพยายามต่อสู้เพื่อความเป็นเลิศ
ของเรา ความคิดของเราแม้จะไม่ถึงกับเป็นการ
ปฏิรูปพื้นฐานแบบของ อีวาน อิลิช (Ivan
Illich) แต่อย่างน้อยที่สุดก็เป็นอีกก้าวหนึ่ง
จากโครงการพัฒนาชนบทที่นักศึกษาทำกันเป็น
ครั้งคราวในปัจจุบัน

วารินทร์ วงศ์หาญเขาว์
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

Thailand's Dilemma

With the accumulation of events since the Ping-Pong diplomacy, up to the announcement of the intention of the President of the United States to visit China, Thailand and her political leaders have been kept on their toes speculating over what will become of the relationship between the two giants.

With the confusion of opinion among the Thai military and civilians, one could detect an infinite variety of pro and con. For instance, the leader of the Economist Front Party advocated immediate establishment of diplomatic relations with China, including trade relations, with the hope that China will, in turn, lessen her aggressive stance; while M.R. Kukhrit Pramote, the famous writer and head of a charitable organization, who foreseeing the danger of such relations which might bring insidious influence to Thai society, advocated the extermination of so-called leftist politicians and elements in our society. As he aptly put it, "Although it may sound immoral, what else can we do?" However, his brother, M.R. Seni Pramote, the leader of the Democratic Party, although not as strong in his opinion as his younger brother, advocated a "wait and see" attitude.

Meanwhile, the government's own idea on this turn of events does not seem clear either. The Prime Minister cautiously gave more or less the same view as that of the leader of the opposition—that is, "wait and see."

Any public opinion from the center of Thai foreign policy so far only came from the Deputy Minister of Foreign Affairs, Major General Sanga Kittikachorn, the Prime Minister's brother. The General,

who recently had a field day with the press, due to the press boycott of the Minister, said diplomatically that any betterment of relations between the United States and China will benefit Southeast Asia. The General did not say how specifically, or if Thailand has any policy of its own in this matter.

All in all, the ruling elite of Thai politics does not seem to have a clear view on the subject, with the possible exception of M.R. Kukhrit and Mr. Tept Chotanuchit, who evidently had something on their minds, possibly even before this present turn of events.

It seems to the writer of this article that the issue at stake regarding Thailand's relationship with any foreign power is basically the question of sovereignty versus the loss of sovereignty, immediate or otherwise. We know that there is no such thing as absolute sovereignty in this modern world of ours; only fools or fascist propagandists dream of such a thing. Therefore, with that basic fact, we must proceed to consider the components of the sovereignty of a state. We can briefly say that the major components are economic, political and social. If we lose any of these components to any degree we certainly lose a certain amount of our sovereignty. The saturation point will come only when the degree of loss becomes intolerable to the ruling regime, or the mass. The result of such saturation usually is revolution or coup d'état.

With the above digression in mind, let us consider our relationship with China. To a lot of people in this country, China

certainly looks like a big, bad brother, who among other things, has used overt words and deeds against the small, little brother, Thailand. Moreover, China and Taiwan also compete against each other, claiming the allegiance of overseas-Chinese in Thailand. Thus, China seems to present dangers to Thai sovereignty on political and social levels because it advocates a radical way of life. The question we should ask ourselves at this juncture is, "Is China the only country which may threaten our sovereignty?"

The answer is sadly, no. China may look big and mighty, but we seem to forget Japan, a smaller country than Thailand or China, but with powerful economic power and potential world-power in terms of military capability. Japan has no nuclear-weapons, but she has the capability to produce them. Japan has no overt intention of aggrandisement in Southeast Asia, and in fact, the majority of the Japanese population feels very strongly against the building up of their so-called self-defense force.

Why then should Thailand fear the loss of her sovereignty to Japan as much as China?

No nation in the world will not try to defend its economic, political and social interests. What stops a nation from going into war or protecting its interests abroad depends only on its military capability, and the counter-balance force of other interested nations.

Southeast Asia, as of now, may be only a secondary market for Japanese goods and her source for industrial raw materials, but with the higher labor cost in Japan, and the potential trade-war between her and the United States, Southeast Asia is not an unlikely major market and source of raw materials for Japanese industries in the near future.

Let us turn specifically to Thailand. We know that the Japanese are here and,

in fact, legally welcomed by the government, some Thais, overseas-Chinese businessmen and bankers alike. Within the last decade of industrial promotion and promotional privileges in the Thai economy, Japanese investment, in the form of joint venture or otherwise with mostly Japanese management, has spread from purely consumer goods production into semiheavy industry (i.e. steel), recently mining, possibly agriculture and cattle raising, and gigantic projects in Petro-chemical products. Even in the service industry the Japanese have made a dent with their nightclubs, hotels and travel service based in Bangkok.

On the surface of it all, there is certainly no illegitimacy or subversion on the part of the Japanese in Thailand, but the fact remains that the Thai economy is slowly but firmly being taken care of by foreigners.

It seems that we don't have many choices, as we have been advocating the "Spirit of Free Enterprise," industrialization to save the nation etc. Moreover, nobody seems to care how much we can realistically fulfill our daydreams of a higher standard of living. The dilemmas can be illustrated with the recent episode of the petro-chemical projects, where instead of more than one nation competing for promotional privileges in the down-stream sector, there was only Japan, represented by two giant Japanese petro-chemical concerns competing against each other. The basic result of this recent fight was that Japanese industry carried the day, regardless of which of them won anyway.

The choice, if there is any left for Thailand not to lose its economic sovereignty further, may be the strict control over not only who invests in which sectors of the economy, but also who controls them. The other far-reaching choice is the nationalization of industry which the government may consider in danger of being controlled completely by foreigners. (The experience

of the EEC countries with the United States should be analyzed for our benefit.)

To act according to the last suggestion would certainly create quite a storm among the international financial centers, our lenders of capital, and certainly the Japanese government. More than that, do we have capable managerial people to take over whatever is left behind by the foreigners? What will be the reaction of the Japanese government?

The writer of this article does not in any way suggest to his readers that the Japanese are devils under the guise of legitimate investors and businessmen. On the contrary, to this writer, the Japanese, if anything, are the prime example of "Free Enterprise" at its most efficient form.

The problems which we are facing, to this writer, need two forms of solutions—namely, a positive solution in regard to Thai-Chinese relations, and a negative solution in regard to Thai-Japanese relations.

As to the former solution, regardless of whether or not the Chinese communists have been or are supporting the discontented lot of Thais and ethnic Thais against the central government personnel, the central government always has the moral duty to provide basic opportunities for the betterment of their livelihood. The action on the communists' part ironically helps us to see the reality more than we would have been prepared to otherwise.

However, to further tighten control on the freedom of the people, and using a sweeping violence method in controlling the so-called dissidents, as suggested by some groups of the power elite in Bangkok, will only create deepening distrust and hatred for the central government.

The positive action which the government should use may take a long time to achieve, but the government should remind itself that dissidents will exist regardless of outside influence, so long as the mass of the

population is neglected. The adjustment in our relationship with China will have to be made, and should have been made a decade ago. Concessions will inevitably have to be made on both sides. However, with our lessons learned from two decades of relationship with the United States, we should not return to an "all eggs in one basket" policy again.

Let us turn to the question of our relationship with Japan. Japan's ambition and motives in being here are not so clear, as has been mentioned before, but the fact remains that the Japanese have come neither as guerillas, nor with banners proclaiming to topple the Thai government. The Japanese have come with economic and technological power and a strong sense of nationalism, and they have been here with the acceptance and welcome of the government and the people of increasing expectation of a higher standard of living; in order to stop this increasing economic domination, the Thais will have to take a negative action of control and nationalization. In reality, this presents more difficulties than the positive action of countering the so-called dissidents in the remote areas of the country.

Pansak Vinyaratn

อันเนื่องมาจาก

ข้อคิดจากสหรัฐอเมริกา

ข้อคิดจากอเมริกาของอาจารย์ป๋วย อึ๊งภากรณ์
ตั้งปรากฏใน *สังคมศาสตร์ปริทัศน์* ฉบับที่ ๔ ปี
ที่ ๘ (มีนาคม-พฤษภาคม ๒๕๑๔) พุดแทน
นักศึกษาไทยในสหรัฐอเมริกา ถึงความห่วงใย
ในสถานการณ์ บ้านเมืองของเราได้เป็นอย่างดี
ทุกวันนี้คนที่ถือคานาว่า "ถูระไม่ใช่" หรือ

“เป็นเรื่องของผู้ใหญ่” นับวันจะหมดไปทุกที ไม่แต่นักศึกษาไทยในต่างประเทศเท่านั้นที่สนใจ ในกิจการบ้านเมือง ในเมืองไทยเอง กลุ่มและ ขบวนการนักศึกษาหลายสถาบันได้แสดงให้เห็นมา ชนเห็นแล้วว่า คำพูดที่ว่า “บ้านเมืองไม่ใช่ของ เราคณะเดียว” นั้น เป็นทัศนคติของผู้ต้องการรักษา สภาพอำนาจปัจจุบันของตนเองนั้นหาใช่ ความคิดของ ผู้ที่ต้องการแสวงหาความเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีกว่าไม่

ผมเห็นด้วยกับสาระสำคัญในบทความของ อาจารย์ป๋วย หากมีข้อคิดเห็นเพิ่มเติมบางประการดังนี้

๑. อาจารย์ ป๋วย กล่าวว่า “ไทยเราอย่างน้อยก็แสดงความพยายามที่จะเป็นประชาธิปไตย เรากลับมามีรัฐธรรมนูญ มีการเลือกตั้ง มีสภาผู้แทน ฉะนั้นควรจะยึดไว้ ในสิ่งที่เรามีอยู่นี้แม้ว่าจะไม่สมบูรณ์และบกพร่องสักเพียงใด รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันนี้ บทบัญญัติหลายเรื่องที่คนไทยเป็นจำนวนมากไม่พอใจ แต่เราพึงยึดเป็นหลักไว้ก่อน และพยายามแก้ไขปรับปรุงต่อไป เพราะอย่างน้อยก็เป็นกฎหมายขึ้นมาแล้ว”

เราร่างรัฐธรรมนูญกันมานับครั้งไม่ถ้วน และแต่ละครั้งก็มีผลไม่เป็นที่พอใจเลย รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันใช้เวลาร่างกันถึง ๑๐ ปี แต่ก็ยังเห็นได้ชัดว่า มีบทบัญญัติหลายบทที่ผิดรัฐธรรมนูญ (บทบัญญัติแย้งลักษณะสำคัญของรัฐธรรมนูญ ซึ่งได้แก่ความยุติธรรม ความเสมอภาค

เสียเอง) เรายังคงมีวุฒิสภาซึ่งได้รับแต่งตั้งจาก ฝ่ายบริหาร คณะรัฐมนตรีไม่ต้องรับผิดชอบโดยตรงต่อรัฐสภา วุฒิสภาซึ่งประกอบไปด้วยสภาผู้แทนราษฎรที่ได้รับเลือกตั้ง เหล่านี้รัฐบาลจะปฏิเสธไม่ได้เลยว่า รัฐบาลไม่ได้มีเจตนาที่จะสร้างสรรค์ระบอบประชาธิปไตยอันแท้จริงให้กับประเทศไทย ในกรร่างรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันประชาชนโดยทั่วไปไม่มีส่วนรู้เห็น และไม่เข้าใจกลอุบายของนักวิชาการเจ้าเล่ห์ทั้งหลายที่ได้รับแต่งตั้งให้ไปเป็นที่ปรึกษารัฐบาลในการเสริมสร้างฐานแห่งอำนาจของรัฐบาลในขณะนั้น เมื่อรัฐธรรมนูญร่างเสร็จ และประกาศใช้แล้ว ทุกคนบ่นกันว่า มีข้อบกพร่องมาก และก็เมื่อก่อนที่จะประกาศใช้นั้นแล้ว นักวิชาการที่มีโอกาสได้เข้าไปช่วยร่างรัฐธรรมนูญทั้งหลาย ทำไมไม่ได้โต้แย้งและคัดทานบทบัญญัติเหล่านั้น

ผมขอแย้ง อาจารย์ ป๋วย ในข้อที่ว่า รัฐธรรมนูญปัจจุบันอย่างน้อยก็เป็นกฎหมายขึ้นมาแล้วเราก็พึงยึดเป็นหลักไว้ก่อน ข้อพิพาทของ ผมมีว่า ไม่มีกฎหมายอันใดที่ปราศจากซึ่งความ ยุติธรรม หรือไม่ถูกต้องตามทำนองคลองธรรม รัฐธรรมนูญที่มีบทบัญญัติขัดกับหลักการ ในตัวของมันเอง และเป็นรัฐธรรมนูญที่ประชาชนส่วนใหญ่ไม่พอใจ จะเป็นกฎหมายได้อย่างไรและเมื่อ รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน ไม่อาจถือสิทธิ์ได้ว่า เป็นกฎหมายสูงสุดแล้ว เหตุใดเราจึงต้องยอมรับนับถือ ผมไม่เชื่อว่า อาจารย์ ป๋วย จะยอมรับแต่

แต่เพียงว่า กฎหมายใดๆ ที่จะประกาศใช้โดยรัฐบาล โดยมีได้ตั้งอยู่บนรากฐานของความบริสุทธิ์ยุติธรรม จะเป็นกฎหมายที่มหาชนทั่วไปควรยอมรับในความชอบธรรมของมัน นักกฎหมายอาจโต้แย้งได้ว่าเป็นกฎหมาย ซึ่งอาจจะเป็นกฎหมายที่ไม่ยุติธรรม (Unjust) ก็ได้ แต่ก็ยังเรียกได้ว่าเป็นกฎหมาย ข้อนี้ออมรับได้ หากเราแยกได้ว่ากฎหมายโดยทั่วไปว่ามีทั้งกฎหมายที่ดีและกฎหมายที่เลว อย่างไรก็ตาม ผมเองยังเชื่อว่าสิ่งที่เรียกว่ากฎหมาย โดยเฉพาะกฎหมายรัฐธรรมนูญ ซึ่งถือว่าเป็นกฎหมายสูงสุดแห่งรัฐนั้น จะต้องมีความยุติธรรมเป็นรากฐาน กฎหมายที่ขาดความยุติธรรม ไม่อาจเรียกได้ว่าเป็นกฎหมาย (There is no unjust law, for no laws can be unjust)

หลายคนอาจคิดไปว่า กฎหมายทุกฉบับที่รัฐบาลประกาศใช้ย่อมมีความชอบธรรม เหตุที่เป็นเช่นนี้ เพราะเรายอมรับกันในเรื่องแรกแล้วว่า รัฐบาลที่ออกกฎหมายนั้น เป็นรัฐบาลโดยชอบธรรม (Legitimate Government) แท้ที่จริงแล้วเราน่าจะแยกว่าในโลกนี้มีทั้งรัฐบาลที่มีอำนาจ (Power) แต่ไม่มีอำนาจอันชอบธรรม (Authority) ในทำนองเดียวกันอาจมีรัฐบาลที่ตั้งขึ้นโดยอำนาจอันชอบธรรม แต่หาได้มีอำนาจเด็ดขาดในการบริหารงานของรัฐไม่

เรื่องของ อำนาจ (Power) อำนาจอัน

ชอบธรรม (Authority) เป็นปัญหาเก่าแก่สำหรับการปกครองไทยตั้งแต่การปฏิวัติ๒๔๗๕ รัฐบาลไทยส่วนใหญ่เป็นรัฐบาลที่มีแต่อำนาจ หาได้มีอำนาจโดยชอบธรรมไม่ นี่หมายความว่า รัฐบาลที่ตั้งขึ้นโดยการปฏิวัติทุกครั้ง เป็นรัฐบาลที่ขาดความชอบธรรม การเปลี่ยนแปลงการปกครองโดยอำนาจของรตถัง และกระบอกปืนติดต่อกันมาหลายยุคหลายสมัย เป็นสาเหตุให้ความแตกต่างระหว่างรัฐบาลที่มีอำนาจกับรัฐบาลที่มีทั้งอำนาจและอำนาจโดยชอบธรรม หายไปที่ละน้อยจนในปัจจุบันนี้ รัฐบาลที่ไม่ได้รับความเห็นชอบจากประชาชนโดยตรง จึงกลายเป็นรัฐบาลที่ชอบธรรมไปโดยปริยาย

เมื่อใดที่รัฐบาลยังไม่ใช้รัฐบาลของประชาชนที่แท้จริง เมื่อนั้นผู้ก่อการร้ายย่อมถือสิทธิ์ปกครองเขตแดนใดเขตแดนหนึ่งไว้ได้ โดยมีอำนาจ (Power) ที่จะบังคับให้ประชาชนในท้องถิ่นนั้นเชื่อฟังปฏิบัติตามคำสั่งของตน แต่รัฐบาลย่อยๆ ของผู้ก่อการร้าย ย่อมขาดอำนาจโดยชอบธรรม (Authority to rule) ที่จะปกครองประชาชนอย่างแท้จริง

การมีการเลือกตั้ง หาใช่เป็นเครื่องแสดงหรือหลักประกันแต่เพียงอย่างเดียวว่า ประเทศๆ หนึ่งจะมีการปกครองแบบประชาธิปไตยที่แท้จริง ไชเวียตส์เซีย และประเทศอื่นๆ ที่ปกครองพรรคการเมืองพรรคเดียวอย่างเด็ดขาด ย่อมให้

มีการเลือกตั้งได้ แต่ชีวิตของชนในรัฐย่อมตกอยู่ภายใต้รัฐบาลเผด็จการ โดยไม่มีปัญหา

ทุกวันนี้ภัยรอบด้านมีอยู่มากขึ้น ความพยายามที่จะเป็นประชาธิปไตยอย่างเดียวไม่อาจช่วยให้ประเทศเราเจริญขึ้นได้ในประสบการณ์ของการเมืองไทยที่ผ่านมา ความพยายามของรัฐบาลในการสร้างระบบการปกครองแบบประชาธิปไตยมักจะเป็น One-shot affair กล่าวคือ เกิดขึ้นแล้วก็หายไปตามกาลเวลาโดยไม่มี การดำเนินการปฏิบัติตามอุดมการณ์ที่วางไว้ให้ตลอดรอดฝั่งอย่างแท้จริง การปกครองโดยถือหลักกฎหมาย (rule of law) เป็นสภาพการณ์ที่ยังห่างไกลกับเมืองไทยในปัจจุบันนัก ตั้งแต่กฎหมายรัฐธรรมนูญมาจนถึง กฎจราจร มีอะไรบางอย่างที่เรียกว่าความยุติธรรมหรือความเสมอภาคตามกฎหมาย ทหารพึงบ้อมยามตำรวจย่อมมีผิดตามกฎหมายเป็นแน่ในเมืองไทยเรานั้นคำถามคำแรกในปัญหาหรือเหตุการณ์เช่นนี้ ไม่ได้อยู่ที่กฎหมายข้อไหนที่บุคคลละเมิด หากอยู่ที่บุคคลใดละเมิดกฎหมายข้อไหน ทั้งนี้ย่อมหมายความว่า สภาพของฐานะของบุคคลนั่นเองที่กำหนดการใช้กฎหมาย หากใช้ตัวบทกฎหมายกำหนดลักษณะการ ประพฤติผิดของบุคคลไม่

บทบัญญัติที่ไม่เป็นรัฐธรรมนูญในตัวรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันของไทยก่อให้เกิดแนวความคิดใหม่ๆ เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทาง

โครงสร้าง และสถาบันของการปกครองไทยหลายอย่าง ที่สำคัญน่าจะได้แก่ข้อเสนอแนะของนักวิชาการที่มีสัจจะกลุ่มหนึ่ง ที่เสนอให้มีการเลือกตั้งนายกรัฐมนตรีโดยตรง เราจะไม่วิจารณ์ว่าในทางปฏิบัติแล้ว ข้อเสนออันนี้มีผลดีผลเสียเพียงใด แต่ข้อที่น่าสนใจเกี่ยวกับแนวความคิดนี้มีอยู่ว่า ผู้เสนอต้องการให้มีรัฐบาลที่มีอำนาจโดยชอบธรรมนั่นเอง ในปัจจุบันความหวังที่จะให้ล้มเลิกวุฒิสภาจะเลื่อนกลางเต็มทน เพราะฝ่ายบริหารของไทยเราไม่เคยเชื่อถือในสมรรถภาพของฝ่ายนิติบัญญัติ การเลือกตั้งนายกรัฐมนตรีโดยตรงจึงน่าจะเป็นหนทางหนึ่งซึ่งจะทำให้รัฐบาลไทยเรารับผิดชอบต่อประชาชนทั้งประเทศ เมื่อไม่ประสงค์ที่จะอยู่ใต้อำนาจของสภาผู้แทนราษฎรแล้วอย่างน้อยก็ควรจะอยู่ในอำนาจโดยได้รับความเห็นชอบจากประชาชนบ้าง

กล่าวโดยสรุปแล้ว เมื่อเรารู้แน่ชัดว่ารัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน มีบทบัญญัติที่ประชาชนส่วนใหญ่ไม่พอใจ เหตุใดเราจึงจะยอมรับว่ารัฐธรรมนูญนั้นเป็นกฎหมายสูงสุดอยู่อีกต่อไป การใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งอาจทำให้คนหลายคนคลายความปั่นป่วนใจลงได้บ้าง ว่าอย่างน้อยเราก็มีการเลือกตั้งแล้ว แต่สิ่งที่น่าคิดมีว่า หลังจากที่เราลงคะแนนเลือกตั้งไปแล้วนั้น คะแนนเสียงของเรา หรือแม้แต่ของปวงชนทั้งมวลชนรวมกันเข้ามีความหมาย มีอิทธิพลเพียงใดต่อการ

คัดลอกใจของรัฐบาล ปัจจุบันสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไม่อาจทำหน้าที่โดยสมบูรณ์ได้ ควบเท่าที่ยังมีวุฒิสภาที่ได้รับการแต่งตั้งรวมอยู่เป็นรัฐสภาจึงไม่เป็นที่สงสัยเลยว่าเหตุใด สมาชิกสภาฯ บางคนจึงหันไปสนใจเสนอเรื่องที่มีลักษณะเป็นแบบชี้หมู่รัฐหามาแห่ง เช่นการเสนอให้เลิกวันหยุดบางวันเพราะทำให้การบริหารงานล่าช้าโดยที่สาเหตุของปัญหาที่แท้จริงไม่ได้อยู่ที่จำนวนวันหยุด หากอยู่ที่การบริหารงานของรัฐบาลโดยส่วนรวม เช่น การรวมอำนาจ การขาดการประสานงาน และการที่มีองค์การบริหารงานที่มีหน้าที่ก้าวข้ามทับซ้อนกันเป็นต้น ดังนั้นปัญหาวิปค่วนในปัจจุบันนี้ จึงน่าจะแก้ด้วยการแก้ไขบทบัญญัติบางบทในรัฐธรรมนูญให้ มีลักษณะเป็นรัฐธรรมนูญที่แท้จริงโดยเร็ว

๒. ความชื่นใจของอาจารย์ป๋วยที่ว่า อุดมคติของพวกนักเรียนในเมืองนอกมีอยู่สูงส่งและรุนแรงในหลายคนนั้น เป็นความชื่นใจที่แฝงไว้ด้วยความสงสัยว่า เมื่อนักเรียนนอกเหล่านั้นกลับมาถึงเมืองไทยแล้วจะกินอุดมคติอยู่ได้นานสักเพียงใด ทำให้ผมนึกไปถึงคำพูดของตัวละครในเรื่อง “ความรักของวัลยา” โดยเสนีย์ เสาวพงศ์ ตอนหนึ่งที่ว่า “ผมเห็นและได้ยินทุกคนพูดเหมือนกันหมดว่ากลับไปเมืองไทย จะต้องทำอย่างนั้นอย่างนี้ แต่ไม่นานเมื่อกลับไปก็สูญหายไปไหนกลไกของระบบบิวโรเครซีหมด”

นักเรียนไทยที่มาเรียนเมืองนอกมีโอกาสได้คิด ได้พูดได้เขียน และแสดงอุดมการณ์นานาประการ โดยเหตุที่ตัวเองได้แยกออกมาจากสังคมที่มีอำนาจกลืนอุดมคติได้รวดเร็ว และแนบเนียนอย่างอาจารย์ ป๋วย ว่า เหตุที่เป็นเช่นนี้ ก็เพราะเมื่อกลับถึงเมืองไทยแล้ว ต่างคนก็ต่างผจญกับกฎธรรมชาติ ตัวใคร ตัวมัน อยู่เสมอ เมื่อเกิดวิกฤติการณ์จริงๆ แล้ว บัญญาชนหรือนักศึกษาไทยไม่เคยรวมกันคิด เว้นเสียแต่การกระทำของพวกเขา จะไปสนองตอบต่อผลประโยชน์ในการแย่งชิงอำนาจกันในกลุ่ม นักการเมือง ระดับสูง (ตัวอย่าง จอมพลสฤษดิ์ สนับสนุนให้นักศึกษาเดินขบวนขับไล่ จอมพล ป. และพล ต.อ. เผ่า)

เวลานี้ผมและเพื่อน ๆ คนไทยที่อยากยึดมั่นในอุดมคติหลายคน กำลังเป็นโรคกลัวอุดมคติถูกกลืนกิน ผมเห็นว่า เรามีทางแก้ปัญหาลักษณะนี้ เช่นการตั้งกลุ่ม หรือสมาคมของผู้มีความคิดเห็นร่วมกัน ผู้ที่เป็นอาจารย์และไม่อยากกลายเป็น “นักวิชาการเมือง” น่าจะตั้งสมาคมอาจารย์แต่ละแขนงวิชาของตน สิ่งเหล่านี้อาจช่วยให้เราดำรงตนเป็นผู้แสวงหาสัจจะได้นานขึ้น แทนที่จะกลายเป็นผู้สนับสนุนทุกสิ่งทุกอย่าง ที่ผู้มีอำนาจต้องการ กระทำในนาม ของ วิทยาการแผนใหม่

คำถามของอาจารย์ ป๋วย คำถามสุดท้ายกำลังรอคำตอบจากการกระทำของพวกเขา เราซึ่ง

มีโอกาสดีกว่าเพื่อนร่วมชาติหลายคน ผู้ที่พอใจ
จะมีโอกาสรับผิดชอบในชะตากรรมของชาติ และ
สังคมไทยได้มากกว่าหลายคนอื่น

อาจารย์ ป่วยถามเราว่า “เราจะใจเด็ดหรือจะใจ
เย็นเอาตัวรอดแสวงสุขสบายตามยถากรรม ”

คำตอบของผมมีว่า “ครับ ผมจะใจเด็ด”
แต่ผมมีปัญหาคือว่า เหนื่อยยังไม่พอ นักศึกษาทั้ง
ในและนอกประเทศใจเด็ดกลุ่มเดียว ชาติไทย

อยู่รอดไม่ได้ พวกเราอาจเป็นเหมือนชาวบ้าน
บางระจันที่ต้องประสพชะตากรรม เพราะผลของ
ความระส่ำระสายในกรุงศรีอยุธยา ผมเชื่อว่า
เราพร้อมเสมอที่จะเป็นแบบชาวบ้านบางระจัน
แต่ในปัจจุบันนี้ เราได้พูด ได้เขียน สำหรับ
กรุงศรีอยุธยา ในยุคใหม่ทุกวันแล้ว เสียงของ
พวกเราดังพอหรือ และหากยังไม่ดังพอ เราจะ
ทำอย่างไรต่อไป

ชัชอนันต์ สมทวนิช

ชมรมปริทัศน์เสวนา

ขอเชิญท่านผู้สนใจร่วมแสดงความคิดเห็น ความรู้ ทศนคติ ฯลฯ กับรายการเสวนา
ของชมรม ดังรายการข้างล่าง

กัญชายน

เสาร์ที่ ๔ กันยายน เวลา ๑๙.๐๐ น. ที่สีกันดสยาม

การปฏิรูปการศึกษาของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ : นายสมาน แสงมะลิ

เสาร์ที่ ๑๑ กันยายน เวลา ๑๙.๐๐ น. *ที่สมาคมนักหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย

อภิปราย “นิสิตนักศึกษาไทยมองหนังสือพิมพ์” : ปรีดี บุญซื่อ พิชิต จงสถิตยวัฒน์

: พิรุณ นิตรวณิชกุล เหวง โตจิราการ

เสาร์ที่ ๑๘ กันยายน เวลา ๑๙.๐๐ น. ชมกิจการของสมาคมนักเรียนเก่าสหรัฐอเมริกา

เสาร์ที่ ๒๕ กันยายน เวลา ๑๙.๐๐ น. *ที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ สนทนากับสถาบันน้ำโดม

THE THAI SILK CO., LTD.

JAMES H.W. THOMPSON
Managing Director

Hand-woven Silks & Brocades

STOLES, BLOUSES, SPORT SHIRTS, NECKTIES
CUMMERBUNDS AND THE LARGEST SELECTION
OF SILKS BY THE YARD IN BANGKOK

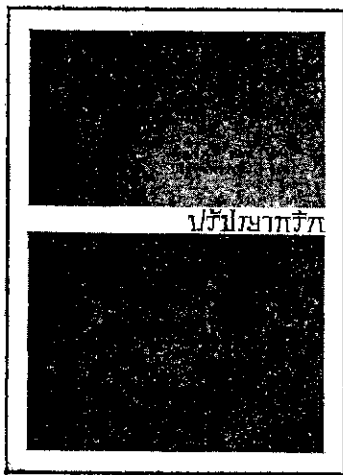
THE COMPANY THAT MADE THAI SILK WORLD FAMOUS
NEW PREMISES 9 SURAWONGSE ROAD

วิจารณ์หนังสือ

ปรัชญากรีก

คัมภีร์.ที. เดคช เขียน ปรีชา พ่างขวัญอิน แปล

โครงการตำรา สมาคมสังคมศาสตร์ฯ ๒๕๕ หน้า ๒๕ บท

เนื้อหาโดยทั่วไปของหนังสือเล่มนี้ว่าด้วยปรัชญากรีก ซึ่งผู้เขียนได้แบ่งเป็น ๑๕ บท ที่สำคัญอาจจำแนกได้เป็น ๓ ส่วนคือ ปรัชญาสมัยก่อนหน้าโสเครติส ปรัชญาสมัยโสเครติส ซึ่งผู้เขียนเน้นหนักทางปรัชญาของเพลโตและอริสโตเติล และปรัชญาสมัยหลังอริสโตเติลจนถึงพวกเพลโตใหม่ ผู้เขียนจัดลำดับปรัชญากรีกไว้อย่างดี จึงทำให้เห็นวิวัฒนาการทางความคิดของนักปรัชญากรีก และทำให้เห็นความพยายามของมนุษย์ที่พยายามจะเข้าใจจักรวาลและชีวิต พัฒนาการด้านความคิดตั้งแต่ขั้นหยวนที่สุดจนถึงการใช้เหตุผลอันละเอียดอ่อน ในสมัยเริ่มแรก ให้หลักความคิดแบบอนุমানจากสิ่งธรรมชาติภายนอกเพื่อให้เกิดความเข้าใจธรรมชาติ ความเป็นไปในธรรมชาติ และจุดกำเนิดของธรรมชาติ ซึ่งนำ

ไปสู่ปัญหาปฐมเหตุของสรรพสิ่งอันเป็นเนื้อแท้ของปรัชญาฝ่ายอภิปรัชญา

สิ่งที่น่าสังเกตของนักปรัชญากรีก ในระยะเริ่มต้น คือการมองธรรมชาตินอกตัวมนุษย์อันหมายถึงจักรวาลวิทยา (Cosmology) และทำให้ตระหนักว่านักปรัชญากรีกระยะนั้นเผชิญหน้ากับปัญหาเรื่อง อสงไขย (infinity) ของธรรมชาติภายนอก อันนักปรัชญาบางคนเน้นหนักในทางสสาร ซึ่งเป็นที่มาของสสารวาท นักปรัชญากรีกระยะหลัง ๆ บางคนเน้นถึงสิ่งแรกสูงสุดที่เป็นบ่อเกิดของสรรพสิ่งว่าเป็น สัต ซึ่งเป็นที่มาของ จิตวาท ส่วนนักปรัชญาบางคนก็นำเอาทั้งสองระบบความคิดมา ผสมผสานกัน เพื่อให้เกิดความกลมกลืน อย่างไรก็ตาม ก็ยังไม่อาจสร้างความพอใจในการแสวงหาคำตอบของนักปรัชญารุ่นหลังอันนี้เองที่ถือเป็นวิญญาตของนักปรัชญา คือความกระหายอยากรู้อยากเห็น การศึกษาค้นคว้าอย่างไม่รู้จักจบสิ้น อันที่จริงปรัชญาไม่ควรมีคุณค่า (Value) อันใดติดอยู่เลย เพราะเหตุว่า หากนักปรัชญาคนใดสร้างคุณค่า (Value) ขึ้นมา ไม่ว่าในด้านใดก็ตาม จะเป็นการบีบบังคับตัวเองและบุคคลอื่นให้ดำเนินความคิดไปในสู่ทางอันนั้น ซึ่งเป็นการวิตรวนเสรีภาพความคิดในฐานะนักปรัชญา นานวันเข้าก็จะกลายเป็น dogma และจะ กลายเป็น ลัทธิ ความ เชื่อ โดยปราศจากความคิดคำนึงตรึกตรองใคร่ครวญหาเหตุผล หรือถึงแม้จะมีการใช้ความคิดหาเหตุผลในสู่ทางอันนั้น ก็ยังเป็นการใช้ความคิดใน รูป รอย

เดิมซึ่งเจ้าสำนักนั้นได้วางไว้ อุปมาแบบม้าที่วิ่งโดย
สวมกระบังตา แม้จะมีอิสระในการเห็น ก็เห็นแต่
ในขอบเขตที่กระบังตาเปิดไว้ให้เห็น ไม่อาจมอง
ผ่านกระบังตาออกไปได้ อุปมาแบบม้าฉันทิด อุปมัย
ในวิสัยของนักปรัชญาที่ขี้ด คือ ระบบ ความ คิด หนึ่ง
ความคิดใดโดยเฉพาะที่ฉันทิดนั้น จึงนับว่าผู้อ่านจะ
ได้ประโยชน์บ้างจากการอ่านระบบ ความ คิด ของ นัก
ปรัชญาในสมัยเก่าของกรีก แต่ก็ไม่อาจให้ความ
สว่างแก่ปัญญาได้ เป็นเพียงความหลงอยู่ในขอบ
เขตของการใช้เหตุผลแบบต่างๆ ตามหลักตรรกวิทยา
เท่านั้น

ในสมัยที่สอง นับตั้งแต่พวกโซเฟิสต์ได้มีอิทธิ
พลทางด้านปัญญาอยู่ในสมัยกลางของกรีก พวกนี้ใช้
เหตุผลเพื่อชี้ให้เห็นถึงสสารวาทและความสับสนหวัง
ของมนุษยชาติที่จะค้นหาปฐมเหตุของสรรพสิ่ง โดย
หันมาเน้นหนักทางด้านวาทศิลป์ ผลประโยชน์ การ
เงิน อำนาจ และตำแหน่ง ความฉลาดแกมโกงที่
จะเอาตัวรอดในสังคม จนกระทั่งพวกโซเฟิสต์ได้ถูก
ทำโทษจากคำสอนของโสเครตีสและเพลโต โสเคร
ตีสพยายามชี้ให้เห็นความบกพร่องของนักปรัชญาที่
ละเว้นการศึกษาถึงอัตตาของตน นับได้ว่าโสเครตีส
ได้นำวิถีมองเข้าสู่ข้างในจิตใจ มนุษย์ มา มอบ ให้
แก่นักปรัชญากรีก โดยถือว่าสัจธรรมแท้แท้จริง ต้อง
ค้นพบได้จากจิตใจมนุษย์ ด้วยการตรวตรึงของปัญญา
และเข้าใจอัตตาของตน ถือว่าเป็นการเข้าถึงแก่น
ของมนุษยธรรมอันไม่อาจหาได้จากธรรมชาติ ภายนอก
ความรู้จึงเป็นความดีและความดีก็คือความรู้
อย่างไรก็ตาม เพลโตสานุศิษย์เอกของโสเครตีสก็
หาได้พอใจอยู่เพียงแค่นั้นไม่ได้พยายามรวบรวม
ความคิดอ่านเกือบทุกระบบที่เคยมีมาแต่ก่อน มา
สร้างระบบใหม่ขึ้น โดยวางอยู่บนพื้นฐานของทฤษฎี
รูปแบบ ความยิ่งใหญ่ของเพลโตอยู่ที่ตรงที่ว่า สร้าง
ความสมดุลย์ให้เกิดขึ้นระหว่าง ธรรมชาติ ภายนอก
ธรรมชาติภายใน และธรรมชาติในสังคมมนุษย์ แม้
จะไม่บริบูรณ์ก็ตาม แต่การหล่อหลอมความคิดใน

ลักษณะดังกล่าว นับเป็นการก้าวไปสู่ปัญญาอีกชั้น
หนึ่ง ซึ่งนักปรัชญากรีกในสมัยก่อนหน้านั้น ไม่เคย
กระทำและถือเป็นความยิ่งใหญ่ ของเพลโตที่ ทำทาง
ไว้ให้อริสโตเติลสืบต่อ ตลอดชีวิตของเพลโตเป็น
เสมือนภาพพจน์ของนักปรัชญาที่แท้จริง เพราะ
ความพยายามที่จะแสวงหาสิ่งที่เบ็นสากล ที่จะนำมา
อธิบายปรากฏการณ์ต่างๆ ทั้งทางโลกหรือธรรมชาติ ชี
วิตจิตใจมนุษย์ และปรากฏการณ์ทางสังคม นักปรัช
ญาคือผู้แสวงหาสากลภาพ ในทัศนะของผู้วิจารณ์
ถือว่าเพลโตยิ่งใหญ่กว่าอริสโตเติล เพราะผลทาง
ปัญญาชั้นสุดที่เขายึดถือ Truth มากกว่า แต่ Truth เป็น
ประการใดไม่อาจกล่าวถึงในที่นี้ได้ แม้ว่าผู้เขียน
ปรัชญากรีก เล่มนี้จะแย้มพรายในบางตอนว่าอริสโต
เติลยิ่งใหญ่กว่าเพลโตก็ตาม แต่ข้อนี้ไม่ได้อยู่ใน
ประเด็นที่กำลังพูดถึง อย่างไรก็ตาม นักปรัชญาทั้ง
สองท่านก็มีหลักการมูลฐานอย่างเดียวกัน นักเขียน
ที่เขียนเกี่ยวกับปรัชญากรีกส่วนมากมักจะ แสดง อา
การยอมรับในคำความยกเลิกบ้างที่จะเข้าใจความคิด
ของเพลโต โดยเฉพาะทฤษฎีเรื่องรูปฟอร์มหรือแบบ
อันเป็นปรัชญาเมตาฟิสิกส์ ที่เพลโตถือเป็นจุดสุด
ยอดของความเข้าใจและปัญญาที่มนุษย์จะพึง เข้า ถึง
อันแสดงออกด้วยกระบวนการวิภาษวิธี (dialectic)
วิภาษวิธีของเพลโตอาจขยายเป็นลักษณะดังนี้

ลักษณะที่หนึ่ง คือ อธิบายทฤษฎีรูปแบบ
(Theory of Form) ลักษณะที่สอง คือ ใช้วิภาษวิธีใน
ลักษณะสื่อสาร เพื่อให้เกิดความเข้าใจ (Communi
cation) ลักษณะที่สาม คือ ใช้วิภาษวิธีเพื่อเป็นเทคน
นิคของความเข้าใจอันสัมพันธ์กับลักษณะที่สองใน
รูปแบบสนทนา (dialogue) แม้เพลโตจะมีผลงานมาก
มาย แต่ผู้เขียน “ปรัชญากรีก” เล่มนี้ เน้นหนัก
เฉพาะเรื่อง “อัฐมรัฐ” (Republic) ซึ่งผู้วิจารณ์
เห็นด้วยเป็นอย่างมาก เพราะเหตุที่ว่า อัฐมรัฐ เป็น
งานชิ้นเอกของเพลโต ที่รวบรวมประสบการณ์ไว้ทั้ง
๓ ด้าน คือทางด้านธรรมชาติภายนอก ธรรมชาติ
ภายในจิตใจมนุษย์ และธรรมชาติสังคมมนุษย์ มา

สร้างเอกภาพที่จะก่อให้เกิดปัญญาแก่ผู้อ่าน ตามที่จริง อุดมรัฐ เป็นหนังสือที่เขียนขึ้นด้วยความเฉลียวฉลาดของผู้ที่มีวิญญาณเป็นนักปรัชญา และอาจเป็นเพราะเปลโตเข้าใจดีถึงความจำกัดของสัญญลักษณ์แห่งภาษา ดังนั้นการใช้ตัวละครตอบโต้เหตุผลในเชิงวิพากษ์วิจารณ์เป็นเสมือนวิภาษวิธีในจิตใจของเปลโตเอง ในทำนองเดียวกันก็เป็นลักษณะขัดแย้งซึ่งมีอยู่จริงในภักทสมันนั้น ทั้งมีอยู่จริงในสังคมมนุษย์สมัยนี้ การอ่าน อุดมรัฐ โดยใช้เหตุผลจากข้อเท็จจริงอย่างเฉียบขาดไปพิจารณาในดูจะไม่เป็นธรรมดาแก่เปลโตนัก เพราะเปลโตต้องการให้เกิดความเข้าใจในลักษณะสูงสุดหลังจากการอ่านและพิจารณาไตร่ตรองแล้ว กล่าวคือรวมความรู้ลึกนักคิด ประสบการณ์ด้านอายตนะของมนุษย์ จินตนาการ เหตุผลซึ่งจะนำมนุษย์ไปสู่ปัญญา แต่การกล่าวว่าเปลโตปฏิเสธอายตนะผัสสะโดยสิ้นเชิงนั้น ฟังกระไรอยู่ เพราะที่จริงแล้ว เปลโตเพียงถือว่าความรู้ที่เกิดทางอายตนะผัสสะไม่ใช่ความรู้ที่แท้จริงเท่านั้น แต่เป็นเพียงสื่อรับที่นำไปสู่ปัญญาและเข้าใจ Idea เท่านั้น ด้วยเหตุนี้ อุดมรัฐ จึงอุดมไปด้วยวิทยาการหลายสาขา อันเปลโตมุ่งหมายที่จะให้ผู้อ่านเข้าใจเจตนารมณ์ได้ด้วยตนเอง ลักษณะเช่นนี้ ผู้เขียนหนังสือ “ปรัชญากรีก” เล่มนี้ยังไม่ได้ให้ความเป็นธรรมดาแก่เปลโตมากนัก อีกประการหนึ่ง เปลโตถือว่า ผู้ปกครองนั้นจะต้องเข้าถึงปัญญา ตรัสตรอง และเข้าใจรู้แจ้ง (prudence) เพื่อนำมาใช้ในสังคมรัฐซึ่งประยุกต์ (application) ในที่สนะของเปลโต รัฐเป็นเพียงวิถีทาง (means) เพื่อจะนำมนุษย์ไปสู่คุณธรรมความดีสูงสุด ด้วยเหตุนี้การจำแนกแจกจ่ายงานและการแบ่งสรรองค์กรในรัฐจึงต้องวางอยู่บนมูลฐานของจุดมุ่งหมายดังกล่าว อันไม่จำเป็นต้องพิจารณารายละเอียด ซึ่งเปลโตเองก็ไม่ประสงค์เช่นนั้น เพราะเป็นการสุดวิสัยของมนุษย์ที่จะกระทำได้ในงานเขียน ผู้วิจารณ์ขอชมเชยผู้เขียนที่เข้าใจในลักษณะดังกล่าว

อย่างไรก็ตาม ในหน้า ๑๒๘ ผู้เขียนยังอธิบายคลุมเครือเกี่ยวกับสังคมคอมมิวนิสต์ที่เปลโตเสนอไว้ กล่าวคือต้องการให้ผู้ปกครอง (คือนักปรัชญา ราชา และทหาร) เท่านั้นอยู่ในสังคมคอมมิวนิสต์ อันรวมถึง the communist of property และ the communist of wives ไม่ประสงค์จะขยายไปถึงสามัญชน ซึ่งเป็นชนพื้นฐานของสังคม โดยสามัญชนถูกควบคุมแนะนำทางโดยชนชั้นปกครองเท่านั้น ซึ่งผู้เขียนได้กล่าวไว้อย่างคลุมเครือ

ในหน้า ๑๓๐ ผู้วิจารณ์ก็ไม่เห็นด้วยกับผู้เขียนในข้อที่ว่าเปลโตไม่ได้ใช้เหตุผลอย่างบริสุทธิ์ แต่ได้นำเอาศิลปะมาเป็นเครื่องมือของปรัชญา ซึ่งเป็นการลดคุณค่าของศิลปลง ตามที่จริง ปรัชญาเป็นการใช้เหตุผลบริสุทธิ์ ซึ่งมนุษย์ยังขาดสัญญลักษณ์ที่จะสำแดงออก แม้บางคนจะถือว่าคณิตศาสตร์เป็นสัญญลักษณ์ที่จะแสดงเหตุผลบริสุทธิ์ได้ก็ตาม ผู้วิจารณ์เห็นด้วยกับเปลโตอย่างมากในการที่นำเอาภักทนิพมธ อันเป็นวิจิตรศิลป์อย่างหนึ่ง มาใช้เป็นเครื่องมือเพื่อก่อให้เกิดความเข้าใจขั้นสูงสุด เพราะภาษากวีเป็นสัญญลักษณ์อย่างหนึ่งก่อก่อให้เกิดความเข้าใจได้ (visual conception) เป็นการค้นพลังแสงสว่างในจิตใจมนุษย์ (inner light) ซึ่งนักศึกษามีจวบจนมักมองข้ามและถือหลักปรวิสัย (objectivity) แต่เพียงฝ่ายเดียว ตราบไตที่นักปรัชญาอ้างจันแนก ลักษณะความคิดเป็นเชิงปรวิสัย (objectivity) และเชิงอัตวิสัย (subjectivity) แล้ว ตรานั้นกลุ่มก้อนแห่งความเข้าใจก็ไม่อาจเกิดขึ้นได้ อันนั้นเราไม่อาจโทษผู้ใดได้ เพราะมนุษย์ส่วนมากถูกความเคยชินบีบบังบัญชาและถูกหุ้มห่อไว้ด้วยสสารวาทตั้งแต่เกิดจนตาย ขอให้ผู้วิจารณ์ยอมผู้เขียนที่ ได้ชี้ให้เห็นว่ามนุษย์ทุกรูปทุกนามถูกหุ้มห่อไว้ด้วยวัตถุธรรม

พัฒนาการทางปัญญาของเปลโตก้าวไปไกลเกือบเป็นจิตวิสัยแห่งศาสนา ซึ่งเป็นปัญหาที่เผชิญหน้าอยู่กับนักวิทยาศาสตร์และนักปรัชญารุ่นปัจจุบัน นั่นคือปัญหาเรื่องอสงไขย (infinity) เป็นต้นว่าความ

เป็นอสงไขยของจักรวาล ความเป็นอสงไขยของชีวิต ความเป็นอสงไขยของความคิด ความเป็นอสงไขยของกาลเวลา และความเป็นอสงไขยของกระบวนการวิวัฒนาการในสรรพสิ่ง ด้วยเหตุนี้ ไม่ว่าวิทยาศาสตร์ธรรมชาติบริสุทธิ์จะเจริญก้าวหน้าสักปานใด ก็ตามก็ยังอยู่ในลักษณะของผู้ที่ไขยังไม่หมดกระชาติ จึงไม่อาจจะสรุปเป็นกฎสากลได้ ด้วยความเข้าใจอันนี้จึงคะเนได้ว่า เปโลโตเองก็อยู่ในอาการดังกล่าว จึงสร้างหลักสภาพ (being) และหลักการเปลี่ยนสภาพ (becoming) ขึ้น ซึ่งไม่แตกต่างจากหลัก continuum ในปัจจุบันมากนัก ถ้าเรานำเรื่อง psychic ออกไป การที่เจ้าตำหรับปรัชญาปัจจุบัน ชนนานามเปโลโตว่า บิดาแห่งจิตวิทยา ก็นับเป็นการมองจุดประสงค์สุดท้ายมากกว่ากระบวนการ ซึ่งนับว่าไม่เป็นธรรมแก่เปโลโตนัก อีกประการหนึ่งผู้เขียนหนังสือเล่มนี้อธิบายในบทที่ว่าด้วยจริยธรรมของรัฐน้อยเกินไป ซึ่งอาจทำให้เกิดเข้าใจไขว้เขวได้ เพราะอีกด้านหนึ่งจุดมุ่งหมายของเปโลโตคือผลสะท้อนกลับของปัญญาที่มีต่อสังคมรัฐ ฉะนั้นรัฐจึงเป็นกลไกที่ใหญ่ยิ่ง ซึ่งจะนำมวลชนไปสู่ปัญญาและคุณธรรมสูงสุด

อีกข้อหนึ่งที่ผู้วิจารณ์ไม่เห็นด้วยกับผู้เขียน คือผู้เขียนกล่าวว่าศิลปะเป็นจุดหมายในตัวเอง (หน้า ๑๓๐) เพราะตามที่ทัศนะของเปโลโต ศิลปะเป็นมันไปสู่วิชา และเป็นที่มุ่งหมายไปสู่วิชาคุณธรรม ความดี นับเป็นจุดประสงค์สูงสุดของศิลปะ ศิลปะไม่ใช่มีจุดจบอยู่ที่ศิลปะเอง แต่มีจุดจบอยู่ที่ความรู้และความดี ซึ่งเกิดขึ้นภายหลังจากที่ศึกษาค้นคว้างานศิลปะ

อริสโตเติล — เกี่ยวกับนักปรัชญาผู้นี้ นับว่าผู้เขียนได้อธิบายเชิงพรรณนาความถึงความคิดของอริสโตเติลที่พยายามจะสร้างระบบอธิบายปรากฏการณ์ในธรรมชาติและความคิดวิวัฒนาการของสิ่งต่าง ๆ และได้ชี้แจงเปรียบเทียบกับวิวัฒนาการสมัยใหม่ ซึ่งก่อให้เกิดความเข้าใจดีขึ้น ผู้เขียนได้กล่าวถึงอริสโตเติลโดยพรรณนาชีวิตและผลงานเสียยิ่ง

ยาว ซึ่งน่าจะอธิบายหลักตรรกวิทยาในทัศนะของอริสโตเติลให้ละเอียดกว่านั้น แต่ผู้เขียนละเว้นไม่กระทำ ส่วนทางด้านเมตาฟิสิกส์และปรัชญาเกี่ยวกับธรรมชาติ นับว่าผู้เขียนได้พรรณนาเชิงวิเคราะห์วิจารณ์ได้เป็นอย่างดี ส่วนเรื่องรัฐในทัศนะของอริสโตเติลที่ผู้เขียนได้เสนอไว้ นั้น หากผู้เขียนจะได้เขียนถึงคำวิจารณ์ของอริสโตเติลที่เกี่ยวกับรัฐในทัศนะของเปโลโตไว้ด้วยก็จะทำให้หนังสือเล่มนี้สมบูรณ์ขึ้นมาก เช่นเรื่อง ๑ ความคิดของเปโลโตที่เกี่ยวกับเอกภาพของรัฐ ๒ ที่เกี่ยวกับสังคมคอมมิวนิสต์ทั้งเรื่องทรัพย์สินและครอบครัว ๓ สภาพของสามัญชน ๔ ข้อวิจารณ์ของอริสโตเติลเกี่ยวกับทฤษฎีบทของเปโลโตในหนังสือ Politicus และ Laws และหนังสืออื่น ๆ อีก ถ้าได้พูดถึงหลักการของอริสโตเติลในเรื่อง ทาส และเรื่อง พลเมือง เรื่องการปฏิบัติ มูลเหตุของการปฏิบัติ และการป้องกันการปฏิบัติ ซึ่งอริสโตเติลได้พูดถึงไว้มากในหนังสือการเมืองของท่าน

ส่วนการเพิ่มเติมการตีค่าปรัชญาของเปโลโตและอริสโตเติลในเชิงวิจารณ์นั้น นับว่าผู้เขียนทำได้ดีแต่วิจารณ์เน้นหนักไปทางด้านปรัชญาเมตาฟิสิกส์ มิได้พูดถึงปรัชญาสาขาอื่น ๆ เช่นทฤษฎีเกี่ยวกับรัฐ ซึ่งอาจเป็นเพราะทฤษฎีเกี่ยวกับรัฐและปรัชญาอื่น ๆ นั้น ผู้เขียนได้แยกกล่าวไว้เป็นเอกเทศแล้ว ส่วนในบทที่ ๑๔ ลักษณะทั่วไปของปรัชญาสมัยหลังอริสโตเติล ซึ่งถือเป็นสมัยของความเสื่อมทางปรัชญาเพราะความคิดของนักปรัชญา ได้ก้าวลงไปสู่โด่งในทศวรรษ ๆ ด้าน ซึ่งนำไปสู่ความเสื่อมทางจิตใจและสังคมมนุษย์ อีกทั้งการเปลี่ยนแปลงด้านสังคม เศรษฐกิจและการเมือง ก็เป็นองค์ประกอบที่ทำให้ความคิดของมนุษย์ไปสู่ภาวะเยี่ยงที่สุดและการปฏิบัติอย่างบ้าคลั่ง ประวัติศาสตร์กรีกตอนนั้นจะเป็นบทเรียนที่ตึงถึงผลสุดท้ายของปรัชญา

ในบทที่ ๑๕ ผู้เขียนได้กล่าวถึงพวกสโตอิก ทั้งทางด้านตรรกวิทยา ฟิสิกส์ จริยศาสตร์ ซึ่งผู้เขียน

ให้เห็นว่าเป็นเพียงนำหลักการเก่ามาตีความใหม่ บทที่ ๑๖ กล่าวถึงพวกเอพิคิวเรียน พวกนี้ถือว่าไม่อาจเข้าถึงความดีสูงสุดได้ บทที่ ๑๗ พวกกิวิปติวาก็ได้ปฏิเสธว่าความรู้เป็นสิ่งที่ไม่ได้ ผู้เขียนกล่าวว่าทัศนคติได้นำความหมายมาสู่ปรัชญา บทที่ ๑๘ และ ๑๙ ซึ่งเป็นบทสุดท้าย ผู้เขียนได้กล่าวถึงการเข้าสู่สมัยเพลโตใหม่ ซึ่งนักปรัชญานำความคิดแบบจิตตภาพเข้าไปสัมพันธ์กับการปฏิบัติในทำนองศาสนวิสัย ซึ่งผู้เขียนจบลงโดยมิได้กล่าวถึงสาเหตุอื่น ๆ ที่ทำให้ปรัชญากรีกสูญสลาย และผลสืบต่อของปรัชญากรีกที่มีอิทธิพลต่อโลก ผู้เขียนหนังสือ “ปรัชญากรีก” เป็นผู้ที่มีความเชี่ยวชาญในการสอนวิชาปรัชญา แต่ก็ได้เผชิญกับความยุ่งยากลำบากในการอธิบายแก่นักศึกษา หนังสือเล่มนี้ผู้เขียนได้กล่าวว่าเขียนจนเมื่อ ๔๕ ปีมาแล้ว ซึ่งนับว่าเก่าแก่มากควรที่ผู้เขียนจะได้ปรับปรุงแก้ไขข้อความบางตอนที่เราเห็นคนและเพิ่มเติมหลักฐานใหม่ ๆ ซึ่งนักศึกษาค้นคว้าปรัชญากรีกได้ค้นพบและตีความอันจะทำให้หนังสือฉบับสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ส่วนที่เกี่ยวกับผู้แปล ผู้วิจารณ์ขอชมเชยว่าผู้แปลได้ใช้ความอุตสาหะวิริยะหลายปีในการแปลหนังสือเล่มนี้ การใช้ภาษาที่วิจิตรคมสละสลวยเกือบจะไม่มีที่ติ และจะดีมากจนถ้าได้วงเล็บศัพท์ภาษาอังกฤษกำกับศัพท์เฉพาะในทางปรัชญาบางคำที่ผู้อ่านไม่ชินหูไว้ในแต่ละบท เช่นคำว่าบัจเจกชน สสารวาท สากลภาพ ทิวาท ฯลฯ อย่างไรก็ตาม ผู้แปลก็ได้ทำอภิธานศัพท์ไว้ท้ายเล่มแล้ว ถึงอย่างไรหนังสือ “ปรัชญากรีก” เล่มนี้ ก็ยังมีลักษณะเป็นแบบอธิบายโดยทั่วไปครอบคลุมไปทั่ว น่าจะได้มีการแปลผลงานเฉพาะด้านของนักปรัชญาที่สำคัญ ๆ เช่นหนังสือ “อุทมรัฐ” ของเพลโต และหนังสือ “การเมือง” ของอริสโตเติล ฯลฯ ในลำดับต่อไป

ประโยชน์ของหนังสือ “ปรัชญากรีก” เล่มนี้ น่าจะนำมาพิจารณาได้หลายประการ ประการแรก

หนังสือเล่มนี้เหมาะแก่นักศึกษาที่กำลังศึกษาวิชาปรัชญาเบื้องต้นจะได้อ่านเพิ่มเติมจากคำบรรยายในห้องเรียน อีกทั้งประชาชนทั่วไปที่สนใจวิชาปรัชญาจะได้ศึกษาเรียนรู้ ผู้วิจารณ์เห็นว่าเพียงพอที่จะให้ผู้อ่านเข้าใจความหมายของคำว่าปรัชญาได้บ้าง แม้จะไม่สมบูรณ์นัก ประการที่สอง หนังสือเล่มนี้มีผลเร่งเร้าให้คนไทยสนใจวิชาปรัชญามากยิ่งขึ้น และระดมกำลังปัญญาช่วยกันเขียนหรือแปลตำรับตำราให้มากขึ้น ประการที่สาม ปรัชญากรีกเล่มนี้น่าจะให้ข้อคิดแก่ผู้อ่านว่า อันนักวิชาการทางปรัชญาชาวตะวันตก มักจะเห็นพ้องต้องกันว่า ปรัชญากรีกนั้นเป็นระบบปรัชญาดั้งเดิมของมนุษย์ ส่วนประชาชาติอื่น ๆ มิได้สร้างระบบปรัชญา หรือแม้จะสร้างระบบปรัชญา ก็สร้างขึ้นภายหลังกรีก ความเชื่อทำนองนี้นักศึกษาปัจจุบันน่าจะได้ศึกษาค้นคว้าปรัชญาอินเดียและจีน ซึ่งมีอายุรุ่นราวคราวเดียวกับปรัชญากรีกให้เป็นระบบมากมายขึ้น เพราะนักปรัชญาอินเดียและจีน ต่างก็แสวงหาคำตอบของปัญหาต่าง ๆ ซึ่งนักปรัชญาชาวกรีกเผชิญหน้าอยู่เช่นเดียวกัน ประการที่สี่ ผลประทับใจที่ได้จากการอ่านปรัชญากรีกแก่ผู้อ่านบางคนโดยเฉพาะ ผู้วิจารณ์เห็นว่าแนวความคิดในปรัชญากรีก ได้ชักทอดมาถึงโรมันและชาวตะวันตกปัจจุบัน ซึ่งมีอิทธิพลครอบคลุมทัศนคติและแนวโน้มทางการศึกษา ตลอดถึงสภาพแบ่งแยกทางความคิดและชีวิตความเป็นอยู่ของมนุษย์ให้ห่างจากหลักธรรมของศาสนา และก่อให้เกิดวิกฤตการณ์ทางปัญญาอันจะนำไปสู่ความเสื่อมสูญของมนุษย์ การใช้เหตุผลตามหลักตรรกวิทยาเพียงอย่างเดียวย่อมก่อให้เกิดปรัชญาวิวาทไม่รู้จักรบสันและลดคุณค่าของมนุษย์ธรรมลง ในเรื่องนี้แม้พระพุทธเจ้าก็ตรัสไว้ใน กวฬามสูตร ตอนหนึ่งว่าอย่าเชื่อตามหลักตรรกศาสตร์ เพราะพระองค์ทรงทราบคำว่าเหตุผลหรือการใช้ความคิดแบบอนุมาน ไม่ว่าจะอาศัยข้อเท็จจริงหรือไม่ก็ตาม ยังไม่ใช้การบรรลุถึงปัญญาที่

แท้จริง เป็นเหตุผลตามอารมณ์หรืออุปาทาน ส่วน การบรรลุสังขารมณเฑาะว์ต้องมีการศึกษาปฏิบัติ และ ผลที่ได้จากการปฏิบัติรู้เห็นด้วยตนเอง จนไม่อาจจะ เรียกขานเป็นภาษามนุษย์ได้ ในเรื่องนักเช่นเดียวกัน ท่านศาสตราจารย์ได้ตรัสว่า “นักปรัชญา เสมือนอูฐเปลี่ยวที่โอดเคี้ยวอยู่ที่ท่ามกลางทะเลทราย เพราะไร้ความศรัทธา”

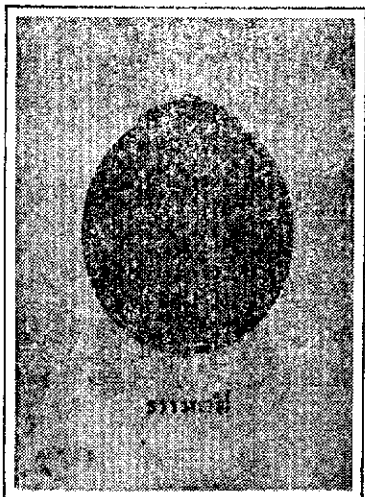
สมมติว่าถ้าชีวิตเป็นวงกลม มนุษย์เรารู้จักแค่ ครึ่งวงกลมเท่านั้น แม้เพียงครึ่งวงกลมนั้นก็ยังมีได้ เข้าใจทะเลไปครึ่ง มนุษย์รู้จักความเป็น ไม่รู้จัก ความตาย รู้จักความดี ไม่รู้จักความชั่ว รู้จัก โลกนี้ ไม่รู้จักโลกหน้า การที่เราไม่รู้จักความตาย ความกลัว และโลกหน้า เราจะหาญกล้าได้หรือว่า ไม่มี ความตาย ไม่มี ความกลัว ไม่มีโลกหน้า ทั้ง ๆ ใดอยู่ทุกวัน ทั้ง ๆ ที่เราหลับอยู่ทุกคน แต่เรายัง หาได้รู้จักความกลัวไม่ เรามารู้จักความกลัวก็ต่อ เมื่อบอกเราเตือน ข้อนั้นจะเป็นสัญญาณให้มนุษย์ใคร่ คว้าญและหล่อหลอมชีวิต ให้เป็นวงกลมที่สมบูรณ์ คือประสานชีวิตจิตใจระหว่างความเป็นกับ ความตาย ความกลัวกับความดี โลกนี้และโลกหน้า ซึ่งพอ

เข้ามาถึงขั้นนี้การอาศัยข้อเท็จจริงและเหตุผลที่เกิด จากความเคยชินของมนุษย์ในโลกของวัตถุเพียง อย่างเดียวไม่อาจที่จะอธิบายนามธรรมที่ลึกลับ ได้ ด้วยเหตุนี้ประสพการณ์ทางจิตใจบางอย่างจึงหาได้ใน ศาสนา เพราะศาสนาเป็นที่รวมของประสพการณ์ทั้ง หลายหาไม่ได้ในวิทยาศาสตร์ เพราะวิทยาศาสตร์ อาศัยแต่ข้อเท็จจริงและหลักการประวิสัย หาไม่ได้ ในปรัชญาเพราะปรัชญาอาศัยหลักเหตุผลเพียงอย่าง เดียว ด้วยเหตุนี้ศาสนาจะได้สนองความปรารถนา ขั้นสุดท้ายของปรัชญาและวิทยาศาสตร์ได้ โดยนำ ประสพการณ์ทั้ง ๓ ด้านคือ ทั้งทางด้านวิทยาศาสตร์ ปรัชญา และศาสนามาสัมพันธ์กันเพื่อนำไปสู่ปรัชญา และความสมบูรณ์แห่งอารยธรรมมนุษย์ชาติ มิฉะนั้น แล้วปรัชญาอาจจะนำมนุษย์ยุคใหม่ไปสู่ความหายนะ ได้ เหมือนชาวกรีกสมัยหลังอริสโตเติล ขอนนีผู้อ่าน หนังสือ “ปรัชญากรีก” น่าจะพึงสังวรณ

โรน่าน อรุณรังษี
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส

มหามกุฏราชวิทยาลัย พิมพ์ในวันครบรอบ ๕๐ ปี แด่วันสิ้นพระชนม์
รวม ๑๔ เล่ม พ.ศ. ๒๕๑๔ ราคาไม่แจ้ง

รัฐบาลและคณะสงฆ์ ได้ร่วมกันจัดงานมหา สมณานุสรณ์ ในโอกาสวันครบกิ่งศตวรรษ นับแต่ วันสิ้นพระชนม์ของสมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรม พระยาวชิรญาณวโรรส กำหนดวันที่ ๑ - ๑ สิงหาคม ๒๕๑๔ มีรายการบำเพ็ญกุศลถวาย แสดงนิทรรศการ พิมพ์หนังสือ และสร้างวัดถ่อนุสรณ์ โดยเฉพาะ ด้านการพิมพ์หนังสือ ได้ประมวลพระนิพนธ์ต่าง ๆ ที่กระจัดกระจายอยู่ ทั่วทุกเขตพิมพ์แล้วและยังมี ได้ ตีพิมพ์ มารวมพิมพ์ในครั้งนี้ ๑๔ เล่ม (ไม่นับหลัก สูตรนิกัธรรมและบาลีซึ่งแพร่หลายอยู่แล้ว) คือ ๑. สรรพคดี ๒. วรรณนาพระสูตร ๓. พระธรรมเทศนา ๔. สรรพทศเทศนา ๕. การศึกษา ๖. พระนิพนธ์ต่าง ๆ ๗. คำราชาศัพท์และแบบอักษรอริยกิจ ๘. พระ

มหาลมณวินิจฉัย ๕ ประวัติศาสตร์และโบราณคดี
๑๐ การพระศาสนา ๑๑ พระราชหัตถเลขาธิษฐานที่ ๕
ที่ทรงมีไปมากับพระองค์ ๑๒ ศาสนคดี-อนุศาสนี
๑๓ พระมหาลมณศาสนาเกี่ยวกับการศึกษา ๑๔ พระ
ประวัติตรัสเล่า

หกเล่มหลังไม่มีในมือผู้เขียนขณะนั้น จึงขอไม่
กล่าวถึง และขอเขียนต่อไปนี้ มีจุดประสงค์เพียง
แนะนำให้ท่านผู้อ่านทราบคร่าว ๆ ว่าหนังสือนั้น ๆ ว่า
ด้วยเรื่องอะไร จะเรียกว่าวิจารณ์ก็ได้ไม่ได้ เพราะ
ผู้เขียนมีเวลาเพียงสองวันเท่านั้นก่อนส่งต้นฉบับ จึง
ทำอะไรไม่ได้มากไปกว่าเปิดดูสารบัญ คำนำ และ
อ่านผ่าน ๆ บางเรื่องแล้วเล่าสู่กันฟังพอมี ๆ เท่านั้น

๑. ธรรมคดี แบ่งเป็น ๑๐ ตอน คือ (๑) ว่า
ด้วยพระพุทธคุณ ๕ บท ตั้งแต่ท อรหัง ถึงบท
ภควา นับว่าทรงเรียบเรียงสำหรับเทศนาในวันวิสาข
บูชา ทรงนิพนธ์ค้างแคบที่ ๘ ส่วนบทที่ ๕ ทรง
บัญชาให้สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (เจริญ ญาณ
วโร) เรียบเรียงคือ (๒) ว่าด้วยอนุศาสนี ๓ เรื่อง
ทรงยกพุทธภาษิตตั้งเป็นบทกระทู้ แล้วอธิบาย
ความให้เข้าใจง่าย ผู้เขียนไม่ทราบว่ คาลาที่หนึ่ง
ว่า อโรคฺยา ปรมา ลากา นั้น จะทรงไว้อย่างนั้น
หรือว่าปรุฟุติดกันแน่ ที่ถูกเป็น อโรคฺยาปรมา ลากา
(ดูธรรมบทคาลา ๒๐๔) (๓) ว่าด้วยบรรดศาสน์
ทรงแสดงประโยชน์สองประการ คือประโยชน์ชาติ
นี้ ประโยชน์ชาติหน้า เดิมที่ทรงตั้งพระทัยจะแบ่ง
เป็นสามกัณฑ์ คือกัณฑ์สุดท้ายจะว่าด้วยประโยชน์
อย่างย่งคือนิพพาน แต่ที่ทรงค้างไว้เพียงแค่นั้น
(๔) ว่าด้วยอภิณหปัจเจกเวกขณเถลา แสดงวิธี
พิจารณาตนเอง ๆ เพื่อมิให้ประมาทหาสถาน (๕)
ทรงอธิบายไตรสิกขาคือศีล สมาธิ ปัญญา อันเป็น
หัวใจแห่งการปฏิบัติธรรม (๖) ว่าด้วยหัวใจสมก
กัมมัฏฐาน ตั้งแต่กายคตาสติจนถึงจตุธาตวัตถถาน
(๗) ว่าด้วยสติปัญญาอันสี่ (๘) ว่าด้วยลำดับปฏิบัติ
กัถยานธรรม และวิธีทำบุพเพตผล (๙) ว่าด้วย

ปกิณกรรม ทรงอธิบายหัวข้อธรรมเบ็ดเตล็ด ๖
ข้อคือ ศีล ทวีโอดตปปะ จาคะ ทมะ ขันติ (๑๐)
ว่าด้วยธรรมสังเขปปริยาย เป็นพระนิพนธ์สั้น ๆ
เรื่องสั้น ๆ เช่นสามัคคี มิตร บุชา พระรัตนตรัย
เรื่องหลังนี้แต่งเป็นสองสำนวน สำนวนแรกทรง
เรียบเรียงเป็นได้อาลอก คือแบบสนทนา สำนวน
หลังเป็นบทความธรรมดา (๑๑) รวมคำอนุโมทนา
ในงานบิณฑบาตมหากรรมวิทยาลัย ลักษณะเป็นคำ
ขอบบุญขอขอบคุณผู้บริจาคธรรมทานเอง แต่แทรกคติ
ธรรมที่ควรปฏิบัติด้วย

๒. วรรณนาพระสูตร พระนิพนธ์ชุดนี้สืบเนื่อง
มาแต่หนังสือธรรมสมบัติหมวดสาม ที่พระองค์ทรง
คัดเลือกพระสูตรต่าง ๆ ที่มีเนื้อหาสาระควรศึกษา
จากพระไตรปิฎก ลงพิมพ์ในธรรมจักษุ เป็นตอน ๆ
โดยแบ่งเป็น ๖ ปริเฉท คือ

ปริเฉทที่ ๑ ว่าด้วยสูตรที่ตรัสแก่คนที่ยังไม่
เลื่อมใส

- ปริเฉทที่ ๒ ว่าด้วยธรรมที่เหมาะสมแก่ภุคฺคหัตถ์
- ปริเฉทที่ ๓ ว่าด้วยธรรมที่เหมาะสมแก่บรรพชิต
- ปริเฉทที่ ๔ ว่าด้วยธรรมชั้นสูง หรือปรมาตม
- ปริเฉทที่ ๕ ว่าด้วยธรรมที่เหมาะสมแก่คนทั่วไป
- ปริเฉทที่ ๖ ว่าด้วยสูตรที่พระสาวกสำคัญ ๆ

แสดงไว้

แต่ที่พิมพ์ครั้งนั้น มิได้แยกออกเป็นปริเฉท ดัง
ที่ทรงไว้ในธรรมสมบัติหมวดสาม เป็นที่ทราบกัน
อยู่แล้วว่า หนังสือธรรมเป็นย่งวางนอนขนานเอก
ย่งหนังสือแปลจากบาลีเป็นไทย เช่นพระไตรปิฎก
แปล ผู้แปลรักษาศัพท์แสงชนิดคำต่อคำ บางทีชาว
วัดยังอ่านไม่ค่อยจะรู้เรื่อง มิจำต้องพูดถึงชาวบ้านผู้
มิได้เรียนบาลีหรือก เคยมีบางท่านหอบพระไตรปิฎก
แปลไปถามผู้เขียนว่า “เบื้องหน้าแต่ตายเพราะกาย
แตก เขาย่อมไม่สู่นรก” หมายความว่าอย่างไร บอก
เขาว่า “ตายแล้วตกนรก” เขาถามต่อไปอีกว่า
“ทำไมแปลอย่างนั้น แปลให้เข้าใจง่าย ๆ ไม่ได้

หรือ” ผู้เขียนบอกได้คำเดียวว่า “ไม่ทราบ” เมื่อเขาถามว่ามีหนังสือแปลเล่มไหนบ้าง พอที่คนวงนอกหรือ Layman อย่างเขาจะอ่านเข้าใจได้ ครั้นจะบอกให้อ่านฉบับแปลภาษาอังกฤษ ที่สมาคมบาลีปกรณ์จัดพิมพ์ (ซึ่งเขาแปลอ่านง่ายจริง ๆ) ก็กลัวเขาจะหาว่าดัดจริต นักได้อ่านเคยอ่าน “วรรณนาพระสูตร” พระนิพนธ์ของสมเด็จพระมหาสมณเจ้า จึงแนะนำเขาไป แต่ทราบว่าเขาต้นฉบับไม่ได้ เมื่อพิมพ์สัปดาห์นี้ จึงขอถือโอกาสบอกท่านผู้นั้น (และผู้อ่านอื่นๆ ด้วย) ให้รับหาอ่านเสีย “วรรณนาพระสูตร” ไม่ใช่หนังสือแปล หากเป็นการยกเอาหัวข้อธรรมในพระสูตรที่ควรศึกษาอธิบาย ในรูปบทสนทนา แลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างคู่สนทนา และคู่สนทนาก็ทรงสมมติให้เป็นบุคคลต่างๆ กัน เช่นภิกษุกับพระมหากษัตริย์ พระธรรมกลีกลสองรูป ศิษย์กับอาจารย์ อ่านจบสูตรหนึ่งก็เปลี่ยนบรรยากาศที่หนึ่ง ถ้อยคำสำนวนที่ใช้ก็เหมาะแก่บุคคลนั้นๆ ถ้าเราสมมติตัวเราเป็นผู้ถาม หรือผู้ตอบในขณะอ่าน จะประหลาดใจที่ไม่รู้สึกเบื่อ กลับได้รับความสนุกเพลิดเพลินไปกับบทสนทนานั้นๆ ทั้งนี้ต้องยกให้เป็นความสามารถของพระองค์ที่ทรงแยกแยะหัวข้อธรรมออกมาให้เห็น จริ่งเห็น จึงตามคำพูดนอกจากอุปมาอุปไมยให้เข้าใจง่ายแล้ว ยังทรงแทรกวิทยาการสมัยใหม่เช่นความรู้ทางวิทยาศาสตร์ ภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ และครุวิทยา มาประยุกต์กับการอธิบายธรรมได้อย่างสนิทอีกด้วย

๓. และ ๔. พระธรรมเทศนา และศราทพรดเทศนา รวบรวมสำนวนเทศนาที่ทรงเรียบเรียงแสดงในงานต่างๆ ทั้งงานหลวง งานราษฎร์ และงานพระศพและศพบุคคลต่างๆ ที่น่าสนใจได้แก่เทศนาพระประวัติพระจอมเกล้า แม้จะแสดงพระประวัติพระเจ้าอยู่หัว ก็นับได้ว่าเป็นพงสาวดารกรุงรัตนโกสินทร์ในรัชกาลที่ ๔ ตลอดจนงานต้นยุครัชกาลที่ ๕ นับว่า กระทรงวงธรรมการ (กระทรงวงศึกษาธิการใน

บัดนี้) เคยใช้เป็นหลักสูตรวิชาประวัติศาสตร์ช่วงระยะหนึ่ง ทั้งสองเล่มนี้ คงไม่เป็นประโยชน์สำหรับชาวบ้านมากนัก นอกจากผู้ที่ใคร่ศึกษาธรรมลึกซึ้งจริงๆ และภิกษุสามเณร โดยเฉพาะนักเทศน์ นักแสดงคงจักได้อาศัยคัดลอกไป “หาถิ่น” ได้ตามโอกาส ถ้าจะพูดว่า คนไทยเราเป็นนักเอาอย่างหรือลอกแบบ ก็คงไม่เกินความจริงนัก สมัยผู้เขียนเป็นนักอ่านใหม่ๆ เคยคิดใจ หลายชีวิต ไม่แดง (นวนิยายทั้งนั้น) เพราะทั้งในความสามารถของผู้นิพนธ์ มาภายหลังทราบว่า ไม่แดงลอกฝรั่งมา เลยชอบน้อยลงแต่ก็ยังอ่านอยู่ เมื่ออ่านมากเข้าได้พบว่าหลายชีวิตก็เลียนแบบฝรั่งอีก นี่ยังสงสัยว่าแม่ลอยแกเป็นแม่หม่มแปลงสัญชาติหรือเปล่าก็ไม่ทราบ เราผู้อ่านต้องอ่านไปหาความจริงไป เพราะท่านผู้เขียนมิได้บอกเรา ในวงการวัดก็ไม่ต่างจากวงการชาวบ้าน หนังสือพระธรรมเทศนาที่รวมตีพิมพ์กันเกลื่อนกลาดนั้นต่างก็คัดลอกกันมาเป็นทอดๆ ยิ่ง “พระมงคลวิเสสกลา” ที่พระมหาเถระเรียบเรียงแสดงถวายพระเจ้าอยู่หัวด้วยแล้ว สืบต้นตอได้ว่า ได้คัดลอกไปจากพระธรรมเทศนาของสมเด็จพระมหาสมณเจ้าเอง (ถ้าไม่ทำกันมาก่อนนั้น) ความจริงแล้ว ใครจะลอกใครมิใช่เรื่องสำคัญ “วิสุทธิมรรค” ของพระพุทธโฆสะ ยังลอก “วิมุตติมรรค” ของพระอุปติสสะทั้งคืน “บาลีไวยากรณ์” ของสมเด็จพระมหาสมณเจ้า ยังลอก “มูลน้อยอาศัยมูลใหญ่” ของสมเด็จพระวันรัต (จิต) ขอแต่ให้บอกเล่าเก้าสิบให้คนรุ่นหลังรู้ว่าลอกมาจากไหนเท่านั้นก็เป็นพอ

๕. การศึกษา การศึกษาของไทยแต่เดิมมา ขึ้นอยู่กับวัดเป็นส่วนใหญ่ ต่อมารถึงรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระองค์ทรงริเริ่มวางรากฐานการศึกษาให้ทันสมัย ทรงดำริก่อตั้งโรงเรียนหลวงเพื่อสอนภาษาอังกฤษแก่พระราชโอรสธิดาในพระบรมมหาราชวัง แต่ยังมีทันไรถึงรัชกาล พระ

บาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๕ จึงทรงรับช่วง ต่อมา ทรงตั้งโรงเรียนหลวงขึ้นเป็นครั้งแรกเมื่อ พ.ศ. ๒๔๑๔ ทรงประกาศชักชวนให้พระบรมวงศานุวงศ์และข้าราชการส่งบุตรหลานเข้าเรียน ต่อมาได้ขยายไปอีกหลายแห่ง จนเจริญแพร่หลายทั่วเมือง ครั้นการศึกษาในเมืองหลวงเจริญได้ทีละแล้ว ทรงพระราชดำริจะขยายออกไปยังหัวเมือง จึงทรงปรึกษาราชากับสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ ครั้งดำรงพระอิสริยยศเป็นพระเจ้าน้องยาเธอ กรมหมื่นดำรงราชานุภาพ แล้วทรงมอบภาระการจัดการศึกษาในหัวเมืองทั่วพระราชอาณาจักไว้ให้สมเด็จพระมหาสมณเจ้า โปรดเกล้าฯ ให้สมเด็จพระมหาสมณเจ้าดำรงราชานุภาพเป็นผู้อุดหนุน

นอกจากการศึกษาหัวเมืองแล้ว พระองค์ยังทรงจัดการศึกษาของสงฆ์ให้ทันสมัย โดยทรงปรับปรุงแก้ไขหลักสูตรบาลีชั้นต่าง ๆ ให้เหมาะสม ทรงเห็นความล้มเหลวซ้ำในการเรียนมูลกัจจายน์ จึงทรงนิพนธ์ตำราบาลีไววยากรณ์อย่างใหม่ขึ้นใช้แทน ทรงประกาศยกเลิกการแปลจาก Oral Tradition หันมาใช้การแปลโดยวิธีเขียนแทน ทรงวางหลักเกณฑ์ระเบียบ ที่เหมาะสมในการเรียนการสอน นอกจากนี้ยังทรงวางหลักสูตรการศึกษาแบบใหม่ขึ้น เรียกว่า “นักธรรม” โดยแบ่งเป็นสามชั้นคือ ชั้นตรี ชั้นโท ชั้นเอก ทรงนิพนธ์ตำราสำหรับใช้สอบเองทั้งหมด ได้จัดให้มีการสอบครั้งแรกเมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๔ และได้ใช้มาจนทุกวันนี้

พระนิพนธ์เรื่องการศึกษาเล่มนี้ ได้รวมเรื่องต่าง ๆ ไว้ ๒ หมวดคือ (๑) เกี่ยวกับการศึกษาของชาติที่พระองค์ทรงรับภาระอำนวยการเป็นเวลา ๕ ปี มีเอกสารต่าง ๆ เกี่ยวกับพระมติในการจัดการศึกษาของกัลยบุตร โครงการศึกษาโรงเรียนตำบล ข้อคิดเห็นเบ็ดเตล็ดเกี่ยวกับการศึกษาของชาติ ตลอดจนโรงเรียนศิษย์วัดที่ทรงวางแนวไว้สำหรับโรงเรียนวัดบรรณิเวศด้วย เอกสารเหล่านี้แสดงถึงความเป็นผู้มี

หัววิริย และความคิดเห็นเกี่ยวกับการศึกษาก้าวหน้าและกว้างไกลเพียงไร (๒) เกี่ยวกับการศึกษาของคณะสงฆ์ ได้แก่ระเบียบประกาศแจ้งความ และกฎเกณฑ์ต่าง ๆ สำหรับการเรียนการสอนบาลีจากเอกสารเหล่านี้ จะเห็นได้ว่าไม่เฉพาะแต่จะทรงวางกฎเกณฑ์สำหรับผู้เรียนผู้สอบเท่านั้น ยังทรงแนะนำวิธีสอน วิธีตรวจข้อสอบสำหรับกรรมการตรวจ โดยทรงลงมือแปลไว้เป็นตัวอย่าง และตรวจข้อสอบข้อผิดข้อถูกไว้เป็นตัวอย่างอีกด้วย กล่าวได้ว่าทรงควบคุมทั่วถึงทั้งการเรียนและการสอน ระบบการศึกษาแบบใหม่ของพระองค์จึงเจริญแพร่หลายในระยะเวลาอันสั้น ต่างจากผู้รับผิดชอบเวลานั้น อย่างมากก็ได้แค่ออกข้อสอบประจำปีเท่านั้น การศึกษาปรีดีธรรมจึงเสื่อมโทรมลงอย่างน่าวิตก

๖. พระนิพนธ์ต่างเรื่อง รวมพระนิพนธ์ต่างเรื่องต่างวาระ แบ่งกว้าง ๆ ได้ ๓ ประเภทคือ (๑) เรื่องเกี่ยวกับศาสนา ประกอบด้วยประวัติเถระที่เป็นพระอาจารย์ และที่พระองค์ทรงเคารพนับถือ เรื่องนิกายเรื่องสมณศักดิ์ เรื่องบิณฑบาต และศาสนวัตถุระหว่างพระสงฆ์ถึงกับพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๕ เรื่องนิกายนั้นน่าสนใจ ที่ว่าน่าสนใจเพราะผู้เขียนเคยได้ยินว่าท่านทรงเรื่องนี้ แต่ไม่เคยอ่าน เมื่อได้หนังสือมาจึงรีบอ่านจนจบ อ่านจบแล้วก็ได้อนุสติว่า การที่พระสงฆ์แตกกันเป็นหลายนิกายนั้น เพราะเหตุเพียงสองประการคือ ขาดทิวีสัมมัญญตา มีความเห็นไม่ตรงกัน เข้าใจคำสอนไม่เท่ากัน เหมือนตาบอดคลำช้าง ใครคลำส่วนไหนของช้างก็ยึดมั่นอยู่ส่วนนั้น อย่างหนึ่ง ขาดศีลสัมมัญญตา มีศีลรวมทั้งการดี ความของสิกขาบทไม่ตรงกัน อย่างหนึ่ง ในเมืองไทยก็มีสองนิกาย ถ้าจะสืบสาวถึงต้นตอให้เกิด ก็ไม่พ้นเหตุสองประการดังกล่าวมา และเรื่องแตกแยกนิกายนั้น ไม่ว่ายุคไหนสมัยไหน มักถือเรื่องเล็กเป็นเหตุใหญ่ทั้งนั้น สมัยพระเจ้าอโศกก็เรื่องวัตถุ ๑๐ ประการ สมัยรัตนโกสินทร์ก็เรื่องกรมวาจาอุป

สมมติบ้าง เรื่องตำหนิบ้าง พวกที่หนึ่ง (ไม่ทั้งหมด) ทว่าพวกที่สองไม่เป็นอุปสมบัน (พระ) เพราะสวดกรรมวาจาอุปสมบทแบบไทย ๆ ไม่ถูกฐานกณฑ์ อักษรวินิตี ดังพระพุทธรูจนะว่า สวามีหาเป็ด=สวดไม้ขัด ดังนี้ (บางรูปคิดมาก Sensitive คิดว่าที่สมณวงศ์คงจักขาดสูญ ตั้งแต่กราพม่าเผาเมืองกระมัง จึงเอาตัวเป็นเครื่องทอดลงบวชแบบโน้นบ้างแบบนี้บ้าง เป็นพระหลายโบสถ์ไปก็มี) พวกที่สองคิดว่า สวดแบบไทย ๆ นี้แหละถูก ก็พระพุทธรเจ้าศรีวิมาลีหรือว่า อนุชาณามิ ภิกษุเว สกายนีรุกติยา พุทธรูจนี ปริยาปณิตี = ภิกษุทั้งหลายเราอนุญาตให้เรียนพุทธรูจนะโดยสำเนียงของตน พวกที่หนึ่งว่าต่อไปอีกว่า การห่มผ้าแบบเดิมไม่ถูกต้อง เพราะชะเว็กชะวาก พวกที่สองคิดว่า ห่มแหวกแบบรามัญมีมาแต่สมัยไหน ใครทราบ แบบเดิมนั้นแหละเป็นแบบเก่าแก่แต่สมัยพระพุทธรเจ้าละ ไม่เชื่อไปดูพระพุทธรูปยุคคันธาระสี ห่มจีวรแบบนี้ทั้งนั้น...วิวาทะเหล่านี้ เกิดขึ้นเพราะความไม่เสมอกันด้านความเห็นและความประพฤติ อันเป็นต้นเหตุให้แตกนิกาย สรุปแล้วไม่ว่าใครจะบวชนิกายใดก็ตาม ถ้ายังยึดมั่นเช่นนั้นอยู่ ก็คือบวมใจที่ไม่เข้าใจบรมธรรม สมเด็จพระมหาสมณเจ้า ทรงนิพนธ์เรื่องนี้ เพื่อให้เห็น (คุณ และ) โทษของการถือนิกายอันควรศึกษาเรื่องหนึ่ง (๒) เรื่องเกี่ยวกับพระมหากษัตริย์ เริ่มด้วยลิลิตเรื่องพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงผนวช เราเคยเห็นผลงานของพระองค์ท่านร้อยแก้ว งานร้อยกรองชั้นนี้แสดงให้เห็นว่า พระองค์ทรงสนพระทัยในด้านโคลงฉันท์ กาพย์ กลอน เหมือนกัน แม้ว่ารสชาติจะจัดซัดไปบ้างก็ตาม (นิทานเรื่องนี้สอนให้รู้ว่า คนเราจะเก่งไปทุกด้านหาได้ไม่) (๓) เรื่องเกี่ยวกับอักษรศาสตร์ ว่าด้วยหลักภาษาและการใช้ภาษา ความรู้เกี่ยวกับอักษรวิธานภาษาบาลี ๔ เรื่อง เกี่ยวกับการใช้ถ้อยคำภาษาไทย ๒ เรื่อง พระวินิจฉัยศัพท์บาลี และศัพท์ไทยต่าง ๆ ล้วนแต่เป็นประโยชน์แก่การ

ศึกษาด้านอักษรศาสตร์ ความเห็นเรื่อง ฌฎฐศัพท์ กับโกฏฐาศัพท์นั้นน่าสนใจในตอนท้ายกล่าวถึงการบำรุงร่างกายและจิตใจให้เข้มแข็ง วิชาสร้างความสำเร็จในชีวิตและการงาน ทรงนำเอาความรู้ทางแพทยศาสตร์และจิตวิทยาสมัยใหม่มาประยุกต์กับธรรมได้ดี นิทานสั้น ๆ ท้ายเล่มใช้ภาษาขบขัน ขนาดเด็กประถมอ่านเข้าใจ ทราบว่ากระทรวงศึกษาธิการเคยใช้เป็นหนังสือเรียนชั้นประถมสมัยหนึ่ง การแต่งหนังสือให้เด็กอ่านเข้าใจนั้น ขากกว่าแต่งตำราให้นักปราชญ์อ่านเสียอีก ที่พระองค์ทรงนิพนธ์ไว้เป็นอย่างดีอย่างเช่นนี้จึงเป็นอัจฉริยภาพที่น่าทึ่งยิ่งนัก

๑. ความซาดอกและแบบอักษรวิริยะ ได้แก่กาชาดกที่พระพุทธรโฆสะ ขกมาเป็นอุทาหรณ์ในอรรถถาขรรรมบท พระองค์ทรงเขียนด้วยพระหัตถ์เอง แล้วทรงเล่านิทานชาดกข้อ ๆ ประกอบ ตัวคาถาทรงด้วยอักษรขอม นิทานชาดกทรงด้วยอักษรไทย เล่มนี้แกะสลักพิมพ์ทั้งเล่ม ภายพระหัตถ์เป็นระเบียบสวยงามมาก จะหาขีดฆ่าดกหล่นแหบไม่มี แสดงให้เห็นวิธทำงานและพระอุปนิสัยของพระองค์อีกด้านหนึ่งด้วย ท้ายเล่มเป็นอักษรวิริยะที่สมเด็จพระชนกนาถของพระองค์ทรงประดิษฐ์ขึ้น เมื่อครั้งยังทรงผนวช เพื่อนำไปใช้แทนอักษรขอม

๒. พระมหาสมณวินิจฉัย เล่มนี้ส่วนใหญ่ว่าด้วยพระวินิจฉัยอักษรวิธานต่าง ๆ ของพระ แต่ก็มีบางเรื่อง ที่น่ารู้มาอ่าน เช่นเรื่องร้อเจดีย์ ต้นโพธิ์ และพระปฏิมาเป็นต้น ทุกเรื่องที่ทรงวินิจฉัย ทรงอ้างหลักฐานจากอรรถถาฎีกามาก เรื่องอักษรวิธานก็แปลก ๆ ขวนอ่านและปลงธรรมสังเวชไปด้วย ความจริงพระชุกชนนั้นมีมาทุกยุคทุกสมัย ครั้งพุทธรกาลนั้นช้อลือช่าอยู่ ๖ รูป เรียกว่า “พระฉัพพัคคีย์” แต่ละรูปเป็นเจ้าคณะใหญ่มีลูกศิษย์ลูกหาคนละหลายร้อย พระพวกนี้เป็นต้นเหตุให้ทรงบัญญัติวินัยเกือบทั้งหมด ที่ทำลับ ๆ ล่อ ๆ แบบ “เลียงอาบตี” ที่มาสร้างความปลอดภัยเวียนเกล้าแก่พระพุทธรองค์ไม่

น้อย เมื่อครั้งที่พระสุทินเสพเมถุนธรรม พระองค์ทรงบัญญัติวินัย ห้ามภิกษุเสพเมถุน ถ้าละเมิดถือเป็นโทษอุกฤษฏ์ พระชุกชนรูปหนึ่งไปทำมิดีมิร้ายกับนางสิงเข้า ความทราบถึงพระพุทธเจ้าทรงติเตียนแก่ทีเดียวว่า “วินัยมิได้บอกห้ามทำกับสัตว์นี้!” พระพุทธเจ้าทรงยอมรับว่าพระองค์ไม่รอบคอบเอง จึงทรงบัญญัติเพิ่มเติมอีกว่า “โดยที่สุดแม้สัตว์เดียรฉานก็ไม่ได้” นั่นแหละจึงปิดช่องโหว่ป้องกันพระชุกชนเลี้ยงอาบได้ สมัยนั้น เมื่อเกิดอธิกรณ์ขึ้นพระพุทธเจ้าทรงวินิจฉัยเองบ้าง มีพุทธบัญญัติให้พระอุบาลีเถระวินิจฉัยแทนบ้าง มาสมัยสมเด็จพระ

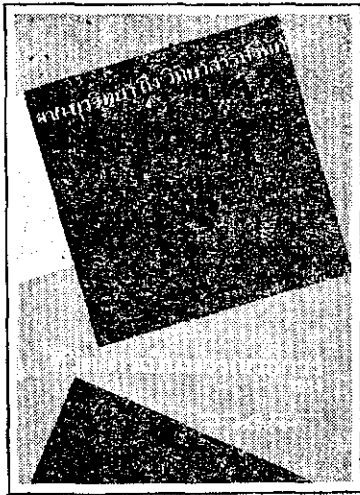
มหาสมณเจ้า พระองค์ก็ทรงวินิจฉัยตามแนวที่พระพุทธเจ้าและพระโบราณจารย์วางไว้ คราวนี้เป็นแบบอย่างวินิจฉัยอธิกรณ์ ควรที่พระสังฆาธิการผู้มีหน้าที่ปกครองสงฆ์พึงสำเหนียกศึกษาอย่างข่งขันทงหมดน เป็นเพียงข้อคิดเห็นเล็กๆ น้อยๆ ที่ได้จากการอ่านผ่านๆ ในเวลากระชั้นหวังว่าคราวต่อไป คงมีท่านผู้รู้วิจารณ์แต่ละเรื่องโดยละเอียดเป็นต่างหากออกไป

พระมหาเสฐียรพงษ์ ปุณฺณวณฺโณ
วัดทองนพคุณ ธนบุรี

ชีวิตการเป็นบรรณาธิการ

๘. ศิวรักษ์

สำนักพิมพ์ เขมมบรรณกิจ ๕๘๗ หน้า ๕๐ บาท

หนังสือเล่มนี้เป็นกรรวบรวมบทความของ ส. ศิวรักษ์ ตั้งแต่สมัยผู้แต่งเขียนอยู่นัชมัยปลายโรงเรียนอัสสัมชัญ จนกระทั่งเป็นบรรณาธิการ สังคมศาสตร์ปริทัศน์ และ วิทยาศาสตร์ปริทัศน์ ตามลำดับ บทความๆ เป็นความรู้ทั่วไป แทรกด้วยประวัติศาสตร์ วรรณคดี ภาษาอังกฤษ ภาษาไทย บทความกลอน ฯลฯ ซึ่งผู้แต่งได้เขียนร่วมกับเพื่อนร่วม

ชั้นสมัยนั้น นอกจากนั้นก็เป็นบทความที่เกยลงในหนังสือ อโชนสาร สามัคคีสาร สยามสมัย สังคมศาสตร์ปริทัศน์ ซึ่งหลงเหลือจากการรวบรวมพิมพ์ในเล่มก่อนๆ

เรื่องต่างๆ ใน ยุววิทยา ซึ่งมีอยู่ด้วยกัน ๕ เล่ม เป็นเรื่องที่เขียนขึ้น เพื่อให้ท่านอ่านกันในวงแคบเฉพาะเพื่อนนักเรียนในชั้น จึงมีหลายเรื่องที่ไม่น่าสนใจเลย แต่ถ้าจะอ่านในแง่วิวัฒนาการด้านกรรมเขียนของคนๆ หนึ่ง ก็จะได้เห็นว่า ผู้แต่งมีความประทับใจในครูเก่าและศิษย์เก่าของโรงเรียนอัสสัมชัญบางคน เช่น ฟ. อแลร์ พระขออนุমানวราชธน งานเขียนของผู้แต่งจึงมีอิทธิพลจากบุคคลเหล่านั้นมาก ทั้งในด้านแนวความคิดและสำนวนภาษา

ใน ยุววิทยา เล่ม ๑ มีบทความเรื่อง “เก็บอิฐสมัยใหม่เข้าใจเกินตำรา” ซึ่งผู้แต่งได้เขียนตอบได้นายสุกิจ นิมมานเหมินทร์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรมสมัยนั้น เพราะนายสุกิจได้เขียนพาดพิงถึง สมเด็จพระปรมหาราชเจ้าวรวงษาภาพ และกรมหมื่นพิทยาลงกรณ์ “...ท่านรัตนกวีทั้งสองเป็นผู้

ใหญ่ผู้หลักแหลม” ไควบั้งที่จะหัวหินหัวเห็ดหาญ พอทที่จะดันทุรังไปอ้างตามข้อสันนิษฐานของสมเด็จพระมหาปรมาธิบดีฯ ว่า “ราชอาณาจักรศรีวิชัยคือ นครไชยศรีของเราเอง” ซึ่งทำให้ผู้แต่งได้เขียนตอบโต้ โดยการเพื่ยวกันหาหลักฐานมาหักล้างคำกล่าวหาของนายสุกิจ นิมมานเหมินทร์ และใช้คำเสียดสีต่างๆ เช่น “ท่านราชบัณฑิตผู้ผู้มีใจคิดหักล้างนักปราชญ์โบราณทั้งหลายที่ท่านไม่มีปากจะต่อกรรมได้ด้วยแล้ว” “ข้าพเจ้าเชื่อเหลือเกินว่าคนเราทุกคนที่อยู่ในทุกวันนี้ ไม่ใช่จะอยู่น่าสมยอมอยู่เรื่อยไปเมื่อไหร่ ไม่ช้าก็จะเป็นคนโบราณเหมือนกัน ฉะนั้นเราไม่ควรเอาคนโบราณที่มีพระคุณอันยิ่งใหญ่มาว่าเล่นเลย” บทความนี้จะเห็นได้ชัดว่า ผู้แต่งเห็นประโยชน์และประทับใจในคุณค่าเก่า ๆ ซึ่งได้แสดงออกในงานเขียนของผู้แต่งอยู่เสมอ

จาก ยุววิทยฯ ก็เป็นบทความของผู้แต่งในหนังสือ อุดมสาร ซึ่งส่วนใหญ่เป็นการเล่าประวัติบุคคลสำคัญที่ผู้แต่งเคารพ โดยเฉพาะประวัติกรมหมื่นพิทยลาภพฤฒิยากร ผู้แต่งได้เขียนไว้ตอนหนึ่ง หน้า ๓๘๓ ว่า “ทั้ง ๆ ที่ข้าพเจ้าเกลียดวิชาทหาร เกลียดการแต่งเครื่องแบบ และเสียดายเงินค่าแต่งตัวยิ่งนัก แต่อรามที่ขอขมาเจ้าพระองค์ท่าน ก็สู้ไปตัดเสื้อผ้า ซ้อมวกในเย็นวันนั้นเอง.... หลังจากนั้นหลายปีข้าพเจ้าจึงมีโอกาสเข้าเฝ้าพระองค์ท่านและถวายตัวเป็นลูกศิษย์ท่าน จนต่อมาถึงกับพูดได้ว่าคุ้นเคยกับท่าน เข้าออกออกกันได้ฉับชิดกับอาจารย์ดังที่ข้าพเจ้าเข้าบ้านท่านพระยาอนุমানราชธนะ และเข้าหาท่าน ฟ. ฮัลด์ ฉะนั้น” และหลังจากได้เฝ้าแล้วผู้แต่งกล่าวไว้ว่า “ข้าพเจ้าเองก็รู้สึกภูมิใจและภูมิใจที่ลงไปในการตัดเครื่องแบบทหาร เพราะได้

เช่นเจ้าพระวรวงศ์เธอ กรมหมื่นพิทยลาภพฤฒิยากร ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์สมัย....”

สำหรับตอนที่เกี่ยวกับ สามัคคีสาร ซึ่งเป็นนิตยสารของสามัคคีสมาคมในพระบรมราชูปถัมภ์นั้น เป็นตอนที่รวบรวมบทกลอน, สกัวา ของผู้แต่งเนื่องในโอกาสต่างๆ เช่น “วชิรวุฒานุสรณ์” “อาเศียรพาทราชสดุดี” โดยเฉพาะบทกลอน “แต่สักหมอกคำสารภาพของพ่อแผ่นดิน” ได้สะท้อนให้เห็นลักษณะอย่างหนึ่งของพวกนักคิดนักเขียนไทยของเรา กล่าวคือมีลักษณะเป็นการขัดแย้ง ซึ่งมีแนวโน้มในทางวิพากษ์มากกว่าจะเป็นการขัดแย้งทางปัญญา ผู้วิจารณ์เห็นด้วยกับคำกล่าวที่ว่า “แย้งกันเราอยู่ ตามกันเราตาย” แต่การขัดแย้งกันนั้นจะเป็นไปในเชิงวิจารณ์สร้างสรรค์มากกว่าการวิพากษ์กันในเรื่องส่วนตัว

ตอนที่เกี่ยวกับ สยามสมัยในระหว่งสงครามกลางเมืองนั้น เป็นการรวบรวมบทความ บทบรรณาธิการ ใน สังคมศาสตร์ปริทัศน์ บางเล่ม ที่ยังมีได้รวมพิมพ์ไว้เป็นเล่ม ซึ่งเขียนในตอนนั้นจึงหนักแน่นกว่าตอนต้นๆ เช่น บทความเรื่อง “ทางออกของเรา” ซึ่งผู้แต่งได้เสนอทางออกไว้ท่านเองว่า วิถีแก้สถานการณ์อันเลวร้ายมีอยู่วิธีเดียว คือ แก้ที่ภายในตัวเราเอง แก้ด้วยการปฏิรูปความคิดขั้นมูลฐาน แก้กฎเกณฑ์ระเบียบการ และๆ เหลวๆ ในขั้นแรกนี้ สยามวารสารให้คนอื่นแก้ปัญหาล่วงหน้า เราค่อยแก้ตาม เราต่างคนต่างมาแก้ที่ทัศนคติของเรา กันก่อนเถิด อย่ารอคานะสังคมน้อยเลย เวลานี้ผู้แก้แก้ๆ ไม่มี เวลามาร่วมกันนำตัวเราเองคนละไม้ละมือเป็นดั่งที่อะไรหมอด....”

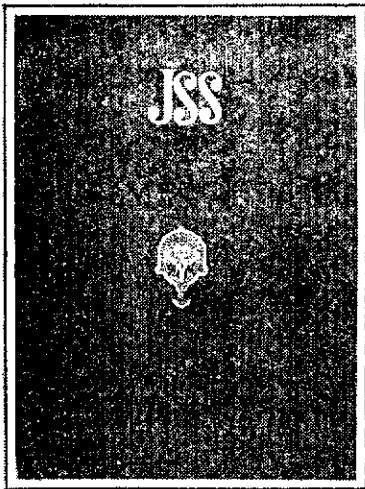
หนังสือ จากยุววิทยฯถึงวิทยาสารปริทัศน์ หรือชีวิตการเป็นบรรณาธิการ ของ ส. ศิวรักษ์ คือพิมพ์

หนังสือที่รวบรวมข้อเขียนที่กระจัด กระจายและหลง
 เหลือจากการรวบรวมพิมพ์เป็นเล่มในครั้งก่อน ๆ ดัง
 นั้นจึงเป็นหนังสือที่มอบความข้อเขียนหลายประเภท
 ทั้งเรื่องที่เกี่ยวข้องกับผู้เขียนเองและที่เกี่ยวข้องกับสังคม
 ส่วนรวม หนังสือเล่มนี้จึงมีลักษณะคล้ายกับจะรวบรวม
 ข้อเขียนที่หลงเหลืออยู่และยังมีได้พิมพ์เป็นเล่ม
 มารวมกันให้มากที่สุด เพื่อที่จะได้เขียนหนังสือเป็น

เล่มอย่างจริงจังต่อไป ดังที่ผู้แต่งได้เขียนไว้ในคำ
 ว่า “ต่อไป ถ้าได้ฤกษ์ ข้าพเจ้าคงจะได้วาง
 โครงการเขียนหนังสือให้เป็นเล่มเสียที แทนที่จะ
 เก็บเล็กผสมน้อยแล้วเอามารวมเป็นเล่มดังที่แล้ว ๆ
 มา”

ธนศักดิ์ จริยะโสภิต
 มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

The Journal of the Siam Society
 Volume 59 part 2, July 1971

This volume of the Journal of the Siam Society is a felicitation issue in honor of Prince Wan Waithayakorn on the occasion of his 80th birthday. The traditionally high standards of scholarship of the Journal are maintained and the articles represent a cross section of disciplines that should appeal to the general reader as well as to Prince Wan to whom this volume is dedicated. One would expect Prince Wan would find the scholarly expositions concerning various inscriptions of particular

interest. David Chandler and Hans Penth in their articles on an inscription from Angkor Wat and Wat Dong Bunnak respectively point the way to the need for intensive study of such inscriptions. Dr. Griswold and Acharn Prasert na Nagara have made a significant and lasting contribution to Thai historical studies with their detailed and erudite analysis of the Ram Kamhaeng inscription. I would venture that their translation will stand as definitive for many year to come.

Dr. Stifel's article on the rubber economy of southern Thailand gives us additional insights into the varied patterns and problems of production and maketing of rubber. Professor Ishii's article provides an interesting sidelight to hitherto unused historical sources that shed light an important periods of Thai history.

This special felicitation issue should be of interest to scholars interested in Siamese studies. This volume represents a fitting scholarly compliment to Prince Wan who has played the role of scholar-diplomat so effectively for many years.

Burana Warasan

หนังสือแปลของสภาวิจัยแห่งชาติ

สภาวิจัยแห่งชาติ ได้จัดแปลหนังสือประเภทสารคดีและวิชาการในสาขาวิชาการต่าง ๆ
หนังสือแปลเหล่านี้จำหน่ายในราคาถูก ทั้งนี้ เพื่อส่งเสริมสติปัญญาและความรู้ของประชาชน

หนังสือแปลที่จำหน่ายในขณะนี้

<p>๑. มิสเตอร์ทอมป์กินส์เรียนลัด แปลจาก Mr. Tompkins Learns the Facts of Life by George B. Gamow ๕ บาท</p> <p>๒. การประยุกต์วิทยาศาสตร์ในการประมงน้ำจืด แปลจาก The Application of Science to Inland Fisheries by E.D. Le Gren ๕ บาท</p> <p>๓. การเลี้ยงดูและอบรมเด็ก แปลจาก Child Care and Training by Marion L. Faegre & John E. Anderson ๘ บาท</p> <p>๔. ตำแหน่งประธานาธิบดีอเมริกัน แปลจาก The American Presidency by Clinton Rossiter
ประชาธิปไตยสมัยปัจจุบัน แปลจาก Modern Democracy by Carl L. Becker ๖ บาท</p> <p>๕. ความเจริญทางเศรษฐกิจตามลำดับขั้น แปลจาก The Stages of Economic Growth by W.W. Rostow ๘ บาท</p> <p>๖. อัลเบิร์ต ไอน์สไตน์ แปลจาก The Story of Albert Einstein by Miss Gillian Freeman ๕ บาท</p> <p>๗. การประยุกต์วิทยาศาสตร์ปริมาณในการเกษตรและอาหาร แปลจาก Application of Atomic Science in Agriculture and Food by OEEC. The European Productivity Agency of OEEC. ๕ บาท</p> <p>๘. การใช้ปุ๋ยเคมีอย่างมีประสิทธิภาพ แปลจาก Efficient Use of Fertilizers by Vladimir Ignatieff and Harold J. Page ๘ บาท</p> <p>๙. ความรู้ทางนิติศาสตร์ เล่ม ๑ แปลและเรียบเรียงจาก 1. Common Sense in Law by Sir Paul Vinogradoff 2. Introduction to the Study of the Law of the Constitution by Albert Venn Dicey ๒ บาท</p>	๑๐. คณิตศาสตร์ที่น่าสนุกใจ แปลจากเรื่อง Mathematician's Delight by W.W Sawyer ๕ บาท ๑๑. ปริมาณในการเกษตร แปลจากเรื่อง Atoms in Agriculture by Thomas S. Osborne ๒ บาท ๑๒. วิธีการเดินสายและการคำนวณสายไฟฟ้าสำหรับประชาชน แปลจากเรื่อง Electric Wiring by Arthur L. Cook ๑๐ บาท ๑๓. ประชาธิปไตยแอตแลนติก แปลจากเรื่อง Atlantic Democracy by Charles d' Olivier Farran ๘ บาท ๑๔. การใช้ปุ๋ยเคมีอย่างมีประสิทธิภาพ ภาค ๒: การใช้ปุ๋ยกับพืชต่าง ๆ แปลจาก Efficient Use of Fertilizers, Continued by Vladimir Ignatieff and Harold J. Page เป็นเรื่องนำรู้และน่าสนใจเกี่ยวกับการใช้ปุ๋ยกับพืชต่าง ๆ ตลอดจนประโยชน์ทางเศรษฐกิจที่จะได้รับจากการใช้ปุ๋ยเคมี ๑๕ บาท ๑๕. เอกภพ และ ดร. ไอน์สไตน์ แปลจาก The Universe and Dr. Einstein by Lincoln Barnett เป็นหนังสือที่กล่าวถึงเรื่องราวต่าง ๆ ซึ่งเป็นพื้นฐานที่น่าสนใจเกี่ยวกับเอกภพ ๑ บาท ๑๖. การประกันความมั่นคงทางสังคมในสหรัฐอเมริกา แปลจาก The Social Security Program in the United States by Charles I. Schottland เป็นหนังสือที่มีข้อคิดเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการบำนาญความเดือดร้อนของประชากรโดยทั่วไป ๑๒ บาท ๑๗. ขบวนรถดีเซลและไฟฟ้า แปลจาก Diesel and Electric Train by B.K. Cooper หนังสือเรื่องนี้ ได้รวบรวมหลักการขั้นมูลฐานต่าง ๆ เกี่ยวกับเครื่องยนต์ดีเซลและเครื่องยนต์เทอร์ไฟฟ้า การพัฒนาที่สำคัญต่างๆ ในการเปลี่ยนมาใช้รถจักรดีเซล ๑๑ บาท

ผู้ใดมีความประสงค์จะซื้อ โปรดส่งเช็คไปรษณีย์หรือธนาคาร สั่งจ่ายในนามของกองโรงพิมพ์สำนักพิมพ์นโยบายรัฐมนตรี สันเขตราวิจัย (ชรส) ทรชนนคร หรือที่กองแปลและกระจายต่างประเทศ สำนักงานสภาวิจัยแห่งชาติ ถนนพหลโยธิน บางเขน พระนคร สำหรับผู้ซื้อตั้งแต่ ๒๐ เล่มขึ้นไป จะได้รับส่วนลด ๒๐ %

ส่วนผู้ประสงค์จะซื้อหรือสั่งซื้อหนังสือรายการที่ ๑๔-๑๗ โปรดติดต่อโดยตรงที่ องค์การค้ำของคุรุสภา อาคาร ๕ ราชดำเนิน พระนคร หรือที่กองแปลและกระจายต่างประเทศ สำหรับผู้สั่งซื้อตั้งแต่ ๒๐๐-๒,๐๐๐ บาท จะได้รับส่วนลด ๑๕% ตั้งแต่ ๒,๐๐๐-๔,๐๐๐ บาท จะได้รับส่วนลด ๒๐% และตั้งแต่ ๔,๐๐๐ บาทขึ้นไป จะได้รับส่วนลด ๒๕% อนึ่ง อนึ่งผู้ซื้อตั้งแต่ ๑,๐๐๐ บาทขึ้นไป ทางองค์การค้ำ จะออกคำที่บ่อนและคำหนังสือให้สำหรับจังหวัด

ข่าวในวงการหนังสือ

ดอกไม้ทางความคิดร้อยดอกกำลังบานที่มหาวิทยาลัย *สาสน์สภาพหน้าโดม* และหนังสือชุด *สงคราม* — *น้ำตา* คือตัวแทนทางความคิดที่น่าภูมิใจของชาวธรรมศาสตร์ เหมือนกับที่ *วลัญชัทศน์* (ฉบับแนะนำซ้ายใหม่) ช่วยทำให้คนภายนอกรู้สึกสนใจชาวมหาวิทยาลัยเชียงใหม่มากขึ้น ที่จุฬาฯ ซึ่งความคิดความอ่านมักจะก้าวไปอย่างช้า ๆ ตามขนบธรรมเนียมซึ่งสั่งสมกันมาช้านาน ก็กำลังศึกษาค้นคว้า *จุฬาสาร* และหนังสือที่มาจากคณะรัฐศาสตร์ *มหิดลสาร* ถึงจะเป็นหนังสือเล่มเล็ก ๆ ของนักศึกษาแพทย์ผู้ดูเหมือนว่าไม่ค่อยจะมีเวลาว่าง แต่ก็มีความคิดเข้มข้นไม่น้อยหน้าใคร ที่เกษตร ดอกไม้สองดอกถูกตัดทิ้งอย่างไม่ใยดีเหมือนกับจะตั้งใจเป็นตัวอย่างไม่ให้ดอกอื่น ๆ เบิกบานขึ้นมา แม้กระนั้นที่คณะเศรษฐศาสตร์ก็ยังมีคนที่พยายามจะแสดงออกกันเหลืออยู่บ้าง ปีนี้แม้แต่วิทยาลัยวิชาการศึกษาก็ยังมี *ปวารณสาร* สำหรับเป็นเวทีทางด้านความคิดความอ่านของตัว และ *ร่มจันทร์* ของศิลปากร ถึงจะโบราณหน่อย แต่ก็กำลังคลาทางอยู่ ทั้งนี้โดยยังไม่ต้องเอ่ยถึงหนังสือของพวกเขาชมรมวรรณศิลป์ ชมรมอื่น ๆ หนังสือฝึกงานของนักศึกษาวารสาร-สื่อสารมวลชน ซึ่งบางครั้งบางคราวก็จะมีความคิดดี ๆ ไผ่ขึ้นมา และหนังสือประเภทวิชาการรายสามเดือนของคณะรัฐศาสตร์ทั้งจุฬาฯ และธรรมศาสตร์ ซึ่งกำลังศึกษาค้นคว้ากันทั้งคู่ รวมทั้ง *เศรษฐกิจปริทัศน์* ของคณะเศรษฐศาสตร์จุฬาฯ ซึ่งอุบัติขึ้นมาใหม่ (และ *วารสารธรรมศาสตร์* ซึ่งไม่น่าตื่นเต้นนัก แต่ก็ควรสนใจ) เราซึ่งเป็นคนนอกมหาวิทยาลัยก็ได้แต่หวังว่า ดอกไม้ดอกไม้บานครั้งใหม่ก็คงจะไม่มีอยู่ในชั่วระยะเวลาอันสั้น หากแต่จะผลิดอกออกผลเป็นกำลังที่เข้มแข็งต่อไป

วงการนวนิยายคงคลี่คลายตัวไปอย่างช้า ๆ *ไบตัน* เจ้าของ *จดหมายจากเมืองไทย* งานรางวัลระดับสปอ. เมื่อปีที่แล้ว ยังไม่ได้สร้างงานพอที่จะให้ใครตื่นเต้นได้อีกเลย ขณะเดียวกันกับการประกาศให้รางวัลล่าสุดแก่นวนิยายเรื่อง *เขาชื่อกานต์* ของสุวรรณี สุคนธา ก็ค่อนข้างเงิบเหงา จะเป็นเพราะว่ายังไม่มีสำนักพิมพ์ใดกล้าเสี่ยงซื้อลิขสิทธิ์ (ซึ่งมีข่าวว่าค่อนข้างแพง) พิมพ์เป็นเล่ม หรือเพราะผู้คนต่างพากันเบื่อหน่ายที่จะพูดถึงองค์การซึ่งไม่มีหน้าที่เกี่ยวกับวรรณกรรมแห่งนี้ ก็ยากที่จะซัดได้ *ปีศาจ* ของ *เสนีย์ เสาวพงศ์* นิยายที่ดีที่สุดในรอบสิบปีในสายตาของคนหลายคน ที่เอามาพิมพ์ใหม่โดยสำนักพิมพ์ *มิตรบรรพ* คงจะทำให้คนที่ไม่เคยอ่านได้มีหนังสืออ่านสมใจบ้าง แม้ว่า

เรื่องจะเก่าไปแล้วไม่น้อย เรื่องสั้นในท้องตลาดก็ยังคงเป็นเรื่องสั้นของตลาดตามเคย หนุม่นหน้า ๗ และพระจันทร์เสี้ยว เล่มใหม่กับ รวมเรื่องสั้น ของ ตัก วงษ์รัฐ ดูเหมือนจะไม่ได้ทำให้วงเรื่องสั้น หายเหวามากนัก และเวลานี้ใครต่อใครก็พากันถามว่าจะหาเรื่องสั้นดี ๆ อ่านได้ที่ไหน

วงการนิยายสารและหนังสือพิมพ์ก็มีอะไรเปลี่ยนแปลงบ้างพอสมควร โดยเฉพาะทางด้านปริมาณ หนังสือเพื่อความบันเทิงของคนสำรวยเช่น โมเดิร์นแมน บางกอกรีดเดอร์ กำลังปรากฏขึ้นมาทำให้นิยายสารเรีงรมย์เล่มอื่น ๆ อยู่ แม้กระนั้นหนังสือเรีงรมย์รายสัปดาห์ทั้งหลายก็ยังคงขายดีได้อยู่เรื่อย ๆ ด้วยการแถมสินค้ากันสารพัดชนิด นับตั้งแต่แผนที่ไปจนถึงสบู่ แนวร่วมเศรษฐกิจ (รายบ๊ักซ์) เป็นหนังสือพรรคการเมืองที่น่าสนใจเล่มหนึ่ง แต่ก็ยังไม่มืหนังสืออะไร (รวมทั้ง กรุงเทพวิจารณ์) ที่จะทำใ้คนซึ่งเคยเสียดาย ชัยพฤกษ์นั้กศึกษาประชาชน หรือ วิทยาสารปริทัศน์ หยุดเสียดายได้ เดอะเนชั่น เป็นความพยายามของคนไทยที่จะออกหนังสือพิมพ์ภาษาอังกฤษรายวันแข่งกับฝรั่ง คนไทยที่อ่านภาษาไทยไม่ค่อยถนัดทั้งหลายกำลังเอาใจช่วยอยู่ ขณะที่คนไทยที่ซึ่ราคาถูบางคนอดบ่นไม่ได้ว่าถ้าอยากจะทำหนังสือรายวันดี ๆ เพื่อคนไทยอีกฉบับหนึ่ง ทำไม่ถึงไม่ทำเป็นภาษาไทยเสียให้มันรู้แล้วรู้รอดไป มหาชน คือ หนังสือรายเดือนเล่มใหม่ที่จะออกมาในเร็ววันนี้

หนังสือภาษาอังกฤษเกี่ยวกับเมืองไทยยังคงมีคนขยันเขียนกันออกมาอยู่เรื่อย ๆ เช่น Bangkok - The Story of a City, ของ Alec Waugh ซึ่งเป็นเรื่องเล่าเกี่ยวกับเมืองสวรรค์ในสายตาของฝรั่ง โดยนักเขียนโรแมนติกรุ่นอาวูโสคนหนึ่ง Thailand - Land of The Free ของ James Basche ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ ศาสนา รัฐบาล การค้า ฯลฯ ของอดีตผู้แทนมูลนิธิเอเซีย มีรูปวาดวาราม ตลาดสด ประกอบตามธรรมเนียม อีกเล่มหนึ่งชื่อชวนให้เตาเนื้อหาสาระได้ The United States and the Future of Thailand ของ David Wilson ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับสหรัฐ ฯ เขียนโดยนักวิจัยของรัฐบาลอเมริกัน ก็ต้องไปรออเมริกันตามธรรมดา (เราเคยวิจารณ์หนังสือเล่มนี้ในหน้าหนังสือของปริทัศน์มาแล้ว) Far Provinces ของ Francis Crip ฉบับแปลเป็นภาษาไทยพิมพ์เป็นเล่มแล้ว ชื่อ สภาพิสัย หนังสือของพุทธสมาคมแห่งประเทศไทย ที่ออกใหม่ก็มี Visakha Puja B.E. 2514 ผู้สนใจจะสั่งซื้อได้จากพุทธสมาคม หรือที่ศึกษาชิตสยาม

ในอเมริกา หนังสือเล่มที่กล่าวถึงกันมากที่สุดเห็นจะไม่มีใครเกิน Pentagon Papers เอกสารลับของกระทรวงกลาโหมซึ่งเคยเปิดเผยใน New York Times จัดพิมพ์โดยบริษัท Bantam ในฝรั่งเศส ฌอง ปอล ซาทร์ ซึ่งครั้งหนึ่งเคยโกลเคยกล่าวว่่า “คุณจะจับบอลแต่ไม่ได้หยอก” ถูกตำราวจับ

ส่งขึ้นศาลเป็นครั้งที่สอง ในข้อหาเขียนบทความโจมตีตำรวจและระบบคุกในหน้าหนังสือพิมพ์ ใน
 รัสเซีย เยฟคเซนโก กวีหนุ่มผู้โกรธแค้นเมื่อทศวรรษที่แล้วได้โจมตีระบบเซ็นเซอร์ของรัฐบาลใน
 สุนทรพจน์ซึ่งแสดงต่อที่ประชุมนักเขียนอย่างท้าทายอีกครั้งหนึ่ง หลังจากที่ได้หายเงียบไประหว่างที่
 เพื่อนฝูงนักเขียน บัญญาชน ถูกจับบ้าง ถูกห้ามพิมพ์หนังสือบ้าง หลายคนยังไม่เชื่อในตัวเขา
 ซึ่งเป็นนักเขียน “ถูกรัก” ของรัฐบาลเท่าไรนัก โซลเซนนิตซิน นักเขียนรางวัลโนเบลคนล่าสุด
 ก็กำลังหันหน้ากลับมาเขียน *เดือนสิงหาคม ๑๙๑๔* ซึ่งเขากล่าวว่าจะเป็นการงานชิ้นสำคัญที่สุดในชีวิต
 ของเขา ภาคแรกเสร็จเรียบร้อยแล้วตีพิมพ์เป็นภาษารัสเซียแล้วที่ในฝรั่งเศส สำนักพิมพ์ในอเมริกา
 แห่งหนึ่งได้รับลิขสิทธิ์ในการแปล และจะพิมพ์ฉบับภาษาอังกฤษออกมาได้ภายในปีนี้ หน้า
 บทกวีที่กำลังขายดีอีกเล่มหนึ่งคือ *บันทึกในคุกของโฮจิมินห์* ฉบับแปลเป็นภาษาอังกฤษ รวมบทกวี
 ของนักปฏิวัติผู้ยิ่งใหญ่คนนั้นไว้มากกว่าร้อยบทด้วยกัน ส่วนหนังสือใหม่เล่มอื่น ๆ ในบ้านเราก็คือ
บันทึกเจ้าคุณทรงสุรเดช เกี่ยวกับการปฏิวัติ ๒๔๗๕ นรนิติ เศรษฐบุตร และชาวนิติ เกษศิริ
 ทำเชิงอรรถ *โสกราตีส* ที่สำนักพิมพ์สมาคมสังคมนิยมฯ พิมพ์ และขาดตลาดไปนานแล้ว บัดนี้
 ได้แยกพิมพ์เป็นเล่มย่อย แบ่งเป็น *วิธีการของโสกราตีส* *โสกราตีสแก่คดี* *โสกราตีสในคุก* *วาระ*
สุดท้ายของโสกราตีส และภาคผนวกมาเกี่ยวกับ *สังเขปพงศาวดารกรีก* ส่วนปรัชญาตะวันตกที่แปล
 ออกใหม่ก็มี *ปรัชญากรีก* ของ ดับลิว.ที. สเตซ แปลโดยปรีชา ช่างขวัญยืน *เศรษฐศาสตร์มหภาค* ของ
 เดอรินเบอร์คและแมคคูลล์ แปลโดยสุพันธ์ โดสุนทร เป็นตำราทางเศรษฐศาสตร์ที่ไม่ถึงกับเก่าจน
 เกินไป *เมื่อเจียงไป เมามา* ของ เคเอ็ม ฟานิกการ์ แปลโดย กมล จันทรสร์ ให้ความรู้เกี่ยวกับ
 จีนแผ่นดินใหญ่ อย่างเป็นกลางพอสมควรเช่นกัน ๐

ผู้สื่อข่าววรรณกรรม

เอกสารเศรษฐศาสตร์ ผลิตโดยโรงงานเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

การร่างหุ่นจำลองวัตถุจักรกล โดย วรินทร์ วงศ์หาญเซวี่ ๑๐.๐๐ บาท

Linear Programming กับ *ทฤษฎีเศรษฐศาสตร์* โดย วรินทร์ วงศ์หาญเซวี่ ๕.๐๐ บาท

Macro - economic Growth (ในตำราบรรยายปริญญาโท) โดย วรินทร์ วงศ์หาญเซวี่ ๑๕ บาท

เศรษฐศาสตร์ระหว่างประเทศ (International Economics) โดย อุดม เกิดพิบูลย์ ๒๐ บาท

ภาษาฟอร์เทรน ๔ (เอกสารประกอบวิชาการบรรยายวิชา คอมพิวเตอร์ โปรแกรม)

โดย วรินทร์ วงศ์หาญเซวี่ สุรพงษ์ วิญญวงษ์ และ สุวัฒน์ วงศ์หาญเซวี่ ๔๐ บาท

ปลายเดือนสิงหาคม ๒๕๑๔ คอยพบกับ “ต้น” Pocket Book ของโรงงานเศรษฐศาสตร์

สั่งซื้อได้ที่ หนังกัก จริยะโสภิต โรงงานเศรษฐศาสตร์ คณะเศรษฐศาสตร์และบริหารธุรกิจ

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ กรุงเทพฯ ๕

บรรณาธิการ

ตั้งที่เกริ่น ไว้เมื่อฉบับก่อน ว่าเราจะเริ่มออก *สังคมศาสตร์ปริทัศน์* รายเดือน ให้ได้นั้น บัดนี้ทางบ้านเมือง ได้อนุญาตเป็นลายลักษณ์อักษรให้ดำเนินการได้แล้ว จึงขอบอกท่านสมาชิกและท่านที่ติดตามเราตลอดมาให้ ทราบว่า เราจะเริ่มออกรายเดือนตั้งแต่เดือนหน้าเป็นต้นไป ถ้าจะว่าไปแล้ว เราก็ออกหนังสือติดต่อให้ท่านอ่าน เป็นรายเดือนมาตั้งแต่เดือนกรกฎาคม โดยเริ่มจากฉบับนโยบายต่างประเทศ อันเป็นฉบับแรกของปีที่ ๕ และ เมื่อต้นเดือน เราก็ออกฉบับพิเศษอีก ๑ ฉบับ มาฉบับที่ท่านกำลังถืออ่านอยู่เดี๋ยวนี้ ก็เป็นฉบับพิเศษ จัดทำเนื่องในวาระ พระเจ้าวรวงศ์เธอ กรมหมื่นนครสวรรค์ประพินธ์ นายภักดีมงคล สยามคัมภีร์ศาสตร์ แห่งประเทศไทย ทรงมีพระชนม์มายุครบ ๘๐ ปีบริบูรณ์ ในวันที่ ๒๕ สิงหาคม ศกนี้ คณะบรรณาธิการจึง เห็นควรที่จะอุทิศถวาย *สังคมศาสตร์ปริทัศน์* ฉบับพิเศษนี้ แก่องค์นายภักดีมงคล ผู้ทรงเป็นหลักชัยและ กำลังนำใจของผู้ใฝ่วิชาความรู้ทางสังคมศาสตร์ ตลอดมาทุกยุคสมัย โดยเน้นเรื่องภายในเล่มให้สอดคล้องกับ ผลงานและความสนพระทัยทางวิชาการ ที่ทรงดำเนินมาจนล่วงปัจฉิมวัย ในวโรกาสทรงครองทรวงเจริญ พระชนมายุครบ ๘๐ ปีบริบูรณ์ คณะบรรณาธิการ *สังคมศาสตร์ปริทัศน์* และกรรมการของสยามคัมภีร์ศาสตร์ แห่งประเทศไทย ที่พระองค์ทรงเป็นหลักวิทยาทานมาตลอดระยะเวลาตั้งแต่ต้น ย่อมมีความชื่นชมยินดี และ หวังเป็นอย่างยิ่งที่จะได้พระองค์ท่านมาเป็นนึ่งขวัญอยู่สืบต่อไป คณะผู้จัดทำหวังในความศรัทธาและกุศลเจตนา ของบรรดาผู้เคารพนับถือและมวลศิษยานุศิษย์ ที่ส่งเรื่องมาร่วมลงในฉบับพิเศษนี้ เพื่อถวายพระเกียรติแด่ พระองค์ ในวาระนี้ ให้เป็นประโยชน์แก่ท่านผู้อ่านทั้งหลาย และเป็นอนุสรณ์รำลึกถึงพระองค์ ที่ทรงมีต่อ วงวิชาการของประเทศไทย ชั่วกาลนาน เทอญ

ว่าถึง *สังคมศาสตร์ปริทัศน์* รายเดือน ซึ่งจะเริ่มตั้งแต่ฉบับหน้านั้น เราจะทำการเปลี่ยนแปลงกันใหม่ ให้ หมดทัศนะ และดูเป็นหนังสือของมวลชนมากขึ้น ถึงจะเป็นไม่ได้มากในระยะแรก เพราะต้องเตรียมตัว อย่างกระชั้นชิด เราหวังจะทำหนังสือเพื่อมวลชนในเวลาต่อไป ทั้งนี้ไม่ได้หมายความว่าเราจะเล่นเรื่องแบบ ตลาด หรือลงไปทะเลตลาด เราเพียงแต่จะเปลี่ยนให้เรื่องมีประโยชน์ต่อคนมากกว่าเดิม และเสนอ เรื่องที่หนักกับชีวิตความเป็นอยู่มากขึ้น โดยเนื้อใหญ่ใจความของหนังสือ จะยังคงเป็นแบบถึงวิชาการ อัน แสดงทัศนะเสรีของผู้ใช้เหตุผลและสติปัญญาอยู่ตามเดิม เพื่อรวมพลังปัญญาและจินตนาการเข้าเป็นอันหนึ่ง อันเดียวกัน

เนื่องจากหนังสือรายเดือนดังกล่าวจะออกถี่ขึ้น เราจึงจำเป็นต้องลดความหนาจากเดิมเล็กน้อย และจะ ปรับปรุงรูปเล่มใหม่ให้เหมาะสมกับการเป็นหนังสือรายเดือน ในเล่มนี้เอง ถ้าท่านสังเกต เราก็เริ่มเปลี่ยนไป จากเดิมแล้ว โดยเปลี่ยนหัวหนังสือใหม่ และมีรูปประกอบเรื่องมากขึ้น เพื่อไม่ให้ดูน่าเบื่อ สำหรับอัตราค่า สมาชิก เราต้องขอเพิ่มจากอัตราเดิมปีละ ๕๐ บาท เป็นอัตราใหม่ ปีละ ๕๐ บาท และจะ เลือกรวมพิเศษ นิพนธ์พิเศษ โดยจะลดราคาจำหน่ายลง เหลือเพียง ๕ บาท (กระดาษปรีฟอย่างดี) และ ๘ บาท (กระดาษปอนด์) เพื่อขยายจำนวนการพิมพ์ของเราให้มากขึ้น และวางจำหน่ายเป็นการทั่วไป โครงการ *สังคมศาสตร์ ปริทัศน์* รายเดือน เราได้แถลงไว้เป็นค่างหากแล้ว ขอท่านโปรดพลิกอ่านได้จาก *ใบแทรก* ที่เราสอดมา พร้อมกับฉบับนี้ ©

สังคมศาสตร์ปริทัศน์

THE SOCIAL SCIENCE REVIEW, QUARTERLY

Special Issue,

No. 2

Vol. 9

August 1971

President: Puey Ungphakorn
Chairman of Editorial-Board: Sulak Sivaraksa
Editorial-Board: Chettip Nartsupha, Noranit Sethebrut,
Warin Wonghanchao, Verayute Vi-
chianchot, Yongyoth Yothravong
Editor in Chief: Suchart Sawadri

The Social Science Review
is Printed by Sivaphorn Limited Partnership
74 Soi Rajjasetaphan, Makkasan,
Bangkok, Thailand
Tel. 515752

Leading Articles

His Royal Highness Prince Wan	3	<i>Sunya Thammasak</i>
A Tribute to H.R.H. Prince Wan	5	<i>H.H. Prince Prem Purachatra</i>
Waithayakorn Srirapot: A Poem	7	<i>Supakis Nemmanorathap</i>
The Nation and Prince Wan	8	<i>Yos Vatcharasatien</i>
Word - Coining	12	<i>Chamnong Tongprasert</i>
The Future of Royal Institute	18	<i>S. Sivaraksa</i>
Bangkok: After a Half Century	26	<i>Nij Hitjcharanantha</i>
Today Poetry	38	<i>Sathes Semanin</i>
Higher Education: Key for National Development	40	<i>Verayute Vichienchote</i>
On Culture	46	<i>Uthit Nakasawadi</i>
Civic Religion in Thai History	54	<i>Franke Raynold</i>

Review Articles on the Occasion of Prince Wan's 80th Birthday Anniversary 68

Notes and Comments

-Thailand's Dilemma	106	<i>Pansak Vinyaratn</i>
-A Views From The U.S.A.	108	<i>Chai-Anan Samuthawanit</i>
Book-Reviews	114	
Book-shelf News	128	
Editor	131	

ข้อคิดเห็นใดๆ ในหนังสือนี้ ย่อมเป็นของผู้เขียน มิใช่เป็นทัศนะของสมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย ส่วนลิขสิทธิ์ของทุกบทความ
เป็นของ "สังคมศาสตร์ปริทัศน์" การตีพิมพ์ซ้ำ ต้องแจ้งให้บรรณาธิการทราบก่อน "สังคมศาสตร์ปริทัศน์" ออกปีละ ๑๒ ฉบับ
จำหน่ายปลีกตามวันทั่วไป เล่มละ ๘ บาท (กระดาษปอนด์) ๘ บาท (กระดาษปรู๊ฟ) สมาชิก ค่าบำรุงปีละ ๘๐ บาท โดย
ส่งนามบัตรคืนนาม นายชวลิต บุญญาตักขันธ์ ผู้จัดการ (ส่งเข้าไปรษณีย์หรือเมือง)